G 1
m
30
N

VERSLAG

VAN DEN TOESTAND DER GEMEENTE

SEMARANG

OVER

1914

TYP. BOEKH. EN DRUKKERIJ v/h.
G. C. T. VAN DORP & Co.
SEMARANG-SOERABAIA - DEN HAAG.

VERSLAG

VAN DEN TOESTAND DER GEMEENTE

SEMARANG

OVER

1914

KONINKLIJK INSTITUUT VOOR TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE
26-8-'65

TYP. BOEKH. EN DRUKKERIJ v/h.
G. C. T. VAN DORP & Co.
SEMARANG-SOERABAIA - DEN HAAG.

65356

INHOUD.

HOOFDSTUK.	ONDERWERP.	BLADZ.
I.	GEMEENTEBESTUUR	1
II.	AMBTENAREN IN DIENST DER GEMEENTE .	9
III.	COMPTABILITEIT	26
	a. Bijdrage uit de algemeene geldmiddelen . .	26
	b. Belastingen en retributiën, vergunningsrecht	29
	c. Bezittingen der Gemeente	35
	d. Schulden ten laste der Gemeente	37
	e. Begrootingsrekening van uitgaven dienstjaar 1913.	39
	f. Begrootingsrekening van ontvangsten dienstjaar 1913	63
	g. Begrooting van uitgaven en ontvangsten voor het dienstjaar 1915	69
	h. Opgaaf der in 1914 ten laste der Gemeentekas uitgekeerde subsidies	83
IV.	VERKEER	85
V.	WEGEN, PLEINEN, PLANTSOENEN, BRUGGEN EN DUIKERS	97
	Werkzaamheden in 1914 verricht	116
VI.	OPENBARE GEZONDHEID EN VOLKSHUISVESTING	123
	1. Watervoorziening	123
	2. Rioleering	124
	3. Reinigings- en besproeiïngsdienst	129
	4. Keuring van slachtvee en vleesch en keuring van en toezicht op de bereiding van andere levensmiddelen	131
	5. Toezicht op hotels, logementen, commensalenhuizen, enz..	137
	6. Instelling Gezondheidscommissie	138
	7. Subsidie Ooglijdersgesticht	139

8. Bouw- en Woningtoezicht. 139
9. Steun aan de Woningvereeniging. 144
10. Ontwerp Woningordonnantie 144
11. Onteigening van Particuliere landerijen . . 145
12. Woningtoestanden onder de Javaansche bevolking 151

VII. GRONDBEDRIJF 177

I. Beginselen der Erfpachtsverordening . . . 177
II. Opzet van het Grondbedrijf. 196
III. Aankoopfonds 200

VIII. BRANDWEER 204

IX. PASARWEZEN. 208

X. BEGRAAFPLAATSEN 214

a. Europeesche begraafplaats. 215
b. Chineesche begraafplaatsen 216

XI. MEDEDEELINGEN OMTRENT ONDERWERPEN DIE NIET GERANGSCHIKT KUNNEN WORDEN ONDER DE VORIGE HOOFDSTUKKEN . . . 218

a. Gemeentehuis 218
b. Garantie Pandbrieven Hypotheekbank . . . 219
c. Onafhankelijkheidsmonument 222
d. Koloniale Tentoonstelling. 222

BIJLAGEN.

Blz.

I. Opgaaf van Verordeningen vastgesteld door den Gemeenteraad van Semarang en van binnen zijn ressort van kracht zijnde Reglementen en Keuren van Politie vastgesteld door het Hoofd van Gewestelijk Bestuur 227

II. Graphische voorstelling van de toeneming van het aantal indicateursnummers, gedurende de jaren 1907 t/m 1914.

III. Graphische voorstelling van de toeneming:
a. van het aantal verzonden brieven gedurende de jaren 1912 t/m 1914.
b. van het aantal verzonden brieven per maand gedurende de jaren 1912 t/m 1914.

IV. Verslag betreffende het bedrijf der Gemeente-Waterleiding over 1914 239

V. Verslag betreffende het Grondbedrijf der Gemeente Semarang 263

VI. Verslag betreffende den Vétérinairen dienst in de Gemeente Semarang over 1914 . . . . . 288.

No. 522. *SEMARANG, 27 Augustus 1915.*

RUBRIEK:
Verslagen.

ONDERWERP:
Gemeenteverslag 1914.

Ik heb de eer Uw College hierbij beleefd aan te bieden het Verslag van den toestand der Gemeente Semarang over het jaar 1914.

In de omstandigheid dat dit het eerste verslag is dat omtrent de Gemeente Semarang het licht ziet, heb ik aanleiding gevonden, ten aanzien van diverse onderwerpen mij niet te bepalen tot het verslagjaar zelve, maar ben ik bij de behandeling dier onderwerpen soms teruggegaan tot aan de eerste dagen van het gemeentelijk bestaan.

In die omstandigheid dat dit het eerste Jaarverslag is van deze Gemeente, moge Uwerzijds aanleiding worden gevonden het Verslag met eene welwillende beoordeeling tegemoet te treden, wanneer zal blijken dat hier en daar der volledigheid is te kort gedaan of wanneer naar Uw oordeel de behandeling der stof ten aanzien van enkele punten op andere wijze had behooren te geschieden.

Ik houd mij voor opmerkingen dienaangaande beleefd aanbevolen en twijfel niet of de volgende jaarverslagen zullen in volledigheid en in belangrijkheid steeds toenemen.

De Voorzitter van den Gemeenteraad
J. A. H. S. HANOZET GORDON.

Aan
den Raad der Gemeente
SEMARANG.

HOOFDSTUK I.

Gemeentebestuur.

Nadat bij ordonnantie opgenomen in Staatsblad 1906, No. 120, de Gemeenteraad van Semarang was ingesteld met ingang van 1 April 1906, zijn achtereenvolgens tot 1 Januari 1915 als leden van dien Raad opgetreden de heeren in den navolgenden staat vermeld.

N A M E N	Jaar van benoeming of verkiezing	Jaar van aftreding
Th. W. L. Steinmetz	1906	1911
A. Akoewan	„	1909
R. M. A. A. Poerbo Hadiningrat	„	1909
R. Mertoatmodjo	„	1910
Van Zuylen	„	1909
Amat Tasän bin Tasripin . .	„	1912
A. J. C. Hazenberg	„	1909
Dr. R. Broersma	„	1908
I. Scheltema de Heere	„	1908
Dr. E. Bonebakker	„	1908
Dr. W. Th. de Vogel	„	1911
Van der Sprong	„	1906
F. M. Droop	„	1909
Mr. C. W. Baron van Heeckeren.	„	1909
J. S. Redeker	„	1909
P. D. van Rossum	„	1909
Vetter	„	1908
G. E. L. Hijmans	„	1909
Mr. H. J. Matthes	„	1908
H. E. van Dijk	„	1909

NAMEN	Jaar van benoeming of verkiezing	Jaar van aftreding
Tan Siauw Lip	1906	—
Saïd Mochdar Abdullah Alhabsie	,,	—
Mas Ismaïl	,,	—
R. M. Soenarijo	,,	—
P. A. F. Maier.	1907	1908
Jhr. P. J. Boreel	1908	1909
Mr. G. N. Bouma.	,,	1910
T. A. Heskes	,,	1909
Mr. Dr. A. Stuurman	,,	—
I. Scheltema de Heere. . . .	1909	1911
Mr. C. R. A. Eijsvogel. . . .	,,	1910
C. van der Meer	,,	1909
J. J. S. van Leeuwen	,,	1909
A. F. H. M. van Wijk Werneke	,,	1909
J. L. J. F. Ezerman.	,,	1911
J. van Rijn van Alkemade . .	,,	1912
J. J. Oossenbrugh	,,	1912
Dr. J. Th. Terburgh.	,,	1911
C. F. Engelbart	,,	1911
W. J. de Graaff	,,	—
R. Soedibbio	,,	—
D. J. A. Westerveld	1910	1914
H. F. Tillema	,,	1914
Mr. D. J. van Doorninck . . .	,,	1910
D. de Iongh	,,	1914
A. E. Simon Thomas	,,	1912
Mas Wirjokoesoemo	,,	1913
Jacoob Akoewan	,,	—
Mr. K. J. Bijl	1911	1912
F. K. J. Beukema Toewater . .	,,	—
P. J. d'Artillact Brill	,,	1912
Mr. Ch. P. van Wijngaarden .	,,	1914

NAMEN	Jaar van benoeming of verkiezing	Jaar van aftreding
D. C. Buurman	1911	—
Th. W. L. Steinmetz	1912	1914
Dr. N. F. Lim	,,	1913
Mr. L. J. P. J Jeekel	,,	—
M. H. Wissink	,,	—
Mas A. Atmodirono	,,	—
F. W. Stapel	,,	—
G. A. Kessing	1913	1914
F. A. H. van der Waag	,,	—
C. F. Engelbart	,,	—
A. M. Valkenburg	1914	—
Mr. Dr. A. M. Joekes	,,	—
Mr. C. de Roon Swaan	,,	—
F. W. van de Kasteele	,,	—
J. W. van der Stroom	,,	—
Mas Soedjono	,,	—

Uit vorenstaande opgaaf blijkt tevens, dat op **1 Januari 1915** als Raadslid zitting hadden de heeren:

Tan Siauw Lip	1915
Said Mochdar bin Abdullah Alhabsie	1918
Mas Ismail	1915
R. M. Soenarijo	1918
Mr. Dr. A. Stuurman	1918
C. F. Engelbart	1915
W. J. de Graaff	1918
R. Soedibbio	1918
Jacoob Akoewan	1915
D. C. Buurman	1915
Mr. L. J. P. J. Jeekel	1915
M. H. Wissink	1918
Mas A. Atmodirono	1918

F. W. Stapel 1918
F. A. H. van der Waag 1915
A. M. Valkenburg 1918
Mr. Dr. A. M. Joekes 1918
Mr. C. de Roon Swaan 1918
F. W. van de Kasteele 1918
J. W. van der Stroom 1915
Mas Soedjono 1915
F. K. J. Beukema Toewater 1915

terwijl er één vacature bestond.

Het jaartal, achter ieders naam vermeld, geeft aan het tijdstip hunner periodieke aftreding.

Gedurende het tijdvak 1 April 1906 — 1 Januari 1915, heeft de Raad als zijn Voorzitters gehad achtereenvolgens de heeren:

L. R. Priester . . . . . van 1906 — 1909
P. K. W. Kern . . . . . „ 1909 — 1912
J. A. A. van der Ent . . . „ 1912 — 1914
J. A. H. S. Hanozet Gordon . „ 1914 — heden.

In het jaar 1914 moest in 5 vacatures in den Raad voorzien worden, welke ontstaan waren door het aftreden der heeren D. de Iongh, H. F. Tillema, D. J. A. Westerveld, Mr. Ch. P. van Wijngaarden en Th. W. L. Steinmetz.

Voor alle vacatures had stemming plaats en wel voor de eerste 4 op 4 Juni 1914, terwijl voor de 5e vacature de stemming geschiedde op 31 Juli d. a. v.

Van de op 4 Juni ingeleverde 660 stembiljetten, vertegenwoordigende 2181 stemmen, waren 6 biljetten van onwaarde.

Bij eerste stemming werden toen gekozen de heeren Mr. C. de Roon Swaan, Mr. Dr. A. M. Joekes en A. M. Valkenburg, terwijl eene herstemming moest geschieden tusschen de heeren V. Jockin en F. W. van de Kasteele, welke herstemming plaats had op 17 Juni 1914 en die tot uitslag had de benoeming van den heer van de Kasteele. Bij deze herstemming waren uitge-

bracht 471 stemmen, waarvan 470 geldige, terwijl 1 stem van onwaarde was.

Op 31 Juli 1914 werden uitgebracht 347 geldige stemmen en 1 stem van onwaarde. De heer J. W. van der Stroom werd gekozen.

Eene verdeeling der Gemeente in stemdistricten had nog niet plaats.

Het volgende staatje geeft een overzicht van het aantal kiezers over de jaren 1909 — 1914.

De kiezerslijst voor		1909/10	vermeldt	914	namen
„	„	1910/11	„	891	„
„	„	1911/12	„	1081	„
„	„	1912/13	„	998	„
„	„	1913/14	„	978	„
„	„	1914/15	„	986	„

Ten einde den Raad der Gemeente of diens Voorzitter bij voorkomende gelegenheden te dienen van voorlichting en advies, zijn een 13-tal commissiën ingesteld geworden, t. w.:

1e *Commissie voor de Wetgeving:*
Mr. L. J. P. J. Jeekel
Mr. Dr. A. Stuurman
R. Soedibbio

2e *Commissie voor de Financiën:*
F. W. Stapel } *Leden.*
F. K. J. Beukema Toewater }
Mr. C. de Roon Swaan } *Plvv. leden.*
Mr. Dr. A. M. Joekes }

3e *Technische Commissie:*
Mas A. Atmodirono
M. H. Wissink
F. K. J. Beukema Toewater
A. M. Valkenburg

4e *Commissie voor de Hygiëne:*
Raden Mas Soenarijo
W. J. de Graaff
Mr. L. J. P. J. Jeekel
Mr. Dr. A. Stuurman
een vacature

5e *Commissie voor de Europeesche Begraafplaats:*
F. W. Stapel
W. J. de Graaff
F. W. van de Kasteele
W. J. A. C. Bins

6e *Boomen- en Waroengcommissie:*
F. A. H. van der Waag
R. Soedibbio
M. H. Wissink

7e *Commissie voor de Chineesche Begraafplaatsen:*
W. J. de Graaff
Mr. L. J. P. J. Jeekel
P. Kroes
Tan Ing Tjiang
Tan Siauw Lip
Oei Tiong Bing

8e *Commissie voor de Waterleiding:*
D. C. Buurman
F. K. J. Beukema Toewater
Mr. C. de Roon Swaan
F. A. H. van der Waag
R. Soedibbio
Mr. Dr. A. Stuurman

9e *Pasar Commissie:*
C. F. Engelbart *(Voorzitter)*
H. H. de Cock
J. Gerritsen

10e *Commissie voor de Geldleening:*
de leden der Financieële Commissie en
D. C. Buurman
een vacature

11e *Commissie van Bijstand voor het Grondbedrijf:*
C. F. Engelbart
D. C. Buurman
R. M. Soenario

12e *Commissie bedoeld in artikel 8 der Verordening tot heffing en invordering eener belasting onder den naam van „Vergunningsrecht":*
M. H. Wissink
Tan Siauw Lip
een vacature

13e *Spoorweg-Commissie:*
F. K. J. Beukema Toewater
C. F. Engelbart
A. M. Valkenburg

HOOFDSTUK II.

Ambtenaren in dienst der Gemeente.

Tengevolge der noodzakelijk geworden uitbreiding van het personeel ter Gemeente-Secretarie werden met ingang van 5 Februari 1914 respectievelijk tot Commies en tot 1e klerk benoemd de heeren A. C. H. Busselaar en F. Shamier, eerstgenoemde op een aanvangswedde van *f* 200 met 4 tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 25.— per maand tot een maximum van *f* 300.— per maand, laatstgenoemde op een aanvangssalaris van *f* 160.— met 2 tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 20.— per maand tot een maximum van *f* 200.— per maand.

Bij Raadsbesluit van 23 Januari 1914 werden op een wedde van *f* 200.— 's maands met zes tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 25.— tot een maximum van *f* 350.— per maand, benevens eene vergoeding voor transportkosten van *f* 50.— 's maands benoemd tot opzichter bij den dienst der Gemeentewerken de heeren A. G. Sittrop, J. G. de Boer en W. L. van Slooten, onder bepaling, dat hunne benoeming geacht kan worden te zijn ingegaan 1 Januari 1914.

De sedert 20 October 1911 tijdelijke adjunct-administrateur der Gemeente-pasars, de heer F. H. van den Worm werd bij Raadsbesluit van 23 Januari 1914 definitief als zoodanig benoemd, onder bepaling dat zijn diensttijd werd geacht te zijn aangevangen op 20 October 1911.

Eveneens werden op 23 Januari 1914 tot opzichter en onderopzichter der Gemeentelijke Waterleiding benoemd respectievelijk H. L. Absen op eene wedde van *f* 150.— 's maands met eene vergoeding voor transportkosten van *f* 50.— 's maands, en onder verplichting te moeten wonen in eene door den Raad aan te wijzen dienstwoning te Djatingaleh, en Th. E. Kopetsky op eene wedde van *f* 120.— per maand met eene vergoeding voor transportkosten van *f* 25.— 's maands.

Beide benoemingen zijn ingegaan 1 Januari 1914.

Wegens ziekte werd op het daartoe gedaan verzoek aan

J. de Boer bij Raadsbesluit van 20 Februari 1914 eervol ontslag verleend als opzichter bij den aanleg der Oengaran-Waterleiding en wel met ingang van ultimo Februari 1914, zulks onder dankbetuiging voor de goede diensten der Gemeente bewezen.

Met ingang van 1 Maart 1914 werd op het daartoe gedaan verzoek eervol ontslag verleend aan den heer D. A. Koster als Ingenieur-Chef van den dienst van Aanleg der Gemeentelijke Waterleiding, zulks onder dankbetuiging voor de belangrijke diensten door hem als zoodanig aan de Gemeente Semarang bewezen.

Met ingang van 1 Mei 1914 verkreeg de tijdelijke onderopzichter bij den dienst der Gemeentelijke Waterleiding J. C. Klerks eene definitieve aanstelling ingevolge het Raadsbesluit van 27 April 1914. Zijne bezoldiging werd vastgesteld op *f* 120.— 's maands met eene toelage van *f* 25.— 's maands voor transportkosten en de benoeming geschiedde onder bepaling, dat de diensttijd van den benoemde werd geacht te zijn ingegaan 1 Maart 1913, het tijdstip waarop hij zijne tijdelijke betrekking heeft aanvaard.

Den 29 Juni 1914 werd tot opzichter bij het Bouw- en Woningtoezicht benoemd de heer J. Roos, opzichter bij 's Lands Burgerlijke Openbare Werken, op het salaris voor die betrekking bij Raadsbesluit van 23 Januari 1914 vastgesteld, evenwel met dien verstande, dat bij zijn infunctietreding de benoemde in het genot werd gesteld van 2 der zes tweejaarlijksche verhoogingen ad *f* 25.— 's maands.

Wegens zijne benoeming tot Adjunct-Secretaris van den Gewestelijken Raad van Semarang verzocht de heer J. Gerritsen eervol ontslag als Adjunct-Secretaris der Gemeente Semarang.

Het gevraagd eervol ontslag werd verleend bij Raadsbesluit van 29 Juli 1914, met ingang van 27 September 1914.

Bij Raadsbesluit van 28 Augustus 1914 werd aan den heer H. P. Thenu, onderopzichter bij de Gemeentewerken, wegens ouderdomsgebreken eervol ontslag verleend uit zijne betrekking met ingang van 1 Januari 1915, onder toekenning eener toelage van *f* 111.— per jaar.

Over het tijdvak 1 September 1914 — 1 Januari 1915 werd genoemden ambtenaar verlof toegekend met behoud van vol salaris.

Bij Raadsbesluit van 31 October 1914 werden eervol op het daartoe gedaan verzoek uit hunne betrekking van opzichter bij de Gemeentewerken ontslagen A. G. Sittrop en W. E. van den Bos, onderscheidenlijk met ingang van 31 October 1914 en 1 November d. a. v.

De volgende staat geeft een overzicht van het personeel op 1 Januari 1915 in geregelden dienst der Gemeente werkzaam.

NAMEN	Aard der betrekking	Jaartal van ingang der benoeming tot de tegenwoordige betrekking	Jaartal van eerste aanstelling	Bedrag der bezoldiging op 1 Januari 1915 per maand
	AFDEELING SECRETARIE			
W. J. A. C. Bins	Gemeente-Secret.	'1911	1911	*f* 650.—
Vacature	Adj. Gem.-Secret.	—	—	—
P. Kroes	Chef der afdeeling Comptabiliteit	1913	1912	„ 300.—
J. E. Flohr	Commies	1913	1913	„ 200.—
A. C. H. Busselaar	„	1914	1914	„ 200.—
J. Shamier	1e klerk	1914	1914	„ 160.—
A. R. Thies	2e „	1914	1912	„ 90.—
R. Kasiban	Mantri	1914	1914	„ 60.—
Wirjosoegondho	„	1915	1906	„ 60.—
M. Soekarjo	Schrijver 1e klasse	1915	1914	„ 50.—
R. Soeparman	„ 2e „	1914	1912	„ 30 —
R. Kadir	„ „ „	1914	1913	„ 30.—
R. Soejoed	„ „ „	1914	1914	„ 25 —
R. Koepomo	„ „ „	1915	1915	„ 25.—
Iskandar	Hulpschrijver	1914	1914	„ 10.—
Mangoen Soediro	Bureau-oppasser	1914	1906	„ 20.—
Soero	„	1914	1914	„ 17.50
Wirjoredjo	„	1915	1914	„ 15.—
Kariowidjojo	„	1915	1914	„ 15.—
Mad Oesin	Telefonist	1914	1914	„ 25.—

NAMEN	Aard der betrekking	Jaartal van ingang der benoeming tot de tegenwoordige betrekking	Jaartal van eerste aanstelling	Bedrag der bezoldiging op 1 Januari 1915 per maand	
				Vaste wedde	Vergoeding voor transportkosten
AFDEELING GEMEENTEWERKEN					
A. Plate	Directeur van Gemeentewerken.	1913	1913	ƒ1000	100
J. J. G. E. Rückert	Ing. Onder-Directeur van Gemeentewerken	1913	1913	650	50
G. A. Scipio (tijdelijk)	Chef de Bureau	1914	1914	300	—
A. C. van der Wijst	Commies-Betaalm.	1914	1914	200	
J. H. van der Capellen	Opzichter	1914	1913	250	50
J. C. de Boer	,,	1914	1913	200	50
W. L. van Slooten	,,	1914	1913	200	50
Ch. W. Weyermans	,,	1914	1914	200	100
A. P. J. de Graaff	Opzichter-Mach.	1914	1912	200	25
Th. E. Soekias	Onder-opzichter	1914	1907	115	10
F. van Steenbergen	,,	1914	1911	75	10
A. W. Gibson	Tuin-opzichter	1914	1914	150	10
R. L. Beringer	Tuinman	1910	1910	100	10
D. v. d. Oudenaller (tijdelijk)	Stalmeester	1913	1913	80	—
Ch. Hessel ,,	Magazijnmeester	1913	1913	100	—
M. R. Scheybeler ,,	Typiste	1914	1914	50	—
J. L. Mailoa ,,	Werkbaas	1913	1913	75	10
J. J. Zorg ,,	,,	1914	1914	60	10
J. Scholten ,,	,,	1914	1914	75	10
J. B. Vossen ,,	,,	1914	1914	75	10
R. Koedhoes ,,	Schrijver	1908	1908	65	—
Kardjiman ,,	Mantri	1913	1907	60	10
Djojosoemarto ,,	Schrijver	1913	1913	24	—
Soetomo ,,	,,	1913	1913	24	—
Soeharsono ,,	,,	1914	1914	25	—

NAMEN	Aard der betrekking	Jaartal van ingang der benoeming tot de tegenwoordige betrekking	Jaartal van eerste aanstelling	Bedrag der bezoldiging op 1 Januari 1915 per maand	
				Vaste wedde	Vergoeding voor transportkosten
Sambio (tijdelijk)	Machinist	1906	1906	25	—
Mia „	„	1906	1906	25	—
Tahir „	„	1906	1906	25	—
Drachman „	„	1906	1906	25	—
Samidjan „	Tuinmandoer	1909	1909	25	—
Karto „	Oppasser	1910	1910	18	—
Kario „	„	1912	1912	15	—
Wongsohardjo „	Werkbaas	1906	1906	40	10
Margono „	Teekenaar	1914	1914	45	—
Notokoesomo „	Opnemer	1914	1914	50	5
Djoned „	„	1914	1914	40	5
Soekardijo „	Teekenaar	1910	1910	22.50	
Prawiro „	„	1914	1914	15	
Amattohir „	„	1914	1914	15	

AFDEELING WATERLEIDING

E. J. Minkman	Directeur Waterl.	1913	1913	550	
H. P. E. Duran	Boekhouder	1913	1913	275	
J. F. M. J. van Rijn	Adj. boekhouder	1915	1915	150	—
Jac. Vallentgoed	Hoofdopzichter	1913	1913	300	—
H. M. Absen	Opzichter	1914	1911	150	50
Th. E. Kopetsky	Onderopzichter	1914	1913	120	25
J. C. Klerks	„	1914	1913	120	25
R. Mohamad Saleh	Magazijnmeester	1914	1914	50	—
Mas Kartosoediro	Teekenaar opnem.	1914	1911	40	15
R. Goenawan	Klerk	1914	1914	30	—
R. Tirtosoegondo	Water-opnemer	1914	1914	30	10
R. Mochamad	„	1910	1910	30	10

NAMEN	Aard der betrekking	Jaartal van ingang der benoeming tot de tegenwoordige betrekking	Jaartal van eerste aanstelling.	Bedrag der bezoldiging op 1 Januari 1915 per maand	
				Vaste wedde	Vergoeding voor transportkosten
R. Ali Basah	Water-opnemer	1914	1914	30	10
Mas Soekardi	,,	1914	1911	30	10
R. Soenario	,,	1914	1914	40	—
Mas Daroesman	,,	1914	1914	30	—
R. M. Wisnoe	,,	1914	1914	20	—
R. Koesoemodirdjo	Meter-opnemer	1914	1914	30	5
Mas Wirjosoesastro	,,	1914	1914	30	5
Mas Sastrodihardjo	Mandoer	1913	1913	30	5
R. Wirjoatmodjo	,,	1910	1910	30	—
Amat-Oesoel	,,	1915	1911	30	—
Marijo	Bureau-oppasser	1910	1910	15	—
Idi Saringi	Auto-knecht	1914	1914	20	—
P. H. Huitink	Onder-opzichter	1914	1906	85	—
Djamian	Mandoer b/d Badjakleiding.	1911	1911	15	—

AFDEELING BOUW- EN WONINGTOEZICHT

W. Westmaas Jr.	Inspecteur	1913	1911	550	100
L. A. de Pagter	Opzichter	1913	1913	325	50
J. Roos	,,	1914	1914	250	50
C. Ch. Kühr (tijdelijk)	Opnemer	1913	1913	150	10
H. H. D. Bronkhorst (tijdelijk)	,,	1914	1914	150	10
M. Herman ,,	Mandoer	1910	1910	30	5
M. Abdoellah ,,	Schrijver	1913	1913	30	—
R. Prajidno ,,	Opnemer	1914	1914	50	5
M. Ramelan ,,	Opnemerteekenaar	1914	1914	25	5
M. Sastroatmodjo (tijdelijk)	Teekenaar	1914	1914	35	—

NAMEN	Aard der betrekking	Jaartal van ingang der benoeming tot de tegenwoordige betrekking	Jaartal van eerste aanstelling	Bedrag der bezoldiging op 1 Januari 1915 per maand	
				Vaste wedde	Vergoeding voor transportkosten
M. Sastrodimedjo (tijdelijk)	Teekenaar	1914	1914	30	—
M. Martoredjo „	„	1914	1914	30	—
AFDEELING GRONDBEDRIJF					
Ch. W. Neiland zich noemende Miete	Opzichter	1913	1910	250	50
M. Saroeso (tijdelijk)	Teekenaar	1914	1914	30	—
AFDEELING VETERINAIRE DIENST					
J. Stapenséa	Gemeente-Veearts	1912	1912	600	75
R. Soelario	Keurmeester 1e kl.	1914	1911	60	10
R. Kaboel	„ 2e „	1914	1913	45	10
R. Toorsino	„ 2e „	1914	1914	40	10
R. Tjokrowinoto	Schrijver	1914	1914	30	—
Temin	Spoeljongen-oppasser	1912	1912	17.50	—
AFDEELING GEMEENTE-PASARS					
J. A. de Graaff	Administrateur	1911	1911	275*)	40
F. M. van der Worm	Adj. administrateur	1914	1911	160	25
Mas Sosroatmodjo (tijdelijk)	Schrijver	1911	1911	35	—

*) Benevens *f* 25.— als vergoeding voor Kantoorhuur.

NAMEN	Aard der betrekking	Jaartal van ingang der benoeming tot de tegenwoordige betrekking	Jaartal van eerste aanstelling	Bedrag der bezoldiging op 1 Januari 1915 per maand	
				Vaste wedde	Vergoeding voor transportkosten
R. Atmosoepono (tijdelijk)	Marktmeester 1e kl.	1911	1911	45	—
Amatdardjo	„ „ 2e „	1911	1911	35	—
Kartosalamoen	„ „ 2e „	1911	1911	35	—
Sastrowidjojo	„ „ 2e „	1911	1911	35	—
Ali	„ „ 2e „	1912	1912	35	—
Kasbi	„ „ 2e „	1912	1912	30	—
Soko	„ „ 2e „	1914	1914	30	—
Mertoredjo	„ „ 2e „	1913	1913	30	—
Mas Moenadjat	„ „ 2e „	1913	1913	30	—
Aboenawas	„ Hulpmarktmeester 1e kl.	1913	1913	20	—
R. Soemohadidjojo	„ „ „ „	1913	1913	20	—
R. Soebardi	„ „ „ „	1914	1914	20	—
Martooetomo	„ „ „ „	1914	1914	20	—
M. Setrodiwirjo	„ „ „ „	1914	1914	20	—
Karijoredjo	„ „ „ 2e kl.	1914	1914	15	—
Mas Amat	„ „ „ „	1914	1914	15	—
Kasir	„ „ „ „	1914	1914	15	—
Warsidin	„ „ „ „	1914	1914	15	—
Mas Soendoro	„ „ „ „	1914	1914	15	—
Darman	„ „ „ „	1914	1914	15	—

NAMEN	Aard der betrekking	Jaartal van ingang der benoeming tot de tegenwoordige betrekking	Jaartal van eerste aanstelling	Bedrag der bezoldiging op 1 Januari 1915 per maand
AFDEELING EUROPEESCHE BEGRAAFPLAATS.				
J. J. Siedijk	Opziener	1908	1908	200.—
Samidin	Wnd. mandoer	1912	1907	15.—
Kamsidin	Metselaar	1908	1908	15.—
benevens 8 vaste koelies tegen een maandloon ad *f* 10.—				
AFDEELING CHINEESCHE BEGRAAFPLAATSEN.				
Tan Nie Jong	Administrateur	1915	1908	100.—
Pijo	Oppasser	1909	1909	12.—
Djaimin	„	1912	1912	12.—
AFDEELING CONTRôLE PUBLIEKE VERMAKELIJKHEDEN.				
F. von Barthold	Controleur	1911	1911	100.—

OVERZICHT DER IN DEN LOOP VAN HET JAAR 1914 GETROFFEN REGELINGEN IN ZAKE SALARISSEN, PENSIONNEERING OF BETREFFENDE ANDERE ONDERWERPEN DEN AMBTENAREN IN DIENST DER GEMEENTE AANGAANDE.

Volgnummer	Datum van het betrekkelijk Raadsbesluit	Korte inhoud der getroffen regeling
1	23 Jan 1914	De wedde van Directeur der Gemeente-Waterleiding wordt bepaald op *f* 500.— met 6 tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 50.— tot een maximum van *f* 800.— per maand.
2	Idem	Den heer J. E. de Meyier Jr., Ingenieur voor de rioleering wordt verlof verleend met 1 Februari 1914 naar Holland terug te keeren.
3	1 April 1914	Den Gemeenteveearts wordt tot weder opzegging toestemming verleend tot het verrichten van werkzaamheden verbonden aan den Militairen Veterinairen Dienst te Semarang.
4	Idem	Indienststelling van een opzichter bij den dienst van het Bouw- en Woningtoezicht op eene aanvangswedde van *f* 200.– met 6 tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 25.— per maand tot een maximum van *f* 350.— 's maands.
5	Idem	Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal wordt verzocht eene algemeene pensioenregeling vast te stellen voor de ambtenaren in dienst van locale ressorten en voor hunne we-

Volgnummer	Datum van het betrekkelijk Raadsbesluit	Korte inhoud der getroffen regeling
		duwen en weezen, met inachtneming der volgende hoofdbeginselen:
		1e Aan de Europeesche en met deze gelijkgestelde Locale ambtenaren wordt pensioen verleend overeenkomstig de bij eene ordonnantie te geven regelen.
		2e Onder Europeesche Locale ambtenaren worden verstaan zij, die van wege een localen raad of den Voorzitter van een zoodanigen Raad van vaste aanstellingen zijn voorzien en wier wedden uit de locale begrooting worden betaald, met uitzondering van hen, aan wier betrekking eventueel reeds uitzicht op pensioen ten laste van het Land is verbonden.
		3e Een Europeesche Locaal ambtenaar heeft na zijn ontslag recht op pensioen, wanneer hij op het tijdstip van ingang van het ontslag:
		a. een diensttijd heeft van 20 jaren en den ouderdom van 45 jaren heeft bereikt;
		b. in en door de uitoefening van zijn ambt of ter zake van die uitoefening, hetzij tengevolge van gewelddadige aanranding

Volgnummer	Datum van het betrekkelijk Raadsbesluit	Korte inhoud der getroffen regeling
		of verzet, hetzij van met gevaar gepaard gaande dienstverrichtingen, wonden of gebreken bekomen heeft, die hem volstrekt ongeschikt maken langer te dienen;
		c. een diensttijd heeft van ten minste vijf jaren, het ontslag het gevolg is van opheffing van zijne betrekking of van eene nieuwe organisatie van het dienstvak, waartoe hij behoorde, en hem geen wachtgeld wordt toegekend, of het wachtgeld dat hij ontving vervalt, wordt ingetrokken of minder bedraagt dan het pensioen, berekend over zijn diensttijd;
		d. een diensttijd heeft van minstens 10 jaren en ongeschikt wordt geacht voor verderen dienst;
		e. een diensttijd heeft van minstens vijf jaren en door wel bewezen ziels- en lichaamsgebreken belet wordt langer te dienen.
		4e Geen recht op pensioen heeft de Europeesche Locale ambtenaar, die uit hoofde van wangedrag, onzedelijkheid, verregaande achteloosheid of verregaand plichtverzuim uit zijne betrekking ontslagen wordt (of

Volgnummer	Datum van het betrekkelijk Raadsbesluit	Korte inhoud der getroffen regeling
		die bij rechterlijk vonnis uit zijn ambt wordt ontzet). De Regeering behoudt zich voor om ten aanzien van een locaal ambtenaar, die om een der vermelde redenen wordt ontslagen, te bepalen, dat hem een toelage uit het fonds wordt verleend. Deze toelage overschrijdt niet het bedrag, dat de belanghebbende, werd hij gepensionneerd, aan pensioen zou ontvangen. 5e Het pensioen wordt bepaald op gelijke bedragen als in Gouvernementsdienst kan worden verkregen. 6e Als diensttijd komt voor de berekening van het pensioen in aanmerking: *a.* de tijd na inwerkingtreding der ordonnantie in eene locale betrekking in werkelijken dienst doorgebracht; *b.* de tijd, vóór de inwerkingtreding der ordonnantie in eene locale betrekking in werkelijken dienst doorgebracht, wanneer die tijd voor pensioen is ingekocht; (Hieronder is niet begrepen de tijd, gedurende welken inkomsten worden genoten, verbonden aan buitenlandsch verlof of afwezigheid uit Ned. Indië).

Volgnummer	Datum van het betrekkelijk Raadsbesluit	Korte inhoud der getroffen regeling
		c. de tijd, na de inwerkingtreding der ordonnantie, als tijdelijk Locaal ambtenaar in werkelijken dienst doorgebracht, wanneer die tijd gevolgd is door een diensttijd als Locaal ambtenaar en, indien dit niet onmiddellijk is geschied, ten minste twee jaar zonder onderbreking heeft geduurd; *d.* de tijd in Gouvernementsdienst doorgebracht, dan wel doorgebracht, in Rijks-, Provincialen- of Gemeentedienst in Nederland, wanneer die tijd, voor zooveel noodig voor pensioen is ingekocht; Diensttijd, vervuld voordat de volle ouderdom van achttien jaren is bereikt, komt voor de berekening van het pensioen niet in aanmerking. De diensttijd telt jaar voor jaar, wanneer hij is doorgebracht binnen de keerkringen en voor de helft wanneer hij is doorgebracht buiten de keerkringen.
7e		De Locale Ressorten zijn ten behoeve hunner ambtenaren aan het pensioenfonds verschuldigd gelijke pensioen-bijdragen als burgerlijke ambtenaren hebben te storten.

Volgnummer	Datum van het betrekkelijk Raadsbesluit	Korte inhoud der getroffen regeling
		De Locale Ressorten kunnen deze bijdragen geheel of gedeeltelijk op de in dienst zijnde locale ambtenaren verhalen.
		8e Ten aanzien van den inkoop van reeds in dienst zijnde ambtenaren, worden, in den zin der Nederlandsche pensioenwetgeving voor Gemeenteambtenaren voor Locale Ressorten en Locale ambtenaren faciliteiten toegestaan.
		9e Aan de weduwen en weezen van Europeesche Locale ambtenaren en van gepensionneerde of op wachtgeld gestelde Europeesche Locale ambtenaren wordt volgens de bepalingen eener ordonnantie pensioen verleend.
		10e Het bedrag van het weduwen- en weezenpensioen wordt geregeld overeenkomstig de daaromtrent voor de burgerlijke ambtenaren bestaande bepalingen.
		11e De stortingen, welke zijn vast te stellen als die waartoe burgerlijke ambtenaren verplicht zijn, worden betaald door het Locale Ressort, dat deze stortingen geheel of ten deele op de belanghebbende ambtenaren kan verhalen.

Volgnummer	Datum van het betrekkelijk Raadsbesluit	Korte inhoud der getroffen regeling
		12e Ten aanzien van den inkoop voor het weduwen- en weezenpensioen geldt hetzelfde als onder 8 vermeld.
		13e Aan Inlandsche locale ambtenaren en bedienden en diens weduwen worden gelijke rechten ten aanzien van pensioen en onderstand gewaarborgd als de Inlandsche burgerlijke landsdienaren en hunne weduwen genieten.
		Bij het verzoek werd tevens overgelegd een afdruk van het voorstel van den Voorzitter waarin met klem van redenen de wenschelijkheid eener dusdanige algemeene pensioenregeling werd betoogd.
		Tevens werden bij hetzelfde besluit de andere locale Raden uitgenoodigd adhaesie te willen betuigen aan het dezerzijds tot de Regeering gericht verzoek.
6	28 Mei 1914	Met ingang van 1 Juli 1914 wordt ter bediening der 6 bestelde slangenwagens het noodige personeel in dienst gesteld, te weten 6 dag- en 6 nachtploegen ieder van 3 man.
7	Idem	Bij den dienst der Gemeentewerken wordt een Chef de

Volgnummer	Datum van het betrekelijk Raadsbesluit	Korte inhoud der getroffen regeling
		Bureau in dienst gesteld op eene aanvangswedde van *f* 250.— 's maands met 3 eenjaarlijksche en 3 tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 25.— per maand tot een maximum van *f* 400.— per maand.
8	28 Augt. 1914	Met ingang van 1 Januari 1915 wordt ingesteld de betrekking van Hoofdopzichter bij den dienst der Gemeentewerken, waaraan verbonden zal zijn eene bezoldiging van *f* 300.— 's maands met 4 tweejaarlijksche verhoogingen van *f* 50.— 's maands tot een maximum van *f* 500.— 's maands benevens eene vergoeding voor transportkosten van *f* 100.— per maand.
9		Een ontwerp verordening met memorie van toelichting regelende den rechtstoestand van de ambtenaren der Gemeente Semarang werd in den loop van 1914 bij den Gemeenteraad ingediend, doch kwam eerst in behandeling in 1915, zoodat daarvan verder melding zal worden gemaakt in het Gemeente-verslag 1915.

HOOFDSTUK III.

Comptabiliteit

Het verdient aanbeveling hier allereerst melding te maken van de vaststelling van regelen voor de verstrekking, het beheer en de verantwoording van sommen ter goede rekening met daarbij behoorende modellen (Zie Gemeenteblad 1911, 5e jaargang pags. 120 t/m 127 en pags. 195 en 196).

Door de Commissie voor de Financiën worden aangewezen de personen en de doeleinden ten behoeve waarvan sommen ter goede rekening kunnen worden verstrekt. Behalve in buitengewone gevallen, ter beoordeeling van genoemde Commissie, zal nooit meer verstrekt kunnen worden dan het benoodigde voor de behoefte van één maand. Verder bevatten deze regelen voorschriften betreffende de inrichting der aanvragen om verstrekking van gelden ter goede rekening en nopens de verantwoording dezer gelden.

Door ondergeteekende werd bij missive van 9 September 1914, No. 84, voorgesteld ter uitvoering van artikel 106 alinea 4 der Locale Raden Ordonnantie, te bepalen dat opnemingen van kassen en administratiën der rekenplichtigen met uitzondering van den gemeentekashouder, zullen plaats hebben vier malen 's jaars op niet vooraf aan de comptabelen mede te deelen tijdstippen.

Overeenkomstig dit voorstel werd door Uwen Raad besloten in de vergadering van 30 September 1914.

Van elke kasopneming werd een procesverbaal aan Uwen Raad voorgelegd.

A. BIJDRAGE UIT DE ALGEMEENE GELDMIDDELEN.

Voor de Gemeente Semarang is bij Staatsblad No. 48 van 1909, uit de koloniale geldmiddelen afgezonderd een vast bedrag van *f* 221292.— 's jaars, dat in 1914 ongewijzigd is gebleven.

Bij schrijven van 's Raads toenmaligen Voorzitter, dd. 16 September 1911, No. 2263/15, werd tot den Gouverneur-Generaal een verzoek gericht om verhooging der bijdrage uit 's Lands kas in verband met de meerdere uitgaven, welke de Gemeente heeft te doen wegens noodzakelijke uitbreiding van het personeel ter Secretarie, terwijl bij missive van 17 November 1911, No. 2809/5, een gelijksoortig verzoek aan den Gouverneur-Generaal werd ingediend in verband met de kosten, welke door de Gemeente moesten worden betaald toen de Algemeene Dienst niet langer kon voorzien in behoorlijke ruimte voor de Gemeentelijke Secretarie.

Bij missive van 1 Augustus 1912, No. 1660 en 30 Juli 1912 No. 1644, deelde de waarnemend 1e Gouvernements-Secretaris, op last van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal mede, dat de onderwerpelijke verzoeken in beraad werden gehouden in afwachting van de vermoedelijk eerlang te nemen beslissing in zake de oplossing van het zoogenaamd accresvraagstuk.

Daarop werd bij missive van 1 Maart 1913, No. 557, van den 1en Gouvernements-Secretaris namens den Gouverneur-Generaal den Raad medegedeeld, dat die beslissing is gevallen bij de Indische begrooting voor 1913 en wel in dien zin, dat de Gemeenteraden het voortaan in de hand hebben om in alle uitgaven, welke niet gedekt kunnen worden uit andere middelen, het Land voor de helft te laten deelen door voor de andere helft aan de ingezetenen belasting op te leggen. Het kwam den Gouverneur-Generaal voor, dat hiermede behoudens zeer bijzondere gevallen, waar het uitgaven geldt, welke in verhouding tot het Gemeentelijk budget als buitengewoon kostbaar zijn aan te merken, den Localen Raden voldoende financieele steun is verzekerd en dat er daarom geen termen bestonden der Gemeente Semarang nog eens extra tegemoet te komen in de betrekkelijk weinig beduidende kosten van inhuur van een gebouw voor Gemeente Secretarie en van versterking van het Secretarie personeel.

Blijkens circulaire van den 1sten Gouvernements-Secretaris dd. 17 April 1913, No. 977, ontvangt de Gemeente boven de op den voet van artikel 68a, lid 1, van het Regeeringsreglement voor haar afgezonderde geldmiddelen een bedrag, gelijk aan de volle bruto-opbrengst van de door haar geheven belasting,

welk bedrag wordt uitgekeerd, 2 jaar na het jaar waarin de belasting werd geheven.

Als belasting komt daarvoor alleen in aanmerking die verplichte bijdrage, waarbij het bedrag van eenigen belastingschuldige geëischt, onafhankelijk is van den omvang van eenigen hem bewezen dienst.

Met betrekking tot de betaalbaarstelling der uitkeering van het Gouvernement werden in 1914 nieuwe regelen vastgesteld bij besluit van den Gouverneur-Generaal van 2 Juli 1914, No. 59. (Gemeenteblad 1914 pag. 433).

Deze regelen luiden als volgt:

I. Betaalbaarstelling van een ingevolge artikel 68a van het Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië bij wijze van jaarlijksche uitkeering uit de algemeene geldmiddelen ten behoeve van een gewest of een gedeelte van een gewest afgezonderd vast bedrag geschiedt in den regel aan het begin van elke maand tot het zoo noodig tot geheele guldens afgerond twaalfde gedeelte van dat bedrag; betaalbaarstelling van een bedrag, voor de vaststelling waarvan op 1 Januari van het jaar in het betrokken gebiedsdeel gevestigd aantal hoofdgeldplichtigen tot maatstaf dient, geschiedt naar gelang van de behoefte aan fondsen voor het wegenonderhoud, gelijk deze blijkt uit een door den Voorzitter van den localen raad aan den betrokken ordonnateur of hulpordonnateur in te dienen aanvraag, met dien verstande dat vóór de vaststelling van den aanslag in het hoofdgeld in eenig jaar niet meer mag worden uitgekeerd dan 90% van het bedrag der uitkeering, waarop het betrokken gebiedsdeel in het daaraan voorafgaande jaar aanspraak had.

II. Maakt de geraamde behoefte aan kasgeld in zekere maand zulks noodig, dan kan, in afwijking van den bij paragraaf I ten aanzien van de jaarlijksche uitkeeringen van vaste bedragen gestelden regel, een door den Voorzitter van den localen raad in een aan den betrokken ordonnateur of hulpordonnateur in te dienen aanvraag aangegeven hooger bedrag worden beschikbaar gesteld, terwijl, indien in den loop van een maand uitgaven moeten worden gedaan, waarop bij het begin der maand niet gerekend is, mede in afwijking van dien regel, eene tusschen-

tijdsche betaalbaarstelling van het alsnog benoodigd bedrag kan plaats hebben.

B. BELASTINGEN EN RETRIBUTIËN. VERGUNNINGSRECHT.

Het krachtens de drankverordening, vastgesteld den 28sten April 1913, te heffen vergunningsrecht werd beschouwd te zijn eene retributie, zulks overeenkomstig den wensch van den Directeur van Justitie (zie Gemeenteblad 7e jaargang bldz. 171 e. v.), echter niet ten genoegen van den toenmaligen Voorzitter van Uwen Raad, die over de vraag of dit recht eene retributie dan wel eene belasting was, in nadere correspondentie trad met den Adviseur voor de Decentralisatie. Beiden waren de meening toegedaan, dat het hier betrof eene belasting.

Op grond van de motieven door genoemden Adviseur in diens schrijven van 20 December 1913, No. 1184, Aa (opgenomen in de notulen 1914, blz. 63) vermeld, werd daarop in afwachting van de door de Regeering te nemen beslissing de drankverordening tijdelijk buiten werking gesteld.

Dit geschiedde bij verordening van 23 Januari 1914.

Daarop volgde de circulaire van den Gouvernements-Secretaris van 21 Maart 1914, No. 668 (Bijblad No. 7965), waarbij o. a. werd meegedeeld dat de kennisneming van enkele locale verordeningen, — krachtens welke rechten werden geheven enkel voor de verleening eener vergunning, — den Gouverneur-Generaal de overtuiging had geschonken, dat deze heffingen meer het karakter eener belasting dan van eene retributie of recognitie dragen.

Volgens deze circulaire werd dus de toenmalige Voorzitter van Uwen Raad in 't gelijk gesteld. Het vergunningsrecht zou voortaan eene belasting zijn.

Om nu niet het gevaar te loopen dat te eeniger tijd bij rechterlijke uitspraak de heffing van dat recht ongeldig zou worden verklaard, op grond dat zij geschiedde krachtens eene niet goedgekeurde verordening, werd — mede op advies van den Adviseur voor de Decentralisatie — (zie diens missive van 22 Juni 1914, No. 624 Aa, Gemeenteblad 1914, pag. 415) besloten de bepalingen omtrent de heffing van vergunningsrecht uit de drankverorde-

ning te lichten en neer te leggen in eene afzonderlijke belasting-verordening, om daarop dan de goedkeuring der Regeering te vragen.

Alzoo geschiedde bij Raadsbesluit van 29 Juni 1914.

In dezelfde Raadsvergadering werd het besluit genomen tot het weder in werking stelling der drankverordening nadat eenige wijzigingen in verband met het vorenstaande waren aangebracht.

Een daarna ingesteld onderzoek heeft doen zien dat in deze Gemeente geene belasting, onder welken naam dan ook, wordt geheven krachtens verordeningen, welke niet zouden zijn goedgekeurd.

OPCENTEN OP DE LANDS INKOMSTENBELASTING OF EIGEN INKOMSTENBELASTING.

Bij Raadsbesluit van 23 Januari 1914 werd besloten adhaesie te betuigen aan het door de Vereeniging voor Locale belangen, gevestigd te Semarang, tot den Gouverneur-Generaal gericht adres, strekkende om voor de Locale Raden de toezegging te krijgen, dat bij Zijne Excellentie in principe geene bezwaren bestaan:

a. tegen het heffen van opcenten door genoemde Raden op de belastingen op de inkomsten en op de bedrijfs- en andere inkomsten;

b. tegen het invoeren eener Locale inkomstenbelasting.

Het hierop verkregen resultaat is weinig bevredigend te noemen.

Bij missive van 27 Februari 1914, No. 500 en bijlagen (opgenomen in Gemeenteblad pag. 139) deelde de Gouvernements-Secretaris mede, dat nog steeds bezwaren bestaan tegen de heffing van opcenten op bovenbedoelde belastingen, doch dat in voorkomende gevallen de goedkeuring van in te voeren eigen locale belastingen naar het inkomen in overweging zou worden genomen.

Bij de behandeling der gemeentebegrooting werd door een der leden met nadruk gewezen op de wenschelijkheid eene inkomstenbelasting in te voeren. In de Raadsvergadering van 5 November 1914 (notulen No. 11 van 1914, pag. 1061 e. v.),

toen de ontwerp-verordening tot heffing van een straatgeld aan de orde werd gesteld, werd hierop door den ondergeteekende terug gekomen en eene opsomming gegeven van de onoverkomenlijke bezwaren, welke tegen invoering eener eigen inkomstenbelasting pleiten.

HONDENBELASTING.

Bij ordonnantie van 20 Augustus 1914, opgenomen in staatsblad No. 574, werd aan de Locale Raden de bevoegdheid verleend tot het invoeren eener hondenbelasting.

Reeds in de vergadering van Uwen Raad van 9 December 1914 werd een daartoestrekkend voorstel van ondergeteekende, met ontwerp-verordening (Gemeenteblad 1914, pag. 714 e. v.) ingediend.

Met de invoering eener hondenbelasting werd behalve versterking der gemeentelijke inkomsten ook — en in de eerste plaats — beoogd te komen tot vermindering van het aantal honden, vooral dat der meest onverzorgde, hetgeen in verband met de veelvuldig voorkomende gevallen van hondsdolheid voor de gemeente van groot belang zou zijn.

Vandaar dat voorgesteld werd een tamelijk hoog bedrag aan belasting, n. l. *f* 12 per hond te heffen.

De belasting zou niet alleen verschuldigd zijn door hen, die in de gemeente hun hoofdverblijf hebben, doch bovendien door hen, die minstens drie maanden van het jaar binnen de gemeente verblijven.

De behandeling van het ontwerp kon evenwel eerst in 1915 plaats hebben.

STRAATGELD.

Bij het voorstel tot het invoeren eener straatbelasting (Gemeenteblad 1914, pag. 702 e. v.) was uitgegaan van het beginsel dat het zeer billijk is, dat de meerdere zorg, die aan het onderhoud der wegen wordt besteed en welke ten goede komt aan de langs de wegen gelegen perceelen, ook voor een groot deel wordt vergoed door de eigenaren dier perceelen.

De zienswijze van Mr. A. R. Zimmerman, zooals deze is uitgedrukt in zijn in 1903 aan de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek uitgebracht praeadvies over de belastingen van art. 240 *i* en *j* der Gemeentewet, waar gezegd wordt:

„De uitgaven welke men door deze belasting (straatgeld) ge-
„deeltelijk wil dekken, komen zeker aan allen te goede, maar
„men moet wel bijzonder sterk bevangen zijn door de fictie
„dat het algemeen belang is een voor allen gelijk belang, als men
„niet inziet dat de grondeigenaar-ingezetene in twee hoedanig-
„heden van de bewuste werken profiteert, eerstens als lid der
„gemeenschap en ten tweede als iemand, die een vermogensdeel
„bezit, dat alleen naar behooren bruikbaar is, indien en zoolang
„de gemeente hare zorgen blijft aanwenden en dat allergevoeligst
„in waarde dalen of wel den eigenaar zelf tot kosten dwingen
„zou, indien de gemeente haar hand eens terugtrok" was hierbij mede als uitgangspunt gekozen.

In het ingediende ontwerp werd bepaald dat de belasting zou worden geheven wegens gebouwde en ongebouwde eigendommen, die aan de openbare, bij de gemeente in onderhoud zijnde straten of wegen belenden en dat zij zou worden berekend naar de breedte van het perceel langs die wegen of straten.

De wegen werden verder voor de berekening van den aanslag verdeeld in 4 klassen, al naar gelang van de breedte van het verhardingsgedeelte van den weg.

De belasting zou verschuldigd zijn door dengeen, die krachtens recht van bezit of eenig ander zakelijk recht het genot van den grond heeft.

Het voorstel kon bij den Raad geen genade vinden. (Zie notulen 5 November 1914, pag. 1061 e. v.) Het werd afgestemd, voornamelijk uit vrees dat deze belasting tengevolge zou hebben eene stijging der huishuren en uit overweging, dat in verband met de moeilijke tijdsomstandigheden den bewoners geene nieuwe belasting moest worden opgelegd.

Hier volgt een overzicht van de ten bate der Gemeente Semarang geheven wordende belastingen, retributiën of recognitiën.

OVERZICHT DER TEN BATE VAN DE GEMEENTE SEMARANG GEHEVEN WORDENDE BELASTINGEN, RETRIBUTIËN OF RECOGNITIËN.

Volg nummer	Omschrijving der belastingen, retributiën of recognitiën.	Besluit krachtens hetwelk de belasting, retributie of recognitie wordt geheven benevens, zoo aanwezig, het goedkeuringsbesluit van den Gouverneur-Generaal.
1	Rechten geheven ingevolge het reglement op het bouwen en sloopen.	Raadsbesluit dd. 25 Februari 1910.
2	Rechten geheven wegens verrichte arbeid ten behoeve van derden.	Raadsbesluit dd. 8 Maart 1911.
3	Rechten geheven voor gebruik van latrineledigers en vuilniskarren.	Raadsbesluit dd. 8 Maart 1911.
4	Rechten voor gebruik der Europeesche begraafplaats.	Raadsbesluit dd. 27 Februari 1908. Goedgekeurd 6 Juli 1908, no. 8.
5	Rechten voor gebruik van Chineesche begraafplaats.	Verordening van den Resident van Semarang dd. 28 Augs., gewijzigd bij verordening dd. 8 Augustus 1902.
6	Keurloonen ingevolge de reglementen op het slachten van vee en varkens.	Raadsbesluiten van 9 December 1910.
7	Rechten geheven voor tuberculinatie van melkkoeien.	Raadsbesluit dd. 31 Oct. 1913.

Volg nummer	Omschrijving der belastingen, retributiën of recognitiën	Besluit krachtens hetwelk de belasting, retributie of recognitie wordt geheven benevens, zoo aanwezig, het goedkeuringsbesluit van den Gouverneur-Generaal.
8.	Retributie voor gebruik van Gemeentepasars.	Raadsbesluit dd. 8 Oct. 1913.
9.	Rechten voor afstand of ingebruikgeving van grond bij de Gemeente in eigendom of beheer (pasars uitgezonderd).	Raadsbesluit dd. 2 Mei 1911.
10.	Belasting op het houden van openbare vermakelijkheden.	Raadsbesluit dd. 13 Juni 1911. Goedgekeurd dd. 25 October 1911, No. 46.
11.	25 Opcenten op de verpondingsbelasting.	Raadsbesluit dd. 30 Januari 1911. Goedgekeurd 21 Maart 1911, No. 35.
12.	15 Opcenten op de personeele belasting.	Raadsbesluit dd. 21 October 1910. Goedgekeurd dd. 13 Januari 1911, No. 20.
13.	Vergunningsrecht.	Raadsbesluit dd. 29 Juni 1914. Goedgekeurd dd. 29 Januari 1915.

C. BEZITTINGEN DER GEMEENTE.

STAAT VAN ONROERENDE GOEDEREN IN EIGENDOM BIJ DE GEMEENTE SEMARANG (MET UITZONDERING VAN DIE ALS WEGEN, BRUGGEN, PLANTSOENEN, ENZ.), KOSTELOOS TEN GEBRUIKE VAN HET ALGEMEEN BESTEMD.

Volgnummer	Verpondings-nummer	Plaats waar gelegen	Grootte (in M²)
1	2769 (oud)	Kampong Karang-tengah (Palmenlaan)	11245
2	1981	Desa Gadjahmoeng-koer	4198
3	1982	Idem	68280
4	1289	Residentie-erf.	35000
5	1990	Desa Bendoengan en Bergotta	69455
6	1991	Idem	66190
7	1992	Desa Bendoengan	2256
8	1993	Desa Tegalsari	562
9	2004	Desa Bergotta	2310
10	2005	Desa Gadjahmoeng-koer	64500
11	2006	Desa Bendoengan	56850
12	2007	Idem	68640
13	2010	Desa Gadjahmoeng-koer	56245
14	2011	Idem	68665
15	2013	Desa Tegalsari	630

Volgnummer	Verpondings-nummer	Plaats waar gelegen	Grootte (in M²)
16	2014	Desa Gadjahmoeng-koer	49100
17	3878	Idem	60900
18	695	Kampong Semampir buiten Chineesche wijk	4423
19	3596	Kamp. Ka ang Asem	175
20	3599	Kamp. Karang Asem binnen Chin. wijk	129
21	3617	Kampong Sedejo buiten Chin. wijk	477
22	467	Kamp. Karang Asem binnen Chin. wijk	101
23	1569	Bodjong (Gemeentehuis)	16130
24	1762	Djatingaleh (Opzichterswoning)	1230
25	4039	Desa Djatingaleh	6810
26	4040	Idem	11240
27	4041	Idem	3445
28	4042	Desa Pandean	862

D. SCHULDEN TEN LASTE DER GEMEENTE.

GELDLEENING GROOT *f* 2.000.000 AANGEGAAN INGEVOLGE RB. VAN 27 APRIL 1911 (GEMEENTE BLAD 1911, PAG 344) TEGEN EENE RENTE VAN 4½ % 'S JAARS.

Regeling der Aflossing en rentebetaling.

Hieronder volgt een tabel, aanwijzende de bedragen, welke voor rente en aflossing moeten worden besteed in de jaren 1912 tot en met 1961.

Jaar	Bedrag der leening	Aflossing kapitaal	Rente	Totaal aflossing en rente
1912	*f* 2.000.000.—	*f* 11.000.—	*f* 90.000.—	*f* 101.000.—
1913	„ 1.989.000.—	„ 12.000.—	„ 89.505.—	» 101.505.—
1914	„ 1.977.000.—	„ 12.000.—	„ 88.965.—	» 100.965.—
1915	„ 1.965.000.—	„ 13.000.—	„ 88.425.—	» 101.425.—
1916	„ 1.952.000.—	„ 13.000.—	„ 87.840.—	» 100.840.—
1917	„ 1.939.000.—	„ 14.090.—	„ 87.255.—	» 101.255.—
1918	„ 1.925.000.—	„ 15.000.—	„ 86.625.—	» 101.625.—
1919	„ 1.910.000.—	„ 15.000.—	„ 85.950.—	» 100.950.—
1920	„ 1.895.000.—	„ 16.000.—	„ 85.275.—	» 101.275.—
1921	„ 1.879.000.—	„ 17.000.—	„ 84.555.—	» 101.555.—
1922	„ 1.862.000.—	„ 17.000.—	„ 83.790.—	» 100.790.—
1923	„ 1.845.000.—	„ 18.000.—	„ 83.025.—	» 101.025.—
1924	„ 1.827.000.—	„ 19.000.—	„ 82.215.—	» 101.215.—
1925	„ 1.808.000.—	„ 20.000.—	„ 81.360.—	» 101.360.—
1926	„ 1.788.000.—	„ 21.000.—	„ 80.460.—	» 101.460.—
1927	„ 1.767.000.—	„ 22.000.—	„ 79.515.—	» 101.515.—
1928	„ 1.745.000.—	„ 23.000.—	„ 78.525.—	» 101.525.—
1929	„ 1.722.000.—	„ 24.000.—	„ 77.490.—	» 101.490.—
1930	„ 1.698.000.—	„ 25.000.—	„ 76.410.—	» 101.410.—
1931	„ 1.673.000.—	„ 26.000.—	„ 75.285.—	» 101.285.—
1932	„ 1.647.000.—	„ 27.000.—	„ 74.115.—	» 101.115.—
1933	„ 1.620.000.—	„ 28.000.—	„ 72.900.—	» 100.900.—
1934	„ 1.592.000.—	„ 30.000.—	„ 71.640.—	» 101.640.—
1935	„ 1.562.000.—	„ 31.000.—	„ 70.290.—	» 101.290.—
1936	„ 1.531.000.—	„ 32.000.—	„ 68.895.—	» 100.895.—
1937	„ 1.499.000.—	„ 34.000.—	„ 67.455.—	» 101.455.—
1938	„ 1.465.000.—	„ 35.000.—	„ 65.925.—	» 100.925.—
1939	„ 1.430.000.—	„ 37.000.—	„ 64.350.—	» 101.350.—
1940	„ 1.393.000.—	„ 38.000.—	„ 62.685.—	» 100.685.—
1941	„ 1.355.000.—	„ 40.000.—	„ 60.975.—	» 100.975.—
1942	„ 1.315.000.—	„ 42.000.—	„ 59.175.—	» 101.175.—
1943	„ 1.273.000.—	„ 44.000.—	„ 57.285.—	» 101.285.—
1944	„ 1.229.000.—	„ 46.000.—	„ 55.305.—	» 101.305.—
1945	„ 1.183.000.—	„ 48.000.—	„ 53.235.—	» 101.235.—
1946	„ 1.135.000.—	„ 50.000.—	„ 51.075.—	» 101.075.—
1947	„ 1.085.000.—	„ 52.000.—	„ 48.825.—	» 100.825.—
1948	„ 1.033.000.—	„ 55.000.—	„ 46.485.—	» 101.485.—
1949	„ 978.000.—	„ 57.000.—	„ 44.010.—	» 101.010.—
1950	„ 921.000.—	„ 60.000.—	„ 41.445.—	» 101.445.—
1951	„ 861.030.—	„ 62.000.—	„ 38.745.—	» 100.745.—
1952	„ 799.000.—	„ 65.000.—	„ 35.955.—	» 100.955.—
1953	„ 734.000.—	„ 68.000.—	„ 33.030.—	» 101.030.—
1954	„ 666.000.—	„ 71.000.—	„ 29.970.—	» 100.970.—
1955	„ 595.040.—	„ 74.000.—	„ 26.775.—	» 100.775.—
1956	„ 521.000.—	„ 78.000.—	„ 23.445.—	» 101.445.—
1957	„ 443.000.—	„ 81.000.—	„ 19.935.—	» 100.935.—
1958	„ 362.000.—	„ 85.000.—	„ 16.290.—	» 101.290.—
1959	„ 277.000.—	„ 89.000.—	„ 12.465.—	» 101.465.—
1960	„ 188.000.—	„ 93.000.—	„ 8.460.—	» 101.460.—
1961	„ 95.000.—	„ 95.000.—	„ 4.275.—	» 99.275.—
	Totaal	*f* 2.000.000.—	*f* 3.057.885.—	*f* 5.057.885.—

E. BEGROOTINGSREKENING VAN UITGAVEN

DIENSTJAAR 1913

Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd bedrag na gedane af- en overschrijvingen.	VEREVEND. Bedrag.	Meer dan geraamd.	Minder dan geraamd.	Van de verevende sommen. Betaald.	Schuldig gebleven.
I		**Bestuur der Gemeente.**						
	1	Bezoldiging van den Secretaris, de ambtenaren en bedienden ter Secretarie en bij den Kashouder.	*f* 22.260 —	*f* 21.710 —	— —	*f* 550 —	*f* 21.710 —	— —
	2	Schrijfloonen.	„ 339 —	„ 339 —	— —	— —	„ 339 —	— —
	3	Vertalingen.	„ 267 49⁵	„ 260 —	— —	„ 7 49⁵	„ 260 —	— —
	4	Schrijf- en bureaubehoeften, druk- en bindwerk, advertentiekosten, vrachtloonen en andere kleine uitgaven.	„ 6.566 80	„ 6.566 80⁵	— —	— —	„ 6.566 80⁵	— —
	5	Kosten voor den aankoop van zegels voor beschikkingen.	„ 1.074 —	„ 1.074 —	— —	— —	„ 1.074 —	— —
	6	Onderhoud, herstelling en aankoop van meubilair, kosten van licht voor vergaderzaal en Secretarie.	„ 976 —	„ 694 70	— —	„ 281 30	„ 694 70	— —
	7	Instelling van een bibliotheek ter Secretarie.	„ 632 50⁵	„ 632 50⁵	— —	— —	„ 632 50⁵	— —
	8	Reis- en verblijfkosten.	„ 200 —	„ 197 —	— —	„ 3 —	„ 197 —	— —
	9	Kosten van kiezerslijsten en verkiezingen.	„ 381 —	„ 371 25	— —	„ 9 75	„ 371 25	— —
	10	Toezicht op het beheer der rekenplichtigen.	„ 50 —	„ 50 —	— —	— —	„ 50 —	— —
	11	Voorbereidende maatregelen tot het concipieeren eener pensioenregeling.	Memorie	— —	— —	— —	„ — —	— —
		Transporteeren	*f* 32.746 80⁵	*f* 31.895 26	— —	*f* 851 54⁵	*f* 31.895 26	— —

Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF	Geraamd bedrag na gedane af- en overschrijvingen.	VEREVEND. Bedrag.	Meer dan geraamd.	Minder dan geraamd.	Van de verevende sommen. Betaald.	Schuldig gebleven.
		Transport.	f 32.746 80⁵	f 31.895 26	— —	f 851 54⁵	f 31.895 26	— —
	12	Huur van het Gemeentehuis.	„ 2.700 —	„ 2.700 —	— —	— —	„ 2.700 —	— —
		Totaal der Ie Afdeeling.	f 35.446 80⁵	f 34.595 26	— —	f 851 54⁵	f 34595 26	— —
II		**Aanleggen en bijhouden van Gemeentelijke bevolkingsregisters.**						
	13	Kosten verbonden aan het aanleggen en bijhouden der bevolkingsregisters.	Memorie	— —	— —	— —	— —	— —
		Totaal der IIe Afdeeling.	Memorie	— —	— —	— —	— —	— —
III		**Openbare werken voor zoover niet begrepen in volgende afdeelingen.**						
	14	Bezoldiging van vast technisch personeel.	f 28.314 26	f 27.170 81	— —	f 1.143 45	f 27.170 81	— —
	15	Bezoldiging van het administratief personeel.	„ 2.679 —	„ 2.664 —	— —	„ 15 —	„ 2.664 —	— —
	16	Transportkosten van het technisch personeel der Gemeentewerken.	„ 4.776 —	„ 3.339 45	— —	„ 436 55	„ 3.339 45	— —
	17	Hulppersoneel bij het doen van opmetingen.	„ 731 54	„ 731 54	— —	— —	„ 731 54	— —
		Transporteeren.	f 36.500 80	f 33.905 80	— —	f 2.595 —	f 33.905 80	— —

Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd bedrag na gedane af- en overschrijvingen.	VEREVEND. Bedrag.	Meer dan geraamd.	Minder dan geraamd.	VAN DE VEREVENDE SOMMEN. Betaald.	Schuldig gebleven.
		Transport.	*f* 36.500 80	*f* 33.905 80	— —	*f* 2.595 —	*f* 33.905 80	— —
	18	Gratificaties.	„ 400 —	„ 390 30	— —	„ 9 70	„ 390 30	— —
	19	Schrijf- en bureaubehoeften, druk- en bindwerk.	„ 2536 01⅝	„ 2.536 01⅝	— —	— —	„ 2.536 01⅝	— —
	20	Onderhoud van gebouwen.	„ 609 61	„ 609 61	— —	— —	„ 609 61	— —
	21	Onderhoud van plantsoenen, boomen, kweekbedden en gazons.	„ 3872 —	„ 3.566 10	— —	„ 305 90	„ 3.566 10	— —
	22	Onderhoud van wegen.	„ 87.055 —	„ 82.140 67	— —	„ 4.914 33	„ 82.140 67	— —
	23	Onderhoud van bruggen en duikers.	„ 16.260 —	„ 8.722 28	— —	„ 7.537 72	„ 8.722 28	— —
	24	Onderhoud van spoelleidingen en riolen.	4.453 47	„ 4.453 47	— —	— —	„ 4.453 47	— —
	25	Aanleg van nieuwe wegen.	„ 134.545 86	„ 54.382 56	— —	„ 80.163 30	„ 54.382 56	— —
	26	Uitbreiding van de rioleering.	„ 17.000 —	„ 13.612 16	— —	„ 3.387 83⅝	„ 13.612 16⅝	— —
	27	Nieuwe gebouwen.	„ 185.072 20	„ 73.638 29	— —	„ 111.433 91	„ 73.638 29	— —
	28	Uitgaven wegens arbeid ten behoeve van derden.	„ 1.500 —	„ 889 03	— —	„ 610 97	„ 889 03	— —
	28a	Zware herstellingen aan bruggen en duikers.	„ 1.500 —	„ 1.500 —	— —	„ — —	„ 1.500 —	— —
		Totaal der IIIe Afdeeling.	*f* 491.304 95⅝	*f* 280.346 29	— —	*f* 210.958 66⅝	*f* 280.346 29	— —

Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd bedrag na gedane af- en overschrijvingen.	VEREVEND. Bedrag.	Meer dan geraamd.	Minder dan geraamd	VAN DE VEREVENDE SOMMEN. Betaald.	Schuldig gebleven.
IV.		**Reinigingsdienst.**						
	29	Waterverdeeling.	f 2.580 —	f 2.580 —	— —	— —	f 2.580 —	— —
	30	Reiniging van riolen en leidingen.	„ 6.145 88	„ 6.145 88	— —	— —	„ 6.145 88	— —
	31	Exploitatie van latrineledigers.	„ 2.710 28	„ 1.753 91	— —	956 37	„ 1.753 91	— —
	32	Begieten van wegen.	„ 9.659 98	„ 9.659 98	— —	— —	„ 9.659 98	— —
	33	Schoonvegen van wegen, pleinen, enz., vervoer van straatvuil en het verbranden daarvan en van huis-,tuin-en pasarvuil.	„ 11.940 10	„ 11.940 10	— —	— —	„ 11.940 10	— —
	34	Van de invoering v/e algemeenen reinigingsdienst.	„ 5.544 76	„ 5.544 76	— —	— —	„ 5.544 76	— —
		Totaal der IVe Afdeeling.	f 38.581 —	f 37.624 63	— —	f 956 37	f 37.624 63	— —
V.		**Straatverlichting.**						
	35	Kosten der straatverlichting.	f 42.195 —	f 41.695 —	— —	f 500 —	f 41.695 —	— —
		Totaal der Ve Afdeeling.	f 42.195 —	f 41.695 —	— —	f 500 —	f 41.695 —	— —
VI.		**Brandweer.**						
	36	Bezoldiging van vast personeel.	f 1.740 —	f 1.498 —	— —	f 242 —	f 1.498 —	— —
		Transporteeren.	f 1.740 —	f 1.498 —	— —	f 242 —	f 1.498 —	— —

Afdeeling.	Artikel.	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd bedrag na gedane af- en overschrijvingen.	VEREVEND. Bedrag	Meer dan geraamd.	Minder dan geraamd.	VAN DE VEREVENDE SOMMEN. Betaald.	Schuldig. gebleven.
		Transport.	f 1740 —	f 1498 —	— —	f 242 —	f 1498 —	— —
	37	Abonnement telefoon.	„ 30 —	„ 30 —	— —	— —	„ 30 —	— —
	38	Onderhoud van de brandspuithuisjes.	„ 85 90	„ 85 —	— —	— —	„ 85 90	— —
	39	Onderhoud en vernieuwing van 't materieel.	„ 4.145 74	„ 4.145 29	— —	— 45	„ 4.145 29	— —
	40	Premiën	„ 698 35	„ 698 35	— —	— —	„ 698 35	— —
		Totaal der VIe Afdeeling.	f 6.699 99	f 6.457 54	— —	f 242 45	f 6.457 54	— —
VII.		**Drinkwatervoorziening.**						
	41	Exploitatie en onderhoud der Badjakleiding.	f 380 —	f 333 30	— —	f 46 70	f 333 30	— —
	42	Exploitatie van de tijdelijke drinkwatervoorziening van N. O. en Oost-Semarang.	„ 6.056 —	„ 5.522 67	— —	„ 533 33	„ 5.522 67	— —
	43	Exploitatie van de stoompompen (vijf stations).	„ 2.151 16	„ 1.958 64	— —	„ 192 52	„ 1.958 64	— —
	44	Onderhoud van de artesische putten, pompen, pomphuizen en hydranten.	„ 2218 84	„ 2.218 84	— —	— —	„ 2.218 84	— —
	45	Aanleg Oengaran-Waterleiding.	„ 653.681 81	„ 653681 81	— —	— —	„ 653.681 81	— —
		Totaal der VIIe Afdeeling.	f 664.487 81	f 663.715 26	— —	f 772 55	f 663.715 26	— —

Afdeeling	Artikel	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd bedrag na gedane af- en overschrijvingen	VEREVEND. Bedrag.	Meer dan geraamd.	Minder dan geraamd.	VAN DE VEREVENDE SOMMEN. Betaald.	Schuldig gebleven
VIII		**Bouw- en Woningtoezicht.**						
	46	Bezoldiging van het personeel.	ƒ 10.389 —	ƒ 10.389 —	— —	— —	ƒ 10.389 —	— —
	47	Transportkosten van het personeel bij het Bouw- en Woningtoezicht.	„ 1.860 —	„ 1.760 —	— —	100 —	„ 1.760 —	— —
	48	Meubilair	„ 201 —	„ 201 —	— —	— —	„ 201 —	— —
	49	Schrijf-, bureau- en teekenbehoeften en kosten abonnement telefoon.	„ 400 22	„ 400 22	— —	— —	„ 400 22	— —
	50	Uitgaven in verband met een in te stellen woning onderzoek.	„ 1.561 78	„ 1.043 63	— —	518 15	„ 1.043 63	— —
		Totaal der VIIIe Afdeeling	ƒ 14.412 —	ƒ 13.793 85	— —	ƒ 618 15	ƒ 13.793 85	— —
IX		**Grondbedrijf.**						
	51	Uitgaven voor het grondbedrijf.	ƒ 78.145 32⁵	ƒ 29.728 03⁵	— —	ƒ 48.417 29	ƒ 29.728 03⁵	— —
		Totaal der IXe Afdeeling	ƒ 78.145 32⁵	ƒ 29.728 03⁵	— —	ƒ 48.417 29	ƒ 29.728 03⁵	— —
X		**Europeesche begraafplaats.**						
	52	Bezoldiging van het vast personeel.	ƒ 3.900 —	ƒ 3.900 —	— —	— —	ƒ 3.900 —	— —
	53	Begrafeniskosten van behoeftigen.	ƒ 300 —	— —	— —	300 —	— —	— —
		Transporteeren.	ƒ 4200 —	ƒ 3.900 —	— —	ƒ 300 —	ƒ 3.900 —	— —

Afdeeling	Artikel	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF	Geraamd bedrag na gedane af- en overschrijvingen.	VEREVEND			VAN DE VEREVENDE SOMMEN.	
				Bedrag	Meer dan geraamd	Minder dan geraamd.	Betaald.	Schuldig gebleven.
		Transport	f 4200 —	f 3.900 —	— —	f 300 —	f 3.900 —	— —
	54	Maken van nissen.	„ 2500 —	„ 2.500 —	— —	— —	„ 2.500 —	— —
	55	Onderhoud van de begraafplaats, aanschaffing en reparatie van gereedschappen, kleedingstukken en rouwkleeden.	„ 300 —	„ 111 60	— —	„ 188 40	„ 111 60	— —
	56	Uitbreiding der begraafplaats.	Memorie	— —	— —	— —	— —	— —
		Totaal der Xe Afdeeling	f 7.000 —	f 6.511 60	— —	f 488 40	f 6.511 60	— —
XI		**Chineesche begraafplaatsen.**						
	57	Bezoldiging van het personeel.	f 1.080 —	f 1.080 —	— —	— —	f 1.080 —	— —
	58	Begrafeniskosten voor behoeftigen.	500 —	— —	— —	500 —	— —	— —
	59	Onderhoud en verbetering van de begraafplaatsen	500 —	„ 396 20	— —	103 80	„ 396 20	— —
	60	Transportkosten.	900 —	„ 900 —	— —	— —	„ 900 —	— —
		Totaal der XIe Afdeeling.	f 2.980 —	f 2.376 20	— —	f 603 80	f 2.376 20	— —
XII		**Openbare Gezondheid.**						
	61	Maatregelen tot verbetering van de hygiënische toestanden in de Gemeente.	7.500 —	— —	— —	f 7.500 —	— —	— —
	62	Bijdrage ten behoeve van het ooglijders-gesticht te Boegangan.	200 —	f 200 —	— —	— —	„ 200 —	— —
		Totaal der XIIe Afdeeling	f 7.700 —	f 200 —	— —	f 7.500 —	f 200 —	— —

Afdeeling	Artikel	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd bedrag en gedane af- en overschrijvingen	VEREVEND			Van de verevende sommen	
				Bedrag	Meer dan geraamd	Minder dan geraamd	Betaald.	Schuldig gebleven
XIII		**Vétérinaire dienst.**						
	63	Bezoldiging van vast personeel	f 8.170 —	f 7.975 —	— —	f 195 —	f 7.975 —	— —
	64	Transportkosten	„ 1.040 —	„ 972 —	— —	„ 68 —	„ 972 —	— —
	65	Meubilair	„ 194 32	„ 194 32	— —	— —	„ 194 32	— —
	66	Bureaubehoeften	„ 100 —	„ 97 05	— —	„ 2 95	„ 97 05	— —
	67	Bibliotheek	„ 100 —	„ 74 39	— —	„ 25 61	„ 77 39	— —
	68	Laboratorium	„ 170 59⅝	„ 69 65	—	„ 108 94⅝	„ 69 65	— —
	69	Het nemen van monsters	„ 5 —	— —	— —	„ 5 —	— —	— —
	70	Vrachten	„ 50 —	— —	— —	„ 50 —	— —	— —
	71	Andere uitgaven	„ 187 80⅝	„ 187 08⅝	— —	— —	„ 187 08⅝	— —
		Totaal der XIIIe Afdeeling	f 10.025 —	f 9.569 49⅝	— —	f 455 50⅝	f 9.569 49⅝	— —
XIV		**Keuring van voedingsmiddelen.**						
	72	Bezoldiging van den keurmeester.	Memorie	— —	— —	— —	— —	— —
	73	Andere uitgaven	Memorie	— —	— —	— —	— —	— —
		Totaal der XIVe Afdeeling	Memorie	— —	— —	— —	— —	— —

Afdeeling	Artikel	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF	Geraamd bedrag na gedane af- en overschrijvingen	VEREVEND			Van de verevende sommen	
				Bedrag	Meer dan geraamd	Minder dan geraamd	Betaald	Schuldig gebleven
XV		**Pasarwezen**						
	74	Bezoldiging van het toezicht hebbend personeel	f 8834 —	f 8.582 —	— —	f 252 —	f 8.582 —	— —
	75	Transportkosten van den Administrateur en den Adjunct administrateur.	„ 780 —	„ 780 —	— —	„ — —	„ 780 —	— —
	76	Kantoorhuur, drukkosten en schrijfbehoeften	„ 2.043 82	„ 1310 60	— —	„ 733 22	„ 1.310 60	— —
	77	Schoonhouden der pasars.	„ 4.450 —	„ 3993 72	— —	„ 456 28	„ 3.993 72	— —
	78	Verlichting der pasars	„ 1.200 —	„ 1157 82⁵	— —	„ 42 17⁵	„ 1.157 82⁵	— —
	79	Onderhoud der pasars	„ 1.200 —	„ 346 12	— —	„ 853 88	„ 346 12	— —
	80	Vernieuwingen en verbeteringen van pasars	„ 26.500 —	„ 17.554 10	— —	„ 8.945 90	„ 17.554 10	— —
	81	Bouw van nieuwe pasars	„ 19.047 35⁵	„ 11.359 29	— —	„ 7.688 06⁵	„ 11.359 29	— —
	82	In gemeentelijk beheer nemen van particuliere pasars	Memorie	— —	— —	— —	— —	— —
	83	Andere uitgaven van het pasarwezen	„ 1006 18	„ 1006 18	— —	— —	„ 1.006 18	— —
		Totaal der XVe Afdeeling	f 65.061 35⁵	f 46.089 83⁵	— —	f 18.971 52	f 46089 83⁵	— —

Afdeeling	Artikel	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF	Geraamd bedrag na gedane af- en overschrijvingen	VEREVEND				VAN DE VEREVENDE SOMMEN	
				Bedrag	Meer dan geraamd	Minder dan geraamd		Betaald	Schuldig gebleven
XVI		**Kosten van invordering van plaatselijke middelen**							
	84	Kosten van invordering der opcenten op de verpondings- en op de personeele belasting.	f 1.180 —	f 1.223 41⁵	f 43 41⁵	— —		f 1.223 41⁵	— —
	85	Kosten van invordering der belasting op de openbare vermakelijkheden.	„ 2.900 —	„ 2.678 87⁵	— —	f 221 12⁵		„ 2.678 87⁵	— —
		Totaal der XVIe Afdeeling	f 4 080 —	f 3.902 29	f 43 41⁵	f 221 12⁵		f 3.902 29	— —
XVII		**Uitgaven ter zake van geldleeningen**							
	86	Rente van geldleeningen der Gemeente.	f 89.505 —	f 89505 —	— —	— —		f 89.505 —	— —
	87	Aflossing van geldleeningen der Gemeente.	„ 13.000 —	„ 5000 —	— —	f 8000 —		„ 5000 —	— —
	88	Provisie	„ 126 88⁵	„ 118 13⁵	— —	„ 8 75		„ 118 13⁵	— —
		Totaal der XVIIe Afdeeling	f 102.631 88⁵	f 94.623 13⁵	— —	f 8008 75		f 94.623 13⁵	— —
XVIII		**Te beleggen gelden**							
	89	Te beleggen gelden van het aankoopfonds in zake Grondbedrijf	f 809 68	f 809 68	— —	— —		f 809 68	— —
	90	Te beleggen gelden, resteerende van het geleend kapitaal voor aanleg waterleiding en rioleering	„534.120 61	„534.120 61	— —	— —		„534.120 61	— —
	91	Te beleggen reserve ten behoeve van de Oengaran Waterleiding en aanleg Tjandiweg	„ 80.097 27⁵	„ — —	— —	f 80.097 27⁵		— —	— —
		Totaal der XVIIIe Afdeeling	f 615.027 56⁵	f 534.930 29	— —	f 80.097 27⁵		f 809 68	f534.120 61
XIX		**Onvoorziene uitgaven**							
	92	Onvoorziene uitgaven	f 8.700 —	f 8.426 38	— —	f 273 62		f 8.426 38	— —
		Totaal der XIXe Afdeeling	f 8.700 —	f 8.426 38	— —	f 273 62		f 8.426 38	— —

Afdeeling	Artikel	BENAMING DER ONDERWERPEN VAN UITGAAF.	Geraamd bedrag na gedane af- en overschrijvingen	VEREVEND. Bedrag	Meer dan geraamd	Minder dan geraamd	VAN DE VEREVENDE SOMMEN Betaald	Schuldig gebleven
				RECAPITULATIE				
I		*Bestuur der Gemeente*	f 35.446 80⁵	f 34.595 26	— —	f 851 54⁵	f 34.595 26	— —
II		*Aanleggen en bijhouden van Gemeentelijke bevolkingsregisters*	Memorie	— —	— —	„ — —	— —	— —
III		*Openbare werken, voor zoover niet begrepen in volgende afdeelingen*	f 491.304 95⁵	„ 280.346 29	— —	f 210.958 66⁵	f 280.346 29	— —
IV		*Reinigingsdienst*	„ 38.581 —	„ 37.624 63	— —	„ 956 37	„ 37.624 63	— —
V		*Straatverlichting*	„ 42.195 —	„ 41.695 —	— —	„ 500 —	„ 41.695 —	— —
VI		*Brandweer*	„ 6.699 99	„ 6.457 54	— —	„ 242 45	„ 6.457 54	— —
VII		*Drinkwatervoorziennig.*	„ 664.487 81	„ 663.715 26	— —	„ 772 55	„ 663.715 26	— —
VIII		*Bouw- en Woningtoezicht*	„ 14.412 —	„ 13.793 85	— —	„ 618 15	„ 13.793 85	— —
IX		*Grondbedrijf*	„ 78.145 32⁵	„ 29.728 03⁵	— —	„ 48.417 29	„ 29.728 03⁵	— —
X		*Europeesche begraafplaats*	„ 7.000 —	„ 6.511 60	— —	„ 488 40	„ 6.511 60	— —
XI		*Chineesche begraafplaats.*	„ 2.980 —	„ 2.376 20	— —	„ 603 80	„ 2.376 20	— —
XII		*Openbare gezondheid*	„ 7.700 —	„ 200 —	— —	„ 7.500 —	„ 200 —	— —
XIII		*Vétérinaire dienst*	„ 10.025 —	„ 9.569 49⁵	— —	„ 455 50⁵	„ 9.569 49⁵	— —
XIV		*Keuring van voedingsmiddelen*	Memorie	„ — —	— —	— —	„ — —	— —
XV		*Pasarwezen*	f 65.061 35⁵	„ 46 089 83⁵	— —	„ 18.971 52	„ 46.089 83⁵	— —
XVI		*Kosten van invordering van plaatselijke middelen*	„ 4.080 —	„ 3.902 29	43 41⁵	„ 221 12⁵	„ 3.902 29	— —
XVII		*Uitgaven ter zake van geldleeningen*	„ 102.631 88⁵	„ 94.623 13⁵	— —	„ 8.008 75	„ 94.623 13⁵	— —
XVIII		*Te beleggen gelden*	„ 615.027 56⁵	„ 534.950 29	— —	„ 80.097 27⁵	„ 809 68	f 534.120 61
XIX		*Onvoorziene uitgaven*	„ 8.700 —	„ 8.426 38	— —	„ 273 62	„ 8.426 38	— —
		TOTAAL	f 2.194.478 69	f 1.814.585 09	f 43 41⁵	f 379.937 01⁵	f 1.280.464 48	f 534.120 61

F. BEGROOTINGSREKENING VAN ONTVANGSTEN

DIENSTJAAR 1913

Onderdeel	BENAMING DER ONTVANGSTEN	Geraamd bedrag	Ontvangen	Meer dan geraamd	Minder dan geraamd
1	Batig saldo volgens de laatst afgesloten rekening (1911), voor zoover daaraan niet reeds eene bestemming is gegeven	f 30.841 47	f 30.841 47	— —	— —
2	Beschikking over een gedeelte van het vermoedelijk batig saldo dienst 1912	„ 1.572.461 37⅝	„ 1.572.461 37⅝	— —	— —
3	Leges ter Secretarie geheven wordende	„ 275	„ 260 75	— —	f 14 25
4	Restitutie van voorgeschoten kosten voor aankoop van zegels voor beschikkingen	„ 1000 —	„ 1048 50	f 48 50	— —
5	Ontvangsten voortvloeiende uit kappen van boomen	„ 10 —	„ 195 25	„ 185 25	— —
6	Ontvangsten voortvloeiende uit het Rooireglement	„ 9.500 —	„ 11269 56	„ 1.769 56	— —
7	Ontvangsten wegens arbeid ten behoeve van derden	„ 1.875 —	„ 14.846 81	„ 12.971 81	— —
	Transporteeren	f 1.615.962 84⅝	f 1.630.923 71⅝	f 14.975 12	f 14 25

Onderdeel	BENAMING DER ONTVANGSTEN	Geraamd bedrag	Ontvangen	Meer dan geraamd	Minder dan geraamd
	Transport	ƒ 1.615.962 84⁵	ƒ 1.630.923 71⁵	ƒ 14.975 12	ƒ 14 25
8	Ontvangsten voortvloeiende uit het gebruik van latrineledigers	„ 4.000 —	„ 1.379 45	„ — —	„ 2.620 55
9	Ontvangsten wegens het aftappen van water uit de hydranten	„ 8.500 —	„ 10.103 04	„ 1.603 04	— —
10	Ontvangsten ter zake van het Grondbedrijf	„ 4.625 95⁵	„ 4.760 84⁵	„ 134 89	— —
11	Ontvangsten ter zake van de Europeesche begraafplaats	„ 7.000 —	„ 8.341 —	„ 1.341 —	— —
12	Ontvangsten ter zake van de Chineesche begraafplaats	„ 4.500 —	„ 5.108 40	„ 608 40	— —
13	Ontvangsten ter zake van keurloonen voor de te slachten runderen, buffels, varkens, schapen en geiten	„ 9.500 —	„ 9.022 40	„ — —	„ 477 60
	Transporteeren	ƒ 1.654.088 80	ƒ 1.669.638 85	ƒ 18.662 45	ƒ 3.112 40

Onderdeel	BENAMING DER ONTVANGSTEN	Geraamd bedrag	Ontvangen	Meer dan geraamd	Minder dan geraamd
	Transport	ƒ 1.654.088 80	ƒ 1.669.638 85	ƒ 18.662 45	ƒ 3.112 40
14	Ontvangsten ter zake van de tuberculinatie der melkkoeien	„ 2.250 —	„ — —	„ — —	„ 2.250 —
15	Retributie voor het gebruik der Gemeente Pasars	„ 36.000 —	„ 43.025 61	„ 7.025 61	„ — —
16	Ontvangsten ter zake van het tijdelijk in gebruik afstaan van openbare wegen, straten, pleinen, parken en andere terreinen, met uitzondering van pasars	„ 6.000 —	„ 1.772 05	„ — —	„ 4.227 95
17	Ontvangsten ter zake van het ophalen van vuilnis	„ 1.800 —	„ 2.571 09	„ 771 09	„ — —
18	Het uit de algemeene geldmiddelen afgezonderd bedrag	„ 221.292 —	„ 221.292 —	„ — —	„ — —
18*a*	Uitkeering van den Lande, wegens heffing van Locale belastingen gedurende 1911	„ 41.428 23	„ 41.428 23	„ — —	„ — —
	Transporteeren	ƒ 1.962.859 03	ƒ 1.979.727 83	ƒ 26.459 15	ƒ 9.590 35

Onderdeel	BENAMING DER ONTVANGSTEN	Geraamd bedrag	Ontvangen	Meer dan geraamd	Minder dan geraamd
	Transport	f 1.962.859 03	f 1.979.727 83	f 26.459 15	f 9.590 35
19	Belasting op het houden van openbare vermakelijkheden	„ 22.000 —	„ 20.648 12⅝	„ — —	„ 1.351 87⅝
20	Opcenten op de Landsbelastingen				
	a. op de verpondingsbelasting	„ 46.000 —	„ 50.549 24	„ 4.549 24	„ — —
	b. op de personeele belasting	„ 13.000 —	„ 12.200 01	„ — —	„ 799 99
21	Opbrengst van het vergunningsrecht	„ 1.000 —	„ — —	„ — —	„ 1.000 —
22	Ontvangsten ten behoeve van het aankoopfonds in zake Grondbedrijf	„ 799 01⅝	„ 799 01⅝	„ — —	„ — —
23	Gekweekte rente van gedeponeerde gelden	„ 36.325 40	„ 47.054 85	„ 10.729 45	„ — —
	Transporteeren	f 2.081.983 44⅝	f 2.110.979 07	f 41.737 84	f 12.742 21⅝

Onderdeel	BENAMING DER ONTVANGSTEN	Geraamd bedrag	Ontvangen	Meer dan geraamd	Minder dan geraamd
	Transport	*f* 2.081.983 44[5]	*f* 2.110.979 07	*f* 41.737 84	*f* 12.742
24	Beschikking over de onder artikel 66 der begrooting van uitgaven voor 1911 en artikel 66 der begrooting van uitgaven voor 1912 gereserveerde gelden	„ 108.495 24[5]	„ — —	„ — —	„ 108.495
25	Andere ontvangsten	Memorie	„ 2.588 19	„ 2.588 19	„ —
26	Ontvangsten wegens exploitatie der bronwaterleiding	„ 4.000 —	„ 4.334 70	„ 334 70	„ —
	TOTAAL	*f* 2.194.478 69	*f* 2.117.901 96	*f* 44.660 73	*f* 121.237

G. BEGROOTING
VAN UITGAVEN EN ONTVANGSTEN VAN DE GEMEENTE SEMARANG VOOR HET DIENSTJAAR 1915.

UITGAVEN.

Iste Afdeeling.

Bestuur der Gemeente.

Artikel	1.	Bezoldiging van den Secretaris, de Ambtenaren en bedienden ter Secretarie en bij den Kashouder.	ƒ 28.605.—
„	2.	Schrijfloonen.	„ 120.—
„	3.	Vertalingen.	„ 1000.—
„	4.	Schrijf- en bureaubehoeften, druk- en bindwerk, advertentiekosten, vrachtloonen en andere kleine uitgaven.	„ 6600.—
„	5.	Kosten voor den aankoop van zegels voor beschikkingen.	„ 1000.—
„	6.	Onderhoud, herstelling en aankoop van meubilair, kosten van licht voor vergaderzaal en Secretarie.	„ 500.—
„	7.	Instelling van een bibliotheek.	„ 730.—
„	8.	Reis- en verblijfkosten.	„ 200.—
„	9.	Kosten van kiezerslijsten en verkiezingen.	„ 600.—
„	10.	Toezicht op het beheer der rekenplichtigen.	„ 500.—
„	11.	Voorbereidende maatregelen tot het concipieeren eener pensioenregeling.	„ Nihil
„	12.	Huur van het Gemeentehuis.	„ Nihil
		Transporteeren	ƒ 39.855.—

		Transport	*f* 39.855.—
Artikel	13.	Dienstkleeding.	„ 180.—
„	14.	Kosten van onderhoud, enz. van den automobiel in algemeenen dienst.	„ Nihil
„	15.	Personen voor de bediening van het telefoonschakelbord ten Gemeentehuize.	„ 100.—
„	16.	Andere uitgaven ten behoeve van de telefoonaansluitingen ten Gemeentehuize.	„ 288.—
		Totaal der Iste Afdeeling	*f* 40.423.—

IIe Afdeeling.

Aanleggen en bijhouden van Gemeentelijke bevolkingsregisters.

„	17.	Kosten verbonden aan het aanleggen der bevolkingsregisters.	Memorie
„	18.	Kosten verbonden aan het bijhouden der bevolkingsregisters.	Memorie
„	19.	Kosten verbonden aan de contrôle op de naleving der verordening op de bevolkingsregisters.	Memorie
		Totaal der IIe Afdeeling	Memorie

IIIe Afdeeling.

Pensioenen, toelagen en onderstanden.

„	20.	Toelage aan de weduwe van wijlen den heer A. M. W. Loth, in leven Chef der Gemeentelijke Comptabiliteit.	*f* 672.—
„	21.	Toelage aan de weduwe van wijlen den heer Jhr. Ph. Goldman, in leven Commies ter Gemeente-Secretarie.	„ 372.—
		Transporteeren	*f* 1044.—

	Transport	*f* 1044.—
Artikel 22.	Toelage aan den heer G. L. Harms, Oud-Opzichter bij de Gemeentewerken.	„ 150.—
„ 23.	Toelage aan den Oud-Onderopzichter bij Gemeentewerken H. P. Thenu.	„ 111.—
	Totaal der IIIe Afdeeling	*f* 1305.—

IVe Afdeeling.

Volksvermaken.

„ 24.	Subsidie aan het Schutterij- tevens Stedelijk muziekcorps voor het geven van volksconcerten.	*f* 1800.—
	Totaal der IVe Afdeeling	*f* 1800.—

Ve Afdeeling.

Subsidies voor zoover niet begrepen in andere Afdeeling.

„ 25.	Subsidie aan de Vereeniging voor Locale belangen.	*f* 100.—
	Totaal der Ve Afdeeling	*f* 100.—

VIe Afdeeling.

Openbare werken voor zoover niet begrepen in andere afdeelingen.

„ 26.	Bezoldiging van vast technisch personeel.	*f* 44.055.—
„ 27.	Bezoldiging van het administratief personeel.	„ 11.340.—
	Transporteeren	*f* 55.395.—

		Transport	ƒ 55.395.—
Artikel	28.	Transportkosten van het technisch personeel der Gemeentewerken.	„ 6600.—
„	29.	Schrijf- en bureaubehoeften, druk- en bindwerk, abonnement telefoon en transportkosten van den commies-betaalmeester.	„ 2140.40
„	30.	Onderhoud van gebouwen.	„ 950.—
„	31.	Personeel voor het onderhoud van plantsoenen, boomen, kweekbedden en gazons.	„ 2964.—
„	32.	Andere uitgaven betreffende het onderhoud van plantsoenen, boomen, kweekbedden en gazons.	„ 6350.—
„	33a.	Gewoon onderhoud van wegen.	„ 68.500.—
„	33b.	Zware herstellingen en vernieuwingen.	„ 81.500.—
„	34.	Onderhoud van bruggen en duikers.	„ 3000.—
„	35.	Personeel ten behoeve van het onderhoud en de reiniging van leidingen en riolen, alsmede van de waterverdeeling.	„ 840.—
„	36.	Andere uitgaven ten behoeve van het onderhoud en de reiniging van leidingen en riolen, alsmede van de waterverdeeling.	„ 18400 —
„	37.	Uitgaven in verband met de overname van het werk: „Verbetering van den wateraf- en aanvoer van het Oostelijk gedeelte der hoofdplaats Semarang" en van het werk: „Het aanleggen van een spoelleiding (riool) Karangtoeri-Ambengan-Mlaten."	Memorie
„	38.	Aanleg van nieuwe wegen	Memorie
„	39.	Uitgaven wegens arbeid ten behoeve van derden	„ 2500.—
„	40.	Nieuwe gebouwen.	„ 1000.—
„	40a.	Magazijn.	Memorie
		Totaal der VIe Afdeeling	ƒ 250.139.40

VIIe Afdeeling.

Reinigingsdienst.

Artikel	41.	Bedrijf der latrineledigers.	*f* 3120.—
„	42.	Besproeien van wegen.	„ 6870.—
„	43.	Personeel ten behoeve van het schoonvegen van wegen, pleinen, enz., vervoer van straatvuil en het verbranden daarvan en van huis-, tuin- en pasarvuil.	„ 1500.—
„	44.	Andere uitgaven ten behoeve van het schoonvegen van wegen, pleinen enz., vervoer van straatvuil en het verbranden daarvan en van huis-, tuin- en pasarvuil.	„ 18.910.—
„	45.	Reinigingsdienst buiten de publieke wegen.	„ 15624.—
		Totaal der VIIe Afdeeling	*f* 46.024.—

VIIIe Afdeeling.

Uitbreiding van de rioleering.

„	46.	Bezoldiging van het technisch personeel.	*f* Memorie
„	47.	Bezoldiging van het administratief personeel	„ Memorie
„	48.	Bureaubehoeften en meubilair.	„ Memorie
„	49.	Arbeidsloonen voor opmetingen, enz.	„ Memorie
„	50.	Materialen voor opnemingen, metingen, instrumenten, enz.	„ Memorie
„	51.	Transportkosten	„ Memorie
		Totaal der VIIIe Afdeeling	Memorie

IXe Afdeeling.

Straatverlichting.

„	52.	Kosten der straatverlichting.	*f* 56.027.90
		Totaal der IXe Afdeeling	*f* 56.027.90

Xe Afdeeling

Brandweer.

Artikel	53.	Bezoldiging van het personeel	*f* 13650.—
,,	54.	Abonnement telefoon.	,, Memorie
,,	55.	Onderhoud van brandspuithuisjes.	,, 220.—
,,	56.	Onderhoud en vernieuwing van het materieel	,, 2890.—
,,	57.	Premiën.	,, 500.—
,,	58.	Kosten in verband met de reorganisatie van de brandweer.	Memorie
,,	58a.	Kosten van uniformeering van het personeel der slangenwagens.	,, 2400.—
		Totaal der Xe Afdeeling	*f* 19.660.—

XIe Afdeeling.

Artesische- en bronwaterleiding

Artikel	59.	Exploitatie en onderhoud van de Badjakleiding.	*f* 380.—
,,	60.	Onderhoud van de artesische putten, pompen, pomphuizen en hydranten.	,, 500.—
,,	61.	Aanleg gemeentelijke bronwaterleiding.	,, Nihil
,,	62.	Exploitatie der gemeentelijke bronwaterleiding.	*f* 153.422.98
		Totaal der XIe Afdeeling	*f* 154.302.98

XIIe Afdeeling.

Reclamezuilen enz.

,,	63.	Oprichten van reclamezuilen, reclameborden en dergelijke voorwerpen, bestemd tot het aanbrengen van reclames	

	en bekendmakingen.	*f* 5000.—
Artikel 64.	Onderhoud van reclamezuilen, reclameborden en dergelijke voorwerpen, bestemd tot het aanbrengen van reclames en bekendmakingen.	„ 1983.—
	Totaal der XIIe Afdeeling	*f* 6983.—

XIIIe Afdeeling.

Bouw- en Woningtoezicht.

„ 65.	Bezoldiging van het personeel.	*f* 21.272.50
„ 66.	Transportkosten van het personeel bij het bouw- en woningtoezicht.	„ 3180.—
„ 67.	Meubilair.	„ 386.—
„ 68.	Schrijf-, bureau- en teekenbehoeften, instrumenten en kosten abonnement telefoon.	„ 777.60
„ 69.	Uitgaven in verband met een in te stellen woningonderzoek.	Nihil
„ 70.	Maatregelen ter bevordering der verhuizing naar gezondere stadsgedeelten	Memorie
	Totaal der XIIIe Afdeeling	*f* 25.616.10

XIVe Afdeeling.

Grondbedrijf.

„ 71.	Uitgaven voor het grondbedrijf.	*f* 50913.63
	Totaal der XIVe Afdeeling	*f* 50913.63

XVe Afdeeling

Europeesche begraafplaats

„ 72.	Bezoldiging van vast personeel.	*f* 3900.—
	Transporteeren	*f* 3900.—

		Transport.	*f* 3900.—
Artikel	73.	Maken van nissen.	„ 3000.—
„	74.	Onderhoud van de begraafplaats, aanschaffing en reparatie van gereedschappen, kleedingstukken en rouwkleeden.	„ 300.—
„	75.	Uitbreiding der begraafplaats.	Memorie
		Totaal der XVe Afdeeling	*f* 7200.—

XVIe Afdeeling.

Chineesche begraafplaats.

„	76.	Bezoldiging van het personeel.	*f* 1488.—
„	77.	Begrafeniskosten voor behoeftigen.	Memorie
„	78.	Onderhoud en verbetering van de begraafplaatsen.	„ 600.—
„	79.	Transportkosten.	Nihil
		Totaal der XVIe Afdeeling	*f* 2088.—

XVIIe Afdeeling.

Openbare Gezondheid.

„	80.	Maatregelen tot verbetering van de hygiënische toestanden in de Gemeente.	*f* 7500.—
„	81.	Bijdrage ten behoeve van het ooglijdersgesticht van het Leger des Heils.	„ 1000.—
		Totaal der XVIIe Afdeeling	*f* 8500.—

XVIIIe Afdeeling.

Veterinaire dienst.

„	82.	Bezoldiging van het personeel.	*f* 12.160.—
		Transporteeren	*f* 12.160.—

		Transport	ƒ 12.160.—
Artikel	83.	Transportkosten.	„ 1560.—
„	84.	Meubilair.	Memorie
„	85.	Bureaubehoeften.	„ 227.60
„	86.	Bibliotheek.	Nihil
„	87.	Laboratorium.	„ 150.—
„	88.	Het nemen van monsters.	„ 125.—
„	89.	Vrachten.	„ 25.—
„	90.	Andere uitgaven.	„ 350.—
		Totaal der XVIIIe Afdeeling	ƒ 14.597.60

XIXe Afdeeling.

Keuring van voedingsmiddelen.

„	91.	Bezoldiging van den keurmeester	Memorie
„	92.	Andere uitgaven	„
		Totaal der XIXe Afdeeling	Memorie

XXe Afdeeling.

Pasarwezen.

„	93.	Bezoldiging van het toezicht hebbend personeel.	ƒ 12.340.—
„	94	Transportkosten van den Administrateur en den Adjunct-Administrateur.	„ 780.—
„	95.	Kantoorhuur, drukkosten en schrijfbehoeften.	„ 2050.—
„	96.	Schoonhouden der pasars.	„ 4450.—
„	97.	Verlichting der pasars.	„ 1200 —
„	98.	Onderhoud der pasars.	„ 1000.—
„	99.	Vernieuwing en verbetering van pasars.	„ 1680.—
„	100.	Bouw van nieuwe pasars	„ 17.500.—
„	101.	In gemeentelijk beheer nemen van particuliere pasars.	Memorie
„	102.	Andere uitgaven van het pasarwezen.	„ 1000.—
		Totaal der XXe. Afdeeling	ƒ 42.000.—

XXIe Afdeeling.

Kosten van invordering van plaatselijke middelen.

Artikel	103.	Kosten van invordering der opcenten op de verpondings- en op de personeelebelasting.	*f* 1240.—
,,	104.	Kosten van invordering der belasting op de openbare vermakelijkheden.	,, 3000.—
,,	104a.	Kosten van invordering van het straatgeld.	,, Memorie
,,	104b.	Kosten van invordering der hondenbelasting.	,, Memorie
		Totaal der XXIste Afdeeling	*f* 4240.—

XXIIe Afdeeling.

Uitgaven ter zake van geldleeningen.

,,	105.	Rente van geldleeningen der Gemeente.	*f* 88.425 —
,,	106.	Aflossing van geldleeningen der Gemeente.	,, 13.000.—
,,	107.	Provisie.	,, 126.78⁵
		Totaal der XXIIste Afdeeling	*f* 101.551.78⁵

XXIIIe Afdeeling.

Te beleggen gelden.

,,	108.	Te beleggen gelden van het aankoopfonds in zake Grondbedrijf.	*f* 1.436.43
,,	109.	Te beleggen gelden resteerende van het geleend kapitaal voor aanleg waterleiding en rioleering.	,, 17.500.—
		Totaal der XXIIIste Afdeeling	*f* 18.936.43

XXIVe Afdeeling.

Storting aan Waterleidingbedrijf.

Artikel 110.	Storting aan het waterleidingbedrijf wegens gekweekte rente van belegde gelden geleend voor de waterleiding.	*f* 1000.—
„ 111.	Storting aan het waterleidingbedrijf uit het aanlegkapitaal wegens te kort op de begrooting van exploitatie der waterleiding voor 1915.	„ 27.936.18
	Totaal der XXIVe Afdeeling	*f* 28.936.18

XXVe Afdeeling.

Onvoorziene uitgaven.

„ 112.	Onvoorziene uitgaven.	*f* 20.753.12
	Totaal der XXVe. Afdeeling.	*f* 20.753.12

RECAPITULATIE

Totaal der	Ie Afdeeling. . . .	*f* 40.423.—
„	IIe „	„ Memorie
„	IIIe „	„ 1305.—
„	IVe „	„ 1800.—
„	Ve „	„ 100.—
„	VIe „	„ 250.139.40
„	VIIe „	„ 46.024.—
„	VIIIe „	„ Memorie
„	IXe „	„ 56.027.90
„	Xe „	„ 19.660.—
„	XIe „	„ 154.302.98
„	XIIe „	„ 6983.—
„	XIIIe „	„ 25.616.01
	Transporteeren	*f* 602.381.38

	Transport	*f* 602.381.38
Totaal der XIVe Afdeeling.		„ 50.913.63
„ XVe „		„ 7200.—
„ XVIe „		„ 2088.—
„ XVIIe „		„ 8500.—
„ XVIIIe „		„ 14.597.60
„ XIXe „		„ Memorie
„ XXe „		„ 42.000.—
„ XXIe „		„ 4240.—
„ XXIIe „		„ 101.551.78⁵
„ XXIIIe „		„ 18.936.43
„ XXIVe „		„ 28.936.18
„ XXVe „		„ 20.753.12
	Totaal der uitgaven	*f* 902.098.12⁵

Uitgaven . . .	*f* 902.098.12⁵
Ontvangsten. . .	„ 902.098 12⁵
	nihil

ONTVANGSTEN

Onderdeel	1. Batig saldo volgens de laatst afgesloten rekening (1913), voor zoover daaraan niet reeds eene bestemming is gegeven	*f* 22.233.62⁵
„	2. Beschikking over een gedeelte van het vermoedelijk batig saldo dienst 1914.	„ 5000 —
„	3. Leges ter Secretarie geheven wordende.	„ 275.—
„	4. Restitutie van voorgeschoten kosten voor aankoop van zegels voor beschikkingen.	„ 1000.—
„	5 Ontvangsten voortvloeiende uit het kappen van boomen.	„ 195.—
„	6. Ontvangsten voortvloeiende uit het Rooireglement.	„ 11.000.—
	Transporteeren	*f* 39.703.62⁵

		Transport	*f* 39.703.62⁵
Onderdeel	7. Ontvangsten wegens arbeid ten behoeve van derden.	,,	3125.—
,,	8. Ontvangsten voortvloeiende uit de exploitatie der latrineledigers.	,,	1500.—
,,	9. Ontvangsten wegens het aftappen van water uit de hydranten.	,,	500.—
,,	10. Ontvangsten ter zake van het Grondbedrijf.	,,	14.571.23
,,	11. Ontvangsten ter zake van de Europeesche Begraafplaats.	,,	8000.—
,,	12. Ontvangsten ter zake van de Chineesche Begraafplaats.	,,	4400.—
,,	13. Ontvangsten ter zake van keurloonen voor de te slachten runderen, buffels, schapen, varkens en geiten.	,,	9500.—
,,	14. Ontvangsten ter zake van de tuberculinatie der melkkoeien.	,,	2000.—
,,	15. Ontvangsten ter zake van de keuring van tot verhuurderijen behoorende paarden.	,,	Memorie
,,	16. Retributie voor het gebruik der gemeente Pasars.	,,	42000.—
,,	17. Andere ontvangsten van het pasarwezen.	,,	Memorie
,,	18. Ontvangsten ter zake van het tijdelijk in gebruik afstaan van openbare wegen, straten, parken en andere terreinen, met uitzondering van pasars.	,,	1500.—
,,	19. Ontvangsten ter zake van den reinigingsdienst buiten de publieke wegen.	,,	2500.—
,,	20. Het uit de algemeene geldmiddelen afgezonderd bedrag.	,,	22.1292.—
,,	21. Uitkeering uit 's Lands kas van een bedrag gelijkstaande aan de volle bruto opbrengst van de door de Gemeente geheven belastingen over 1913.	,,	87.877.—
		Transporteeren	*f* 438.468.85⁵

		Transport	*f* 438.488.85
Onderdeel	22. Belasting op het houden van openbare vermakelijkheden.	„	20000.—
„	23. Opcenten op de Landsbelastingen, *a.* op de verpondingsbelasting.	„	50000.—
	b. „ „ personeele belasting.	„	12000.—
„	24. Opbrengst van het vergunningsrecht	„	Memorie
„	25. Opbrengst der hondenbelasting.	„	Memorie
„	26. Ontvangsten ten behoeve van het aankoopfonds in zake Grondbedrijf.	„	1436.43
„	27. Gekweekte rente van gedeponeerde gelden.	„	7000.—
„	28. Beschikking over belegde gelden resteerende van het geleend kapitaal voor aanleg waterleiding en rioleering.	„	127936.18
„	29. Ontvangsten uit het bedrijf der gemeentelijke waterleidingen.	„	73777.18
„	30. Ontvangsten ter zake van de exploitatie der gemeentelijke waterleidingen (exploitatie- begrooting waterleiding).	„	153422.98
„	31. Ontvangsten uit het grondbedrijf	„	556.50
„	32. Bijdrage van het Gouvernement in de kosten van het aanleggen en bijhouden der bevolkingsregisters.	„	Memorie
„	33. Ontvangsten voortvloeiende uit de toepassing van de verordening regelende het aanbrengen van reclames.	„	Memorie
„	34. Ontvangst uit het pasarbedrijf wegens teruggaaf van uit rioleeringskapitaal voorgeschoten gelden.	„	17500
„	35. Andere ontvangsten.	„	Memorie
		Totaal der Ontvangsten	*f* 902.098.12

SEMARANG, den 5en November 1914.

De Voorzitter van den Gemeenteraad van Semarang.

J. A. H. S. HANOZET GORDON.

H. OPGAAF DER IN 1914, TEN LASTE DER GEMEENTE KAS UITGEKEERDE SUBSIDIES.

Omschrijving van het verleend subsidie	Bedrag van het subsidie.	Besluit v/d Raad waarbij het werd verleend.	Aanmerkingen.
Subsidie aan het schutterij- tevens stedelijk muziekkorps van het geven van volksconcerten.	*f* 1800—	27 Nov. 1912	Met ingang van 1 Januari 1913 werd besloten aan het schutterij- teven stedelijk muziekkorps eene bijdrage te verleenen van *f* 150 's maands onder voorwaarde, dat op nader door 's Raads voorzitter in overleg met den Commandant der schutterij te bepalen tijden en plaatsen door bedoeld korps in elke maand 4 volksconcerten zouden worden gegeven.
Subsidie aan de Vereeniging voor Locale Belangen	„ 100—	20 Jan. 1913	Met ingang van 1 Januari 1913 is aan de Vereeniging voor Locale Belangen eene jaarlijksche bijdrage ad *f* 100 toegekend.
Bijdrage ten behoeve van het ooglijdersgesticht van het Leger des Heils	„ 200—	28 Oct. 1908 27 „ 1909	Dit subsidie werd verleend ten behoeve van de oogheelkundige kliniek van het Leger des Heils.

Omschrijving van het verleend subsidie	Bedrag van het subsidie	Besluit v/d Raad waarbij het werd verleend	Aanmerkingen
Subsidie aan het Comité voor de feestverlichting op 13 en 14 Augs. 1914 ter gelegenheid van de opening der Koloniale Tentoonstelling	*f* 1000—	29 Juli 1914	Het subsidie werd slechts gedeeltelijk nl. tot een bedrag van *f* 253 uitgekeerd. Wegens de tijdsomstandigheden ging de verlichting niet door. Alleen zijn vergoed geworden de kosten die door het Comité reeds ten behoeve der verlichting waren gemaakt. Het evenredig aandeel van de gemeente in die kosten bedroeg *f* 253.—

HOOFDSTUK IV.

Verkeer.

Taxidienst. Na eene uitvoerige discussie (zie notulen No. 1 van 1914, pag. 135—141 en No. 2 van 1914 pag. 222—260) werd bij Raadsbesluit van 20 Februari 1914 aan de N. V. Semarangsche Automobiel Maatschappij op hare daartoe strekkende aanvraag (zie notulen No. 1 van 1914, pag. 103—134) onder een 15-tal aangegeven voorwaarden met uitsluiting van anderen vergunning verleend tot het gebruik maken van door den Raad aan te wijzen staanplaatsen voor taxi-auto's. In de raadsvergaderingen van 27 April d. a. v. (zie notulen No. 4 van 1914 pag. 414—433) werd op verzoek der genoemde Maatschappij eenige verduidelijking in de concessievoorwaarden aangebracht. Haar werd toen met uitsluiting van anderen vergunning verleend om staanplaatsen voor taxi-auto's op te richten op gronden bij de gemeente in beheer of aan haar toebehorende, onder de volgende voorwaarden:

a. dat de plaats voor de oprichting dier staanplaatsen de goedkeuring behoeft van den Gemeenteraad;

b. de vergunning wordt verleend voor een tijdvak van vijf jaren, ingaande 1 Augustus 1914;

c. indien de N. V. bij het eindigen der vergunning deze wenscht verlengd te zien, doet zij daartoe ten minste één jaar voor het einde der vergunning het verzoek met mededeeling der voorwaarden waaronder zij de verlenging wenscht;

d. de Raad beslist ten minste zes maanden voor het eindigen der vergunning op het sub *c.* bedoeld verzoek om verlenging;

e. de verlenging der vergunning wordt aan de N. V. voor een tijdperk van vijf jaren toegewezen, indien zich geen reflectanten voordoen, die voor de Gemeente gunstiger voorwaarden en betere waarborgen bieden dan de N. V., een

en ander ter uitsluitende beoordeeling van den Gemeenteraad;

f. de vergunning mag noch geheel noch gedeeltelijk aan anderen worden overgedragen dan met toestemming van den Raad;

g. de tarieven voor het gebruik der taxi-auto's worden onderworpen aan de goedkeuring van den Raad;

h. de Naamlooze Vennootschap verbindt zich, gerekend van af 1 Augustus 1914, dagelijks taxi-auto's in bedrijf te houden van des voormiddags 7 uur, tot des namiddags 9 uur, tot een zoodanig aantal als gelijk staat met het cijfer dat aanwijst 1/1500 van de totaal-inkomsten in guldens uit het taxibedrijf in het verloopen tijdperk van drie achtereenvolgende maanden verkregen, met een minimum van twaalf taxi-auto's.

Wordt bij deze berekening een breuk verkregen dan wordt die breuk naar boven tot eenheden afgerond.

Met voorschreven berekening zal eerst behoeven te worden rekening gehouden na ultimo Maart 1915. Het minimum van twaalf taxi-auto's geldt van af 1 Augustus 1914.

De taxi-auto's moeten ter beoordeeling van den Directeur der Gemeentewerken voldoen aan redelijke eischen omtrent geriefelijkheid, soliditeit en snelheid.

i. de N. V. verbindt zich aan de Gemeente te voldoen een vast recht ten bedrage van vijf gulden per maand voor elke der door haar in gebruik gestelde taxi-auto's, ook voor die, welke niet op de hiervoor bedoelde staanplaatsen stationneeren.

j. de N. V. geeft ter verzekering eener richtige naleving op de sub *h* en *i* genoemde voorwaarden te allen tijde inzage van de door haar van het taxibedrijf gehouden boeken aan 's Raads-Voorzitter en aan de door dien Voorzitter aan te wijzen ambtenaren;

k. de N. V. heeft het recht de hiervoor bedoelde staanplaatsen aan het telefoonnet te doen aansluiten;

l. de voor aansluiting sub *k* bedoeld benoodigde telefoonstandaards behoeven de goedkeuring van 's Raads-Voorzitter;

m. de N. V. zal zich in alle opzichten hebben te gedragen naar de thans geldende of later door den Raad vast te stellen verordeningen betreffende de verhuurderijen van automobielen en op het verkeer;

n. de Raad houdt zich het recht voor, wanneer het algemeen belang zulks mocht vorderen, te allen tijde in de aanwijzing der standplaatsen wijziging te brengen, waarbij echter steeds zooveel mogelijk met de belangen van de N. V. zal worden rekening gehouden;

o. in de toekomst zullen op aanvraag aan de N. V. meerdere staanplaatsen worden toegewezen indien zich daartegen — met betrekking tot de aangevraagde staanplaatsen — niet eenig Gemeentebelang verzet;

p. de Raad verbindt zich op eventueel in te richten algemeene staanplaatsen voor voertuigen, welke zijn gelegen op minder dan 300 M. van eene door de N. V. gebruikt wordende staanplaats voor taxi-auto's, geen taxi-auto's van anderen dan de N. V. toe te laten, met dit voorbehoud, dat op die algemeene staanplaatsen, waar, op sommige tijden een groote vraag naar vervoermiddel is te verwachten, als b. v. bij het uitgaan van schouwburgen of bioscopen, of bij het eindigen van concerten of feestelijkheden in de societeit of den stadstuin, op genoemde tijden, naast de rijtuigen en auto's ook taxi-auto's van anderen dan de N. V. zullen worden toegelaten;

q. bij niet naleving van de voorwaarden dezer vergunning door de N. V., ter uitsluitende beoordeeling van den Raad, kan de Raad deze vergunning te allen tijde intrekken;

r. binnen één maand na de dagteekening van dit besluit wordt door de N. V. eene verklaring ingediend, waarbij de vergunning wordt aanvaard.

Had men verwacht dat deze vergunning, met zooveel moeite verkregen, dankbaar zou worden aanvaard en spoedig de instelling van een geregeld taxibedrijf tengevolge zou hebben, dan is men in die verwachting zeer teleurgesteld.

De Semarangsche Automobiel Maatschappij kon op den vastgestelden datum (1 Augustus 1914) aan de voorwaarden niet voldoen en vroeg daarom uitstel.

Waar zich echter de overtuiging had gevestigd, dat ook op den duur meergenoemde Maatschappij niet in staat zou zijn voor een geregeld taxibedrijf te zorgen, dat het algemeen belang kon dienen, vond de Raad geen aanleiding het verzoek in te willigen, doch werd de verleende vergunning ingetrokken (Raadsbesluit van 30 September 1914, notulen No. 9 van 1914 pag. 957—967).

Toezicht op Rijtuigverhuurderijen. Bijna algemeen was men het er sinds jaren over eens, dat in den toestand van het Semarangsche vervoerwezen, hoog noodig verbetering moest worden gebracht. Reeds in 1908 werd door 's Raads toenmaligen Voorzitter deze kwestie in den Raad ter sprake gebracht naar aanleiding van beschouwingen in de plaatselijke pers en van requesten door het Hoofd van Plaatselijk Bestuur van dogcartverhuurders ontvangen.

Tot een resultaat kwam men toen evenwel niet.

De poging werd in 1914 herhaald. Door ondergeteekende werd in de Raadsvergadering van 30 September 1914 een voorstel ingediend, regelende het toezicht op rijtuigverhuurderijen en op tot zoodanige inrichtingen behoorende paarden en materieel bestemd voor het vervoer van personen in de Gemeente Semarang.

De behandeling ervan kon niet meer in 1914 plaats hebben, zoodat in een volgend verslag zal worden meegedeeld of deze poging tot eenig resultaat heeft geleid.

Electrische Tram. Naar aanleidding van een door de Semarang-Joana-Stoomtram-Maatschappij bij het Gouvernement ingediende concessie-aanvraag aangaande wijziging der stadslijnen en aanleg van electrische tramwegen te Semarang (zie Gem. blad 1912 bl. 506 e.v.) werd door de Raadscommissie, benoemd om den Gemeenteraad ter zake van advies te dienen, een voorstel ingediend waarin werd in overweging gegeven te besluiten (zie Gem. blad 1912, bl. 1155 e. v. en Gem. blad 1913, bl. 219 e. v.):

1. Aan de Regeering te berichten dat de Gemeenteraad de door de Semarang-Joana-Stoomtram-Maatschappij ontworpen concessie-voorwaarden voor een electrisch tramwegnet te Semarang om de in het advies der Spoorweg-Commissie vermelde redenen voor de Gemeente onaannemelijk acht, en daarom vertrouwt, dat de door de S. J. S. begeerde concessie op die voorwaarden niet zal worden verleend;
2. Aan de Spoorweg-Commissie op te dragen een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van gemeentelijke exploïtatie van een electrisch tramwegnet of van particuliere exploitatie op voor de Gemeente aannemelijker voorwaarden, dan thans door de S. J. S. worden aangeboden.

De bezwaren der Commissie, op grond waarvan zij tot haar boven gemeld voorstel kwam, waren hoofdzakelijk de volgende:

a. ter zake van de uitbreiding. De Commissie had eenige lijnen genoemd welke zij binnen bepaalden tijd wilde zien totstand gebracht.

De Maatschappij verklaarde zich tot den aanleg dier lijnen bereid doch, voor zoover enkele daarvan betreft, slechts onder voorwaarden, o. a.:

1e. dat het voordeelig saldo der bedrijfsrekening in het laatst verloopen jaar ten minste heeft bedragen vijf ten honderd van de naastingswaarde van den tramweg bij het einde des kalenderjaars;

2e. dat de aanleg technisch uitvoerbaar moet blijken, zonder dat uit dien hoofde kosten van grondaankoop ten laste van de Maatschappij komen.

De Commissie meende dat daardoor de totstandkoming dier lijnen tot in een onzekere toekomst wordt verschoven.

Naar het oordeel der Commissie heeft de Maatschappij het zelf in haar hand de totstandkoming der nieuwe lijnen te vertragen. Zij kan nl. zonder dat op haar boekhouding iets is aan te merken, de bedrijfsrekening hoog opvoeren

en op die wijze verhinderen, dat het voordeelig saldo 5% van de naastingswaarde te boven gaat.

De omstandigheid verder, dat de S. J. S. naast het electrische bedrijf een stoomtrambedrijf exploiteert, maakt, naar de Commissie meende, contrôle op de juiste uitgaven van het electrische bedrijf hoogst moeilijk. Wel zullen geschillen worden uitgemaakt door scheidsmannen, maar voor deze zal het niet gemakkelijk zijn de boekhouding der S. J. S. tot in onderdeelen te contrôleeren.

b. ter zake van de tarieven. De Maatschapij stelde een maximumtarief voor:

1e. Voor Inlanders van 1 cent per K.M. terwijl de vrachtprijs niet lager zal behoeven te zijn dan 3 cent;

2e. Voor reizigers van anderen landaard van twee cent per K.M., terwijl de vrachtprijs niet lager zal behoeven te zijn dan 6 cent;

De Commissie zou zich met deze bepalingen zeer goed kunnen vereenigen, ware het niet, dat een voorbehoud wordt gemaakt, waardoor de vaststelling van het maximumtarief vrijwel waardeloos wordt, nl.:

„Indien de vrachtprijzen per baanvak zijn vastgesteld zullen de hierboven bepaalde maxima alleen gelden voor vervoer binnen de grenzen van een baanvak."

c. ter zake van de naasting. De Commissie achtte die naasting vrijwel onmogelijk, en wel

1e. door de onvoldoende afschrijvingen;

2e. door den eisch van betaling van een bedrag van *f* 460.500, wegens opheffing van het stoomtrambedrijf;

3e. door de surplus op den naastingsprijs bij vervroegde overname.

De Commissie wenschte genoegen te nemen met een jaarlijksche afschrijving, onafhankelijk van den stand van het bedrijf, van:

1% op de bouw- en uitbreidingsrekening,

2% op de materieelrekening,

doch slechts gedurende de eerste 25 jaren.

Meerdere afschrijvingen zouden slechts geschieden uit de overwinst boven 5% van de naastingswaarde, en wel zoodanig dat in totaal de jaarlijksche maximumafschrijving zou bedragen:

2% van de bouw- en uitbreidingsrekening,

2% van de materieelrekening,

2% van het bedrag van *f* 460.500.

Voor zoover het bedrag van *f* 460.500 in de eerste 25 jaar nog niet zou zijn afgeschreven uit de overwinst, zou het onafhankelijk daarvan in de laatste 25 jaar in 25 gelijke termijnen moeten worden afgeschreven, om aldus te bereiken dat aan het einde der concessie de gekapitaliseerde overwinst van het stoomtrambedrijf niet meer op den naastingsprijs zou drukken.

De Maatschappij wilde ten laste der bedrijfsrekening jaarlijks niet meer afschrijven dan 2% van de materieelrekening en dan tot een maximum van 25%, terwijl van de bouw- en uitbreidingsrekeningen en van het bedrag van *f* 460.500 slechts zooveel zal worden afgeschreven als de helft der overwinst bedraagt.

De Commissie gaf vele berekeningen om aan te toonen dat haar eischen zeer billijk zijn.

De Commissie achtte bij naasting het bedrag van *f* 460.500.— en het surplus wegens vervroegde overname ruimschoots voldoende om eventueele verliezen te dekken. Dat de Gemeente ook nog nagenoeg het geheele tekort aan afschrijvingen voor haar rekening zou moeten nemen, was volgens de Commissie, een onmogelijke eisch. Het naastingsrecht wordt daardoor een doode letter, want de Gemeente kan geen bedrijf naasten, wanneer zij daarvoor het dubbele van de werkelijke waarde moet betalen.

Als vervolg op het vorenbedoeld rapport der Raadscommissie waaruit bleek dat de bezwaren der Commissie tegen de ontwerpconcessie voornamelijk waren ter zake van: *a*. de uitbreiding, *b*. de tarieven, *c*. de naasting, heeft de Maatschappij geantwoord:

ad *a.* (uitbreiding) met aan de hand eener vergelijking met het tramverkeer te Batavia — Meester Cornelis, er op te wijzen, dat Semarang absoluut en relatief een zwak tramverkeer heeft.

De Maatschappij voerde aan, dat men van een ondernemer niet kan verlangen, dat hij zich neerlegt bij voorwaarden, waardoor zijn bedrijf een doorloopende verliesbron zou worden en derhalve met uitbreiding uiterst behoedzaam dient te worden te werk gegaan.

Het beding, dat aanleg slechts kan worden gevorderd, wanneer het voordeelig saldo minstens 5% der naastingswaarde bedraagt, sluit geenszins in zich, dat dan reeds de verliezen, in vorige jaren geleden, gedekt zijn. Integendeel was het zeker, dat, als het saldo daartoe is gestegen, zulks nog niet het geval zal zijn.

Werd derhalve aanleg der lijnen verlangd, zoodra dat oogenblik is ingetreden, dan staat de Maatschappij nog voor belangrijke in te halen verliezen.

Niettemin verklaarde zij zich toch bereid de lijnen aan te leggen en te exploiteeren, omdat het bedrijf dan over de kwade jaren heen is en de toekomst met meer vertrouwen kon worden ingegaan.

Tegen het argument der Commissie ontleend aan de bevoegdheid van den Concessionaris met betrekking tot het opmaken van reserves, waardoor hij zooveel zou kunnen reserveeren, dat geen 5% voordeelig saldo bereikt wordt en hij dus niet gedwongen kan worden tot aanleg van minder voordeelige lijnen, werd aangevoerd, dat het groote aandeel dat bij naasting van die reserves aan de Gemeente overgaat (de helft) hem (den concessionaris) zal weerhouden daaraan grootere uitbreiding te geven dan in het belang van een regelmatig bedrijf noodzakelijk is.

ad *b.* (tarieven) wees de Maatschappij er op dat verdeeling in baanvakken slechts geoorloofd zou zijn voor lijnen langer dan 5 KM. en daarmede het bezwaar dat door verdeeling in baanvakken de bepaling omtrent het maximum tarief kan worden waardeloos gemaakt, wordt weg genomen. (Later is door de Commissie hiertegen aangevoerd, dat het bezwaar volstrekt niet

kan geacht worden te zijn vervallen. Immers er staat slechts geschreven dat lijnen langer dan 5 KM. in baanvakken zullen worden verdeeld. Een verbod om ook kortere lijnen te verdeelen behelst het ontwerp der concessievoorwaarden niet).

ad *c*. (naasting). De Maatschappij bestreed de beschouwingen der Commissie waarop hare meening, dat de eischen der Commissie volstrekt billijk zijn, waren gegrond. De Maatschappij aanvaardde, wat betreft de bouwrekening, als gemiddelde eene waardevermindering van 2% 's jaars, onder voorbehoud, dat de waarde der daaronder vallende zaken niet zal dalen onder 75% der oorspronkelijke waarde. De Maatschappij schreef daaromtrent dat de veronderstelling der Commissie, dat zoolang geen 5% voordeelig saldo wordt gemaakt, er geen reservefondsen zullen bestaan, op een misverstand berust.

Deze zijn bestemd om daaruit de kosten van vernieuwing te bestrijden van die deelen der bouwrekening, welke periodiek vernieuwd moeten worden, zooals rails, electrische geleidingen, enz. Dat was duidelijk gezegd in de toelichting in de oorspronkelijke concessieaanvrage.

Een behoorlijk financiëel beleid brengt met zich, dat bedoelde fondsen jaarlijks worden gedoteerd met zooveel als noodig is om, wanneer het tijdstip van vernieuwing zal zijn aangebroken, over de vereischte middelen te beschikken. Zij dienen om den druk der vernieuwingskosten regelmatig te verdeelen. Men zal dus in het algemeen jaarlijks daarvoor zooveel reserveeren als de waardevermindering der bouwrekening bedraagt, d.i. 2% van deze en dit wel ongeacht het voordeelig saldo. Hetgeen boven de exploitatiekosten, stortingen in de pensioen- en ondersteuningsfondsen en de verplichte afschrijving op het materieel overblijft, wordt in de eerste plaats aangewend tot vorming der reservefondsen en pas daarna wordt er voor andere doeleinden als vorming van een voordeelig saldo over beschikt.

De reservefondsen zullen dus al na het eerste jaar worden aangelegd. De vermoedelijke ontvangsten zijn, zooals later zal blijken, hoog genoeg om de vereischte 2% der bouwrekening daarin te storten. (Nadat door de Commissie naar aanleiding hiervan aan de Maatschappij was gevraagd of zij bereid is

in de concessievoorwaarden eene bepaling te aanvaarden, die deze reservevorming tot eene verplichting maakt, werd daarop ontkennend antwoord ontvangen).

De Maatschappij gaf verder eene uitvoerige verhandeling tot verdediging harer meening, dat zij geen verdere tegemoetkoming tegenover de Gemeente kan betoonen.

Overeenkomstig het voorstel van mijn ambtsvoorganger (Gem. blad 1913 bl. 377 e. v.) is ten slotte door uw College besloten (Notulen 1913 bl. 497 e.v. en bl. 502 e.v.):

1. Den Directeur van Gouvernementsbedrijven te berichten, dat de Raad der Gemeente Semarang geen bezwaar heeft tegen het verleenen der door de S. J. S. gevraagde concessie, zooals het ontwerp daarvan na gehouden besprekingen door de Directie dier Maatschappij is gewijzigd, mits:

a. in de voorwaarden der concessie eene bepaling wordt opgenomen waardoor de Gemeente Semarang in staat zal zijn gesteld op afdoende wijze contrôle te oefenen op de berekening van het voordeelig saldo der bedrijfsrekening.

b. omtrent de bepalingen, welke met de naasting verband houden overeenstemming zal zijn verkregen tusschen de Maatschappij en de Gemeente Semarang, welke overeenstemming geacht zal worden te bestaan, zoodra de Maatschappij genegen is zich te verbinden tot de volgende afschrijvingen:

1. 1% per jaar op de bouw- en uitbreidingsrekeningen, tot een maximum van 25%.
2. 2% per jaar op de materieelrekening tot een maximum van 50%.
3. 4% per jaar van het bedrag *f* 460.500.— gedurende de laatste 25 jaren van het tijdperk waarvoor de concessie wordt verleend, een en ander met bepaling, dat de Gemeente het bedrijf niet zal naasten in de eerste 25 jaren van het tijdvak waarvoor de concessie wordt verleend.
4. Aan de Spoorweg-Commissie op te dragen een onderzoek

in te stellen naar de mogelijkheid van Gemeentelijke exploitatie van een electrisch tramwegnet of van particuliere exploitatie op voor de Gemeente aannemelijker voorwaarden dan thans door de S. J. S. worden aangeboden.

Uw Raad bleek met mijn ambtsvoorganger van meening, dat wanneer op de bestaande lijnen geen of weinig winst wordt gemaakt, men er wel zeker van kan zijn, dat op de lijnen, welke de Maatschappij daarnevens gaat aanleggen, niet omdat de verwachtingen aangaande de opbrengst daarvan hoog zijn gespannen, maar omdat de Gemeente den aanleg daarvan gaarne ziet, verlies wordt geleden.

Indien men er in slaagt bij het verleenen der concessie eene bepaling aan te geven, waardoor de Gemeente in staat zal zijn gesteld ter zake op afdoende wijze contrôle te oefenen op de berekening van het saldo der bestaande lijnen, dan ware naar het oordeel van mijn ambtsvoorganger, waarmede Uw College zich heeft vereenigd, zonder bezwaar toe te geven aan het door de Directie der S. J. S. voorgestelde voorbehoud omtrent den aanleg van de nieuwe lijnen als bedoeld in Artikel 1 bis, nl. dat daartoe pas zal behoeven te worden overgegaan, nadat zal zijn gebleken, dat in het laatst verloopen kalenderjaar het voordeelig saldo der bedrijfsrekening ten minste heeft bedragen vijf ten honderd van de naastingswaarde van den tramweg bij het einde des kalenderjaars.

Ook kon Uw College zich vereenigen met het voorstel om de bedenking ter zake van de tarieven te laten vervallen.

Eerst wanneer ondanks de hoogere tarieven toch een zoodanig vervoer plaats heeft, dat groote winsten worden gemaakt, zou er reden tot ingrijpen van Gemeentewege bestaan.

Doch eerstens zal, zoo overwogen mijn ambtsvoorganger en Uw College, de Maatschappij begrijpen, dat door hoogere tarieven het vervoer zeer wordt beperkt, en uit dien hoofde reeds niet de tarieven vaststellen, hooger dan zeer noodzakelijk is, maar bovendien zal het tijdperk van groote winsten, lettende ook op de uitbreidingen welke zullen worden verlangd, in verre toekomst zijn gelegen en behoeft er te dien aanzien van Gemeentewege dus weinig vrees te bestaan voor handelingen der Maat-

schappij, welke uit een oogpunt van Gemeentebelang dienen te worden tegengegaan.

Overeenkomstig het voorstel van mijn ambtsvoorganger nam Uw College als beginsel aan voor te schrijven: verplichte afschrijvingen en dan niet te eischen nadere afschrijvingen uit de overwinst. Waar, zooals uit berekeningen bleek, de naasting in de eerste jaren voor de Gemeente op onoverkomelijke financieele bezwaren zou afstuiten, werd een tijdperk vastgesteld, waarbinnen de Gemeente niet zal naasten.

Ook de meerderheid der Comissie had zich met de voorstellen van mijn ambtsvoorganger vereenigd, geleid door de gedachte, dat al zijn de door de Commissie geopperde bezwaren tegen de concessie voorwaarden uit een oogpunt van gemeentebelang zeer gegrond, het streven der gemeente er op moet zijn gericht de totstandkoming eener electrische tram zooveel mogelijk te bevorderen en daarom van gemeentewege die tegemoetkomende houding moet worden aan den dag gelegd, als met inachtneming der belangen van de gemeente maar even mogelijk is.

Voorloopig wil het nog ongeraden voorkomen van de in 1914 met den Hoofdvertegenwoordiger der S. J. S. Mij. gevoerde, en nog niet gepubliceerde, correspondentie hier verslag te doen. Van den Directeur van Gouvernementsbedrijven werd naar aanleiding van voormelde Raadsbeslissing een antwoord ontvangen dat tegelijk met de nadere voorstellen van den Hoofdvertegenwoordiger bij uwen Raad zal worden voorgebracht, nadat daaromtrent door de Spoorweg-Commissie een advies zal zijn ingediend.

HOOFDSTUK V.

Wegen, pleinen, plantsoenen, bruggen en duikers.

De navolgende staat bevat eene opgaaf der wegen, pleinen en tuinen, die oorspronkelijk door de Regeering aan de Gemeente in beheer werden overgedragen. (Gemeenteblad 1908, blz. 97).

STAAT DER WEGEN TER HOOFDPLAATS SEMARANG.

Nummers	Namen der Wegen	Omschrijving der Wegen
1	Bodjong	Van den ingang van het voormalig residentie-erf tot de groote brug over de Semarangrivier tegenover de Heerenstraat.
2	Boeloe	Van het voormalig residentie-erf tot aan brug No. 7 over het Westerbandjirkanaal
3	Randoesari en Groote Toerweg	Van het voormalig residentie-erf tot aan den grooten weg naar Oenarang bij Djomblang.
4	Pendrian, Pontjol, Blakang-Kebon	Van het voormalig residentie-erf tot de Dokter-Djawastraat achter het Militair Hospitaal.
5	Dwarsweg op het Bodjong plein	Verbinding van Bodjong naar Pendrian.
6	Karang-assem	Zijweg van Boeloe naar de voormalige buskruitmolen tot aan de grens van het Militair terrein.

Nummers	Namen der Wegen	Omschrijving der Wegen
7	Karang-tengah	Verbindingsweg van Bodjong naar Pontjol.
8	Genielaan	Verbindingsweg van Bodjong naar Pontjol.
9	Gendingan	Verbindingsweg van Bodjong naar Blakang-Kebon.
10	Doewet en Peloran	Zijweg van Bodjong, van Gendingan naar de brug over de Semarangrivier bij Peloran.
11	Depok en Kranggan	Zijweg van Bodjong, van Karang-tengah naar de viersprong bij Doewet en Peloran en verder naar de Chineesche kamp tot Plampitan.
12	Plampitan en Wotgandoel	Van Kranggan tot Beteng.
13	Pedamaran	Van Kranggan voorbij de passer tot grooten weg langs aloon² Djoernatan.
14	Wegen om de aloon-aloon	Voorbij de gevangenis, Kaboepaten, Stadhuis, enz.
15	Gang Pinggir	Van brug No. 100 bij Pekodjan tot brug over Semarangrivier bij Sebandaran.
	Sebandaran	Van brug over de Semarangrivier eind Gang Pinggir tot kromming begin Djagalan.

Nummers	Namen der Wegen	Omschrijving der Wegen
17	Sebandaran Koelon	Zijweg Sebandaran naar Wotgandoel.
18	Gang Baroe	Van Beteng tot Gang Waroong.
19	Gang Lengkong	Van Gang Baroe tot Gang Pinggir.
20	Gang Pasar Baroe „ Blakangen „ Mangkok	Van Beteng tot Gang Waroong.
21	Gang Gambiran	Van Beteng tot Gang Waroong.
22	„ Tengah	Van Gang Pinggir tot Gang Waroong.
23	„ Besen	Van Gang Pinggir tot Gang Waroong.
24	„ Kalikoeping	Van Gang Pinggir tot aan de Semarangrivier in 2 takken.
25	„ Waroong	Van Pedamaran tot Gang Pinggir bij brug No. 100.
26	2 zijgangen van Pedamaran tot aan de Semarangrivier	Van Pedamaran tot de Semarangrivier.
26a	Gang Lengkong Lombok	Verlengde van dezen weg langs Klentèng Pekodjan tot weg Pekodjan, bij brug No. 100.

Nummers	Namen der Wegen	Omschrijving der Wegen
27	Petekan	Van Blakang-Kebon tot Darat.
28	Dokterdjawa straat	Van Bodjong tot de Maleische kamp bij Reegang.
29	Maleische kamp	Van Reegang tot aan de draaibrug.
30	Reegang	Van Bodjongbrug over de Semarangrivier tot de Maleische kamp.
31	Weg naar de Oude Boom	Van af brug bij Maleische kamp naar Darat tot aan de Oude Boom.
32	Darat	Van af brug Darat No. 56 tot Kampong Baroe.
33	Nieuw Havenkanaal Westzijde of Kali Baroe koelon	Van de Draaibrug tot aan den vuurtoren.
34	—	Langs de Semarangrivier Oostzijde van de draai- tot de ophaalbrug.
34a	Weg Tikoeng-Baroe	Van Semarangrivier Oostzijde van de draai- tot de ophaalbrug.
35	Nieuw Havenkanaal Oostzijde	Van de sluis te Sleko tot aan de Kleine Boom Kali Baroe.
36	Djagalan	Van Ambengan naar Sebandaran.
37	Toedoengan	Van Ambengan naar Pekodjan.

Nummers	Namen der Wegen	Omschrijving der Wegen
38	Pekodjan	Van Kazernestraat tot aan brug No. 100 begin Gang Pinggir.
39	Djoernatan en Kazernestraat	Van de passer aloon-aloon tot Gedangan begin Officierskampement.
40	Boebaän	Achter langs de centrale gevangenis van Pekodjan tot Gedangan.
41	Heerenstraat	Van de groote brug bij Bodjong tot Gedangan begin Karangbidara.
42	Oosterwalstraat	Van de Heerenstraat tegenover ingang Komediestraat tot de Zuiderwalstraat.
43	Zuiderwalstraat	Van de Oosterwalstraat langs tramstation tot aan de Westerwalstraat bij het Waterstaatsbureau.
44	Westerwalstraat	Van de Kazernestraat bij brug No. 45 tot aan de Pakhuisstraat b/d Grooten Boom.
45	Noorderwalstraat	Van de Pakhuisstraat tot de Komediestraat (Tawang).
46	Kerkstraat en verlengde Kerkstraat	Van de Heerenstraat tegenover de Prot. kerk tot de Zuiderwalstraat en verder tot de Kazernestraat, begin Pekodjan.
47	Hogendorpstraat	Van de Westerwalstraat tot aan de Blinde Spekstraat.

Nummers	Namen der Wegen	Omschrijving der Wegen
48	Blinde Spekstraat	Verlengde van de Hogendorpstraat, loopt dood.
49	Kerkhofstraat	Verbinding Heerenstraat en Hogendorpstraat.
50	Zwaluwstraat	idem.
51	J. F. Knoopsstraat	Verbinding Hogendorpstraat met Zuiderwalstraat en het verlengde van de Zwaluwstraat.
52	Zuiderwalgracht of Altingstraat	Van de Westerwalstraat tot aan de Kerkstraat.
53	Handelstraat	Verbinding Zuiderwalgracht met Kazernestraat.
54	Kortademstraat	Verbinding Pakhuisstraat met oude Stadhuisstraat.
55	Hoofdwachtstraat	idem.
56	Oude Stadhuisstraat	Van de Heerenstraat tot de Noorderwalstraat.
57	Pakhuisstraat	Van de Westerwalstraat tot aan de Noorderwalstraat.
58	Achter Kerkstraat	Van de oude Stadhuisstraat tot aan de van den Burgstraat en langs de Prot. kerk tot de Heerenstraat.

Nummers	Namen der Wegen	Omschrijving der Wegen
58a	Rondom de Prot. Kerk	Van af Heerenstraat door tot aan de Sieburgstraat.
59	Marinestraat	Verbinding Achterkerkstraat met Noorderwalstraat.
60	Sieburgstraat	idem.
61	Van den Burgstraat of Arsenaalstraat	Van het Paradeplein tot de Noorderwalstraat.
62	Weg om het Paradeplein	Van de Heerenstraat om het plein naar de Heerenstraat.
63	Bloemstraat	Verbinding Heerenstraat met Noorderwalstraat.
64	Komediestraat	idem.
65	Konijnenstraat	Verbinding Komediestraat, over Bloemstraat met de Arsenaal- of van den Burgstraat.
66	Tawang	Van de Spoorlaan tot de Nooderwalstraat.
67	Weg naar het Zeestrand	Van de Pakhuisstraat tot de Tjemaralaan
68	Tjemaralaan	Van het Nieuwe Havenkanaal Oost tot aan den weg naar het spoor.

Nummers	Namen der Wegen	Omschrijving der Wegen
69	Spoorlaan	Van het station N. I. S. tot aan Tawang (Kloosterlaan.)
70	Spoorlaan, Kloosterstraat, Karangbidara, Gedangan, Pandean, Ambengan, Karangtoeri, Bankong, Peterongan, Djomblang	Van het station N. I. S. langs den grooten weg naar Oenarang tot begin Tjandiheuvel.
71	Mlaten, Boegangan, Karrenweg, Karangtempel, Peterongan.	Van het Officierskampement eind Nieuw Holland tot Djomblang.
72	Mlaten (Officierskampement)	Van Gedangan tegenover Djoernatan tot Mlaten.
73	Nieuw Holland	Van Karangbidara tot Mlaten.
74	Karangbidara	Van Gedangan tot Kaligawé.
75	Pengapon	Van Kloosterstraat tegenover Tawang tot Kaligawé.
76	Gang Waaghals	Verbinding Karangbidara en Pengapon.
77	Pondok Patih	Idem.

Nummers	Namen der Wegen	Omschrijving der Wegen
78	Kaligawé	Groote weg naar Demak van driesprong tot aan de brug Tengang No. 139 (over het Oosterbandjirkanaal).
79	Mlaten Trenggoeloen, Mlatie. Kobong	Van Mlaten tot Kobong, weg van Karangbidara naar Kaligawé.
80	Karangtempel, Pandean Nglamper, groote weg naar Goeboeg	Van Karangtoeri over de groote brug over het Oosterbandjirkanaal tot grens Gemeente.
81	Sompok	Binnenweg van Peterongan naar het bedelaarsgesticht.
82	Mritjan	Van Djomblang tot Mritjan grens Gemeente.
83	Gang Smalz	Binnenweg van den grooten weg naar Oenarang tot driesprong.
84	Gang Djangli	Binnenweg van Tjandi naar Djangli.
85	Tjandi en Oenarangweg tot Djatingaleh	Van Djomblang over den grooten weg naar Oenarang voorbij Djatingaleh tot nieuwe grens Gemeente.
86	Zimmermanslaan	Van Boeloe bij brug No. 7 langs het Westerbandjirkanaal tot de sluis Simongan.
87	Sleko-West of Tiang Bendera	Van de Westerwalstraat langs de gas- en ijsfabriek tot den weg naar den Boom.

Nummers	Namen der Wegen	Omschrijving der Wegen
88	Sleko-Oost of Javaboschstraat	Van de Pakhuisstraat tot aan den weg naar den Boom.
89	Weg Kebontjina	Verbindingsweg van Pasar Ambengan tot Boegangan.
90	Toegang bedelaarsgesticht Boegangan	Van af Boegangan tot ingang van het gesticht.

OPENBARE PLEINEN EN TUINEN

MET UITZONDERING VAN DEN STADSTUIN.

1. Aloon-aloon.
2. Boeloe tuin (aan den hoek Karangasem-Boeloe naast de meisjesschool).
3. Wilhelminapark (aan den hoek Bodjong, Randoesarie, Boeloe en Pendrian).
4. Tawangplein (aan den hoek Pakhuisstraat en Noorderwalstraat).
5. Paradeplein (Heerenstraat naar de Prot. kerk).
6. Karangbidara tuin (Hoek Heerenstraat-Gedangan naar de Europeesche scholen).

Voorts werden sedert dien nog aan de Gemeente in beheer gegeven bij Gouvernementsbesluit van:

a. 10 Augustus 1908, No. 18, een terrein toen als mestvaalt in gebruik.

b. 25 April 1913, No. 21, een tweetal stukken grond gelegen respectievelijk in de dessa's Bendoengan en Pringgading met bestemming onderscheidenlijk voor den aanleg van riolen en voor de oprichting van een verbrandingsoven.

c. 23 Juli 1913, No. 42, een stuk grond gelegen in de dessa Pringgading, met bestemming tot weg.

d. 31 Juli 1913, No. 33, twee stukken grond in de dessa Bendoengan met bestemming tot weg.

e. 19 Juni 1914, No. 60, een strook grond, ingenomen door de stoep van het vroeger door de Wees- en Boedelkamer geoccupeerde gebouw.

f. 16 Augustus 1914, No. 43, een strook grond in de dessa Peterongan met bestemming tot weg.

g. 25 September 1914, No. 20, een in de dessa Karangredjo gelegen stuk grond met bestemming tot weg.

h. 17 en 20 October 1914, Nos. 14 en 13, meerdere stukken gronden in onderscheidene dessa's gelegen met bestemming tot weg.

Als uitvloeisel van de ordonnantie opgenomen in Staatsblad No. 516 van 1906, waarbij Gewesten en gedeelten van Gewesten met eigen geldmiddelen bevoegd verklaard zijn om tot wederopzeggens vergunning te verleenen tot het gebruik van tot het vrij staatsdomein behoorenden grond, uitmakende of behoorende tot van Landswege aan hen in beheer gegeven zaken, werd in het leven geroepen de verordening op het tijdelijk in gebruik afstaan van openbare wegen, straten, pleinen, parken en andere terreinen, met uitzondering van pasars in de Gemeente Semarang, welke werd vastgesteld op 2 Mei 1911, en afgekondigd in het extra-bijvoegsel der Javasche Courant van 28 Juli 1911, No. 60

Tegen betaling eener retributie berekend naar 1 cent per M^2 per etmaal met een minimum van 10 cents per etmaal of gedeelte daarvan, indien het n.l. eene vergunning betreft, verleend door den Voorzitter van den Gemeenteraad voor den tijd van hoogstens 3 maanden of tegen betaling van een retributie berekend naar 5 cts. per M^2 en per maand, indien het eene vergunning betreft, verleend door den Gemeenteraad voor meer dan 3 maanden, kan toestemming verleend worden, onder nader aangegeven voorwaarden, tot het gebruik van grond behoorende tot de openbare wegen, straten, pleinen, parken en andere terreinen, met uitzondering van pasars, bij de Gemeente in beheer.

De hieronder volgende staat geeft een overzicht van de krachtens deze verordening verleende vergunningen.

OPGAVE VAN DE VERGUNNINGEN, WELKE ZIJN VERLEEND INGEVOLGE DE VERORDENING OP HET TIJDELIJK IN GEBRUIK AFSTAAN VAN OPENBARE WEGEN, STRATEN, PLEINEN, PARKEN EN ANDERE TERREINEN, MET UITZONDERING VAN PASARS IN DE GEMEENTE SEMARANG.

Volgnummer.	Naam van den vergunninghouder	Dagteekening en nummer van het besluit, waarbij de vergunning is verleend	Duur der toegestane vergunning	Grootte van het terrein	Opgaaf waartoe het terrein zal worden gebezigd	Verschuldigde retributie
1	Malie (Mlaten Trenggoeloen)	14 Nov. 1911, No. 125/A.	Weder opzegging	3 M²	Verkoopstalletje	*f* 0.45 per kwartaal
2	Kasimin (Randoesarie)	29 Dec. 1911, No 164/A.	idem	3 „	Oprichting waroeng	„ 0.45 „
3	Wadji (Mlaten Trenggoeloen)	idem	idem	10.50 „	idem	„ 1.57⁵ „
4	Bok Noer (Reegang)	idem	idem	6 „	idem	„ 0.90 „
5	Bok Karto (Reegang)	idem	idem	6 „	idem	„ 0.90 „
6	Bok Semmir (Djatingaleh)	idem	idem	8 „	idem	„ 1.20 „
7	Goei Keh Siang (Directeur IJsfabriek Ho Hien Wan)	29 Dec. 1911 No. 166/A.	idem	6 „	IJsdepôt	„ 0.90 „
		12 Juli 1912 No. 18 R.	idem	19.50 „	IJshuisjes	„ 2.92 „

Volgnummer.	Naam van den vergunninghouder	Dagteekening en nummer van het besluit, waarbij de vergunning is verleend	Duur der toegestane vergunning	Grootte van het terrein	Opgaaf waartoe het terrein zal worden gebezigd	Verschuldigde retributie
		8 Oct. '13 No 12 R.	Weder opzegging	4 M^2	IJshuisje	*f* 0.60 per kwartaal.
		8 Oct. '13 No. 13 R.	idem	6 „	idem	„ 0.90 „
8	A. L. Gibson	29 Jan. '12 No. 8. R.	idem	1 „	Telefoonhuisje	„ 0.15 „
9	Semarangsche IJs Maatschappij	29 Jan. '12 No. 6 R.	idem	120,14 „	Voor 23 ijshuisjes	„ 18.02 „
	(Administrateur J. Provoost)	8 Jan. '15 No. 17 R.	idem	32 „	Voor 2 ijshuisjes	„ 4.80 „
10	Bok Karminah (Kembang Paes)	26 Febr. '12 No. 8 R.	idem	1.5 „	Verkoopstalletje	„ 0.22⁵ „
11	Tasmin (Gendingan)	12 Apr. '12 No. 9 R.	idem	12 „	Oprichting waroeng	„ 1.80 „
12	Toeloes (Pontjol)	12 Apr. '12 No. 9 R.	idem	4 „	idem	„ 0.60 „
13	Ned. Ind. Houtaankap Mij.	12 Apr. '12 No. 20 R.	idem	2×40= 80 „	Loskraan	„ 12.— „
		29 Juli '14 No. 35 R.	idem	6.2×1.5 =9.3 „	Transformatorenstation	„ 1.39⁵ „
14	Kartodikromo (Kaoeman)	12 Apr. '12 No. 36 R.	idem	2 „	Waroeng	„ 0.30 „
15	Soeleiman (Kamp. Melajoe)	idem	idem	2.25 „	idem	„ 0.34 „
16	Katam (Baroe Tikoeng)	idem	idem	2.25 „	idem	„ 0.34 „

Volgnummer.	Naam van den vergunninghouder	Dagteekening en nummer van het besluit, waarbij de vergunning is verleend	Duur der toegestane vergunning	Grootte van het terrein	Opgaaf waartoe het terrein zal worden gebezigd	Verschuldigde retributie
17	Kardi (Baroe Tikoeng)	12 Apr. '12 No. 36 R.	weder opzegging	4 M²	Waroeng	ƒ 0.60 per kwartaal
18	Bok Salimah (Kebonlaoet)	14 Juni '12 No. 30 R.	idem	2.25 „	idem	„ 0.34 „
19	Kasimin (Blakangkebon)	idem	idem	3 „	idem	„ 0.45 „
20	Bok Seko (Bodjong Stalan)	idem	idem	16 „	idem	„ 2.40 „
21	Bok Pasinah (Bodjong Stalan)	idem	idem	16 „	idem	„ 2.40 „
22	Bok Bètèt (Bodjong Stalan)	idem	idem	16 „	idem	„ 2.40 „
23	Madari (Pontjol)	idem	idem	3 „	idem	„ 0.45 „
24	Bok Soeminah (Kebonlaoet)	idem	idem	3 „	idem	„ 0.45 „
25	Semarang-Cheribon Stoomtram Mij.	14 Jun. '12 No. 27 R.	idem	40 „	Kaartjesverk. kiosk	„ 6.— „
26	Semarang-Joana Stoomtram Mij	14 Jun. '12 No. 28 R.	idem	4 „	Wachtershuisje	„ 0.60 „
		27 Nov. '12 No. 20 R.	idem	175 „	Tijdelijk	„ 26.25 „
27	Kwa Wan Hong (Directeur N. V. IJsfabriek Ik Ho Hien)	14 Jun. '12 No. 29 R.	idem	388.25 „	IJshuisjes	„ 58.24 „
		28 Febr. '13 No. 12 R.	idem	6.25 „	IJshuisje	„ 0.94 „
		27 Jun. '13 No. 4 R.	idem	9 „	idem	„ 1.35 „

Volgnummer.	Naam van den vergunninghouder	Dagteekening en nummer van het besluit, waarbij de vergunning is verleend	Duur der toegestane vergunning	Grootte van het terrein	Opgaaf waartoe het terrein zal worden gebezigd	Verschuldigde retributie
28	Moealim (Kamp. Pekodjan)	29 Aug. '12 No. 6 R.	Wederopzegging	16.75 M²	Werkplaats,	*f* 2.51 per kwartaal
29	Kartowirono (Kamp: Poelo)	idem	idem	1.5 „	Waroeng	„ 0.22½ „
30	Bok Pasilah vrouw van Pak Karsimin (Kamp. Boeloe Lor)	idem	idem	11.9025 „	idem	„ 1.75 „
31	Tan Soe Ing (Kamp. Mlajoe)	idem	idem	3 „	idem	„ 0.45 „
32	N. V. Smabers & Co. (Bodjong)	2 Oct. '12 No. 11 R.	idem	92 „	?	„ 13.80 „
33	Javasche Bosch Expl. Mij.	2 Oct. '12 No. 16 R.	idem	40 „	Oprichting stoomkr.	„ 6 — „
34	Amat (Kp. Poerwogondo)	28 Oct '12 No. 6 R.	idem	1.5 „	Waroeng	„ 0.22½ „
35	Bok Doel (Kamp. Pontjol)	27 Oct. '12 No. 21 R.	idem	1.5 „	idem	„ 0.22½ „
36	Rakimin (Kamp. Pendrian)	idem	idem	7 „	idem	„ 1.05 „
37	Karsiman (Bodjong Stalan)	idem	idem	10.5 „	idem	„ 1,57½ „
38	Lasimin (Kamp. Ngemoel-Baroesari)	idem	idem	12 „	idem	„ 1.80 „
39	Maintz & Co. q.q. N. V. A.N.I.E.M.	20 Jan. '13 No. 28 R.	idem	168 „	Transformatorenhuisjes	„ 25.23 „
		30 Juli '13 No. 8 R.	idem	6.25 „	Transformatorenstation	„ 0.94 „

Volgnummer.	Naam van den vergunninghouder	Dagteekening en nummer van het besluit, waarbij de vergunning is verleend	Duur der toegestane vergunning	Grootte van het terrein	Opgaaf waartoe het terrein zal worden gebezigd	Verschuldigde retributie
40	Salimin en Bok Birah (Wotgandoel)	28 Febr. '13 No. 10 R.	Wederopzegging	60 M²	Waroeng	f 9. — per kwartaal
41	Wongsoredjo (Djomblang Koelon)	28 Febr. '13 No. 12 R.	idem	1 „	idem	„ 0.15 „
42	Mardjo (Djeroekkingkit)	idem	idem	6 „	idem	„ 0.90 „
43	Intern. Crediet en H. V. Rotterdam	28 Mrt. '13 No. 18 R.	idem	16 „	Handkraan	„ 2.40 „
44	Bok Mangoen (Gendingan)	28 April '13 No. 8 R.	idem	6 „	Waroeng	„ 0.90 „
45	Dunlop & Co, (Bodjongsche weg)	28 April '13 No. 20 R.	idem	28.37 „	Stoep	„ 4.26 „
46	D. Appel (qq. N. V. Oost-Java Handels-Compagnie)	27 Juni '13 No. 3 R.	idem	25 „	Fietsenstandaard	„ 3.75 „
47	Sitas (Wotgandoel)	5 Sept. '13 No. 27 R.	idem	6 „	Waroeng	„ 0.90 „
48	Amat Oesin (Wotgandoel)	idem	idem	6 „	idem	„ 0.90 „
49	Kartokardjan (Wotgandoel)	idem	idem	6 „	idem	„ 0.90 „
50	Bok Kirah (Kartohardjo)	idem	idem	4 „	idem	„ 0.60 „

Volgnummer.	Naam van den vergunninghouder	Dagteekening en nummer van het besluit, waarbij de vergunning is verleend	Duur der toegestane vergunning	Grootte van het terrein	Opgaaf waartoe het terrein zal worden gebezigd	Verschuldigde retributie
51	Jie A Gie (Soekolilo-Peloran)	8 Oct. '13 No. 16 R.	Wederopzegging	3 M²	Waroeng	f 0.45 per kwartaal
52	Soetosarwi (Gabahan)	8 Oct. '13 No. 17 R.	idem	4 „	idem	„ 0.60 „
53	Bok Dinah (Djatingaleh)	8 Oct. '13 No. 15 R.	idem	6 „	idem	„ 1.82⅝ „
54	Amat Rais (Tawang Kebalen)	31 Oct. '13 No. 16 R.	idem	4 „	idem	„ 0.60 „
55	Sebroeng (Pandean Lamper)	23 Jan. '14 No. 24 R.	idem	6.25 „	idem	„ 0.94 „
56	Ie Siong Pik (Karang Toeri kidoel)	23 Jan '14 No. 37 R.	idem	4 „	Verkoopstalletje	„ 0.60 „
57	Sidin (Tawang Mintreng)	1 April '14 No. 21 R.	idem	6 „	Waroeng	„ 0.90 „
58	firma Gwan Wan (Gang Besen)	1 April '14 No. 23 R.	idem	30 „	?	„ 4.50 „
59	Wongsowikromo (Tambak Baroe)	27 April '14 No. 18 R.	idem	17.5 „	idem	„ 2.62⅝ „
60	Aloewi (Tambak Baroe)	idem	idem	9 „	idem	„ 1.35 „
61	Pawiro (Pandean Lamper)	idem	idem	6.25 „	idem	„ 0.94 „

Volgnummer.	Naam van den vergunninghouder	Dagteekening en nummer van het besluit, waarbij de vergunning is verleend	Duur der toegestane vergunning	Grootte van het terrein	Opgaaf waartoe het terrein zal worden gebezigd	Verschuldigde retributie
62	Pak Moeslim (Kamp. Mlajoe Koeningan)	27 April '14 No. 18 R.	Weder opzegging	15 „	Waroeng	f 2.25 per kwartaal
63	Siban (Kebonlaoet)	idem	idem	5 „	idem	„ 0.75 „
64	Bok Kas (Kebonlaoet)	29 Jun. '14 No. 13 R.	idem	5 „	idem	„ 0.75 „
65	Soeleman (Ambengan)	idem	idem	8.75 „	idem	„ 1.31 „
66	Thio Sing Liong (Kranggan)	29 Juli '14 No. 21 R.	idem	6 „	IJshuisje	„ 0.90 „
67	J. L. C. Anten Administrateur der fabriek van bouwmaterialen Gembong	30 Oct. '14 No. 13 R.	idem	4 „	Wachthuisje	„ 0.60 „
68	Wongsodikromo (Karangtengah)	9 Dec. '14 No. 5 R.	idem	4 „	Waroeng	„ 0 60 „
69	Karmidjan (Gendingan Pesarean)	9 Dec. '14 No. 19 R.	idem	4 „	IJshuisje	„ 0.60 „

WERKZAAMHEDEN IN 1914.

a. Wegen

DE TOTALE LENGTE EN OPPERVLAK DER WEGEN BIJ DE GEMEENTE IN BEHEER IN HET BEGIN EN HET EIND VAN HET JAAR. 1)

	Begin 1914		Eind 1914	
	Lengte	Oppervl.	Lengte	Oppervl.
Wegen met waterdicht rijvlak (asphalt of pitch-macdek)	6150 M.	55000 M²	7200 M.	60900 M²
Gewone steenslagwegen	58300 M.	347500 M²	63485 M.	379580 M²

GEWONE STEENSLAGWEGEN IN AANLEG EIND 1914.

	Lengte	Oppervlak	Aanteekeningen
a. Nieuwe Tjandiweg met inbegrip van het gedeelte Kenarilaan- Groote weg naar Oengaran.	5860 M.	29300 M²	Niet voltooid, doch opengesteld
b. Verbindingsweg tusschen Karreweg en Ambengan (langs pasar Boegangan)	400 ,,	3200 ,,	Gereed en opengesteld
c. Afkortingsweg hoek Randoesari-Pieter Sythofflaan	100 ,,	680 ,,	idem
d. Oei Tiong Hamweg	960 ,,	4800 ,,	Niet gereed

1). De cijfers zijn benaderend opgemaakt en kunnen dus geen aanspraak maken op volledige nauwkeurigheid.
Onder de cijfers voor eind 1914 zijn de wegen in aanleg begrepen.

De vermeerdering van het oppervlak der wegen met waterdichte deklaag heeft plaats gevonden op Randoesarie, Boeloe (tusschen Boeloebrug en Boeloeplein) en Gang Warong. Bij de twee eerstgenoemden werd pitchmac, bij de laatste asphaltresidu verwerkt; het oppervlak der pitchmacwegen werd tevens met tarco afgeschilderd.

Een gedeelte van Randoesarie, ter lengte van ongeveer 70 meter werd ter vergelijking niet met pitchmac ingegoten, doch kreeg slechts een oppervlakte-teering.

De wegen Randoesarie en Boeloe werden in verband met de sterke verzakkingen in het verhardingsoppervlak tevens voorzien van een fundeering van berg- en karangsteenen.

Tijdens de vernieuwing van Randoesarie kon, door verschillende omstandigheden, niet voor den heelen weg beschikt worden over hard, homogeen, verhardingsmateriaal voor de deklaag.

Tot dusver hield de weg zich, niettegenstaande de drukke tentoonstellingsmaanden, zeer goed.

In het eind van het jaar werd nog begonnen met het aanbrengen van een pitchmac-deklaag op Karang Tempel, nadat deze weg eveneens van een zware fundeering was voorzien.

Voorts kregen een fundeering het weggedeelte vóór de Kleine Boom en een gedeelte van Kali Baroe West.

Nieuwe steenslag-deklagen (zonder waterdicht bindmiddel) werden aangebracht op een deel van de Pieter Sythofflaan en het verlengde gedeelte daarvan (Hoogenraadslaan) tot aan Karangtoerie, een klein gedeelte van Bangkong, Boeloe (van Boeloebrug tot tramovergang bij Wester Bandjirkanaal), een gedeelte van Gedangan en Bodjong (aansluiting Societeitsbrug).

Op de navolgende wegen werd een tarco-besproeiing toegepast: Boeloe, Pendrian, Depok, Kranggan, Plampitan, Doewet, Hoogenraadslaan, Sythofflaan, een gedeelte van Bangkong, een gedeelte postweg op Tjandi, helling Gombel, Bodjong (aansluiting Societeitsbrug), Tawang, Kali Baroe West (noordelijk gedeelte), Kali Baroe Oost (vóór Kleine Boom), Pandean (ter hoogte van Plaatsbureau).

Het teer-besproeien is na eenige minder geslaagde proeven, in zooverre, dat door te zuinige materiaalbehandeling de teer te

snel afgereden werd, op wegen met een goed glad afgewerkt oppervlak met succes toegepast. Niet alleen werd een krachtig middel tegen stof en modder hierin gevonden, maar als tijdelijk middel om het loszuigen van de kleine steendeeltjes (door de autowielen vooral) tegen te gaan en daardoor het losraken van de grootere steenslagdeelen minder gauw te doen plaats hebben, blijkt de oppervlakte-teering met succes toe te passen.

Een proef werd genomen met het teeren met tarco, gemengd met het goedkoopere koolteer.

Het streven zal er echter op gericht moeten blijven om alle wegen, waarop verkeer van beteekenis te wachten is, gaandeweg een geheel waterdichte deklaag te geven, na eerst, voor zooverre zulks ontbreekt, van een goede fundeering te zijn voorzien. Eerst dan kunnen, met gewoon onderhoud, op den duur behoorlijke wegoppervlakken behouden blijven.

De Nieuwe Tjandiweg met inbegrip van het laatste gedeelte van af de Kanarilaan tot aan den Grooten Postweg, kwam in Augustus zoover gereed, dat hij vóór de opening van de Tentoonstelling voor het auto- en rijtuigverkeer kon worden opengesteld. Aan het eind van het jaar werd echter begonnen met het aanbrengen van de deklaag, welk werk achtereenvolgens zal moeten worden voortgezet.

Behalve de reeds genoemde wegen, werd in aanleg genomen de verbindingsweg hoek Sythofflaan—Hoogenraadslaan—Groote Toerweg. Door belangrijke, plaatselijke zakkingen, welke tijdens den Westmoesson voorkwamen, kon deze weg niet, zooals aanvankelijk was voorgenomen, nog in 1914 voor het verkeer worden opengesteld.

Op de werkplaats Pontjol had een ombouw plaats door de S. C. S., op kosten van die Maatschappij, in verband met een grondruiling ten behoeve van haar nieuwe emplacement.

Een der gemeentelijke steenbrekers werd in het heuvelland geplaatst, teneinde aldaar de steenen uit het gemeentelijk heuvelterrein te breken. Aan het eigenmachtig weghalen van steenen, door derden, van gemeentelijken grond, werd een eind gemaakt. Bij het steenbedrijf werd een regeling getroffen om erfpachters

van gemeentelijke perceelen zooveel mogelijk steenen uit het heuvelterrein tegen kostenden prijs af te staan.

In Juli werd een 4 tons Mulagg vrachtautowagen met 4 tons aanhangwagen in dienst gesteld, meer speciaal voor het transport van steenslag. Hierdoor werd het wegonderhoud onafhankelijk van het grobaktransport, dat vaak hooge eischen stelde en op welk transport niet altijd te rekenen viel. Door het in eigen beheer nemen van steenleverantie en -transport is de steenslagprijs in de benedenstad belangrijk gedaald; tevens werd het voordeel verkregen van een regelmatige leverantie meer verzekerd te zijn. Over sommige maanden bedroeg de gemiddelde prijs van steenslag te Mandoerangin *f* 2.75; met inbegrip van transport is de prijs van dezen steenslag in de benedenstad op gemiddeld ± *f* 4.15 te stellen. Steen van Koedoes aangevoerd en op Pontjol gemalen, kostte als steenslag aldaar gemiddeld ± *f* 4.80.

Het steenbedrijf, aan de Kali-Garang in werking gesteld, was nog te klein in omvang en had te ongeregeld plaats om eenigszins juiste gemiddelde kostprijzen daarvoor vast te kunnen stellen. Met uitbreiding van het eigen steenbedrijf en betere sorteering der steenen wordt inmiddels nog voortgegaan.

Het aantal walsen werd in 1914 vermeerderd met 2 vijf en een half tons- en 1 acht tons-motorwals *), terwijl een $11^1/_2$ tons-stoomwals voor 1915 besteld werd. Het aantal walsen aan het eind van het jaar was als volgt:

1 12 tons-stoomwals
1 9 „ „
1 7 „ „
4 $5^1/_2$ tons-motorwalsen
1 8 tons-motorwals

Behalve de 7 tons-stoomwals, welke vermoedelijk niet lang meer dienst zal kunnen doen, waren alle walsen in goeden staat.

De 9 tons-stoomwals werd van een nieuwe rol voorzien. Het aantal walsen was onvoldoende; meerdere malen werd een wals van de spoor- en trammaatschappijen gehuurd. Indien de aanleg

*) De aanschaffingskosten van de 8 tons-wals kwamen ten laste van het Grondbedrijf.

van nieuwe wegen regelmatig wordt voortgezet, zal het aantal vermeerderd moeten worden.

Plannen werden opgemaakt en ingediend voor een verbindingsweg Bodjongplein — voet heuvelterrein, benevens voor een verbindingsweg van Groote Toerweg naar den voet van den Nieuwen Tjandiweg, langs het erfpachtsterrein der N. I. S. te Gergadjih.

Een plan voor een verbindingsweg tusschen Ambengan en Karreweg ten noorden van den Van der Waagweg kwam grootendeels gereed.

b. Plantsoenen, Boomen, Kweekbedden en Gazons.

Een klein nieuw plantsoen werd aangelegd nabij den driesprong Randoesarie, Sythofflaan, Groote Toerweg. Een begin werd gemaakt met eenvoudige plantsoenaanleg op de bermen van eenige groote wegen zooals Bodjong, Pendrian enz., met de bedoeling om te trachten op deze wijze met betrekkelijk geringe kosten de hoofdwegen een aanmerkelijk beter aanzien te geven.

Deze wijze van plantsoenaanleg zal echter geleidelijk bij het publiek in den smaak moeten vallen; het publiek zal er aan moeten wennen om deze plantsoenen niet als loop- of zitpaden of als plaatsen, bestemd voor het neerwerpen van vuil, te gebruiken.

Uit dien hoofde ook is het gewenscht de proef allereerst langs de hoofdwegen te beginnen, waar het toezicht ook door de politie uitgeoefend, uit den aard der zaak intenser zijn kan.

c. Bruggen en duikers.

Behalve het gewoon klein onderhoud, werden de bruggen over het Wester Bandjirkanaal in den weg naar Kendal en over het Ooster Bandjirkanaal in den weg naar Demak van een geheel nieuwe houten bevloering met steenslag-asphaltlaag voorzien.

Aan het opzettoestel van de draaibrug over de Kali Semarang werden eenige herstellingen verricht.

De brug in Randoesarie over de Kali Semarang werd aan

één zijde van een twee meter breed verhoogd trottoir voorzien.

d. Werken voor derden.

Uitgevoerd werden de volgende werken, vallend onder de bepalingen van de Verordening op den door den dienst der Gemeentewerken te verrichten arbeid ten behoeve van derden:

1. Het overdekken van een sloot loopende langs den weg naar het Zeestrand (rekest van H. C. Harmsen)
2. het vernieuwen van een bruggetje van het Zeestrand (rekest der Handelsvereeniging Rotterdam)
3. het maken van twee toegangswegen aan den Bodjongschen weg (rekest C. H. Lugten)
4. het maken van een brug aan de Pieter Sythofflaan (rekest Siauw Liep Toen)
5. Het maken van een afvoergoot te Peloran (rekest Tan Tik Hoo)
6. het aanleggen van rioolleidingen aan de Kali Baroe (rekest A. C. Plagge)

e. Reclamezuilen.

Met den bouw van 23 reclamezuilen en een reclamebord op verschillende plaatsen in de Gemeente werd een aanvang gemaakt. De uitvoering geschiedde na onderhandsche besteding door de Hollandsche Beton Maatschappij. Door het op het laatste oogenblik zich terugtrekken van de firma, aan wie, na langdurige onderhandelingen, levering en installatie der electrische klokken zou worden opgedragen, moesten opnieuw onderhandelingen gevoerd worden.

In verband hiermede en met de moeilijkheid de klokken met toebehooren spoedig uit Europa toegezonden te krijgen, wordt aanzienlijke vertraging in de plaatsing ervan verwacht.

f. Straatverlichting.

Ter tegemoetkoming aan menigmaal geuite klachten over de geringe straatverlichting 's avonds na 9 uur, werd bij Raadsbesluit van 1 April 1914 besloten, met ingang van 1 Juli 1914, de straatverlichting uit te breiden door te bepalen, dat van dien datum af:

1e. in stede van ½ van het totaal aantal lantaarns (890) ⅔ gedeelte daarvan tot vijf uur 's morgens zal blijven doorbranden.

2e. de lantaarns, welke niet blijven doorbranden, in stede van ten 9 uur, ten 10 uur 's avonds zullen worden gedoofd.

De meerdere kosten van deze uitbreiding bedragen *f* 675.— 's maands.

Per lantaarn wordt thans betaald *f* 56,10 per jaar.

In den loop van het jaar werden bijgeplaatst de volgende lantaarns: Hoek Randoesarie-Sythofflaan 1 groote lantaarn met 4 invertlampen van totaal 1500 kaarsen.

De contrôle op de gasverlichting berust ingevolge Raadsbesluit van 23 Januari 1914 (Notulen 1914, pag. 26 e. v.) bij den heer E. J. Minkman, Directeur der Gemeente-Waterleiding.

Bij Raadsbesluit van 29 Juni 1914 werden goedgekeurd eenige ontwerp-wijzigingen van de concessievoorwaarden, waarop de levering van lichtgas zal plaats hebben, zooals die waren voorgesteld door den Vertegenwoordiger der Ned. Indische Gasmaatschappij in overleg met eene Commissie van deskundigen.

De wijzigingen betroffen die artikelen der overeenkomst, die de voorwaarden inhouden, waaraan het lichtgas moet voldoen.

HOOFDSTUK VI.

Openbare Gezondheid en Volkshuisvesting.

I. Watervoorziening.

Sedert eenigen tijd is de Gemeente Semarang in het bezit eener eigen Gemeentelijke Waterleiding. In den loop van 1913 kon het bedrijf in exploitatie gebracht worden, zoodat reeds over 1914 volledige gegevens verstrekt kunnen worden over den omvang en de resultaten dier exploitatie.

Daartoe moge worden verwezen naar het onder de bijlagen opgenomen Verslag over 1914 betreffende den dienst der Gemeente-Waterleiding.

Subsidie Bad- en Waschinrichtingen en Openbare Hydranten.

Krachtens besluit van Uw College van 2 October 1912, deed mijn ambtsvoorganger bij missive van 17 October d. a. v., No. 114 (Gemeenteblad 1912, pag. 956 e. v.) tot de Regeering het verzoek om aan de Gemeente Semarang toe te kennen:

a. een subsidie in eens, groot *f* 165.000, voor de oprichting van publieke bad- en waschgelegenheden;

b. een jaarlijksche subsidie, groot *f* 14.500, voor het onderhoud dier inrichtingen;

c. een subsidie in eens van *f* 46.082, voor het plaatsen van openbare aftapinrichtingen op het leidingnet der Gemeentelijke Waterleiding.

Bij missive van 10 November 1913, No. 2593, antwoordde de 1ste Gouvernements-Secretaris, dat de Landvoogd geen aanleiding vond steun te verleenen in den vorm als door Uw College was aangegeven, doch geneigd was om de Gemeente steun te verleenen op dezen voet, dat haar telken jare een subsidie wordt toegekend tot het bedrag van haar eventueel verlies op de exploitatie over dat jaar, mits aangetoond wordt, dat dit verlies ondanks doelmatige exploitatie is geleden en onder voorwaarde dat de technische aanwijzingen van den

Directeur der Burgerlijke Openbare Werken, met name wat betreft den bouw der bad- en waschinrichtingen worden gevolgd.

Tegen het aanvaarden dezer voorwaarden bestond bij Uw College zeer ernstig bezwaar en daaraan werd uiting gegeven in het antwoord aan de Regeering, vastgesteld bij Raadsbesluit van 20 Februari 1914 (Gemeenteblad 1914, pag. 85 e.v. en Notulen 1914, pag. 161 e.v.). De beslissing van de Regeering hierop werd in 1914 niet ontvangen.

2. Rioleering.

In 1914 werd van Gouvernementswege voortgearbeid aan het in ordelijken en netten staat brengen van bestaande waterloopen, zoowel door bemetselingen als door het leggen van rioolbuizen.

Van Gemeentewege stelde men zich voor, aansluitend aan hetgeen van Gouvernementswege reeds is verricht, de verdere ook gedetailleerde rioleering ter hand te nemen.

Naar aanleiding van desbetreffende verzoeken van Uwen Raad, werd door den 1sten Gouvernements-Secretaris medegedeeld, dat de Landvoogd geen termen heeft kunnen vinden eene subsidie van *f* 17.000.— toe te kennen ter bestrijding van de kosten, verbonden aan het opmaken van een rioleeringsontwerp, terwijl voorts werd medegedeeld, dat de van Landswege uit te zenden specialiteiten uitsluitend voor Landswerken bestemd zijn en eene terbeschikkingstelling van een rioleeringsspecialiteit derhalve niet in uitzicht kon worden gesteld.

Uw Raad besloot daarop in de vergadering van 20 Januari 1913 het samenstellen van een algemeen voorontwerp betreffende het secundaire rioleeringsnet binnen de Gemeente Semarang op te dragen aan den heer J. E. de Meijier Jr., ingenieur te 's Gravenhage. Dien ingenieur werd opgedragen op zijn reis naar Indië eenigen tijd in Egypte te vertoeven, ten einde een onderzoek in te stellen naar de bestrijding der malaria middels drainage van den bodem te Ismaïlia, Port Said, Suez en Caïro.

Omtrent dit onderzoek werd aan Uwen Raad een uitvoerig verslag uitgebracht (Gemeenteblad van Semarang 1913, pagina 183 e. v.).

Nog in het laatst van December 1913 werd door den heer

de Meijier bij Uw College ingezonden het ontwerp voor eene rioleering en verdere assaineering van Semarang.

Dat ontwerp is opgenomen in het Gemeenteblad van 1913, pag. 529—712. Na eene bespreking van de bestaande afwatering en afvoer der afvalproducten en van de beginselen, welke aan het ingediende ontwerp voor eene rioleering ten grondslag liggen, komt de heer de Meijier tot eene verdeeling der stad in 8 gebieden (één gebied verdeeld in 8 onderdeelen), elk nauwkeurig omschreven. De ontwerper geeft omtrent elk dier gebieden eene omschrijving van de wijze, waarop hij zich de rioleering daarin voorstelt en eene raming der kosten.

De totaal-kosten zouden bedragen ƒ 1.505.700.—

In deze kosten zijn niet begrepen het maken van de centrale privaat- en waschinrichtingen voor de kampongs, totaal op ƒ 300.000.— geraamd, evenals de kosten van aansluiting der perceelen op het rioolnet, welke, evenals de kosten van de rioleering der eigendommen, door de eigenaren zullen moeten worden gedragen.

De exploitatiekosten raamt de heer de Meijier op rond ƒ 36.600.— per jaar.

De ontwerper zegt omtrent rente en afschrijving: „Neemt men aan, dat de kosten voor den aanleg der rioleering worden verkregen uit eene leening groot ƒ 1.800.000.— tegen 4½ % over vijftig jaar, welke per jaar door een annuïteit wordt afbetaald, dan is de grootte van deze annuïteit 5.06 % van het geleende kapitaal of 0.0506 × ƒ 1.800.000 = ƒ 91.080.

Aan provisie bij rentebetaling en aflossing zal nog moeten worden besteed $^1/_8$% van ƒ 91080 = ƒ 113.85.

De totale uitgaven per jaar voor de afwatering, rioleering en onderhoud daarvan zullen dus bedragen aan exploitatie met bemaling en onderhoud . . . . . ƒ 36.600.—
rente en afschrijving, provisie . . . . . „ 91.194.—

Totaal ƒ 127.794.—

dat is dus ƒ 127.794 — ƒ 24.898 = ƒ 102.896 meer dan op de begrooting voor het onderhoud van de bestaande werken zal moeten worden uitgetrokken".

De ontwerper schat de totale duur der uitvoering op 15 jaar. Aan het ontwerp is toegevoegd eene nota over de assaineeringswerken ter bestrijding der malaria.

De begrooting van kosten voor de assaineering van Noord-Semarang bedraagt . . . . . *f* 113.700.—

voor de assaineering der lage gronden van West-Semarang . . . . . „ 366.354.—

voor de assaineering der lage gronden van Oost-Semarang . . . . . „ 161.150.—

voor de assaineering der lage gronden in het stadsgebied binnen de grens der ontworpen rioleering „ 51.500.—

Totaal *f* 692.704.—

Aan het ontwerp zijn voorts als bijlagen toegevoegd:

een verslag van het onderzoek van het water der Semarangrivier;

een verslag van regenwaarnemingen en grondboringen;

eene ontwerp-verordening op de afwatering en rioleering;

een geschiedenis van de afwatering van Semarang;

eene opgaaf van peilen, afmetingen en afvoeren der kunstwerken, betrekking hebbende op den wateraf- en aanvoer van de stad Semarang;

ontwerp algemeene regelen, in acht te nemen bij de bediening der waterwerken voor de waterverdeeling in de stad Semarang;

een ontwerp voor een afwatering van het kampongcomplex Peterongan — Djomblang

en ten slotte voegt de ontwerper aan het geheel de volgende opmerkingen toe:

„*Bestrijding der kosten voor aanleg der afwatering en rioleering.*

Ofschoon dit ontwerp niet behoort tot het technisch gedeelte van het vraagstuk, zal het toch even worden aangeroerd om mogelijk den weg aan te geven, welke in de toekomst moet worden bewandeld.

In Nederland kunnen uitgaven als voor rioleering, bestrating, enz. door de Gemeenten worden bestreden door het heffen van belastingen („bijzondere" genaamd) op gebouwde eigendommen,

en wel volgens de artikelen 240 *i* en *j* der Gemeentewet. Deze straat- en bouwbelasting tracht een aanhangig wetsontwerp te verbeteren door daarvoor in de plaats te stellen art. 242 *e* en *f* luidende:

„Art. 242 *e*. Wegens gebouwde eigendommen en daarbij behoorende erven, die aan openbare land- of waterwegen in de Gemeenten belenden of in de onmiddellijke nabijheid daarvan gelegen zijn en wegens ongebouwde eigendommen, die aan deze wegen belenden, kan eene belasting geheven worden naar grondslagen volgens welke een billijke bijdrage gevorderd wordt in de kosten ten laste der Gemeente komende voor aanleg en onderhoud dier land- en waterwegen, voor hunne verlichting en voor afvoer van water en vuil.

Art. 242 *f*. Wegens gebouwde of ongebouwde eigendommen en hunne aanhoorigheden, die gelegen zijn in bepaalde gedeelten der Gemeente, kan een belasting geheven worden naar grondslagen, volgens welke een billijke bijdrage gevorderd wordt in de kosten van door het Gemeentebestuur tot stand gebrachte werken, waardoor deze eigendommen zijn gebaat."

Daar de bevoegdheid der Locale Raden tot het uitschrijven van belastingen ter dekking der plaatselijke uitgaven minder gebonden is dan in Nederland, zou men eene belasting kunnen heffen op gebouwde en ongebouwde eigendommen in den zin, als bij het nieuwe wetsontwerp bedoeld. Men moet hierbij evenwel niet uit het oog verliezen, dat het slechts bijdragen geldt, zoodat niet alle onkosten door die belastingen mogen worden gedekt. Het is toch duidelijk, dat ook andere categoriën en veelal de geheele Gemeente door de werken worden gebaat, al is het niet in die groote mate.

De bovenstaande bepalingen zullen vooral kunnen worden toegepast ter tegemoetkoming der kosten voor de verbetering der afwatering (zonder rioleering) in die stadsgedeelten, welke binnen het rayon van het te verbeteren gebied zijn gelegen. Niet alleen de gebouwde, maar ook de ongebouwde ei-

gendommen genieten van een waardevermeerdering door deze afwatering. Wij hebben hier vooral het oog op het zuidelijk en zuidwestelijk gedeelte van Semarang, waar de toepassing van dien maatregel ook gemakkelijk uitvoerbaar is, daar de gronden aldaar slechts aan enkele grondbezitters behooren. Zij zullen, indien een billijke bijdrage in de kosten bij minnelijke schikking niet mogelijk is, na uitvoering van het werk op kosten van de Gemeente, door heffing van een belasting daartoe worden verplicht. In eerstgenoemden zin wordt reeds met de eigenaren der landen Peterongan en Randoesarie onderhandeld.

Wat de afvoer van vuil water of de eigenlijke rioleering aangaat, zal daarvoor slechts een bijdrage van de gebouwde eigendommen kunnen worden geheven. De beste maatstaf voor een zoodanige verplichte bijdrage (rioolbelasting) is in Holland de kadastraal belastbare opbrengst der gebouwde eigendommen en wel door heffing van een zeker percentage daarvan, zooals in de Gemeente Nijmegen is geschied.

In Indië komt als grondslag voor deze belasting de verpondingswaarde der gebouwde perceelen in aanmerking. Deze drukt behalve op de eigenaren ook op andere, die daarvoor in aanmerking komen, als de houders van recht van opstal, vruchtgebruikers, enz.

De belasting zal moeten worden geheven van de gerioleerde en nog te rioleeren perceelen, welke voor aansluiting op het gemeenteriool in aanmerking komen, en wel direct na voltooiing van de rioleering van een zeker rioolgebied.

Daarmede ontstaat tevens een prikkel tot spoedige aansluiting aan het gemeenteriool."

Dat ontwerp werd door den heer de Meijier nader mondeling toegelicht in twee bijeenkomsten, waarin onderscheidene autoriteiten en deskundigen, daartoe door ondergeteekende's ambtsvoorganger uitgenoodigd, aanwezig waren.

Naar aanleiding van de in die bijeenkomsten gemaakte opmerkingen, schreef de ontwerper eene nota van toelichting, welke is opgenomen in het Gemeenteblad 1914, afl. 1, pag. 40 e.v.

Alle ontwerpstukken werden vervolgens in handen der Tech-

nische Commissie uit Uwen Raad gesteld, om daaromtrent advies uit te brengen en den heer de Meijier werd toegestaan met 1 Februari 1914 naar Holland terug te keeren.

Het advies van de Technische Commissie werd in het verslagjaar niet ingezonden.

De Gemeente heeft de reeds door de B. O. W. overgegeven gemetselde leidingen in eigen beheer en onderhoud.

In vergadering van 30 Mei 1913 werd besloten goed te keuren, dat de werken: „Het verbeteren van de wateraf- en aanvoerleiding van het oostelijk gedeelte der hoofdplaats Semarang" en „Het maken van een spoelleiding (riool) Karangtoeri-Ambengan-Mlaten" in beheer en onderhoud van het Land worden overgenomen, mits de ten behoeve van deze Gemeente afgezonderde geldmiddelen met een bedrag van *f* 7.425.— 's jaar worden verhoogd. Naar aanleiding daarvan is in 1914 door de Regeering nog geen beschikking genomen.

Onder het voetpad Randoesarie werd een gesloten buisleiding gelegd, voor afvoer van regenwater. Op den hoek Randoesarie-Sythofflaan werd onder den weg door een buisduiker gelegd, hoofdzakelijk voor afvoer van het water van Gergadjih komend, bestemd.

Open leidingen werden gemetseld rondom het nieuwe plantsoen op den hoek Randoesarie-Sythofflaan. Langs een gedeelte van de oude Tjandihelling werden de afvoerleidingtjes in beteren staat gebracht door aanleg van kleine betongootjes.

3. Reinigings- en Besproeiingsdienst.

In het jaar 1914 kwamen 174 aanvragen tot het ledigen van putten binnen. In totaal werden 570 wagens gevuld.

De financiëele uitkomst van het bedrijf was ongunstig, daar toch tegenover de totaal inkomsten van *f* 2.799.70, uitgaven van *f* 3.527.58 stonden.

Gebleken is echter, dat zonder veel last aan de bewoners te bezorgen, het ledigen veel meer overdag kan plaats vinden, dan tot dusverre geschiedde, waarvan een niet onbelangrijke bezuiniging op de loonen der koelies en het toezichtloon verwacht wordt.

Voor de besproeiing der wegen werd behalve van den grooten sproeiwagen gebruik gemaakt van drie latrineledigers, welke voor het latrinebedrijf niet noodig waren en op eenvoudige wijze voor besproeiing konden worden ingericht; voorts werd nog een kleine sproeiwagen in dienst gesteld. Het bedrijf met sapitrekkracht gaf tot onophoudelijke teleurstellingen aanleiding.

De voor de Brandweer bestelde slangenwagens konden deels door uitzending van verkeerde detailstukken uit Europa, deels door moeilijkheden in verband met den oorlog, in den Oostmoesson niet meer voor de wegenbesproeiing gebruikt worden.

Het vuil van de wegen werd, evenals dat afkomstig van de particuliere erven, voor het grootste deel naar Kobong vervoerd en gedeeltelijk, voor zooverre de capaciteit van den oven dat toeliet, verbrand. Op aanvrage van particulieren werden schadelijke moerassen bij Karangbidara en achter het station Pontjol met vuil gevuld en met een laagje grond afgedekt. Gebleken is, dat op deze wijze zonder extra-onkosten in de lage ongezonde stadsgedeelten eenige verbetering in de zeer onhygiënische toestanden te verkrijgen is. Dergelijke aanplempingen, mits op deskundige wijze tot stand gebracht, blijken binnen zeer korten tijd in terreinen te kunnen worden omgezet, geschikt voor aanplantingen. Een en ander had plaats na gepleegd overleg met den geneeskundigen dienst.

Het aantal abonnementen voor het ophalen van huis-, tuin- en stalvuil steeg van 198 in het begin van 1914 tot 269 aan het eind van het jaar.

Niettegenstaande den zeer geringen prijs en het bij tusschentijden adverteeren, wordt van deze gelegenheid tot vuilophaling niet voldoende geprofiteerd. In vele stadswijken geeft de bevolking er de voorkeur aan om het huisvuil in de leidingen of op straat te deponeeren.

Wil men deze, voor de gezondheid der bevolking zoo uiterst belangrijke zaak, afdoende regelen, dan zal men tot een algemeenen reinigingsdienst, welke een- of tweemaal daags aan elk erf het vuil op komt halen, moeten overgaan.

4. Keuring van Slachtvee en Vleesch en keuring van en toezicht op de bereiding van andere Levensmiddelen.

a. Voor de kennisneming van hetgeen te dier zake is verricht door den Veterinairen dienst, moge worden verwezen naar het achter dit Verslag onder de bijlagen opgenomen Jaarverslag van den Gemeente-Veearts.

In nauw verband met eene vleeschkeuring staan de plannen tot oprichting van een abattoir.

Met betrekking tot deze aangelegenheid werd door den Gemeenteraad in zijne vergadering van 31 October 1913 op voorstel van een drietal leden besloten den Raads-Voorzitter uit te noodigen den Directeur der Gemeentewerken en den Gemeente-Veearts op te dragen, begrootingen van bouwkosten en van inkomsten en uitgaven, voorzien van een uitvoerige toelichting, zoo spoedig mogelijk samen te stellen. Nadat de werkzaamheden voor den bouw van het Gemeentehuis in hoofdzaak gereed waren, werd met het daarvan vrijkomende personeel begonnen met het opmaken van het abattoir-project. Dit project kwam in hoofdtrekken tegen October 1914 gereed, met uitzondering van de details van transportbaaninrichting en van de koelinstallatie. Voor het verkrijgen van de noodige gegevens dienaangaande hadden besprekingen plaats met een tijdelijk op Java vertoevend Directeur eener Nederlandsche fabriek, die op dit gebied veel ervaring had opgedaan.

Genoemde Directeur, inmiddels naar Europa teruggekeerd, heeft op zich genomen in de eerste helft van 1915 de noodige gegevens toe te zenden.

b. Toezicht op de Broodbakkerijen.

De verordening op de broodbakkerijen werd vastgesteld bij Raadsbesluit van 28 Januari 1910.

Daarin was vroeger het toezicht op die bakkerijen opgedragen aan de Commissie voor de Hygiëne.

Die Commissie diende onder dagteekening van 14 September 1913 een rapport in omtrent den toestand der bakkerijen. Uit dat rapport wordt het volgende overgenomen:

„Ingevolge die opdracht hebben enkele leden onzer Commissie een bezoek gebracht aan alle bakkerijen, tot welker oprichting door den Voorzitter van den Gemeenteraad vergunning was gegeven. Zij bevonden dat de toestand dier inrichtingen over het algemeen zeer veel te wenschen overlaat; in de meeste is gebrek aan ruimte, licht en lucht en in nagenoeg alle was op de zindelijkheid veel aan te merken.

In sommige bakkerijen dient de bewaarplaats voor het meel tevens tot slaapvertrek, in een andere tot keuken. De vervallen toestand en de inrichting der gebouwen maakt de reiniging hoogst moeilijk; de gebrekkige afwatering, het ontbreken van een riool, zijn aan de reinheid evenmin bevorderlijk.

Onze Commissie heeft overwogen op welke wijze in den toestand der bakkerijen verbetering ware te brengen, m. a. w. welke eischen door den Gemeenteraad gesteld zouden moeten worden. Zij is echter tot de overtuiging gekomen, dat elke poging tot verbetering op groote moeilijkheden zou stuiten. De personen, die te Semarang het beroep van broodbakker uitoefenen, behooren, een enkele misschien uitgezonderd, niet tot de kapitaalkrachtigen. Werden nu door den Gemeenteraad voorschriften gegeven nopens de inrichting der bakkerijen, dan zouden de meesten van hen niet in staat zijn die voorschriften op te volgen, aangezien daarmee groote uitgaven gemoeid zouden zijn. De Gemeenteraad zou ruime, lichte en luchtige lokalen moeten eischen, gemakkelijk te reinigen en geheel afgescheiden van elk woon- of slaapvertrek; de bestaande bakkerijen echter kunnen niet dan met groote kosten zoodanig worden ingericht, dat ze aan deze eischen voldoen; kosten, die ver gaan boven de draagkracht der eigenaren.

Onze Commissie zou niettemin voorstellen tot het geven van strenge voorschriften over te gaan, ware zij overtuigd, dat daarmee groote hygiënische belangen werden gediend. Die overtuiging bezit zij echter niet; zij verwacht van een scherp toezicht op de bakkerijen geen verbetering van den gezondheidstoestand. Wanneer het eten van brood of andere in de bakkerijen geproduceerde eetwaren gevaar voor de gezondheid mocht opleveren, dan zal dat niet ontstaan zijn in de bakkerij, doch op den weg van den producent naar het lichaam van den con-

sument. Ook de best ingerichte bakkerijen vermogen daarin geen verbetering te brengen, zoolang de bevolking zelve zoo weinig begrip heeft van zindelijkheid; het heeft dus geen zin den betrokkenen eischen te stellen, die toch geen effect sorteeren.

Wat het onderzoek van het meel betreft, is onze Commissie van oordeel, dat daarvoor geen afzonderlijke verordening behoeft te worden gemaakt. Wanneer te eeniger tijd wordt overgegaan tot het toezicht op de bereiding en den verkoop van levensmiddelen in het algemeen, zal het meel vanzelf daaronder worden begrepen.

Waar dus naar het oordeel onzer Commissie strenge toepassing der bakkerijverordening de betrokken personen voor onoverkomelijke moeilijkheden zou plaatsen, zonder dat daarmee eenig voordeel wordt bereikt, geeft zij Uwen Raad in overweging die verordening in te trekken."

Ondergeteekende's ambtsvoorganger kon zich met deze conclusie in het geheel niet vereenigen en motiveerde zijn afwijkend advies als volgt:

„Bij missive van 14 September 1913, No. 42, werd het verslag der Commissie, dat Uwen Raad hiernevens wordt aangeboden, bij mij ingezonden.

In dat verslag worden de bakkerijen beschreven als inrichtingen, welke over het algemeen zeer veel te wenschen overlaten; in de meeste is gebrek aan ruimte, licht en lucht en in nagenoeg alle was op de zindelijkheid veel aan te merken. In sommige bakkerijen dient de bewaarplaats voor het meel tevens tot slaapvertrek, in een andere tot keuken.

Indien dit rapport niet bij mij was ingekomen ter voldoening aan een voorschrift van een reeds bestaande verordening op het bakken en rondbrengen van brood, dan zoude ik daarin wellicht aanleiding hebben gevonden een zoodanige verordening te concipieeren en Uwen Raad ter vaststelling aan te bieden. Nu er reeds een dergelijke verordening bestaat, versterkt het Verslag der Commissie mij in mijne meening, dat aan de uitvoering dier verordening, welke tot op heden alles te wenschen overlaat, krachtig de hand dient te worden gehouden.

Edoch, niet aldus de Commissie voor de Hygiëne. Na eenige

beschouwingen over de geringe financiëele draagkracht der bakkers, omtrent de verwachting, dat een scherp toezicht op de bakkerijen geen verbetering van den gezondheidstoestand zal brengen en omtrent de zindelijkheidsbegrippen der bevolking, komt dat College tot een tegenovergestelde conclusie; zij geeft nl. in overweging de verordening in te trekken.

Ik kan Uwen Raad bezwaarlijk adviseeren overeenkomstig dat voorstel een besluit te nemen. Niet. omdat ik de verwachting koester, dat een strengere toepassing der bakkerijverordening zal leiden tot een verbetering van den gezondheidstoestand onder de groote massa der bevolking, maar omdat naar mijne meening het Europeesche deel der bevolking recht heeft op brood, bereid in andere inrichtingen dan die, welke de Commissie voor de Hygiëne ons schetst.

Bovendien komt het mij voor, dat het ongestoord voortbestaan dier onhygiënische inrichtingen er weinig toe zal bijdragen om dat deel der bevolking, dat daarmede in nauwere aanraking komt, het begrip van zindelijkheid bij te brengen, waarvan de Commissie voor de Hygiëne gewaagt.

Het is Uwen Raad niet onbekend, dat ik een sterk voorstander ben van groote hygiënische maatregelen, welke den gezondheidstoestand onder de massa der Inlandsche bevolking zullen verbeteren, maar kleinere, voor de hand liggende maatregelen, als de richtige uitvoering der verordening op de bakkerijen zullen die groote, zeer veel geld kostende maatregelen, welke eerst in de toekomst hun beslag kunnen krijgen, niet in den weg staan en mogen m.i. dan ook niet achterwege worden gelaten.

Elke poging tot verbetering zou op groote moeilijkheden stuiten, zegt de Commissie voor de Hygiëne, aangezien de personen, die te Semarang het beroep van broodbakker uitoefenen, een enkele misschien uitgezonderd, niet tot de kapitaalkrachtigen behooren.

Het benaderen van de inkomsten van particulieren is een moeielijke zaak; bij de hier bedoelde personen moet men daarbij niet te veel op uiterlijke omstandigheden afgaan. Het feit, dat het meel in de keuken of het slaapvertrek wordt bewaard en de vervallen toestand van de gebouwen, waarin het bedrijf

wordt uitgeoefend, moeten m. i. maar niet dadelijk worden toegeschreven aan financiëele onmacht om daarin verbetering te brengen.

Nu wil ik gaarne aannemen, dat een Chineesche bakker in den regel allerminst een Croesus is, maar waar de concurrentie hier niet buitengewoon groot is, de prijs van de grondstoffen en de arbeidsloonen hier niet buitengewoon hoog zijn en de broodprijs niet zeer laag is, daar wil het mij voorkomen, dat de inkomsten nog wel van dien aard zullen zijn, dat de bakkerij aan elementaire hygiënische eischen kan voldoen.

Uit het ter Secretarie berustend dossier der bakkerijverordening blijkt trouwens, dat de toenmalige Raads-Voorzitter in eene vergadering van 1 Europeesche en 9 Chineesche bakkers het concept der verordening heeft behandeld en geene noemenswaardige bezwaren daaromtrent werden geopperd.

Uw Raad denke niet, dat het in mijn bedoeling ligt de bakkers te verplichten in een kort tijdvak hunne inrichtingen te doen metamorphoseeren in modelbakkerijen. Geregelde contrôle is echter noodig, waarbij den bakkers telkens wordt aangezegd, welke verbeteringen zij hebben aan te brengen. Na verloop van eenige jaren zal men dan ten aanzien van de bestaande bakkerijen een toestand kunnen verkrijgen, waarop weliswaar nog wel wat zal zijn af te dingen, maar die over het algemeen niet al te veel te wenschen zal overlaten.

Indien de verordening van haar inwerkingtreden in September 1910 af in den hiervoor aangegeven zin uitgevoerd ware geworden, dan geloof ik niet, dat thans in nagenoeg alle bakkerijen nog zooveel op de zindelijkheid aan te merken zou zijn, als de Commissie voor de Hygiëne heeft geconstateerd.

Uwe vergadering verlieze verder niet uit het oog, dat de tot op heden ingevolge de verordening verleende vergunningen voor het meerendeel reeds bestaande bakkerijen betroffen; bij het verleenen dier vergunningen waren uiteraard bezwaarlijk aanstonds zeer strenge eischen te stellen. Anders is het daarentegen, wanneer het verzoek om vergunning een nieuwe inrichting betreft; ten aanzien van dezulken door intrekking der verordening een toestand van anarchie te scheppen, zou m. i. nog meer te betreuren zijn dan ten opzichte van de bestaande bakkerijen.

Reeds een enkele maal meende ik Uwen Raad ernstig te moeten waarschuwen tegen een gemeentelijk beleid, waarbij heden wordt afgebroken, wat gisteren werd tot stand gebracht. Ook in dit geval meen ik die waarschuwing niet achterwege te mogen laten.

De vaststelling van de verordening op de bakkerijen is indertijd geen punt der agenda geweest, dat in eene vergadering van Uw College vliegensvlug onder den hamer is doorgegaan. Integendeel, deze verordening heeft in 1908 vijf, in 1909 niet minder dan een en twintig en in 1910 tien, of in totaal 36 bladzijden druks in het Gemeenteblad gekost. Op de Secretarie berust een dossier dier verordening van ± 40 bladzijden schrifts uit velerlei pen. Aan de behandeling der verordening is o.m. actief deelgenomen door de toenmalige raadsleden Dr. de Vogel en Dr. Terburgh en deze bij uitstek bevoegden in hygiënische zaken, die toch wel niet geheel onbekend geweest zullen zijn met den toestand der bakkerijen, de financiëele draagkracht der bakkers en de zindelijkheidsbegrippen der bevolking, hebben geen van beiden geadviseerd ten aanzien der bakkerijen een beleid van „laisser faire" te volgen.

Waar nu het rapport van de tegenwoordige hygiënisten uit Uwen Raad ten aanzien van de zoo juist vermelde zaken geen nieuwe gezichtspunten opent, meen ik dat Uw Raad daarin geen aanleiding mag vinden het werk van den Raad in eene vroegere samenstelling ongedaan te maken.

Ben ik blijkens het vorenstaande door het rapport van de Commissie voor de Hygiëne niet overtuigd van de wenschelijkheid van de intrekking der verordening, wel ben ik daardoor tot de conclusie gekomen, dat de verordening in enkele opzichten gewijzigd behoort te worden.

Het lijkt mij nl. beter dat het onderzoek, bedoeld bij artikel 8, instede van aan een Commissie, aan een ambtenaar wordt opgedragen. Die ambtenaar zal dan uiteraard omtrent den toestand der bakkerijen niet in algemeenheden hebben te treden, doch in zijn verslag omtrent elke inrichting afzonderlijk rapport hebben uit te brengen, alsmede maatregelen hebben voor te stellen, welke in elk bijzonder geval ter verbetering kunnen en moeten worden aangewend. De betrokken bakkers zullen

dan door mij worden aangeschreven; terwijl uiteraard gecontroleerd dient te worden of aan die aanschrijvingen gevolg wordt gegeven".

Overeenkomstig dat voorstel werd de verordening op het bakken en rondbrengen van brood eenigszins gewijzigd en de Inspecteur van het Gemeentelijk Bouw- en Woningtoezicht met het toezicht op de inrichtingen belast.

Deze bracht van zijn eerste onderzoek in 1914 verslag uit.

In het geheel werden 12 bakkerijen geïnspecteerd. Op één enkele na werden zij in een niet al te zindelijken toestand bevonden, de toetreding van licht en lucht was ook niet bij alle voldoende verzekerd. Besloten werd de eischen, waaraan de bakkerijen moeten voldoen, thans niet al te hoog te stellen; geleidelijk zouden strengere eischen bepaald kunnen worden. Onder voorwaarde dat zij aangesloten moeten zijn aan de Gemeente Waterleiding, dat de toetreding van licht en lucht voldoende verzekerd zij en dat de wanden, vloeren en plafonds zindelijk zouden gehouden worden, werd voor 10 der aanvragers de vergunning behouden. Eén vergunning werd ingetrokken, daar er geen gebruik meer van gemaakt werd en één, wegens de ergerlijke vervuiling waarin de inrichting verkeerde, terwijl van het aanbrengen van verbeteringen geen voldoende resultaten konden verwacht worden. De laatstbedoelde bakkerij betrof die, toebehoorende aan Oei Hoo Djoen te Pekodjan.

Op zijn verzoek werd aan H. Abdullah vergunning verleend tot uitoefening van het broodbakkersbedrijf in een gebouw, gelegen in kampong Ngabangan, onder voorwaarde, dat het gebouw eerst aangesloten zou worden aan de Gemeentelijke Waterleiding.

5. Toezicht op Hôtels, Logementen, Commensalenhuizen, enz.

In 1914 trad in werking de verordening op de commensalenhuizen, logementen, koffiehuizen en dergelijke inrichtingen in de Gemeente Semarang.

Het toezicht op die inrichtingen voor wat nakoming aan de in het belang der volksgezondheid gestelde eischen betreft, werd

opgedragen aan den Inspecteur van het Bouw- en Woningtoezicht. Eerst over 1915 zal ter zake een behoorlijk verslag zijn in te dienen.

6. Instelling Gezondheidscommissie.

Onder dagteekening van 17 Januari 1914 deed de Commissie voor de Hygiëne het voorstel, zich te wenden tot den Gouverneur-Generaal van N. I. met het verzoek zoo spoedig mogelijk voor Semarang eene Gezondheidscommissie in het leven te roepen als bij G. B. van 16 September 1913 voor Batavia was ingesteld.

Mijn ambtsvoorganger gaf bij missive van 22 April 1914, No. 266 (Notulen 1914 pag. 464 e. v.) in overweging geen voorstel aan te nemen van zulk een verre strekking.

„Zie ik goed," zoo schreef mijn ambtsvoorganger, „dan kan er meeningsverschil ontstaan over de bevoegdheid der Bataviasche Gezondheidscommissie. Mij ontbreekt thans de tijd tot een nauwgezet onderzoek en ik kan voor het heden daarop dan ook niet dieper ingaan. Is het gelijk aan de zijde van hen, die in het Reglement voor die Commissie bepalingen zien welke bevoegdheid geven tot zelfstandig optreden op een gebied, dat, zonder zoodanige Commissie onder 's Raads werkkring is te rangschikken, bevoegdheid dus tot het verrichten van wat hier nu nog des Raads is, dan zou ik mij tegen de instelling van zoodanige Commissie ernstig willen verzetten.

Is het daarentegen juist, wat ook reeds door anderen is beweerd, nl. dat het Reglement tot zoodanig zelfstandig optreden geen vrijheid geeft, dan zou ik onder bepaalde voorwaarden tot de instelling van zulk een Commissie wel willen adviseeren.

Naar mijne meening zal het goed zijn, dat Uwe Vergadering voorloopig zich bepaalt tot een verzoek aan de Regeering om instelling van eene Gezondheidscommissie, welke de taak heeft Uwen Raad voor te lichten desgevraagd en krachtens eigen initiatief, doch welke de bevoegdheid mist tot zelfstandig handelen. Het ontwerp-reglement zal dan nader aan een onderzoek kunnen worden onderworpen en eveneens kan later het toezeggen van eene bijdrage een punt van gezette overweging uitmaken".

Uw College vereenigde zich bij Raadsbesluit van 27 April 1914 (Notulen 1914, pag. 487) met het voorstel van mijn ambtsvoorganger en alzoo werd tot de Regeering het verzoek gericht:

a. voor Semarang eene Gezondheidscommissie in te stellen, welke eene nader te omschrijven taak zal hebben, met dien verstande, dat de Commissie blijve een adviseerend lichaam, dat de bevoegdheid mist tot zelfstandig ingrijpen;

b. den Gemeenteraad in de gelegenheid te stellen zijn oordeel kenbaar te maken omtrent het ontwerp-reglement, dat eventueel voor zoodanige Commissie zal worden opgemaakt.

Een antwoord op deze vragen mocht in 1914 niet worden ontvangen.

7. Subsidie Ooglijdersgesticht.

Sedert eenige jaren ontving het Leger des Heils ten behoeve harer oogheelkundige kliniek een subsidie van *f* 200.— In 1913 kwam het verzoek om verhooging van dit bedrag, in verband met de voorgenomen inrichting van een nieuw ooglijdersgesticht. Nadat de begrooting en plannen betreffende dezen bouw waren ingezonden, werd bij Raadsbesluit van 23 Januari 1914 bepaald, dat het subsidie met *f* 800.— zou worden verhoogd en voortaan dus jaarlijks *f* 1000.— zou bedragen.

8. Bouw- en Woningtoezicht.

Ter vervanging van het bestaande reglement op het bouwen en sloopen werd door den Inspecteur van het Bouw- en Woningtoezicht het ontwerp ingediend voor eene nieuwe bouwverordening. Het advies van de Commissie voor de Hygiëne en van de Technische Commissie, dat ter zake werd gevraagd, kwam in 1914 niet binnen. In 1914 werd, in afwachting van bedoelde verordening, eene z.g. noodverordening vastgesteld, betreffende het bouwen, anders dan volgens eene goedgekeurde situatie en betreffende het aanleggen van wegen.

a. Aantal en aard der behandelde Bouwaanvragen.

Het aantal behandelde bouwaanvragen bedroeg 1135.

Voor de navolgende werken werden besluiten opgemaakt nl. voor:

MAANDEN.	Het bouwen van gebouwen van				Het verbouwen van gebouwen van:				Het sloopen van gebouwen van:			
	steen	hout	hout en bamboe	bamboe	steen	hout	hout en bamboe	bamboe	steen	hout	hout en bamboe	bamboe
Januari	16	2	10	—	7	—	6	—	—	—	—	—
Februari	10	7	49	—	17	—	17	—	2	2	61	—
Maart	9	10	82	—	7	4	26	—	—	3	17	—
April	5	5	33	—	4	4	18	—	—	1	5	—
Mei	13	17	67	—	11	6	15	—	1	2	9	—
Juni	11	11	62	—	12	5	12	—	1	5	26	—
Juli	11	17	38	—	11	7	12	—	1	8	16	—
Augustus	3	11	24	—	4	6	2	—	—	6	8	—
September	8	5	37	—	2	8	18	—	—	3	12	—
October	6	11	23	—	9	3	16	—	—	2	5	—
November	21	9	72	—	5	4	28	—	—	1	37	—
December	7	10	49	—	7	6	18	—	—	3	19	—
TOTAAL	120	115	546	—	96	53	188	—	5	36	215	—

Voor het oprichten en aanleggen van hekken, beerputten, riolen, ringmuren en ovens werden 58 besluiten opgemaakt.

Verder werden besluiten opgemaakt voor de navolgende meer uitgebreide bouwwerken, nl.: het ooglijdersgesticht in het heuvelland, de ijsfabriek Sleko, een schoolgebouw (particulier) aan den Karrenweg, pakhuizen van de Cultuur Mij. aan de Kali Baroe, de gebouwen van de Koloniale Tentoonstelling, de emplacementgebouwen van de S. C. S. Mij. te Pontjol, 2 ijzeren pakhuizen aan de Kebon Laoet en de verbouwing van de ijsfabriek Sebandaran.

Opgemeten in 1914 de met een zwarte arceering aangegeven vakken in kaart gebracht in 1914 vak B VII. C IV. C V. C VI. C VII. D V en D VI.

Platte grond van Semarang.

Schaal 1:20.000

bij verordening van 2 December 1903, Javasche Courant van 8 December 1903, No. 93).

17. Verordening op het begieten der wegen in de stad en voorsteden van Semarang (van 7 Juli 1865, Javasche Courant 25 Juli 1865, No. 60, gewijzigd bij verordening van 31 December 1880, Javasche Courant van 11 Januari 1881, No. 3).

18. Reglement op het gebruik van openbare wegen in de residentie Semarang (van 24 Juni 1903, Javasche Courant 3 Juli 1903, No. 53)

19. Verordening op de keuring en registratie van paarden in de residentie Semarang (van 1 Juni 1904, Javasche Courant van 10 Juni 1904, No. 46).

20. Verordening tot tegengang van het achteloos branden bij zuivering van den landbouw of het ontsteken van vuren op gronden, begroeid met grassen, jong boomen- en struikgewas in de residentie Semarang (van 5 Januari 1905, Javasche Courant 28 November en 1 December 1905 Nos. 95 en 96).

21. Verordening tot tegengang van het weiden van vee van de Inlandsche bevolking in 's Lands bosschen van de residentie Semarang (van 5 Januari 1905, Javasche Courant 10 Januari 1905, No. 3).

22. Verordening op het vervoeren, uitstallen en te koop aanbieden van pluimvee in de residentie Semarang (van den Resident dd. 4 Maart 1905, Javasche Courant 7 Maart 1905, No. 19 en 10 Maart 1905, No. 20).

23. Verordening ter bescherming van klapperaanplantingen in de residentie Semarang (van 20 Januari 1906, Javasche Courant 26 Januari 1906, No. 8).

Graphische voorstelling
van de
toeneming % aantal Indicateurnummers
gedurende de jaren 1907 t/m 1914.

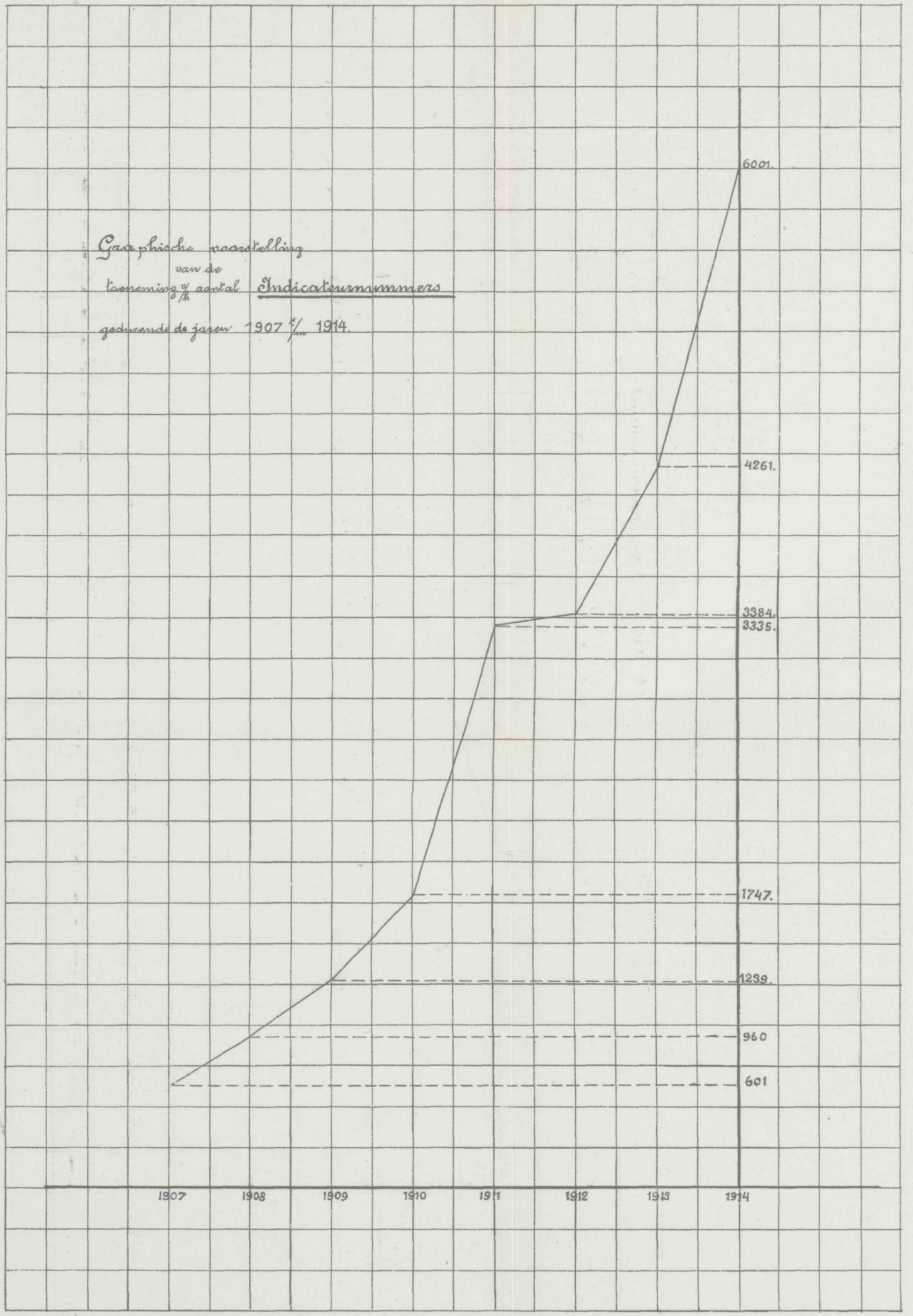

Graphische voorstellingen van de toeneming

a. —— van het aantal verzonden brieven gedurende de jaren 1912 t/m 1914

b. —— " " " " " per maand gedurende de jaren 1912 t/m 1914

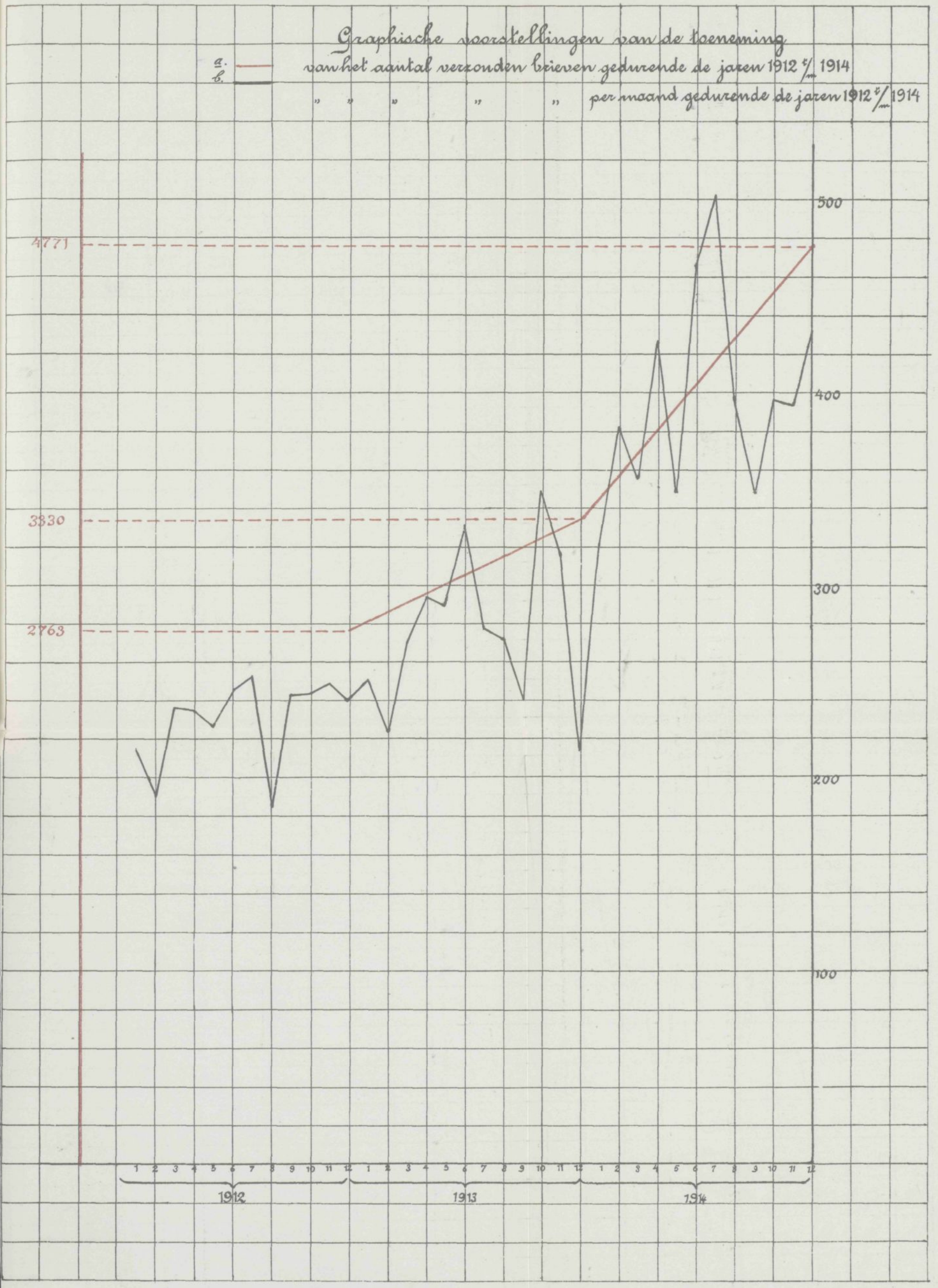

Geweigerd werden 11 bouwaanvragen, aangezien zij in strijd waren met de voorschriften van het „Reglement op het bouwen en sloopen" en de „Verordening betreffende het bouwen anders dan volgens een goedgekeurde situatie en betreffende het aanleggen van wegen."

b. Aantal gehouden Inspecties.

Het aantal gehouden inspecties ingevolge art. 30 der bouwverordening bedroeg 1450. Van de overige niet voorgeschreven doch noodig geachte inspecties werd geen aanteekening gehouden. 't Ligt in de bedoeling ook die inspecties in den vervolge te noteeren.

c. Processen-verbaal.

Gedurende verslagjaar werden 157 processen-verbaal opgemaakt tegen personen, die gebouwd of verbouwd hadden, zonder in het bezit te zijn van de in art. 1 der verordening bedoelde bouwvergunning. Een proces-verbaal werd opgemaakt wegens het niet opvolgen van eene aanschrijving van den Voorzitter van den Gemeenteraad en een wegens het gebruikmaken van atap-afdekking.

d. Voorbereidende Werken tot het systematisch Woningonderzoek.

De beschikbare gegevens noodig voor een systematisch woningonderzoek en woningtoezicht bestonden uit kadastrale kaarten, waarop slechts de steenen bebouwing voorkwamen. Daar de steenen bebouwingen uit den aard der zaak tot de minst slechte behooren en het vooral te doen is een juist beeld te krijgen van den toestand van het geheel, doch in het bijzonder van de minder goede bebouwingen, was in de eerste plaats een opname noodig van alle binnen de gemeente gelegen bebouwingen. Als leidraad dienden daarbij de kadastrale gegevens. Allereerst kwam het noordelijk stadsgedeelte voor opname in aanmerking, waarvoor 3 opnemers te werk werden gesteld. Met de door die opname verkregen gegevens werden reeds eenige kaarten samengesteld op een schaal van 1 à 1000. In de hiernaast afgedrukte situatie is aangegeven welke gedeelten van de stad werden opgemeten en welke gedeelten in kaart gebracht werden. Na het gereed komen der kaarten zal van elke woning

een staat worden aangelegd, waarin o.a. vermeld worden de materialen waarvan het huis vervaardigd is, de toestand waarin het verkeert, waarvoor het bestemd is, de afmetingen, het aantal der bewoners, de wijze van drinkwatervoorziening, de afvoer van faecaliën, enz.

De aldus verkregen stadskaarten zijn vooral noodig om daarin na te kunnen gaan hoe de kampongwegen het best genormaliseerd kunnen worden; hoe doodloopende wegen in het belang van het verkeer verbonden moeten worden met andere wegen; hoe smalle sloppen en gangetjes verbreed moeten worden. Bij aanvragen tot nieuwbouw en herbouw wordt in de situatiekaart de juiste ligging bepaald, in verband met het verkeer en ten opzichte van andere bebouwingen, om daarna op het terrein te worden uitgezet.

Behalve dat die kaarten noodzakelijk zijn voor den dienst van het Bouw- en Woningtoezicht, zullen zij ook voor andere takken van dienst van groot nut zijn, o.a. voor het ontwerpen van de rioleering in de kampongs.

e. Stadsuitbreiding.

Door den dienst van het Bouw- en Woningtoezicht werd een voorontwerp gemaakt van het algemeen uitbreidingsplan, waaronder ook het wegenplan voor het heuvelland. Dit ontwerp werd ter nadere behandeling en uitwerking den dienst van Gemeentewerken toegezonden.

Dat voorloopig uitbreidingsplan was zeer noodig, omdat door den grootgrondbezitter, den Majoor Oei Tiong Ham, ernstige plannen werden gemaakt tot bebouwing van de sawahgronden in het zuidelijk stadsgedeelte, aan beide zijden van de Pieter-Sythofflaan en Hoogenraadslaan gelegen. Het bouwplan volgens hetwelk de heer Oei Tiong Ham wenschte te bouwen, was zoodanig samengesteld dat geen of onvoldoende rekening was gehouden met algemeene belangen. Bij het opmaken van dit uitbreidingsplan werd voornamelijk rekening gehouden met het te verwachten verkeer, mede in verband met het geheele stadsplan.

Voor den aanleg van een gemeente-kampong (vide het verslag van het Gemeentelijk Grondbedrijf) kwam een uitgebreid complex gronden, te Sompok gelegen, in aanmerking. Hiervoor

werd eveneens door den dienst van het Bouw- en Woningtoezicht een voorontwerp opgemaakt, welk ontwerp thans door den dienst van het Grondbedrijf nader wordt uitgewerkt.

f. Andere Werkzaamheden van het Bouw- en Woningtoezicht.

Op enkele mondelinge klachten over de afvoergoten in de Genie- en Palmenlaan werd een onderzoek ingesteld. Van de 35 onderzochte woningen bleken 19 niet voorzien te zijn van een beerput en waren de W. C.'s onmiddellijk aangesloten aan de achter de perceelen loopende goot. In het belang van de gezondheid werden de eigenaren aangeschreven om binnen een termijn van een maand de privaataansluitingen af te breken en ze te doen aansluiten aan een beerput of septictank.

Naar aanleiding van de vele klachten over gescheurde muren in woonhuizen, werd een onderzoek ingesteld. Opmerkelijk was het dat die huizen zich niet in een bepaald stadsgedeelte, doch in de meest verspreide buurten in het zuiden van de stad bevonden, o. a. te Seteran, Pandean Lamper, beoosten het Bandjirkanaal, Randoesari, Karangasem, Karrenweg en Peterongan. Bij sommige huizen zou oppervlakkig beschouwd, de oorzaak van het scheuren der muren toe te schrijven zijn aan een minder hechte fundeering, ware het niet, dat bij zeer zwaar gefundeerde muren zich ook scheuren vertoonden, o. a. bij het voormalig Clubgebouw te Peterongan. Evenmin werd de oorzaak gevonden in zijdelingsche druk op de muren als gevolg van een onjuiste kapconstructie, al bleek het bij sommige gebouwen gewenscht die constructie te versterken. De hoofdoorzaak, waaraan ten slotte het scheuren wordt toegeschreven, was de langdurige droogte gedurende den oostmoesson, waardoor de grond buiten en onder de fundeeringen in sterke mate was gekrompen; het bleek nl. dat de grond binnen de fundeeringen vochtig was, terwijl er buiten zich breede en diepe scheuren vertoonden. Hierdoor laat zich dan ook verklaren, dat zich in de benedenstad, waar de grondwaterstand ook in den oostmoesson nog vrij hoog is en de grond daar dus minder aan krimp is blootgesteld, dergelijke gebreken aan de huizen niet voorkwamen, doch wel in het iets hooger gelegen zuidelijk stadgedeelte, alwaar de grondwaterstand laag is. Eigenaren werden aangeschreven de fundee-

ringen te versterken op de wijze, zooals voor elk geval afzonderlijk werd bepaald.

9. Steun aan Woningvereeniging.

De Woningvereeniging „Semarang richtte in 1913 tot Uwen Raad het verzoek om:

a. Aan die vereeniging een terrein, gelegen in het sawahcomplex tusschen Sompok en Mritjan in erfpacht af te staan.

b. Rentegarantie te verleenen voor eene door voornoemde Vereeniging uit te schrijven obligatieleening groot ten hoogste *f* 100.000.— tegen een rentevoet van vijf ten honderd.

Als antwoord hierop gaf Uw College te kennen:

a. dat de Gemeente genegen was het bedoelde terrein tegen zoo laag mogelijken canon aan de Vereeniging in erfpacht uit te geven, zoodra dat terrein gemeente-eigendom zal zijn geworden, doch dat omtrent het juiste bedrag van dien canon en de verdere voorwaarden nog geen toezegging kan worden gedaan, aangezien deze verband houden met een koopprijs waarover nog met de Regeering onderhandeld wordt.

b. dat de Gemeente bereid is de gevraagde rentegarantie te verleenen.

Op een in 1914 tot genoemde Vereeniging gericht verzoek te willen mededeelen, hoeveel grond zij van het Sompok-complex eventueel in erfpacht zou wenschen te hebben, mocht het Gemeentebestuur geen antwoord ontvangen.

10. Ontwerp-Woningordonnantie.

Op voorstel van enkele Raadsleden heeft Uw Raad zich in 1914 tot de Regeering gewend met het verzoek de Locale Raden in de gelegenheid te stellen over de in bewerking zijnde Ontwerp-Woningordonnantie hunne meening uit te spreken en in dat ontwerp bepalingen te willen opnemen betreffende den aan de locale ressorten te verleenen financiëelen steun ten aanzien van de maatregelen in het belang der volkshuisvesting, alsmede voorschriften betreffende eene vereenvoudigde onteigening te dier zake.

De Regeering antwoordde dat zij de Locale Raden t. z. t. gaarne in de gelegenheid zal stellen zich omtrent het nog in bewerking zijnde ontwerp van eene z. g. Woningwet voor N. I. uit te spreken en dat van het verdere gedeelte van het verzoek aanteekening is gehouden.

II. Onteigening van Particuliere Landerijen.

Door den Assistent-Resident te Semarang werd bij schrijven van 6 Mei 1914, No. 6665/13, den toenmaligen Voorzitter van den Gemeenteraad aangeboden een afschrift der door hem tot den Resident gerichte nota, waarin de wenschelijkheid betoogd werd tot onteigening van particuliere landen ter hoofdplaats Semarang. Nevens deze nota waren gevoegd afschriften van een elftal monografieën met bijlagen, waarin de voor onteigening in aanmerking komende landen uitvoerig werden beschreven en aangeduid, terwijl bovendien nog werd overgelegd een overzichtsstaat der particuliere landeiijen ter hoofdplaats Semarang met een rapport omtrent de particuliere landen beoosten de rivier Tjimanoek.

Al deze bescheiden zijn opgenomen in aflevering No. 8 van het Gemeenteblad over 1914.

Aanleiding tot deze aanbieding vond de Assistent-Resident in de omstandigheid, dat in de nota onder punt VI ook werd behandeld het nut der onteigening voor de Gemeente Semarang, zoodat met grond verwacht mocht worden, dat de Gemeenteraad het op prijs zou stellen van deze nota kennis te kunnen nemen, opdat hij, wanneer de Regeering met de Gemeente over eventueele onteigening overleg mocht plegen, met deze aangelegenheid reeds op de hoogte was.

Omtrent het nut der onteigening voor de Gemeente Semarang schrijft de samensteller der nota:

„Dit valt voor een goed deel samen met de voordeelen voor bevolking en Gouvernement. Bijna alle tot nog toe genoemde voordeelen kunnen geacht worden tevens gemeentebelang te zijn, zelfs bij een onteigening ten behoeve van den Lande. Immers is van het Gouvernement op allerlei gebied een beter beheer te verwachten dan van de landheeren, terwijl bij even-

tueel noodige uitbreiding van het gemeentelijk grondbezit altijd beter met het Gouvernement kan worden onderhandeld dan met particuliere landeigenaars. Worden echter de gronden na de onteigening middels eene billijke financiëele regeling aan de Gemeente afgestaan, dan komen de genoemde voordeelen natuurlijk bijna geheel aan de Gemeente ten goede.

Zoo b.v. de in het vorig hoofdstuk besproken financiëele baten der waardevermeerdering. Hoe goed de gemeentekas die voordeelen kan gebruiken, behoeft wel geen betoog.

Een ander voordeel voor de Gemeente zal zijn, dat zij bij een behoorlijk grondbezit daarop leeningen kan sluiten. Zoowel het een als het ander zal ten gevolge hebben, dat de Gemeenten minder dan anders het Gouvernement om directe of indirecte financiëele hulp behoeven te vragen. Voor Gemeente en Gouvernement beiden een zeker niet gering te schatten voordeel.

Voorts zij ook hier weer gewezen op de nadeelen, welke uit een groot grondbezit in de nabijheid van steden voortvloeien. In haar kortstondig bestaan heeft de Gemeente die nadeelen reeds op meer dan een wijze ondervonden. Niet alleen, dat het gemeentebeheer zeer gunstig afsteekt bij dat der particuliere landen, daar komt bij, dat eenerzijds de Gemeente thans dikwijls met groote kosten werken aan moet leggen, die hoofdzakelijk of voor een groot deel in het belang zijn der landeigenaars, terwijl anderzijds de Gemeente door de landen in eigen actie vaak niet weinig wordt belemmerd.

Boven werd reeds gewezen op het feit, dat de Waterleiding werd aangelegd zonder eenige medewerking der landheeren. Ook hierbij ondervond de aanleg van het werk zelfs vertraging door de moeilijkheden, welke de eigenaar van het Land Tjandi opwierp.

Bij de voorbereiding voor de rioleering valt reeds hetzelfde te constateeren.

In het kort komen al dergelijke bezwaren, die uit het bestaan van particuliere landen voor de Gemeente voortkomen hierop neer, dat het ongelijksoortig grondbezit een tweeslachtigheid van bestuur veroorzaakt, die om verschillende redenen ten zeerste ongewenscht is. Kwam vroeger dit verschil niet zoo

uit, omdat ook economisch tusschen de stad en haar „ommelanden" een groot onderscheid bestond, tegenwoordig, nu een groot deel van wat vroeger tot de omstreken behoorde, binnen de gemeentegrenzen valt, is de toestand geheel anders. Het bestaan van, zij het met nog zulke geringe, heerlijke rechten bezeten gronden binnen de grenzen van een moderne, zich snel ontwikkelende Gemeente, is een anachronisme, dat hoe eerder hoe liever dient te worden opgeheven.

Het laat zich bovendien aanzien, dat moeilijkheden als de bovengenoemde zich in steeds sterker mate zullen doen gevoelen. Voor allerlei stedelijke instellingen — en hun aantal wordt zoowel in Europa als hier geleidelijk grooter — heeft de Gemeente kleinere of grootere stukken grond noodig en is het voor haar van overwegend belang, dat zij zelve een behoorlijk en in alle deelen der stad verspreid grondbezit heeft.

In dit verband zij ten slotte nog gewezen op de groote belemmering, welke de groote landerijen voor een rationeele stadsuitbreiding tot nog toe bleken te zijn. Daar de landen Peterongan, Pakoenden en Batan als bouwterrein onbenut bleven, heeft de stad zich in een zonderlingen vorm om deze aaneengesloten landen heengewrongen. Evenals een plant, die men in haar natuurlijken groei hindert, heeft zij zich in spichtige uitloopers om de hindernis heengebogen. De buurten Djomblang, Karangtempel, Karangasem en Bendoengan vormen lange smalle ver van elkaar gelegen, en lastig bereikbare strooken, die weinig het karakter van een groote stadswijk vertoonen. Het Gouvernement is indertijd verplicht geweest door lange en dure wegen de verbinding te scheppen tusschen de vormlooze stadsgedeelten, die ontstonden op de kleine grondstukken die indertijd bij de uitgifte louter toevallig zijn overgebleven of die het bon plaisir der landheeren goed gevonden heeft voor bebouwing te bestemmen.

De Gemeente moet thans die wegen onderhouden en is trouwens zelve verplicht geweest een tweede zeer kostbaren weg aan te leggen naar haar eigen gronden, die zij indertijd heeft moeten koopen, omdat er niets beters beschikbaar was. En het is juist door deze wegen, dat de betrokken landen als bouwgrond aanmerkelijk in waarde zullen stijgen.

Hiermede komt men vanzelf op het derde groote voordeel, dat de Gemeente van de onteigening zal hebben, n.l. dat zij de macht zal hebben om in de overgenomen landen een toestand te scheppen, zooals zij dat wenscht.

Het vraagstuk der zone-onteigening is in een uitgebreide literatuur zoo grondig behandeld en de voordeelen er van met het oog op stadsuitbreiding zijn zoo opvallend, dat het geen zin heeft die hier nog eens in den breede uit te meten. Volstaan kan worden met verwijzing naar de meervermelde NOTA KERN, waarin het vraagstuk van alle zijden is bezien en waarin een ruime literatuuropgave voorkomt.

De eenige opmerking, die men tegen de door mij voorgestelde onteigening zou kunnen maken is, dat zone-onteigening op zoo groote schaal tegelijk nog wel nergens heeft plaats gehad. Hierbij ware echter het volgende op te merken.

Eerstens is de bevolkingstoename van deze stad zeer groot en is het te verwachten, dat zij weldra nog veel grooter zal worden, zoodat zij die van de snelst wassende steden in Europa belooft te overtreffen. In de tweede plaats is hier tot nog toe niets voor de volkshuisvesting gedaan en dient een verzuim van tientallen jaren te worden goedgemaakt.

In de derde plaats is voor de huisvesting van een bepaald aantal personen in Indië een aanmerkelijk grootere uitgestrektheid grond noodig. Is voor Europa de vorming van tuinsteden wenschelijk, voor Indië is zij dringend noodzakelijk. Zelfs de waarlijk niet door ruimheid van blik uitmuntende bouwmeesters, die in het begin der vorige eeuw het Europeesch gedeelte der Indische steden hebben opgetrokken, hebben dit gewoonlijk ingezien en de uit dien tijd dateerende huizen hebben meestal zeer groote erven. Voor de bevolking, die zooveel andere hygiënische voordeelen mist, is een ligging hunner huizen op naar verhouding ruime erven nog meer noodzakelijk.

De aanleg van tuinsteden nu is niet anders mogelijk dan bij groot grondbezit der Overheid (zie hierover o. a. Mr. F o c k e m a A n d r a e „Hedendaagsche Stedenbouw", bldz. 99 e.v. en de daar geciteerde programma's der Duitsche Gartenstadt Gesellschafft en der Engelsche Garden-City and Town planning Association). Het is in Europa minder de op zich zelve zeer natuurlijke „trek

naar de steden" waartegen men zich allerwege verzet, doch wat bedenkelijk wordt geacht, is de trek naar de in allerlei opzichten verderfelijke menschenophoopingen, waaruit de steden thans veelal bestaan. De eenige oplossing van het vraagstuk schijnt te vinden te zijn door een groote uitbreiding van kleine éénfamilie-woningen in ruime gezonde buitenwijken.

In de laatste plaats zij hier opgemerkt, dat ook in vele Europeesche steden een zeer uitgestrekt gemeentelijk grondbezit wordt aangetroffen. In het acad. proefschrift van Mr. J. Versteeg „Opmerkingen over beheer van gemeentelijk grondbezit" (1905) worden de volgende cijfers gegeven.

	Totaal oppervlak in H. A.	Wegen, straten enz. in H. A.	Wateroppervlak in H. A.	Stedelijke grond in H. A.	%
Amsterdam	4394.90	370.60	116.70	975.08	34.1
Rotterdam	5986.—	838.—	665.—	470.—	16.1
's-Gravenhage	3663.05	375.82	62.93	300.—	9.6

(geciteerd uit M. v. Geuns „de Groei der Indische steden", bldz. 35) (1). In het werkje van Mr. Hudig „Uitgifte van gemeentegronden in erfpacht" worden nog de volgende cijfers vermeld omtrent de uitgestrektheid van gemeentelijk grondbezit: Deventer 1107, Harderwijk 1225, Arnhem 1060, Zwolle 1054 H. A.

Het oppervlak der Gemeente Semarang is thans 5125 H. A.

Het gemeentelijk grondbezit is thans 322 H. A., d. i. $6^1/_4$ %, doch van het geheele gemeentelijk grondbezit is slechts 75 H. A. als bouwgrond te benutten, d. i. nog geen $1^1/_2$ % van de totaal oppervlakte der stad. Bij de door mij voorgestelde onteigening van de landen Peterongan, Tjandi, Pakoenden en Batan zou het stedelijk bezit 974 H. A. bedragen, d. i. 19 %. Als alle door

(1) In de berekening van de percentages schijnen eenige fouten te zijn geslopen. Berekent men de verhouding tusschen de oppervlakte van den stedelijken grond en van het totaal oppervlak der stad dat overblijft na aftrek van het wegen- en wateroppervlak, dan verkrijgt men de percentages Amsterdam 25, Rotterdam 10.5 en 's-Gravenhage 9.3.

mij bedoelde landen onteigend worden, zou het gemeentelijk bezit 2013 H. A. worden, d. i. 39 %. Ook hierbij dient in het oog gehouden dat van die 2013 H. A. een belangrijk deel niet voor bouwterrein geschikt is. In verband met de hierboven vermelde redenen, waarom in dit geval meerder grond noodig is dan elders, zijn de hier vermelde cijfers, behalve misschien het laatste, inderdaad niet hoog te noemen.

Ten slotte zij hier gewezen op het feit dat, zooals uit de rapporten van het 10e Internationaal Woningcongres blijkt, ook in de allerlaatste jaren overal in Europa wordt voortgegaan met de uitbreiding van gemeentelijk grondbezit, ook middels onteigening. Overal wordt de behoefte gevoeld aan meerdere onteigeningsbevoegdheid der steden; voor zoover die bevoegdheid in ruime mate bestond, werd de gunstige werking ten zeerste geroemd. (Zie voor een en ander de uitgaven van het 10e Internationaal Woningcongres te Scheveningen) „Rapport Deuxieme partie" o.a. bldz. 322 (Nederland; bldz. 228 en 247 e.v. (Duitschland, waar de uitbreiding meest door koop geschiedt); bldz. 147 e.v. (Frankrijk); bldz. 262 (Oostenrijk); bldz. 179 (Hongarije); bldz. 196 (Denemarken).

Op bldz. 215 e.v. van het Nederlandsch rapport staat bovendien een zeer lezenswaardig overzicht van de resultaten der Italiaansche Wetgeving en de conclusies, welke daaruit zijn te trekken."

Ter fine van advies werden de ontvangen bescheiden in handen gesteld van de Commissie van bijstand voor het Grondbedrijf.

Deze Commissie achtte zich evenwel in hare toenmalige samenstelling niet bevoegd advies uit te brengen, maar gaf in overweging deze stukken in handen te stellen van eene Commissie ad hoc bestaande uit een lid der Commissie van bijstand voor het Grondbedrijf, een lid der Technische Commissie, een lid der Financiëele Commissie en een lid der Wetgevende Commissie.

Aldus geschiedde en sedert dien berusten alle bescheiden bij bedoelde speciale Commissie, die in 1914 nog geen rapport kon indienen.

12. Woningtoestanden onder de Javaansche Bevolking.

In den loop van het jaar 1914 werd door het inmiddels afgetreden Raadslid, den heer D. J. A. WESTERVELD, eene nota ingediend betreffende de woningtoestanden onder de Javaansche bevolking te Semarang.

In bedoelde nota werden de belangrijke gegevens verwerkt, die verzameld waren door eene Commissie, benoemd door het Bestuur der Semarangsche Afdeelings-Bank, met het doel te onderzoeken in hoever de Bank door kredietverschaffing voor woningbouw meê zou kunnen werken aan de verbetering der woningtoestanden onder de Javaansche bevolking.

De inhoud der nota gaf den toenmaligen waarnemend Voorzitter van den Gemeenteraad aanleiding daaraan bij wijze van voorwoord, enkele beschouwingen vast te knoopen, welke werden neergelegd in zijn schrijven van 20 Mei 1914, No. 268.

Voor kennisneming van den inhoud van nota en voorwoord moge ik verwijzen naar Gemeenteblad 1914, aflevering No. 6.

In de raadsvergadering van 29 Juni 1914, werden deze stukken voor kennisgeving aangenomen.

Hier volgen de belangrijke gegevens, welke als bijlagen aan de voormelde nota waren toegevoegd:

	AANTAL HUIZEN				AANTAL BEWONERS							
	Eigen huizen op eigen (Gouvernements) grond	Eigen huizen op gehuurden grond	Huurhuizen	Totaal aantal huizen	In eigen huizen op eigen (Gouvernements) grond	In eigen huizen op gehuurden grond	In huurhuizen	Bij anderen inwonenden *)	Totaal aantal bewoners	*)	Hoofden Waarvan van gezinnen	vrouwen en kinderen
Onderdistrict Koelon . . .	846	3248	1290	5384	4592	14506	5038	1624*)	25760	*)	434	1190
„ Tengah . . .	278	2197	983	3458	1081	10078	3684	1845*)	16688	*)	598	1247
„ Wetan . . .	1423	1277	752	3452	6653	5808	3130	750*)	16341	*)	245	505
„ Kidoel . . .	2123	1462	107	3692	9838	5910	469	720*)	16937	*)	267	453
Geheel Semarang. . .	4670	8184	3132	15986	22164	36302	12321	4939*)	75726	*)	1544	3395
Particuliere landen alleen .	—	3220	306	3526	—	14358	1204	1447*)	17009	*)	477	970
Overig Semarang.	4670	4964	2826	12460	22164	21944	11117	3492*)	58717	*)	1067	2425

PARTICULIERE LANDEN.

LAND	Onder-district	AANTAL HUIZEN			AANTAL BEWONERS			
		Eigen huizen op gehuurden grond	Huurhuizen	TOTAAL	Eigen huizen op gehuurden grond	Huurhuizen	Bij anderen inwonenden	TOTAAL aantal
Simongan	Koelon	457	14	471	2152	77	185	2414
Boeloe	„	126	4	130	493	14	—	507
Pakoenden	„	344	3	347	1263	27	187	1477
Pendrian	„	392	34	426	1757	165	47	1969
Peterongan	Tengah	1479	244	1723	6851	893	878	8622
Boegangan	Wetan	93	—	93	340	—	60	400
Mlaten	„	66	7	73	287	28	29	344
Tjandi	Kidoel	263	—	263	1215	—	61	1276
	TOTAAL	3220	306	3526	14358	1204	3526	17009

PERCENTAGE VAN HET AANTAL HUIZEN.

	Onderdistrict				Geheel Semarang	Particuliere landen alleen	Overig Semarang
	Koelon.	Tengah	Wetan	Kidoel			
Eigen huizen op eigen (Gouvernements) grond	15.7	8.—	41.2	57.5	29.2	—	37.5
Eigen huizen op gehuurden grond	60.3	63.5	37.—	39.6	51.2	91.3	39.8
en. . .	24.—	28.5	21.8	2 9	19.6	8.7	22.7
	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—

PERCENTAGE VAN HET AANTAL PERSONEN,

DAT WOONT IN:

	Onderdistrict				Geheel Semarang	Particuliere landen alleen	Overig Semarang
	Koelon	Tengah	Wetan	Kidoel			
Eigen huizen op eigen (Gouvernements) grond	17.8	6.5	40.7	58.2	29.3	—	37.7
Eigen huizen op gehuurden grond	56.3	60.4	35.5	34.9	47.9	84.4	37.4
Gehuurde huizen.	19.6	22.—	19.2	2.8	16.3	7.1	18.9
Bij anderen inwonenden (mondoks) . .	6.3	11.1	4.6	4.2	6.5	8.5	6.—
	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—

ONDERDISTRICT KOELON.

	Eigen huizen op eigen grond	Eigen huizen op gehuurden grond	Huurhuizen		Totaal
			h.	p.	
Bendoengan . . .	38	44	3	—	85
Baroesari	155	65	11	—	231
Randoesari	163	9	26	5	203
Miroto	—	235	4	—	239
Sekajoe	65	170	37	43	315
Kembang pahes . .	—	223	13	—	236
Kembangsari . . .	2	192	13	24	231
Bangoenhardjo . .	18	123	43	85	269
Kartohardjo . . .	204	—	88	31	323
Kaoeman	31	58	36	24	149
Bandjarsari . . .	10	94	55	62	221
Mlajoedarat . . .	21	132	150	101	404
Koeningan	39	42	32	28	141
Dadapsari	4	115	52	80	251
Poerwogondo . . .	88	4	16	67	175
Pandansari	8	216	31	13	268
Karangtengah . . .	—	83	10	51	144
Bergota	—	124	1	—	125
Boeloestalan . . .	—	76	3	—	79
Bodjongpedjambon (perceel Simongan.)	—	163	7	3	173
Bodjongstalan (perceel Simongan.)	—	91	1	—	92
Lemahgempal (perceel Simongan.)	—	127	—	—	127
Boeloemagersari (perceel Boeloe.)	—	92	4	—	96
Boeloelor . (perceel Boeloe.)	—	34	—	—	34
Pekoenden . perceel	—	344	3	—	347
Tjelengan . (perceel Pendrikan.)	—	77	2	—	79
Pendrikanlor (perceel Pendrikan.)	—	124	21	—	145
Pendrikankidoel (perceel Pendrikan.)	—	170	11	—	181
Redjosari Plombokan (perceel Pendrikan.)	—	21	—	—	21
	846	3248	673	617	5384

h. = alleenstaande huizen. p. = petaks.

ONDERDISTRICT TENGAH.

	Eigen huizen op eigen grond	Eigen huizen op gehuurden grond	Huurhuizen		Totaal
			h.	p.	
Gabahan	1	211	26	5	243
Sokolilo	—	130	21	36	187
Kranggan	2	116	28	19	165
Gondekpoespo	11	79	24	83	197
Tamanwinangoen	15	60	45	145	265
Poerwodinatan	30	4	50	95	179
Soemeneban	44	4	49	16	113
Pringgading	1	2	78	—	81
Bandarhardjo	174	112	19	—	305
Perceel Peterongan. Wanadri	—	173	5	—	178
Perceel Peterongan. Karangsari	—	69	20	23	112
Perceel Peterongan. Karangkidoel	—	260	13	—	273
Perceel Peterongan. Karangkembang	—	363	37	—	400
Perceel Peterongan. Broemboengan	—	365	22	—	387
Perceel Peterongan. Djagalan	—	113	6	—	119
Perceel Peterongan. Gareman	—	37	2	—	39
Perceel Peterongan. Kentangan	—	51	28	50	129
Perceel Peterongan. Kapoeran	—	48	20	18	86
	278	2197	493	490	3458

h. = alleen staande huizen. p. = petaks.

ONDERDISTRICT WETAN.

	Eigen huizen op eigen grond	Eigen huizen op gehuurden grond	Huurhuizen		Totaal
			h.	p.	
Karangtempel	114	51	6	2	173
Karangtoeri	47	230	15	7	299
Karangredjosari . . .	—	226	1	—	227
Kebonsari	157	13	31	40	241
Paderesan	13	134	33	15	195
Kebonhagoeng	60	122	43	8	233
Tamanhardjo	56	142	37	29	264
Widohardjo	146	37	98	50	331
Pedalangan	112	49	111	21	293
Kemidjen.	6	58	5	—	69
Redjoleksono	88	1	4	—	93
Manishardjo.	134	1	10	9	154
Mlatihardjo	231	36	45	17	329
Redjosari.	259	18	55	53	385
Boegangan (perceel). .	—	93	—	—	93
Mlatentiangwi (id,) . .	—	66	7	—	73
	1423	1277	501	251	3452

h. = alleen staande huizen. p. = petaks.

ONDERDISTRICT KIDOEL.

	Eigen huizen op eigen grond	Eigen huizen op gehuurden grond	Huurhuizen		Totaal
			h.	p.	
Karangredjo	130	52	—	—	182
Djatingaleh	126	52	—	—	178
Djangli	265	99	—	—	364
Karanganjargoenoeng	219	102	—	4	325
Tandang	187	61	—	—	248
Lampertengah	162	112	—	—	274
Lamperkidoel	114	53	—	—	167
Lamperlor	173	81	1	—	255
Pandejan	90	44	12	—	146
Paterongan	130	81	43	8	262
Djomblang	254	58	34	4	350
Tegalsari	158	97	1	—	256
Genoek	115	21	—	—	136
Gadjahmoengkoer	—	286	—	—	286
Kanarilaan (perceel Tjandi.)	—	123	—	—	123
Wonotinggal (perceel Tjandi.)	—	24	—	—	24
Kaliwiroe (perceel Tjandi.)	—	45	—	—	45
Depok (perceel Tjandi.)	—	49	—	—	49
Kedoengwinong (perceel Tjandi.)	—	22	—	—	22
	2123	1462	91	16	3692

h. = alleenstaande huizen. p. = petaks.

AANTEEKENING DER LEDIGE HUIZEN

10—19 MAART 1914.

2 huizen	kampong	Boom Lama (Koeningan).
1 huis	,,	Darat.
3 huizen	,,	Melajoe Darat.
3 ,,	,,	Poelo Bandjarsari (Petekan).
2 ,,	,,	Poerwogondo.
1 huis	,,	Kaoeman (Kartohardjo).
1 ,,	,,	Kebonlantjong (Soemonegaran).
1 ,,	,,	Batreman.
1 ,,	,,	Kalengan.
1 ,,	,,	Soerowiden (Beteng).
1 ,, No. 14	,,	Baroetikoeng.
1 ,,	,,	Tawang Kebon (achter fabriek S. J. S.)
1 ,, No. 210	,,	Grogolan (zal deze maand ledig staan).
1 ,,	,,	Djaringan Kemidjen langs den openbaren weg.
1 ,,	,,	Kemidjen ± 50 M. v/d openbaren weg.
2 petaks	,,	Kaligawe (pasarweg langs den openbaren weg).
1 huis	,,	Kali-Gawe schuins tegenover waterreservoir.
1 ,,	,,	Kebon, achter een paardenstalling en naast de vuilnisbranderij.
1 ,, No. 182	,,	Nipah, Mlatihardjo in de kampong.
2 huizen	,,	Randoesarie.
1 huis	,,	Oetrie (Tamanhardjo).
1 ,,	,,	Pedjagalan voor de loerahs woning.
1 ,,	,,	Djomblang West (gang naast bierhal b/d kleine brug).
2 huizen	,,	Bendoengan.

Totaal 35 woningen.

GRONDHUREN.

Huurprijzen per maand	Koelon		Tengah		Wetan		Kidoel		Geheel Semarang		Particuliere landen alleen		Overig Semarang	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
tot en met f 0.25	162	26.1	488	47.7	34	23.5	10	9.4	694	27.	575	43.2	199	16.5
meer dan f 0.25 t/m » 0.50	688		560		267		—		1515		817		698	
» » » 0.50 » » 0.75	444	35.	249	27.4	142	26.3	4		839	26.9	404	29.6	435	25.1
» » » 0.75 » » 1.—	692		354		194		123		1363		550		813	
» » » 1.— » » 1.25	195	18.	158	16.6	111	9.9	3	4.6	467	14.	128	11.5	339	15.6
» » » 1.25 » » 1.50	210		152		8		48		418		130		288	
» » » 1.50 » » 1.75	45		10		2		1		58		17		41	
» » » 1.75 » » 2.—	135		45		5		16		201		96		105	
» » » 2.— » » 2.50	42	2.7	11	1.3	3	1.2	2	0.2	58	1.6	24	1.3	34	1.8
» » » 2.50 » » 3.—	26		8		1		1		36		5		31	
» » » 3.— » » 3.50	12		4		—		—		16		8		8	
» » » 3.50 » » 4.—	4		2		9		—		15		1		14	
» » » 4.— » » 4.50	1		—		1		—		2		—		2	
» » » 4.50 » » 5.—	1		3		1		—		5		3		2	
» » » 5.— » » 6.—	—	0.1	—	0.1	2	0.3	—	—	2	0.1	—	—	2	0.2
» » » 6.— » » 7.—	2		—		1		—		3		—		3	
» » » 7.— » » 8.—	—		1		—		—		1		1		—	
» » » 8.— » » 9.—	1		—		1		—		2		—		2	
» » » 9.— » »10.—	—		—		—		—		—		—		—	
meer dan »10.—	—		1		—		—		1		—		1	
4 picols gras ter waarde van f 0.80	—	3.5	—	—	93	7.3	—	—	93	2.5	93	6.5	—	
10 » » » 1.75	33		—		—		—		33		33		—	
4 bos gras » » 0.40	59		—		—		—		59		59		—	
6 » » » 0.60	22		—		—		—		22		22		—	
geen grondhuur	474	14.6	151	6.9	402	31.5	1254	85.8	2281	27.9	254	7.9	2027	40.8
TOTAAL	3248		2197		1277		1462		8184		3220		4964	

GRONDHUREN OP DE PARTICULIERE LANDEN.

Grondhuur per maand	Simongan	Boeloe	Pakoenden	Pendrikan	Peterongan	Boegangan	Mlaten	Tjandi
tot en met f 0.25	107	—	—	4	464	—	—	—
meer dan f 0.25 t/m f 0.50	116	35	127	58	450	—	31	—
» » » 0.50 » » 0.75	60	2	59	99	166	—	14	4
» » » 0.75 » » 1.—	55	15	16	105	236	—	15	108
» » » 1.— » » 1.25	24	5	5	49	40	—	2	3
» » » 1.25 » » 1.50	23	5	2	20	32	—	—	48
» » » 1.50 » » 1.75	3	3	—	9	1	—	—	1
» » » 1.75 » » 2.—	23	9	—	21	28	—	—	15
» » » 2.— » » 2.50	13	3	—	—	6	—	—	2
» » » 2.50 » » 3.—	2	—	—	—	3	—	—	—
» » » 3.— » » 3.50	2	6	—	—	—	—	—	—
» » » 3.50 » » 4.—	—	—	—	—	1	—	—	—
» » » 4.— » » 4.50	—	—	—	—	—	—	—	—
» » » 4.50 » » 5.—	1	—	—	—	2	—	—	—
» » » 5.— » » 6.—	—	—	—	—	—	—	—	—
» » » 6.— » » 7.—	—	—	—	—	—	—	—	—
» » » 7.— » » 8.—	—	—	—	—	1	—	—	—
4 picols gras à f 0.80	—	—	—	—	—	93	—	—
10 » » » » 1.75	—	33	—	—	—	—	—	—
4 bos » » » 0.40	—	—	59	—	—	—	—	—
6 » » » » 0.60	—	—	22	—	—	—	—	—
geen grondhuur	28	10	54	27	49	—	4	82
Totaal	457	126	344	392	1479	93	66	263

WAAROM GEEN GRONDHUUR?

Onderdistrict	Kampong	Aantal woningen waarvoor geen grondhuur wordt betaald	Waarom geen grondhuur? Welke diensten bewijzen de bewoners den grondeigenaars?
Koelon	Bendoengan	44	Grond behoort aan de Gemeente Semarang; de bezitsrechten zijn door haar afgekocht; de bewoners wonen voorloopig vrij.
„	Baroesari	65	Grond behoort aan de irrigatie.
„	Bergotta	124	De bewoners dezer perdikan-desa zijn verplicht de begraafplaats in orde te houden.
Wetan	Karangredjosari	113	Moeten driemaal in de maand een dag komen werken bij grondeigenaar.
Kidoel	Alle kampongs te zamen (met uitzondering van Gadjahmoengkoer en het perceel Tjandi)	886	Wonen vrij op grond van anderen zonder daarvoor te betalen, gelijk in het landelijke gebruikelijk is.
	Gadjahmoengkoer	286	De grond van deze kampong is door de Gemeente aangekocht; de bewoners wonen voorloopig vrij.

HUISHUREN PER MAAND

VERHOUDING TUSSCHEN ALLEENSTAANDE HUIZEN EN PETAKS (AANEENGEBOUWDE HUIZEN).

Huishuur per maand	Koelon		Tengah		Wetan		Kidoel		Geheel Semarang		Particuliere landen alleen		Overig Semarang	
	h.	p.	h.	p.	h.	p.	h.	p.	h.	p.	h.	p.	h.	p.
tot en met *f* 0.50.—	—	—	5	10	1	—	1	—	7	10	5	5	2	5
meer dan „ 0.50 t/m *f* 1.—	—	47	47	68	38	25	14	1	99	141	30	18	69	123
„ „ „ 1.— „ „ 1.50	36	195	62	113	52	57	8	3	158	368	29	44	129	324
„ „ „ 1.50 „ „ 2.—	61	189	66	93	80	57	7	7	214	346	30	17	184	329
„ „ „ 2.— „ „ 2.50	99	90	53	83	58	80	2	—	212	255	25	3	187	252
„ „ „ 2.50 „ „ 3.—	81	55	61	80	76	13	18	—	236	151	18	5	218	146
„ „ „ 3.— „ „ 3.50	25	9	24	25	14	—	1	—	64	34	8	—	56	34
„ „ „ 3.50 „ „ 4.—	98	12	21	5	48	—	10	—	177	17	12	2	165	15
„ „ „ 4.— „ „ 4.50	5	—	15	4	4	—	—	—	24	4	6	—	18	4
„ „ „ 4.50 „ „ 5.—	77	7	12	2	45	3	12	—	146	12	10	—	136	12
„ „ „ 5.— „ „ 6.—	73	8	6	2	19	9	5	—	103	19	12	—	91	19
„ „ „ 6.— „ „ 7.—	25	—	8	—	5	—	3	—	41	—	6	—	35	—
„ „ „ 7.— „ „ 8.—	22	3	8	—	7		4	—	41	9	3	—	38	9
„ „ „ 8.— „ „ 9.—	5	—	2	—	—	6	—		7		1		6	
„ „ „ 9.— „ „ 10.—	10	—	7	—	6	1	2		25	1	3		22	1
„ „ „ 10.— „ „ 15.—	20		7		5		2		34		4		30	
meer dan „ 15.—	4		9		1		—		14		2		12	
Vrije woning.	32	2	80	5	42		2		156	7	8		148	7
	673	617	493	490	501	251	91	16	1758	1374	212	94	1546	1280
	1290		983		752		107		3132		306		2826	

h. = alleenstaande huizen. p. = petaks.

HUISHUREN TE SEMARANG IN %

HUISHUUR PER MAAND	Koelon	Tengah	Wetan	Kidoel	Geheel Semarang	Particuliere landen alleen	Overig Semarang
tot en met *f* 1.-	3.6	13.2	8.5	15.3	8.2	19.-	7.-
meer dan *f* 1.- t/m *f* 2.-	37.3	34.-	32.7	23.3	34.7	39.2	34.2
„ „ „ 2.- „ „ 3.-	25.2	28.2	30.2	23.3	27.3	16.6	28.3
„ „ „ 3.- „ „ 4.-	11.1	7.6	8.2	10.3	9.3	7.1	9.5
„ „ „ 4.- „ „ 5.-	6.9	3.3	7.-	11.2	6.-	5.2	6.1
„ „ „ 5.- „ „10.-	11.2	3.3	7.-	13.1	7.8	8.2	8.-
„ „ „10.- „ „15.-	1.6	1.7	0.8	3.8	1.1	2.-	1.1
„ „ „15.-	0.3				0.4		0.4
vrije woning	2.8	8.7	5.6		5.2	2.7	5.4
	100	100	100	100	100	100	100

HUISHUREN OP DE PARTICULIERE LANDEN.

VERHOUDING TUSSCHEN ALLEENSTAANDE HUIZEN EN PETAKS.

	Simongan.		Boeloe.		Pekoenden.		Pendrikan.		Peterongan.		Boegangan.		Mlaten.		Tjandi.		Totaal.	
	h.	*p.*	*h.*	*p.*	*h.*	*p.*	*h.*	*p.*	*h.*	*p.*	*h.*	*p.*	*h.*	*p.*	*h.*	*p.*	*h.*	*p.*
tot en met *f* 1.—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	23	—	—	1	—	—	—	35	23
meer dan *f* 1.— t/m „ 2.—	—	3	1	—	—	—	1	—	53	58	—	—	4	—	—	—	59	61
„ „ „ 2.— „ „ 3.—	3	—	1	—	—	—	4	—	33	8	—	—	2	—	—	—	43	8
„ „ „ 3.— „ „ 4.—	3	—	1	—	1	—	4	—	11	2	—	—	—	—	—	—	20	2
„ „ „ 4.— „ „ 5.—	2	—	—	—	1	—	4	—	9	—	—	—	—	—	—	—	16	—
„ „ „ 5.— „ „ 10.—	2	—	—	—	1	—	13	—	9	—	—	—	—	—	—	—	25	—
„ „ „ 10.— „ „ 15.—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	4	—
meer dan „ 15.—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—
vrije woning	1	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—
	11	3	4	—	3	—	34	—	153	91	—	—	7	—	—	—	212	94
	14		4		3		34		244				7				306	

GRONDHUUR, HUISHUUR, HUURWAARDE, INKOMEN.

A. Verhouding tusschen inkomen en huishuur.

Kpg. KOENINGAN			Kpg. DARAT		
Jaarlijksche huishuur in guldens	Jaarlijksch inkomen in guldens	Verhouding tuschen huishuur en inkomen in percenten	Jaarlijksche huishuur	Jaarlijksch inkomen	Verhouding tuschen huishuur en inkomen in percenten
18	100	18	18	100	18
60	180	33	48	100	48
12	100	12	30	100	30
12	100	12	150	270	55
30	70	43	18	100	18
30	140	22	18	100	18
18	100	18	18	100	18
18	100	18	24	100	24
30	100	30	36	180	20
30	100	30	24	100	24
48	120	40	24	100	24
30	100	30	30	100	30
30	100	30	24	100	24
30	100	30	60	100	60
30	240	12	36	300	12
18	100	18	30	100	30
18	100	18	18	100	18
30	100	30	18	100	18
30	100	30	12	100	12
30	180	16	30	40	12
30	180	30	30	180	16
48	180	26			
42	100	42	696	2770	22%
36	120	30			
30	360	8	Kpg. WIDOHARDJO		
48	100	48			
48	100	48	72	100	72
30	100	30	48	180	26
240	430	55	30	180	16
36	100	36	36	140	26
48	100	48	48	210	23
			72	300	24
Totaal 1188	4120	29%	48	70	69
			48	140	34
			30	180	16
Drie kampongs te zamen			18	100	18
			450	1600	28%
1188	4120				
596	2770				
450	1600				
2234	8490	26%			

B. VERHOUDING TUSSCHEN GRONDHUUR EN WAARDE VAN HET HUIS.

Kpg. KOENINGAN		Kpg. DARAT	
Grondhuur per jaar	Waarde van het huis	Grondhuur per jaar	Waarde van het huis
6.—	30	6.—	70
4.80	15	4.20	120
12.—	200	6.—	200
12.—	100	3.—	50
12.—	150	6.—	250
9.60	100	1.80	30
3.60	15	1.20	7
3.60	15	6.—	50
3.60	15	6.—	30
4.80	15	6.—	40
12.—	100	6.—	15
12.—	150	3.—	20
8.40	70	2.40	8
6.—	70	3.—	12
12.—	80	3.—	20
7.20	35	3.60	15
7.20	35	6.—	25
12.—	150	6.—	70
12.—	80	3.—	4
12.—	100	4.80	50
12.—	100	4.80	40
12.—	100	4.80	10
12.—	20	3.60	15
		6.—	150
Totaal 208.60	1745	106.20	1301

Twee kampongs te zamen
214.80 3046.

De jaarlijksche grondhuur bedraagt dus ± 10% van de huiswaarde, anders wordt dit percentage, als men de huizen boven en onder de *f* 100 afzonderlijk neemt.

huizen beneden *f* 100.— waarde grondhuur *f* 175.— huiswaarde *f* 1076 verhouding 17%.

huizen boven *f* 100.— „ „ „ 139.80 „ *f* 1970 verhouding 7%.

De goedkoopste huizen betalen een naar verhouding tot de waarde van het huis hoogere grondhuur.

C. Verhouding Tusschen Huurwaarde en Huiswaarde.

Kpg. KOENINGAN

Jaarlijksche huurwaarde	Huiswaarde	Verhouding in percenten
54	150	36
60	150	40
48	70	69
72	100	72
24	40	60
24	40	60
24	25	96
24	50	48
30	60	50
30	80	37
54	120	45
108	240	45
120	160	75
48	80	60
30	60	50
30	80	37
30	40	75
30	100	30
150	200	75
60	100	60
90	150	60
120	240	50
48	100	48
36	80	45
42	100	42
36	60	60
30	80	37
48	80	60
48	80	60
288	600	48
30	80	37
240	500	48
72	100	72
108	150	72
48	100	48
2334	4345	54%

Drie kampongs te zamen

2334	4342	
1134	2670	
864	4250	
4332	11265	39%

De huizen die minder dan *f* 100 waard zijn alleen.

990	1565	63%
de overigen 3342	9700	33%

Kpg. DARAT

Jaarlijksche huurwaarde	Huiswaarde	Verhouding in percenten
96	250	38
18	25	72
48	80	60
30	150	20
150	500	30
72	160	40
24	20	120
192	300	64
48	100	48
24	40	60
30	40	75
24	20	120
30	30	100
24	20	120
48	60	80
60	300	20
36	80	20
30	150	20
36	60	60
12	80	15
30	25	120
30	20	150
42	60	70
1134	2670	43%

Kpg. WIDOHARDJO

72	400	18
48	200	24
20	100	30
36	150	24
36	200	18
36	200	18
72	400	18
72	300	24
60	250	24
48	200	24
36	250	14
72	200	48
54	250	54
48	400	16
48	100	19
30	300	20
48	250	12
48	150	19
	150	
	250	
864	4250	21%

D. VERHOUDING TUSSCHEN HET INKOMEN VAN DEN BEWONER EN DE WAARDE VAN HET HUIS.

	KAMPONGS			
	Koeningan	Darat	Widohardjo	Lamper
Aantal personen, die wonen in huizen, waarvan de waarde een percentage is van hun inkomen is minder dan 25%	26	14	—	12
25 tot 100 „	42	20	13	10
meer dan 100 „	17	9	17	8
Voor personen met een inkomen van meer dan f 120, zijn deze cijfers minder dan 25%	4	3	—	6
25 tot 100 „	5	5	10	4
meer dan 100 „	2	1	7	1
Voor de overige personen (met een inkomen van minder dan f 120) zijn deze cijfers minder dan 25%	Vier kampongs te zamen			
		39		
25—100 „		61		
meer dan 100 „		40		

NOORDELIJKE, ONGEZONDE KAMPONG.

STERFTECIJFER MEER DAN 40 %.

NAAM VAN DE KAMPONG	Onder-district	Sterf-te-cijfer per 1000	Eigen huizen op eigen grond	Eigen huizen op ge-huur-den grond	Huurhuizen h.	Huurhuizen p.	Totaal aantal huizen
Koeningan	Koelon	65	39	42	32	28	141
Mlajoedarat	,,	68	21	132	150	101	404
Dadapsari	,,	84	4	115	52	80	251
Poerwogondo	,,	69	88	4	16	67	175
Bandjarsari	,,	71	10	94	55	62	221
Redjosari Plombokan	,,	56	—	21	—	—	21
Bangoenhardjo	,,	41	18	123	43	85	269
Kartohardjo	,,	45	204	—	88	31	323
Karangtengah	,,	45	—	83	10	51	144
Pandansari	,,	45	8	216	31	13	268
Pedalangan	Wetan	75	112	49	111	21	293
Manishardjo	,,	72	134	1	10	9	154
Redjoleksono	,,	54	88	1	4	—	93
Kemidjen	,,	50	6	58	5	—	69
Widohardjo	,,	42	146	37	98	50	331
Mlatihardjo	,,	48	231	36	45	17	329
Mlaten	,,	48	—	66	7	—	73
			1109 | 1078		757 | 615		3559
in %			31,1 | 30,3		21,3 | 17,3		100
			61,4		38,6		
De kampongs uit Koelon alleen			392 | 830		477 | 518		2217
in %			17,7 | 37,4		21,5 | 23,4		100
			55,1		44,9		
De kampongs uit Wetan alleen			717 | 248		280 | 97		1342
in %			53,4 | 18,5		20,8 | 7,3		100
			71,9		28,1		

ZUIDELIJKE, GEZONDERE KAMPONGS.

STERFTECIJFER MINDER DAN 30 %.

Kampongs	Onderdistrict	Sterftecijfer	Eigen huizen op eigen grond	Eigen huizen op gehuurden grond	Huurhuizen h.	Huurhuizen p.	Totaal
Baroesari	Koelon	23	38	44	3	—	85
Randoesari	,,	23	163	9	26	5	203
Bergota	,,	29	124	1	—	—	125
Bendoengan	,,	28	38	44	3	—	85
Bodjong Pedjambon	,,	22	—	163	7	3	173
Lemah Gempal	,,	27	—	127	—	—	127
Genoek	Kidoel	24	115	21	—	—	136
Gadjahmoengkoer	,,	12	—	286	—	—	286
Kedoengwinong	,,	19	—	22	—	—	22
Kaliwiroe	,,	27	—	45	—	—	45
Karanganjargoenoeng	,,	25	219	102	—	4	325
Tandang	,,	20	187	61	—	—	248
Wonotinggal	,,	23	—	24	—	—	24
Kanarilaan	,,			123	—	—	123
			884	1072	39	12	2007
	in %		44	53.4	2	0.6	100
			97.4		2.6		

WAARDE VAN HUIZEN.

	Lamper-kidoel (Kidoel)	Poerwo-dinatan (Tengah)	Karang-tempel (Wetan)	Pakoen-den (Koelon)
tot en met *f* 5.—	8	—	—	38
boven *f* 5.— tot *f* 10.—	11	—	4	43
„ „ 10.— „ „ 20.—	3	—	7	35
„ „ 20.— „ „ 30.—	2	1	4	25
„ „ 30.— „ „ 40.—	1	—	12	31
„ „ 40.— „ „ 50.—	—	1	7	62
„ „ 50.— „ „ 60.—	4	1	5	—
„ „ 60.— „ „ 70.—	8	—	4	25
„ „ 70.— „ „ 80.—	5	4	8	23
„ „ 80.— „ „ 90.—	—	—	—	—
„ „ 90.— „ „ 100.—	1	1	44	31
„ „ 100.— „ „ 150.—	2	2	25	7
„ „ 150.— „ „ 200.—	3	2	9	6
meer dan *f* 200.—	5	31	9	—
TOTAAL	53	43	138	326

MATEN VAN HUIS EN ERF HUISHUREN.

DESSA	Grootte van het huis in M2.	Grootte van het erf in M2.	Vrije ruimte om het huis in M2.	Huishuur per maand
Tamanwinangoen	34	76.5	42.5	2.50
"	30.1	34	3.9	3.—
"	20.1	20.1	nihil	2.—
"	12.9	12.9	"	1.50
"	84	102	18	11.—
"	48	68	20	7.—
"	58	98	40	17.—
Poerwodinatan	10	10	nihil	17.—
"	28.8	28.8	"	1.—
"	26.6	26.6	"	2.—
"	45	58.5	13.5	6 —
"	27	35.4	8.5	3.—
"	58.8	58.8	nihil	1.50
"	17.2	25.6	8.4	5.—
"	24	24	nihil	3.75
"	70	72.50	2.50	7.50
"	101	156	55	25.—
"	64	64	nihil	8.—
Gondekpoespo	17.5	17.5	"	2.25
"	20.5	20.5	"	1.80
"	16.2	16.2	"	1.75
"	11.5	11.5	"	1.50
"	31.5	31.5	"	2.50
"	49.5	56.25	7	4.—
"	60	67.50	7.50	3.—
"	31.5	45.50	14	3.—
"	30	58	28	2.—
"	76.5	100	23.5	3.50
Kentangan	81.2	104.4	23.2	7.—
"	47.6	97.2	50	4.—
"	28.1	28.1	nihil	3.—
"	22.2	34.2	12	1.75
"	20.6	32.3	12	1.50
"	13.6	30.6	17	2.—
"	63	63	nihil	5.—
"	13.8	13.8	"	1.25
"	28.6	28.6	"	2.50
"	22	36	14	1.—
Soemeneban	156	156	nihil	15.—
"	45.5	56	8.5	5.—
"	50	50	nihil	4.—
"	25.95	25.95	"	2.50
"	40	40	"	3.—
"	27	27	"	2.25
"	65.8	65.8	"	3.50
"	24	24	"	2.—
"	10	10	"	1.50

MATEN VAN HUIZEN.

	Koeningan (Koelon)	Widohardjo (Wetan)	Lamperkidoel (Kidoel)
tot en met 15 M².	14	—	3
meer dan 15 t/m 20,,	16	—	1
,, ,, 20 ,, 25 ,,	19	—	3
,, ,, 25 ,, 30 ,,	12	1	3
,, ,, 30 ,, 40 ,,	40	9	10
,, ,, 40 ,, 50 ,,	12	26	7
,, ,, 50 ,, 60 ,,	10	3	10
,, ,, 60 ,, 70 ,,	6	9	5
,, ,, 70 ,, 80 ,,	8	2	2
,, ,, 80 ,, 100 ,,	5	1	5
,, ,, 100 ,, 150 ,,	3	1	3
,, ,, 150 M²	4	—	1
Totaal aantal huizen	149	49	53
Gemiddeld oppervlak per huis	44.7 M²	51.5 M²	56 M²

LIJST VAN NIEUW GEBOUWDE JAVAANSCHE WONINGEN VOOR HET DIENSTJAAR 1913.

Afdeeling 1.	
MALEISCHE KAMP	25
Afdeeling 2.	
PENGAPON—MLATTEN.	10
Afdeeling 3.	
KARANGTOERI—REDJOSARI.	41
Afdeeling 4.	
SETERAN	41
Afdeeling 5.	
RANDOESARI	5
Afdeeling 6	
DJOMBLANG—PANDEAN LAMPER . . .	21
Afdeeling 7.	
TJANDI.	11
In de Gemeente Semarang	154

HOOFDSTUK VII.

Grondbedrijf.

Het Grondbedrijf, dat door de Gemeente wordt geëxploiteerd, bestaat sedert 1 Januari 1911.

Het komt gewenscht voor in dit eerste Jaarverslag van den toestand der Gemeente Semarang een overzicht te geven van de beginselen die grondslag zijn van de Semarangsche erfpachtsverordening en van de verordening tot exploitatie van voormeld bedrijf.

Daartoe wordt hieronder opgenomen een deel van zoodanig overzicht, dat in den aanvang van het jaar 1912 ter Secretarie werd opgemaakt om te dienen als bijlage bij het Eerste Decentralisatieverslag.

I. Beginselen der Erfpachts-verordening.

In de memorie van toelichting op het 1ste ontwerp eener verordening, regelende o. a. de uitgifte in erfpacht van gronden door de Gemeente Semarang, werd gewezen op het groote belang dat daarin is gelegen, dat de Gemeente door eigenares te blijven der haar toebehoorende gronden, een grooten invloed kan uitoefenen op eene goede huisvesting en daarmede den economischen toestand der bevolking zeer kan bevorderen.

„Vooral" — zoo luidt de toelichting verder — „in tropische steden met hunne gedeeltelijk vlottende, in aard en gewoonten zeer uiteenloopende bevolking, is de macht der Gemeenten, op deze wijze invloed uit te oefenen op eene goede huisvesting, van nog grooter algemeen belang dan voor Europeesche steden met eene meer gelijksoortige, in het algemeen weinig vlottende bevolking."

„Waar in tropische steden een groot deel der *kapitaalkrachtige* bevolking *niet sedentair* is, zullen onroerende goederen ten slotte slechts in handen komen en blijven van de *kapitaalkrachtige sedentaire* bevolking, voor wie het bezit van onroerende goe-

deren uitsluitend ten doel heeft het verwerven van financiëel voordeel, wat een slechte en dure huisvesting tengevolge heeft. Het *vlottende* en uit den aard der zaak ook het *sedentaire* doch *niet kapitaalkrachtige* deel der bevolking wordt hiervan de dupe."

Hiertegen wenschten de samenstellers van het ontwerp te zien gewaakt en zij achtten dit te doen, door de Gemeente eigenares van den grond te doen worden en blijven, terwijl door het verleenen van gebruiks- en erfpachtsrecht op die gronden, aan de bevolking de gelegenheid geopend moest worden „voor een goed geordenden stadsaanleg en gecontrôleerden huizenbouw."

Met deze woorden zijn in voormelde toelichting twee voorname beginselen op den voorgrond gesteld, nl.:

A. verbetering der woningtoestanden te Semarang;

B. voorzorgen voor goede stadsuitbreiding.

Dat deze beginselen niet alleen bij de ontwerpers van voormelde toelichting, doch, van den beginne bij den geheelen Raad op den voorgrond hebben gestaan, moge blijken uit het volgende, dat aan het verhandelde in de Raadsvergaderingen is ontleend.

Reeds in de eerste vergadering van den Gemeenteraad na de zitting, waarin de installatie van den Raad plaats had, werd door den toenmaligen Voorzitter gewezen op de wenschelijkheid om tot grondexploitatie over te gaan; dit werd gezegd in verband met de vraag, of de Gemeente ook pogingen zou aanwenden om een toen nog niet verkocht deel van het voormalig Residentie-erf, thans eigendom der Gemeente, te harer beschikking te krijgen.

Doch de eigenlijke strijd voor de verbetering van woningtoestanden en voor de daartoe noodige grondexploitatie, ving aan op 21 Juni 1906. In de vergadering van dien dag werd door Dr. de Vogel, toen lid van den Gemeenteraad, het onderwerp ingeleid met een betoog, waarin de vergadering werd gewezen op de dringende noodzakelijkheid om, ten behoeve van de mindergegoeden werkzaam te zijn tot verbetering der woningtoestanden.

De inleider deed uitkomen hoe velen, tengevolge hunner financiëele omstandigheden moesten verblijf houden in de meest ongezonde buurten van Semarang en stelde, hun ten behoeve, voor, het terrein grenzende aan de Tjandiheuvels van gemeentewege als bouwterrein te gaan exploiteeren.

Het is hier de plaats niet om uit te wijden over de moeilijkheden die uit het omtrent dat voorstel genomen besluit zijn voortgevloeid. De sluiting van het genoemde terrein voor het begraven der lijken van Chineezen en de aanwijzing van een nieuw terrein tot Chineesche begraafplaats is een verstrekkend gevolg er van.

Uit de notulen der vergadering van 20 September d. a. v. blijkt hoezeer het des Raads ernstig willen is geweest in den hoogerbedoelden geest belangrijke stappen te doen. De vergadering vereenigde met algemeene stemmen zich met de strekking van een ontwerp-adres aan de Regeering, waarin werd gevraagd, om de beschikking te mogen erlangen over gunstig gelegen Gouvernementsgronden binnen het ressort van den Raad, ten einde deze tegen een lage erfpacht te kunnen uitgeven voor den bouw van goedkoope woningen.

Dat adres, na door den Voorzitter te zijn gestoken in ambtelijk kleed, werd der Regeering aangeboden onder dagteekening van 24 Juli 1907.

Het schijnt niet noodig lang stil te staan bij de briefwisseling en de daaromtrent gehouden beraadslagingen, welke op de indiening van dat adres zijn gevolgd. In hoofdzaak kwam het standpunt van de Gemeente hierop neer, dat zij de gronden, welke Staatsdomein zouden blijven, zoodanig in beheer zoude verkrijgen, waardoor zij de bevoegdheid bekwam alle rechten aan den eigendom verbonden daarop uit te oefenen.

De Regeering kon daarin niet treden, doch bleek langs *anderen* weg krachtdadige medewerking te willen verleenen.

Bij missive van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 6 Juli 1908, No. 1900 ontving de Raad mededeeling, dat de aangevraagde gronden tegen een prijs van ½ cent per M² door het Land aan de gemeente in vollen eigendom zouden kunnen worden afgestaan, bij welken afstand de vigeerende agrarische regelen zouden zijn in acht te nemen.

De aanvraag zou dus moeten plaats vinden in perceelen van geen grootere uitgestrektheid dan 10 bouws, terwijl voor zoover de aanvraag zou betreffen gronden, waarop de Inlanders bezitsrechten uitoefenen, deze rechten vooraf zouden moeten worden afgekocht.

„Is echter" — zoo luidt de bedoelde missive verder — „de Gemeente eenmaal eigenares van de gronden, hetgeen geleidelijk en naar gelang der behoefte zal kunnen geschieden, dan zullen deze gronden, zulks in tegenstelling met de door den Gemeenteraad aangegeven regeling, aan de hooger bedoelde bepalingen (1) zijn onttrokken, en met inachtneming v. z. n. alleen van de algemeene regelen van het Burgerlijk Wetboek, door de Gemeente aan derden kunnen worden afgestaan met elken persoonlijken of zakelijken titel, dien de Gemeenteraad in ieder bijzonder geval wenschelijk zal achten, en op elke, door den Raad nuttig geoordeelde voorwaarde."

De Landvoogd wilde overigens zooveel mogelijk tegemoet komen in de plannen, welke de Gemeente beoogde en deed daarom de toezegging, zoolang het door den Gemeenteraad verlangde complexgronden niet geheel in eigendom aan de Gemeente zou zijn overgedragen, geen tot dat complex behoorende gronden, behalve die, welke, naar het oordeel van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal, voor doeleinden het openbaar belang betreffende noodig zullen zijn, van Regeeringswege met eenigen titel aan derden af te staan dan in overeenstemming met den Raad.

Uit de notulen der vergadering van 20 Juli 1908 blijkt hoe de Raad zich met deze oplossing volkomen vereenigde.

Omtrent het beginsel om tijdig te zorgen voor de mogelijkheid van goede stadsuitbreiding, zij het volgende aangehaald.

„Men mag" — zoo schreef Dr. de Vogel in zijn nota aan den Gemeenteraad dd. Juni 1908 — „het m. i. een blijvende plicht van den Gemeenteraad noemen, zooveel mogelijk voor de Gemeente de eigendomsrechten te verzekeren van grond gelegen

(1) Dit ziet op de in die missive aangehaalde beperkende bepalingen, welke zouden gelden, indien de beschikking ware gegeven in den door den Raad gewenschten zin.

binnen het Gemeente-ressort; in de eerste plaats van gronden geschikt voor uitbreiding in eene gezonde streek."

„Het zij een ontwerp van voortdurende gemeentezorg er voor te waken, dat bijv. verder geen Staatsdomein binnen het ressort der Gemeente in handen van particulieren geraakt."

„Dat de Raad deze opvatting tot de zijne maakte, bleek bij de behandeling der begrooting voor 1909, waarin *f* 15.000.— werden uitgetrokken tot „Aankoop van gronden tot uitbreiding der stad."

Dit beginsel leidde er ook toe, het toen nog niet verkochte deel van het voormalige Residentie-erf in eigendom aan te vragen, toen de Regeering niet genegen bleek dat aan de Gemeente in beheer te geven met bestemming tot park. Ook de Regeering gaf er zich rekenschap van dat *hier* een ander beginsel voorzat dan, om de *woningtoestanden voor de mingegoeden te verbeteren;* immers naar aanleiding van de met het oog op de prijsbepaling door den Raad gemaakte vergelijking met gronden in het heuvelterrein wees zij er op dat, waar te dien aanzien, zij zich onder bijzondere omstandigheden bereid verklaarde de Gemeente tegemoet te komen in de uitvoering van de belangrijke uitgaven vereischende plannen van het college tot verplaatsing van de minder gezonde buurten ter hoofdplaats Semarang naar hooger gelegen gedeelten, door den benoodigden, in zijn tegenwoordigen staat geringe waarde bezittenden, grond tegen een minimum prijs af te staan, in het onderwerpelijk geval echter zoodanige afstand feitelijk niet anders zou zijn dan eene niet door bijzondere overwegingen te motiveeren schenking aan de Gemeente.

Reeds dadelijk toen de Raad begon maatregelen te treffen tot het ter beschikking krijgen van gronden, stond op den voorgrond de bedoeling tot uitgifte in erfpacht over te gaan.

Ook van hoogerhand werd op de wenschelijkheid gewezen om het verkregen of nog te verkrijgen eigendomsrecht in handen der Gemeente te houden.

De Regeerings-Commissaris voor de decentralisatie vestigde bij missive van 12 October 1908, No. 3382, de aandacht „op

de in Europa meer en meer erkende bezwaren tegen verkoop van grondbezit door Gemeenten, die wel meer of min ook voor Indië zullen gelden, waar die vervreemding bovendien zeer nadeelig moet zijn voor het crediet dat de Gemeenten zoo dringend behoeven."

En de Regeering uitte zich in eene missive van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 28 November 1908, No. 3422, waarin o. a. wordt gelezen:

„Dat in algemeenen zin, inzonderheid met het oog op hare credietwaardigheid, het wenschelijk moet worden geacht, dat ook hier te lande de Gemeenten zeker grondkapitaal trachten te verwerven en te vermeerderen en het verworven grondbezit niet weer voor goed uit handen geven, kan door de Regeering worden beaamd."

Reeds voor het ontvangen dezer missives, den 30en September 1908, besloot de Gemeenteraad tot benoeming eener Commissie, welke tot taak ontving een ontwerp samen te stellen houdende voorwaarden, waaronder door de Gemeente gronden in erfpacht zouden kunnen worden afgestaan.

Aan het daarmede uitgesproken principe bleef de Raad getrouw, ook na kennisneming van eene nota van den Voorzitter van den Gemeenteraad, waarin uitvoerig eene uiteenzetting werd gegeven van de bezwaren, welke aan het uitgeven van gronden in erfpacht zijn verbonden, ontleend aan de practische ervaringen, welke men daaromtrent in eenige steden in Holland heeft opgedaan.

Stonden alzoo de sub A. en B. genoemde, in de memorie van toelichting op het 1ste ontwerp aangeduide beginselen op den voorgrond, daaraan zijn nauw verbonden de sub C en D te noemen principe's, waarvan de Semarangsche erfpachtsverordening uitgaat, nl.:

C. dat de Gemeente medezeggenschap hebbe over de wijze van bebouwing en den tijd bepale, binnen welken die bebouwing moet zijn gereed gekomen;

D. dat de Gemeente het erfpachtscontract kan doen eindi-

gen, wanneer zij meent den grond te behoeven voor een werk van algemeen nut.

Ad C. schrijft de verordening voor, dat de akte van uitgifte moet inhouden de wijze waarop, en het plan volgens hetwelk, op den grond door of van wege den erfpachter gebouwd moet worden, de wijze van afvoer van vuil water en faecaliën, en den tijd binnen welken een en ander gereed moet zijn. De verordening zorgt er voor, dat toezicht van gemeentewege hierbij mogelijk is en geeft voorschriften omtrent een te storten bedrag als waarborg dat het bouwen met inachtneming van de deswege in de akte van uitgifte bepaalde voorschriften zal plaats hebben.

Ook omtrent de wederbebouwing van het perceel, wanneer de gebouwen, die er op gebouwd waren, geheel of gedeeltelijk zijn gesloopt of op eenigerlei wijze zijn te niet gegaan of beschadigd, geeft de verordening bepalingen, welke aan het gemeentelijk bestuur bevoegdheid tot krachtig optreden toekennen, terwijl verandering in het gebouwde, waardoor afwijking met het goedgekeurd plan ontstaat, niet zonder tusschenkomst der Gemeente kan plaats hebben.

Het 1ste ontwerp, dat door drie van de vier afdeelingen, waarin de Raad zich tot onderzoek van dat stuk had verdeeld, over het algemeen te onvolledig werd genoemd, regelde wel, dat debebouwing binnen een jaar (voor complexen werd uitzondering voorgesteld) na de uitgifte moest plaats hebben overeenkomstig vastgestelde voorwaarden, doch gaf verder ter zake geen bepalingen.

Het eindverslag over het afdeelingsonderzoek noemde het een onvolledigheid van het ontwerp, dat geen bepaling was voorgesteld, dat de bestemming van den grond bij de akte van uitgifte wordt vastgesteld en dat die bestemming niet mag worden gewijzigd zonder goedkeuring van den Gemeenteraad (of van deszelfs Voorzitter); dat geen waarborgen waren geëischt, dat de bebouwing van de perceelen zou plaats hebben volgens in de akte van uitgifte vast te stellen bijzondere voorwaarden; dat voorts geen bepalingen waren opgenomen betreffende sloopings, verbouwing, wederopbouwing van opstallen. In twee afdeelingen

werd de wenschelijkheid geuit een waarborgsom te doen storten ter verzekering van de inachtneming van den termijn, binnen welken de bebouwing moest zijn tot stand gekomen.

Terwijl de tegenwoordige verordening aan deze bedenkingen geheel tegemoet komt, heeft men daarin niet opgenomen de bepaling van den termijn, binnen welken de bebouwing dient te zijn geschied. In tegenstelling met het 1ste ontwerp laat de verordening deze regeling over aan de akte van uitgife.

De verordening zorgt er dus voor dat de Gemeente in voldoende mate invloed kan uitoefenen op de wijze, waarop het erfpachtsperceel wordt gebruikt.

Ad D. schrijft de verordening voor dat, zonder rechterlijke tusschenkomst, opzegging van de zijde der Gemeente kan plaats hebben, indien de Gemeenteraad oordeelt, voor een werk dat volgens besluit van den Gemeenteraad van algemeen nut is, de beschikking van het in erfpacht uitgegeven terrein te moeten hebben.

Eene van zelfsprekende bepaling in eene erfpachtsverordening, welke bepaling echter gepaard moet gaan met deugdelijke voorschriften ter waarborging der rechten van den erfpachter, die behoorlijk moet worden schadeloos gesteld.

Van dat beginsel gaat de Semarangsche verordening ook uit. Zij schrijft voor dat de erfpachter, behalve de gewone schadeloosstelling bij eindiging des erfpachtsrecht, bij welker berekening in dit geval, tenzij de erfpachter zich er tegen verklaart, nimmer de na te noemen verkooping voor afbraak *) plaats heeft eene uitkeering ontvangt wegens het tusschentijdsch verlies van het erfpachtsrecht, gelijkstaande aan de waarde van het erfpachtsrecht, zooals die, berekend over den nog niet verloopen duur, door deskundigen wordt geschat.

Het 1ste ontwerp, dat uitging van het algemeen beginsel, dat na het eindigen van het erfpachtsrecht de Gemeente, zonder gehouden te zijn tot eenige schadevergoeding, den vollen en vrijen eigendom van den opstal zou verkrijgen, wenschte aan den erfpachter, wiens recht tusschentijds zou eindigen, met het oog op een werk van algemeen nut, eene schadevergoeding uit te kee-

*) Zie onder F.

ren, te bepalen door deskundigen, tenzij partijen het omtrent het bedrag onderling eens waren. Bovendien voorzag dat ontwerp in het geval dat, door het terugerlangen van het beschikkingsrecht over eenig terrein ten behoeve van een werk van algemeen nut, het geheele in erfpacht begrepen perceel of complex werkelijk in waarde achteruitgaat; in dat geval zouden des kundigen ook kunnen bepalen, dat voor het geheele perceel of het geheele complex het erfpachtsrecht moet eindigen en de gronden door de Gemeente worden teruggenomen.

In een paar afdeelingen van den Raad wenschte men de deskundigen (Schattings-Commissie), bedoeld in het 1ste ontwerp, aan vaste regelen te binden en werd de volgende bepaling daaromtrent aanbevolen:

„Vergoed wordt de door deskundigen te schatten waarde, die de opstallen zouden gehad hebben, wanneer zij op het tijdstip van de tusschentijdsche eindiging van het erfpachtsrecht waren verkocht en op den grond zelf in gebruik konden zijn gebleven gedurende den tijd, welken het erfpachtsrecht in het normale geval nog zou geduurd hebben en het met in achtneming van dezen maatstaf bepaalde bedrag wordt voor de vaststelling van het definitief bedrag der schadevergoeding vermeerderd met 10%.

Het 2e ontwerp nam deze bepaling inderdaad op. Het 3e ontwerp daarentegen ging het erfpachtsrecht onafhankelijk beschouwen van den opstal; regelde de vergoeding voor opstal ongeveer als bij de gevallen waarin het recht eindigt door het verstrijken van den termijn, waarvoor het is verkregen, en kende afzonderlijk toe eene schadeloosstelling voor het tusschentijds eindigen van het recht.

Aldus werd ook de verordening vastgesteld. Eene bepaling, als in het 1ste ontwerp voorkwam omtrent de gevallen, waarin door terugerlanging van het beschikkingsrecht over eenig deel van een terrein, het geheele perceel of perceelencomplex in werkelijke waarde achteruitgaat, wordt in het 2e en 3e ontwerp en in de verordening niet aangetroffen.

E. De verordening gaat van het beginsel uit dat de canon

onveranderd blijft gedurende den duur van het recht. De akte van uitgifte zal inhouden het bedrag van de jaarlijks door den erfpachter te betalen pachtsom.

Het eindverslag omtrent het afdeelingsonderzoek betreffende het 1ste ontwerp, waarin een wisselende canon was voorgesteld, geeft een beeld van de bezwaren, welke daartegen zijn ingebracht. Er bestond vrees, dat een wisselende canon het verkrijgen van gelden onder hypothecair verband zeer zou bemoeilijken, omdat, wanneer men niet weet hoeveel de canon na periodieke herziening zal bedragen, het niet mogelijk is van te voren nauwkeurige berekeningen te maken. Daardoor zou de wisselende canon de animo om op erfpachtsgronden te bouwen zeer verminderen. Men meende dat, waar het erfpachtsinstituut zich te Semarang nog geheel moet inburgeren, de voor de Gemeente uit den wisselenden canon voortvloeiende voordeelen voorloopig dienden te worden prijs gegeven. Er werd ook op gewezen dat bij uitgifte in erfpacht niet in de eerste plaats moet worden gedacht aan der Gemeentekas belangen. Hoofdzaak achtte men het, dat de Gemeente in staat zij, de wijze waarop haar gronden worden gebruikt, naar het inzicht van den Gemeenteraad te regelen en dat zij door haar groot grondbezit invloed kan uitoefenen op de grondprijzen en daardoor op de huurprijzen.

Op grond van deze bedenkingen tegen wisselenden canon, werd dit beginsel reeds bij de samenstelling van het 2e ontwerp losgelaten.

F. De verordening gaat voorts uit van het beginsel, dat de Gemeente vergoeding dient te verleenen voor den opstal, die na het eindigen van het recht in vollen eigendom aan de Gemeente overgaat.

Zooals gezegd, ging het 1ste ontwerp van een tegenovergesteld principe uit. Dit vond echter in drie van de vier afdeelingen van den Raad bestrijding, Twee afdeelingen waren van oordeel, dat de toekomstige Gemeenteraad niet mag worden verplicht, gebouwen, die misschien voor de Gemeente waardeloos zijn, over te nemen; niettenmin achtten zij het mogelijk bepalingen te stellen die èn voor de Gemeente èn voor den erfpachter aan-

nemelijk zijn. „Men wilde nl." — zoo leest men in het meergenoemde eindverslag — „bij het eindigen van den erfpachtstermijn aan den laatsten erfpachter de door deskundigen of bij minnelijke schikking te bepalen waarde der opstallen vergoeden, wanneer deze nog in goeden staat verkeeren en:

1°. de Gemeente de opstallen voor eenig doel kan gebruiken of wel

2°. de grond met de opstallen opnieuw in erfpacht wordt uitgegeven.

Daarentegen wilde men de opstallen voor afbraak verkoopen en de opbrengst daarvan aan den laatsten erfpachter uitkeeren, wanneer:

1°. de Gemeente den grond voor eenig doel, aanleg van een weg, een park, verbetering van hygiënische toestanden, noodig heeft en de opstallen voor haar geen waarde hebben;

2°. de opstallen zich in zoodanigen staat bevinden, dat naar het oordeel van den Gemeenteraad afbreken gewenscht is;

3°. wanneer het niet mogelijk blijkt den grond met de opstallen opnieuw in erfpacht uit te geven."

In het voor den erfpachter ongunstige geval zou deze, door zoodanige regeling, althans nog de waarde van de afbraak vergoed krijgen, terwijl zou worden voorkomen dat voor de Gemeente waardelooze opstallen zouden moeten worden overgenomen.

Het 2e ontwerp hield met deze opmerkingen rekening doch de samensteller van het 3e ontwerp kon zich daarmede niet vereenigen. In de toelichting op dat ontwerp leest men:

„De nu ingediende verordening bepaalt, dat de vergoeding steeds zal worden verleend, wanneer de opstallen zich in bruikbaren toestand bevinden, dat daarentegen slechts de afbraakwaarde zal worden vergoed, wanneer de gebouwen voor hun bestemming onbruikbaar zijn en door herstel niet bruikbaar kunnen worden gemaakt. De ontwerper oordeelde — en de ondergeteekende moesten het hem toegeven — dat het niet van omstandigheden, ontstaan buiten toedoen van den erfpachter,

en die hij dus niet had kunnen voorzien, mag afhangen, of er voor de opstallen een vergoeding zal worden uitgekeerd, hetgeen bij het ontwerp - van Doorninck (*) het geval was, aangezien niet van te voren vaststaat of de Gemeente na afloop van het erfpachtscontract de grond aan zich zal trekken, dan wel opnieuw in erfpacht zal uitgeven. Op deze wijze zou de kans op vergoeding een loterijkans worden, de een krijgt de prijs, de ander trekt een niet. Vandaar dat besloten werd voor te stellen de vergoeding uitsluitend afhankelijk te stellen van de bruikbaarheid der opstallen, hetgeen er ongetwijfeld toe zal medewerken, dat deze goed worden onderhouden.

„O.i. kan tegen een dergelijke bepaling weinig bezwaar bestaan. De Gemeente toch zal alleen zulke opstallen moeten overnemen, die zich in bruikbaren staat bevinden, zoodat zij niet gedwongen kan worden voor onbruikbare gebouwen een flinke vergoeding te betalen. Er zal dus slechts voor gezorgd moeten worden, dat de toekomstige Gemeente over een zeker kapitaal beschikken kan, ten einde aan hare verplichtingen jegens den erfpachter te voldoen. Dit kapitaal behoeft echter niet zoo groot te zijn als de waarde van het huis van 75 jaren, aangezien op bruikbare gebouwen steeds hypotheek te krijgen is. Wij gelooven daarom dat volstaan kan worden met een reserve, gelijkstaande met 30 % van de oorspronkelijke bouwkosten."

„Volgens door een deskundige gemaakte berekening moet men, om aan het eind van 75 jaren een kapitaal van *f* 10.000.— te bezitten, jaarlijks aan het begin van het jaar op zij leggen:

bij een rentevoet van 3 % *f* 36.— per jaar.
„ „ „ „ 4 % *f* 21.50 „ „

„Wil dus de Gemeente aan het eind van 75 jaren bovengenoemde 30 % tot haar beschikking hebben, dan moet zij de jaarlijksche pachtsom met 0.108 % of 0.0645 % van de bouwkosten verhoogen en dit bedrag reserveeren. Bij een huis van *f* 10.000.— komt dat te staan op een jaarlijksche meerdere uitgave van *f* 10.80 of *f* 6.45 (al naar gelang 3 % of 4 % wordt berekend) wat geen verhooging van beteekenis is."

*) 2e ontwerp.

„Bij deze berekening is uitgegaan van de verorderstelling, dat de toekomstige Gemeente de grond met de opstallen na afloop van het erfpachtscontract zelf zal exploiteeren, m. a. w. zelf als verhuurster van huizen zal optreden, terwijl het natuurlijk volstrekt niet is uitgesloten dat de Gemeente bij het sluiten van een nieuw erfpachtscontract de opstallen aan den erfpachter overdoet, in welk geval de Gemeente in het geheel geen kapitaal behoeft, tenzij de door deskundigen te bepalen prijs zoo hoog is, dat niemand de opstallen tegen dien prijs wil overnemen en de Gemeente er dus op moet toeleggen.

„Een ander geval is, dat de Gemeente de grond voor andere doeleinden wil gebruiken en dan een flinke som moet betalen voor gebouwen die, hoewel nog bruikbaar, toch moeten worden afgebroken. De tegenwoordige Gemeente kan deze mogelijkheid tot zeer geringe afmetingen terugbrengen, door bij de uitbreidingsplannen rekening te houden met de toekomst, door op haar gronden breede straten aan te leggen en flinke stukken voor park te reserveeren, zoodat met grond verwacht mag worden dat het plan tot in lengte van dagen aan hooge eischen voldoet".

Met deze toelichting is het hierbesproken beginsel duidelijk te overzien.

De bedoelde bepaling werd in de verordening opgenomen, enkel met deze wijziging dat de bestemming, waarvoor de gebouwen eventueel nog bruikbaar moeten zijn, of na herstel bruikbaar gemaakt moet worden, die is, welke de akte van uitgifte heeft bepaald.

Dit betreft dus de vergoeding van den opstal bij het eindigen van het erfpachtsrecht door verloop van den termijn waarvoor het is verkregen.

Afwijkend voorschrift bestaat voor de gevallen, waarin het erfpachtsrecht tusschentijds eindigt:

1e. wanneer de Gemeente het terrein noodig heeft voor een werk van algemeen nut;

2e. wanneer door wanpraestatie het erfpachtsrecht van de zijde der Gemeente wordt opgezegd.

Over het geval sub 1e werd reeds gehandeld onder D.

Ten aanzien van sub 2e heeft veel verschil van meening bestaan.

Zooals meer gezegd: het 1ste ontwerp wenschte in het algemeen geen vergoeding voor den opstal toe te kennen; dus ook niet in dit geval. Volgens dat ontwerp kon de Gemeenteraad, bij niet-voldoening door den erfpachter aan eenige verplichting, na eene waarschuwing bij besluit verklaren, dat het erfpachtsrecht zou zijn vervallen, zonder dat daartoe eenige verdere rechterlijke tusschenkomst zou noodig zijn.

Hiermede konden verschillende leden zich echter niet vereenigen. Men achtte het een bezwaar dat de bepaling geen antwoord gaf op de vragen:

hoelang de erfpachter met het betalen van den canon achterstallig mag zijn, alvorens de Gemeenteraad het erfpachtsrecht vervallen kan verklaren;

op welk tijdstip alsdan het erfpachtsrecht eindigt;

en dat geen termijn werd genoemd, binnen welken de erfpachter de gelegenheid zou hebben, alsnog zijne verplichtingen na te komen.

Aan deze bedenkingen kwam het 2e ontwerp geheel tegemoet, doch ook dat bleef vasthouden aan het beginsel, dat, in gevallen als de onderwerpelijke, de opstallen zonder eenige vergoeding aan de Gemeente zouden overgaan. De onderteekenaars der toelichting op het 3e ontwerp waren omtrent dit punt verschillend van gevoelen.

Eenerzijds werd de vrees geuit dat niet-toekenning van vergoeding bij hypotheeknemende instellingen ernstige bezwaren zou ontmoeten, daar het onderpand hun zou zijn ontnomen.

Bovendien, oordeelde men, behoeft de Gemeente van des erfpachters wanpraestatie geen voordeel te genieten; zij dient enkel tegen nadeel te zijn beschermd.

De samensteller van het 3e ontwerp trachtte dit doel te bereiken door het voorschrift, dat den nalatigen erfpachter wordt uitgekeerd de door deskundigen geschatte waarde der opstallen, verminderd:

1°. met het bedrag van achterstallige pachtpenningen, boeten, enz.;

2°. met eene vergoeding, vast te stellen door dezelfde deskundigen, voor de schade, welke de Gemeente leed door de wanpraestatie van den erfpachter.

Anderzijds werd daarentegen de vrees geuit, dat bij eene zoodanige regeling benadeeling der Gemeente niet is uitgesloten. Het zou toch niet gemakkelijk vallen de schade met juistheid te becijferen. Daarom werd de voorkeur gegeven aan de volgende regeling, welke hier uit de toelichting wordt overgeschreven:

„Zoodra de door den Gemeenteraad uitgesproken vervallenverklaring rechtsgeldig is geworden, wordt het erfpachtsrecht voor den verderen duur die het recht in normale omstandigheden zou hebben gehad, in het openbaar verkocht en de opbrengst daarvan aan den nalatigen erfpachter uitgekeerd, na aftrek van;

1°. de door openbare verkooping veroorzaakte onkosten;

2°. de achterstallige pachtpenningen, verhoogd met de boeten en de onbetaald gebleven verpondingsbelasting;

3°. de op het erfpachtsrecht rustende hypotheken, voor zoover de opbrengst daartoe toereikend is".

„De hypotheekhouders krijgen bij deze regeling dezelfde uitkeering, die zij ook bij executorialen verkoop zouden erlangen, behoudens de achterstallige pachtpenningen, die anders misschien voor de Gemeente zouden verloren gaan".

„Een tweede voordeel van de laatstgenoemde regeling is, dat de Gemeente niet onverwachts voor de noodzakelijkheid wordt geplaatst om huizen te koopen, waarop bij de begrooting niet was gerekend, hetgeen tot financieele moeilijkheden aanleiding zou kunnen geven."

De voorstander van deze regeling heeft zijn voorstel toen bij wijze van amendement schriftelijk ingediend.

Deze geheel verschillende voorstellen leidden in de vergadering van den Gemeenteraad van 8 Maart 1911, waarin de Semarangsche erfpachtsverordening werd vastgesteld, tot eene langdurige discussie.

De Ontwerper meende dat het in het openbaar verkoopen zooals „anderzijds" was vastgesteld, aanleiding kan geven tot

moeilijkheden en dat het kan voorkomen, dat er geen liefhebbers zijn en de Gemeente bezitster wordt. Volgens den ontwerper beoogde het amendement alleen het belang van de Gemeente. De notulen der vergadering vermelden niets meer omtrent bedoelde langdurige discussie, zoodat niet kan worden nagegaan welke argumenten door den voorsteller van het amendement hiertegen nog zijn aangevoerd.

't Slot was dat de Raad zich vereenigde met de redactie van den ontwerper der verordening en dus diens beginsel aanvaardde.

Ad G. Bij het onderzoek van de 1ste ontwerp-verordening werd in drie afdeelingen gewezen op de noodzakelijkheid, in de erfpachtsverordening bepalingen op te nemen, die de rechten van de hypotheekhouders beschermen.

„Waar de wetgeving"— zoo werd in een afdeeling opgemerkt — „op dit stuk geen bepalingen bevat, die den hypotheekhouder waarborgen, dat hij in het hypothecair verband van erfpachtsrecht en opstallen genoegzame verzekering vindt voor de voldoening van zijn schuldvordering, behoort in deze de erfpachtsverordening in te grijpen, opdat de bezwaren, die tegen het geven van hypotheek of erfpachtsrecht en opstallen bestaan en die geenszins denkbeeldig zijn, zooveel mogelijk worden weggenomen. Wanneer de Gemeente hiertoe niet medewerkt, zal het waarschijnlijk zeer bezwaarlijk, zoo niet onmogelijk zijn om bouwcrediet onder dat verband te verkrijgen, waardoor het geheele erfpachts-instituut gevaar zou loopen."

Men wees op de wenschelijkheid van een voorschrift, dat de Gemeente, bij eventueele uitkeering van schadevergoeding, daarmede allereerst vorderingen van hypotheekhouders zou voldoen. Voorts wenschte men eene bepaling te zien opgenomen, waardoor bij wanpraestatie van den erfpachter, de hypotheekhouder in de gelegenheid zou worden gesteld datgene te verrichten, dat de erfpachter had moeten doen.

Het 2e ontwerp, dat omtrent vergoeding van opstal bij het eindigen des erfpachtsrechts bepalingen, gaf, als hiervoor onder F. aangegeven, kwam, evenals op de andere punten, tegemoet aan de bedenkingen tegen het 1ste ontwerp ingebracht. Het gaf

regels, waardoor de hypotheekhouders uit eigen hoofde van de Gemeente uitkeering zouden erlangen van de netto-opbrengst der opstallen, of van de door deskundigen te bepalen koop- of overnemingssom, of van de bij tusschentijdsche beëindiging van het erfpachtsrecht ten behoeve van een werk van algemeen nut, uit te keeren schadevergoeding, ieder voor het deel dat hem zoude toekomen, wanneer verdeeling van den koopprijs in geval van executie zoude plaats hebben. Na voldoening van de vorderingen der hypothecaire schuldeischers, zou het eventueel overschot van die opbrengst, of van bedoelde som of schadevergoeding, uitgekeerd worden aan den gewezen erfpachter.

Bepalingen waren er voorts in opgenomen, krachtens welke de hypotheekhouders moesten worden in de gelegenheid gesteld te voldoen aan de op den erfpachter rustende en door dezen verzuimde verplichtingen, terwijl tevens een voorschrift werd voorgesteld, volgens hetwelk de vervallenverklaring van het recht, wegens wanpraestatie van den erfpachter, zou worden opgeschort, wanneer een der hypotheekhouders, binnen bepaalden termijn, aan den Voorzitter van den Gemeenteraad zou hebben kennis gegeven van zijn voornemen, om over te gaan tot executie.

Het 3e ontwerp nam ook op het beginsel dat vergoeding voor opstal en schadeloosstelling, wegens beëindiging van het erfpachtsrecht, rechtstreeks zou worden uitgekeerd aan de hypotheekhouders voor zoover hunne hypothecaire vorderingen met hypothecaire renten nog niet gekweten zijn. De hypotheekhouders zouden daartoe binnen bepaalden termijn, hunne titels met opgave van hetgeen zij aan de hoofdsom en renten, door hypotheek verzekerd, nog te vorderen hebben, bij den Voorzitter van den Gemeenteraad moeten indienen. De erfpachter zou ten aanzien van vergoeding en schadeloosstelling slechts recht van vorderen tegenover de Gemeente hebben voor zoover de vergoeding en schadeloosstelling de uitkeeringen aan de hypotheekhouders te boven gaan. De Voorzitter van den Gemeenteraad zou een verdeelingstaat opmaken, waartegen erfpachter en hypotheekhouders verzet zouden kunnen aanteekenen. In geval van verzet zou de rechter hebben te beslissen.

Evenals in het 2e ontwerp werd ook in het 3e ontwerp den hypotheekhouder gelegenheid geopend aan de eventueel door den erfpachter verzuimde verplichtingen te voldoen.

Het 3e ontwerp ging nog verder in de zorg voor des hypotheekhouders rechten, door voor te schrijven, dat, indien en voor zoolang er hypotheek gevestigd is op het erfpachtsrecht, zonder toestemming of medewerking van de hypotheekhouders geenerlei wijziging mag gebracht worden in hetgeen in de akte van uitgifte is overeengekomen, omtrent de omschrijving van het erfpachtsperceel, het bedrag van de jaarlijksche pachtsom en den duur van het recht.

Bovendien bepaalde het ontwerp dat, zoolang een hypotheek gevestigd is op het erfpachtsrecht, de Gemeente, ten ware de hypotheekhouders hunne toestemming of medewerking daartoe verleenden, zich zou onthouden „van elke daad, strekkende tot terugerlanging van het erfpachtsrecht bij wege van onderhandschen aankoop, ruil, schenking of anderen titel van verkrijging of bij wege van aankoop of zoodanige openbare vendutie, als waarbij krachtens de algemeene verordeningen de kooper het recht van zuivering der hypothecaire lasten mist, alsmede van elke overeenkomst tot beëindiging van erfpachtsrecht."

Hetgeen te dier zake in de toelichting op het ontwerp wordt gezegd moge hier nog een plaats vinden.

„Aangezien de Gemeente de vergoeding alleen geeft, ingeval beëindiging van het recht volgens artikel 13 (1) A, B en C (niet van D. en E van dat artikel) zou de hypotheekhouder bedrogen uitkomen, indien de erfpachter het erfpachtsrecht eenvoudig aan de Gemeente overdeed. In de gevallen D en E kon men nl. geen vergoeding geven want òf de Gemeente betaalt in die gevallen reeds een koopprijs, òf het erfpachtsrecht is

(1) Artikel 13. Het erfpachtsrecht neemt onder meerderen een einde:
A. door verloop van den termijn waardoor het gevestigd is.
B. tengevolge van ontbinding van den rechtstitel, krachtens welken het gevestigd is.
C. door opzegging van de zijde van de Gemeente.
D. door vermenging met het eigendomsrecht.
E. door daartoe strekkende overeenkomst tusschen erfpachter en Gemeente.

den erfpachter b. v. zoo weinig waard, dat hij het voor niets wenscht terug te geven. Vergoeding heeft in het laatste geval geen zin en evenmin in het eerste geval dat zich o. a. ook voordoet, wanneer de Gemeente op een openbare vendutie het recht koopt (b. v. in geval zij executante is). De prijs, waarvoor zij dan koopt, mag geacht worden de waarde van het geheele erfpachtsrecht, dus zeker ook van de opstallen, te vertegenwoordigen".

„Algeheel uitsluiten kan men natuurlijk een onderhandschen aankoop etc. door de Gemeente niet. Is er geen hypotheekhouder, dan is er geen bezwaar tegen. Men moet onderhandschen aankoop echter uitsluiten, als er een hypotheekhouder is, tenzij deze meewerkt. Die medewerking zal dan in den regel wel alleen verkregen worden, als Gemeente, erfpachter en hypotheekhouder het er over eens worden, dat de Gemeente den koopprijs, die immers reeds de waarde van het geheel vertegenwoordigt, direct aan den hypotheekhouder uitkeert, ten bedrage van diens vordering."

„Op den zelfden grond behooren zonder medewerking van den hypotheekhouder aankoopen op openbare venduties te worden uitgesloten, althans in het algemeen. Daarentegen behooren niet te worden uitgesloten *die* openbare verkoopingen, waarbij de kooper het recht van zuivering heeft. Wel wordt indien de Gemeente op een zoodanige vendutie kooper wordt en dus het erfpachtsrecht door vermenging te niet gaat, geen vergoeding uitgekeerd, maar de Gemeente kan geacht worden de waarde betaald te hebben. En die waarde wordt bij zulke venduties uit kracht der wet in de eerste plaats besteed tot afbetaling der hypotheken, waarna alle hypotheken geroyeerd worden. Het zelfde zou plaats hebben, indien op zulk eene vendutie een ander dan de Gemeente kooper was geworden."

Eindelijk gaf het 3e ontwerp nog eene bepaling, waardoor de Gemeente verplicht zou worden om op verzoek bij notariëele overeenkomst zich te verbinden ook tegenover den hyphotheekhouder of deszelfs cessionaris, de in Hoofdstuk II aangeduide verplichtingen na te komen.

Met eenige kleine wijzigingen zijn al deze bepalingen uit het 3e ontwerp in de verordening overgenomen.

De verordening mag dus zeker geacht worden van het beginsel uit te gaan, dat de rechten der hypotheekhouders behoorlijk behooren te worden beschermd.

H. Afwijkend van voorschriften der verordening kunnen in een akte van uitgifte bepalingen worden opgenomen. Daartoe is in artikel 2 sub K der verordening de bepaling geschreven, dat de akte van uitgifte zoo noodig de bijzondere bepalingen inhoudt, waaronder het erfpachtsrecht wordt gevestigd.

Art. 4 der verordening zegt voorts: „De bijzondere bepalingen waaronder het erfpachtsrecht wordt gevestigd, kunnen regels stellen omtrent de bestemming, die aan den grond en gebouwen gegeven moet worden, de afsluiting aan en de toegangen tot de aangrenzende wegen, de drinkwatervoorziening, het aanleggen van waterwerken, het gebruik van bestaande waterleidingen, en verder omtrent alles, waarvan door partijen regeling gewenscht wordt geacht."

Aan het slot van de akte van uitgifte pleegt dan de volgende alinea te worden opgenomen: „Voor zoover in dit besluit is afgeweken van het bepaalde bij Hoofdstuk II der Semarangsche Erfpachtsverordening zal zulks worden opgevat als eene bijzondere bepaling als bedoeld bij art. 2 sub K en art. 4 dier verordening.

II. Opzet Grondbedrijf.

De exploitatie van het grondbedrijf is geregeld bij verordening, afgekondigd in het extrabijvoegsel van de Javasche Courant van 21 April 1911.

Krachtens die verordening is het bedrijf ingesteld met ingang van 1 Januari 1911.

Aan het hoofd der exploitatie staat de Directeur van Gemeentewerken; in het oppertoezicht over het bedrijf, wordt de Voorzitter van den Gemeenteraad bijgestaan door eene Commissie uit den Gemeenteraad.

Onder de exploitatie wordt verstaan: het in privaat bezit verkrijgen van onroerend goed, het aanleggen en onderhouden

van werken, waardoor het mogelijk zal zijn dien eigendom als bouwterrein of bouwland te exploiteeren en het verhuren, verpachten of op andere wijze rentegevend maken van dien eigendom.

In de benoodigde fondsen voorziet de Gemeente.

De kas der Gemeente is als zoodanig ook de kas van het bedrijf. Alle uitgaven en ontvangsten geschieden door den Gemeentekashouder. Het bedrijf heeft geen eigen kasbeheer. Wel echter eene geheel afzonderlijke boekhouding volgens de dubbele methode.

Bij deze administratie wordt, naar voorschrift der verordening, in aanmerking genomen, dat zoowel over de debet- als de creditzijde der bedrijfsrekening met de Gemeente vijf procent rente wordt vergoed. Deze renteberekening wordt ook in acht genomen met betrekking tot de kapitaalrekening met de Gemeente.

Op de bedrijfsrekening komen alle onderhoudsuitgaven voor aangelegde rioleering- en draineeringswerken, kosten van onderhoud en verlichting van die wegen en plantsoenen, die bij besluit van den Gemeenteraad geheel of ten deele ten laste van het grondbedrijf zijn gebracht, rente, belastingen, administratie- en schattingskosten, dus de gewone uitgaven, op de kapitaalrekening: de kosten van aankoop der gronden en van aanleg der genoemde werken, alzoo de buitengewone uitgaven. Het saldo der bedrijfsrekening wordt, tenzij de Gemeenteraad anders beslist, elk jaar overgeschreven op de kapitaalrekening.

Overeenkomstig artikel 1 der verordening heeft de Gemeenteraad bij besluit aangewezen, welke onroerende goederen der Gemeente onder de exploitatie van het grondbedrijf zijn gebracht.

Voor zoover deze op 1 Januari 1911 reeds in bezit der Gemeente waren, zijn de eigendommen aan het grondbedrijf overgegeven tegen een bedrag, gelijkstaande aan het totaal der uitgaven, welke de Gemeente ten behoeve dier eigendommen heeft geleden, vermeerderd met 5 % rente 's jaars.

Gronden na 1 Januari 1911 aan het grondbedrijf in beheer gegeven, worden ingebracht tegen den kostenden prijs.

Het is de bedoeling de aan het grondbedrijf in beheer gegeven gronden te verdeelen in vijf categorieën:

1°. gronden niet geschikt ter exploitatie als bouwterrein;
2°. gronden in gebruik voor of bestemd voor wegen, pleinen en plantsoenen;
3°. gronden, geschikt voor de exploitatie als bouwterrein, doch niet als zoodanig in gebruik;
4°. gronden, uitgegeven in erfpacht of zakelijk gebruiksrecht;
5°. gronden, waarvan de bestemming nog niet is vastgesteld.

De gronden sub 1 worden op de balans gebracht tot een bedrag, gelijkstaande aan de aan het Gouvernement van N.-I. betaalde koopsom; de gronden sub 2 tegen het nominale bedrag van *f* 0.01. De gronden sub 3 zullen bij uitgifte in erfpacht of zakelijk gebruiksrecht worden overgeboekt op de gronden sub 4 tegen een bedrag, gelijk aan 20× den jaarlijkschen canon, verminderd met het aandeel van het perceel in de kosten van onderhoud van werken, van verlichting, van administratie en van schatting.

Levert het bedrijf winst op, dan zal de Gemeenteraad bepalen of deze wordt uitgekeerd aan de Gemeente, dan wel gebracht op de reserverekening.

Winst door overboekingen van gronden van sub 3 op sub 4 wordt steeds voor de helft op de reserverekening gebracht.

Is er verlies, dan wordt dit òf bijgeschreven op de waarde der gronden, sub 3, òf bestreden uit de reserverekening; de beslissing hiervoor berust bij den Gemeenteraad.

De juiste balanswaarde van een erfpachtsperceel is alzoo na te gaan uit de boeken van het bedrijf en bij het in erfpacht uitgeven wordt zorg gedragen dat de Gemeente, door de te betalen erfpacht, vergoed krijgt de kosten welke voor het bedoelde perceel ten laste der Gemeente zijn gekomen.

Besluit de Gemeenteraad tot uitgifte in erfpacht van eenig onder de exploitatie van het grondbedrijf vallend grondbezit aan eene instelling van liefdadigheid of openbaar nut of ten behoeve der volkshuisvesting, tegen een canon, die, gekapitaliseerd zijnde, blijft beneden de balanswaarde van het onroerend goed, dan kan de Gemeenteraad bepalen, dat het verschil tusschen gekapitaliseerden canon en balanswaarde zal worden uitgekeerd aan het grondbedrijf.

Wordt een deel van het onder de exploitatie van het grondbedrijf begrepen grondbezit bij besluit van den Raad aan dat beheer onttrokken, dan wordt de balanswaarde van dit deel aan het grondbedrijf uitgekeerd.

Naar bevel der verordening zal telkens na vijf jaar de waarde der onder het grondbedrijf ressorteerende eigendommen der Gemeente door deskundigen worden geschat. De in vorenaangeduide categorische opgaaf, sub. 1, 2 en 4, bedoelde gronden kunnen van deze schatting bij besluit van den Gemeenteraad worden uitgesloten.

De gronden, welke in den staat, waarin zij verkeeren, reeds als bouwterrein kunnen worden geëxploiteerd, worden geschat op de vermoedelijke verkoopwaarde als bouwterrein, in verband met de opbrengst van soortgelijke terreinen; de andere eigendommen op de vermoedelijke verkoopwaarde in den staat waarin zij verkeeren.

Overtreft de schatting de balanswaarde, dan zal het verschil op de balanswaarde worden bijgeschreven en, ter beslissing van den Gemeenteraad:

òf worden uitgekeerd aan de Gemeente;

òf worden overgebracht op de reserverekening.

Overtreft de balanswaarde de schattingswaarde, dan wordt het verschil op de gronden afgeschreven en,

òf gebracht ten laste der Gemeente,

òf gedekt uit de reserverekening.

Aldus is het grondbedrijf te Semarang opgezet. Men is daarbij niet uitgegaan van het in Holland geldende beginsel, dat het tegenwoordig geslacht zoo weinig mogelijk moet worden belast met uitgaven welke eerst een later geslacht zullen ten goede komen, en alwaar, uit dat oogpunt, rente en aflossing van ten behoeve van grondaankoop gesloten leeningen wederom uit leeningsgelden worden bestreden, wanneer en voor zoover de inkomsten uit de verpachte of verkochte gronden niet toereikend zijn.

Met het oog op het betrekkelijk gering bedrag, dat jaarlijks zal zijn af te lossen, kwam het wenschelijk voor dit bedrag uit de gewone geldmiddelen te voldoen. Het tegenwoordig ge-

slacht zou niet noemenswaardig worden belast, de jaarlijksche rente zal er door verminderen en de Gemeente zal op den duur daardoor in het bezit komen van onbezwaarde eigendommen, tengevolge waarvan de credietwaardigheid der Gemeente wordt verhoogd.

De samenstellers der regeling stelden zich niet voor, dat in de eerste jaren de rente uit de inkomsten van het bedrijf zou kunnen worden betaald, doch naar de meening der ontwerpers, zal het verlies aanvankelijk hoogstens *f* 10.000.— à *f* 12.000.— bedragen en geleidelijk verminderen, naarmate meer gronden in erfpacht worden uitgegeven.

Zooals hiervoor is gebleken, worden kosten van onderhoud en verlichting van wegen, behoorende tot het gebied van het bedrijf, als uitgaven op het grondbedrijf geboekt. Ofschoon ook de samenstellers der betrekkelijke verordening dit feitelijk niet billijk oordeelden, scheen het voor Semarang geen bezwaar, met het oog op den betrekkelijk lagen prijs, waarvoor de gronden in het heuvelterrein zijn verkregen, en waardoor het toch mogelijk blijft de gronden tegen zeer billijken prijs in erfpacht uit te geven, ook al worden onderhouds- en verlichtingskosten der wegen ten laste der aanliggende erven gebracht. Het ligt in de bedoeling te dezen aanzien onderscheid te maken tusschen wegen voor doorgaand verkeer en wegen voor buurtverkeer. Worden de bedoelde kosten voor buurtwegen geheel ten laste van het grondbedrijf gebracht, waar het wegen voor doorgaand verkeer betreft, dient de Gemeenteraad telkens uit te maken, welk aandeel het grondbedrijf in deze kosten zal hebben te dragen.

Aankoopfonds.

In nauw verband met de invoering der Erfpachtsverordening staat de instelling van het Aankoopfonds voor het Grondbedrijf.

Het scheen gewenscht bijtijds maatregelen te nemen, waardoor de vergoeding welke bij expiratie van den erfpachtstermijn zal zijn uit te keeren, b.v. voor de helft aanwezig zou zijn.

Daartoe zou een gedeelte van de jaarlijks te innen erfpachtssommen afgezonderd worden tot vorming van het bedoelde aankoopfonds.

Het Raadsbesluit van 14 September 1911 (Gemeenteblad 5e jaargang, pag. 575 e. v.) regelde de instelling van dat Fonds.

Het besluit werd gewijzigd bij Raadsbesluit van 28 Mei 1914 (notulen 1914, No. 5, pag. 545).

Hier volgt het door de Financiëele Commissie uitgebrachte verslag nopens het beheer van dat Fonds.

Verslag der Commissie voor de Financien, betreffende het beheer van het „Aankoopfonds in verband met artikel 22 der Semarangsche Erfpachtsverordening."

In eene in de maand April 1912 gehouden vergadering onzer Commissie werd vastgesteld, dat de gelden van het Fonds zullen worden belegd op dezelfde wijze, als waarop volgens door den Raad te nemen besluit, de belegging zoude geschieden van de gelden, bedoeld bij artikel 66 der Gemeentebegrooting voor 1911 en artikel 66 der Gemeentebegrooting voor 1912. Bij Raadsbesluit van 14 Juni 1912 (Gemeenteblad 6de Jaargang, 1912, pagina 643) werd goedgevonden te bepalen, dat deze belegging zoude plaats hebben in fondsen, die in aanmerking komen voor belegging der reserves van de Javasche Bank.

Naar aanleiding van een desbetreffend verzoek van den Voorzitter van den Gemeenteraad dd. 25 Maart 1912, No. 204, gaf de Directeur van het Grondbedrijf bij missive van 28 Maart 1912, No. 65/14, in overweging, om, waar de stortingen in het Fonds, voor zoover deze de toen ontvangen pachten betroffen, nog geen *f* 100.— zouden bedragen, de eerste storting in het Aankoopfonds eerst te doen plaats hebben, nadat de opgave omtrent de betaling der pachtpenningen in de maand Juli 1912 van den Gemeentekashouder zoude zijn ingekomen.

Naar aanleiding van dat advies besloot onze Commissie in hare voormelde vergadering, eene beslissing omtrent de keuze der fondsen op te schorten, tot het tijdstip, waarop de eerste storting in het Aankoopfonds zou geschieden.

Bij schrijven van den 20 September 1912, No. 204/14, deelde de Directeur van het Grondbedrijf mede, dat in het Aankoopfonds was te storten een bedrag van *f* 917.37⅝. Op verzoek

werd daarvoor door de Javasche Bank aangekocht een 3½ % Obligatie Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij van *f* 1000.—. Deze aankoop vorderde eene uitgaaf van *f* 906.71. Bleef alzoo te beleggen *f* 10.66⁵.

Blijkens mededeeling van den Directeur van het Grondbedrijf dd. 6 Februari 1913, No. 42/14, was op dien datum voor belegging beschikbaar *f* 714.86⁵. Dit bedrag, benevens voormeld overschot van *f* 10.66⁵ kon derhalve weder voor aankoop van beleggingsfondsen worden besteed.

In overleg met de Commissie van bijstand voor het Grondbedrijf stelde onze Commissie voor de financiën de volgende regeling vast.

Ten behoeve van het Aankoopfonds worden voorloopig tot een bedrag van *f* 2000.— fondsen aangekocht. Dit bedrag zal worden verhoogd telkens zoo spoedig daartoe aanleiding bestaat, als wanneer dit door den Voorzitter aan de Javasche Bank wordt medegedeeld. De Gemeente stort telkens de geheele voor belegging beschikbare bedragen.

De rente, welke van de aangekochte fondsen wordt gemaakt, wordt verminderd met de rente van het bedrag dat van de koopsom der fondsen door de Gemeente nog niet is gestort.

De overblijvende rente wordt voor belegging gestort.

Tengevolge van een misverstand bleef het antwoord op des Voorzitters schrijven aan de Javasche Bank, waarin van bovenstaande regeling sprake was, geruimen tijd uit. Na eenige correspondentie hieromtrent werd door de Javasche Bank den 17 September 1913 eene concept-overeenkomst aangeboden, welke overeenkomst na bespreking in onze Commissie door den Voorzitter werd onderteekend.

Hieronder volgt een opgaaf van de bedragen, welke zijn gestort en van de fondsen welke zijn aangekocht. Men houde bij de beoordeeling dier opgaaf in het oog, dat de vorenbedoelde overeenkomst eerst den 2 October 1913 geteekend is toegezonden aan de Javasche Bank, zoodat de resultaten daarvan in deze opgaaf niet zijn op te nemen.

GESTORTE BEDRAGEN	AANGEKOCHTE FONDSEN
f 906.71	3½ % Obligatie Holl. IJzeren
„ 10.66⁵	Spoorweg Mij. ad *f* 1000.—
„ 17.21 (rente)	Aankoop met kosten *f* 906.71
„ 714.86⁵	3½ % Obligatie Ned. Werkel.
„ 32.05 „	Schuld ad *f* 1000.—
„ 34.89	Aankoop met kosten *f* 792.86

HOOFDSTUK VIII.

Brandweer.

Bij missive van 22 September 1913, werd door mijn ambtsvoorganger de aandacht van den benoemden — den 1sten October d. a. v. in functie getreden — Directeur der Gemeentewerken er op gevestigd, dat, nu binnenkort leidingwater onder druk beschikbaar zou zijn tot het blusschen van brand, het juiste oogenblik was gekomen, waarop met succès kon worden gestreefd naar een reorganisatie der Brandweer, zoodanig, dat zij aan naar billijkheid te stellen eischen zou kunnen beantwoorden. Mijn ambtsvoorganger noodigde dien Directeur uit, dadelijk na zijn optreden als Directeur der Gemeentewerken, tevens Chef der Brandweer, deze aangelegenheid in studie te nemen en de te ondernemen studiereis naar Singapore hieraan dienstbaar te maken, opdat de gewenschte reorganisatie der Brandweer zoo spoedig mogelijk tot stand zou kunnen komen.

Bij schrijven van 25 Januari 1914 No. 140 (Gemeenteblad 1914, pag. 1) was mijn ambtsvoorganger in staat Uwen Raad voorstellen tot reorganisatie der Brandweer voor te leggen.

Deze voorstellen bedoelden in hoofdtrekken:

de oprichting: *a.* van een centraal brandweerstation, waar een of meer zware spuiten en ladders zouden worden gestationneerd en *b.* van een aantal kleinere posten — waarvoor een 14-tal bestaande politieposten in aanmerking zouden komen — waar slangenwagentjes werden opgeborgen. Bij uitbreken van een brand zouden direct een aantal dier kleinere posten in de nabijheid gealarmeerd kunnen worden. Het politiepersoneel daar aanwezig was dan dadelijk gereed voor het eerste blusschingswerk, en zou eerst vervangen worden bij aankomst van het eigenlijke brandweer personeel, uitgezonden uit het centraalstation.

Dat brandweerpersoneel, bestaande uit een eerste en tweede officier belast met de leiding, en uit 2 machinisten, 4 voorlieden,

34 manschappen en 1 klerk-boekhouder, zou in vasten dienst moeten zijn.

De uitgaven in eens bij uitvoering van dit plan zouden bedragen *f* 140.000,— welk bedrag als subsidie gevraagd zou worden van de Regeering.

De jaarlijksche uitgaven zouden *f* 20.500.— bedragen, te dekken door een brandweerbelasting.

Voordat evenwel de behandeling van dit voorstel plaats greep, werden door den Voorzitter daarin eenige wijzigingen aangebracht, zulks naar aanleiding van eene uitvoerige nota van het raadslid H. M. Wissink en van eene missive van den Hoofdcommissaris van Politie (Zie Gemeenteblad 1914, pag. 145 e.v.)

Genoemde Hoofdcommissaris had zich intusschen bereid verklaard, de leiding der Brandweer op zich te nemen, tegen een bezoldiging van *f* 150 per maand.

Een eenvoudiger installatie werd voorgesteld.

In plaats van met *f* 140.000.— zou kunnen worden volstaan met *f* 40.000.— vermits de brandweerkazerne op kleiner schaal zou worden opgericht en niet dadelijk behoefde te worden overgegaan tot aanschaffing van 2 autospuiten, wat bij het oorspronkelijk voorstel de bedoeling was, hetgeen weer tengevolge had de aanstelling van een minder groot personeel. Het aldus gewijzigde voorstel werd aangenomen. Na eene uitvoerige discussie kon de Raad er zich mee vereenigen.

In principe was dus tot de voorgestelde reorganisatie besloten (Zie notulen 1914, pag. 319 e. v.). Aan de Regeering werd *f* 40.000.— subsidie gevraagd, benevens de toestemming om den Hoofdcommissaris van Politie de leiding der Brandweer te mogen opdragen.

Beide verzoeken werden echter afgewezen (Zie notulen 1914, pag. 858 e.v.) en dientengevolge moesten nieuwe voorstellen in overweging genomen worden.

Intusschen was bij Raadsbesluit van 28 Mei 1914, (Zie notulen 1914, pag. 513 e.v.) het noodige personeel ter bediening van de 6

slangenwagens (gestationeerd
1 op het hoofdbureau van Politie,
1 „ „ politie bureau Depok.
1 „ „ „ Boebaän.
1 „ „ „ Karangtoeri.
1 „ „ „ Boeloe.
1 „ „ „ politieposthuis Kali Baroe.)

t. w. voor iederen slangenwagen 2 ploegen elk van 3 man, aangesteld geworden en in afwachting van de door de Regeering te nemen beslissing over het al of niet toestaan aan den Hoofdcommissaris van Politie om op te mogen treden als Chef der Brandweer, deze bemanning gesteld onder leiding van den Directeur van Gemeentewerken.

Nieuwe voorstellen in zake de Brandweer kwamen in 1914 niet meer in behandeling.

De Brandweer werd 13 maal gealarmeerd; viermaal behoefde zij, ter plaatse gekomen, geen dienst meer te doen. Onder de plaats gehad hebbende branden was een groote goedangbrand en een groote alang-alang- benevens teer- en houtbrand, welke elk de brandweer langer dan 24 uur achtereenvolgens in actie hield.

De navolgende mutaties in het corps brandweerofficieren vonden plaats:

Ontslag werd verleend aan de Heeren:

P. J. Fritzlin
K. Wensel
A. B. C. Kolmus
J. van Stelle
J. Dingemance

Benoemd werden de Heeren:

E. J. Minkman
J. C. Klerks
Th. Kopetsky

De opkomst bij brand, zoowel van de officieren als van de heerendienstplichtigen, was in het algemeen zeer onbevredigend.

Op 1 Januari 1915 was Chef der Brandweer, de Directeur der Gemeentewerken;

Adjunct-Chefs, de Heeren :

L. Sauter
A. M. Valkenburg
J. G. H. Willems
E. J. Minkman
W. Westmaas

en brandofficier de Heeren :

J. Hoek
A. P. J. de Graaff
L. de Pagter
Th. Kopetsky
J. C. Klerks
W. Neije
Thn. E. Soekias
W. L. van Slooten
C. G. van Gemert
A. G. Wind
J. J. Oossenbrugh
F. W. Janitz
J. J. G. E. Rückert
Ch. W. Miete
M. H. Wissink
H. C. G. Harmsen
A. C. Plagge
Loe Sing Liem
F. J. Boijer
H F. C. Richards
L. C. Martens
J. N. de Koning
O. Hisgen
J. C. de Boer
J. J. Siedijk
A. J. de Geus
F. A. Hertel
L. de Neef
P. J. Haighton
J. C. Hendriks
Ch. H. Weijermans
A. Wilkens
G. A. Scipio

HOOFDSTUK IX.

Pasarwezen.

Het dagelijksch bestuur van het geheele pasarbedrijf berust bij de door den Gemeenteraad krachtens artikel 47 lid 2 der Locale Raden Ordonnantie benoemde Pasar-Commissie. Onder haar toezicht zijn de Administrateur, Adjunct-Administrateur en het verdere pasarpersoneel werkzaam.

Het gemeentelijk pasarwezen is door den Gemeenteraad geregeld bij de verordening regelende de inrichting, het gebruik en het beheer van de gemeentelijke pasars te Semarang, vastgesteld den 8sten October 1913, en afgekondigd in het extrabijvoegsel No. 25 der Javasche Courant van 12 December 1913, No. 99.

De volgende opgaaf geeft een overzicht van de pasars bij de Gemeente in beheer op 1 Januari 1915.

Namen der pasars	Oppervlakte in M^2.	
	Loods	Open terrein
Peterongan	477.75	1050.—
Ambengan	401.94	275.—
Karang-Bidara koelon	418.37⁵	148.05
Karang-Bidara wetan	143.48	—
Djoernatan	787.95	1384.15
Pedamaran Lor (Djohar)	690.—	1350.50
Pedamaran Tengah	317.50	377.40
Pedamaran Kidoel	602.—	400.—
Kranggan	275.—	547.78

Als particuliere pasars zijn aanwezig die te Boeloe en in kampong Melajoe, die te Ngilir, Tjandi en Tamanwinangoen, alle op particulier terrein, benevens de particuliere pasarloodsen te Reegang en Pekodjan en de pasar Djohar op Gouvernements grond.

De oprichting van den pasar te Boegangan, waartoe reeds in 1912 was besloten, kwam in December 1914 gereed.

De tijdelijke pasarloods aldaar werd voor permanent gebruik in gereedheid gebracht door de Hollandsche Maatschappij tot het uitvoeren van werken in gewapend beton te Weltevreden voor een bedrag van *f* 47.000.—

Aan de pasar Djoernatan en Pedamaran werden diverse verbeteringen aangebracht, t. w. te Djoernatan: het aanbrengen van verhoogde zitplaatsen, tegelvloeren en kainverkoopplaatsen; te Pedamaran: het aanbrengen van permanente afdakjes, het plaatsen van een fietsenbergplaats, kaartjeskiosk, verhoogde zitplaatsen enz.

Ter verbetering van den pasar Peterongan werd een ontwerp gemaakt, dat in 1915 zal kunnen worden ingediend.

Toen op voorstel van de Pasar-Commissie de Raad in 1913 besloot den pasar Peterongan te doen uitbreiden, moesten daarvoor de bezitsrechten van de Inlandsche bevolking op het voor de uitbreiding bestemde terrein worden afgekocht.

Voor den afkoop dier rechten werd betaald *f* 16.500.— Het Gouvernement was daarna bereid het terrein aan de Gemeente Semarang met bestemming voor marktterrein in beheer te geven.

Het verzoek der Gemeente aan de Regeering om uitkeering eener som groot *f* 15.392.60, zijnde het bedrag voor afkoop van bezitsrechten betaald, verminderd met de netto-opbrengst der verwijderde opstallen, werd echter niet ingewilligd uit overweging, dat die kosten gedekt kunnen worden uit de inkomsten, welke der Gemeente toevloeien uit de exploitatie als marktterrein van het in beheer verkregen stuk grond.

De maatregelen tot het in beheer nemen van den pasar Djohar vorderden zeer weinig. Het inroepen van de hulp van den Majoor der Chineezen eerst door de Pasar-Commissie, later

door 's Raads Voorzitter, leidde in 1914 nog niet tot het gewenschte resultaat.

In de Raadsvergadering van 28 Mei 1914 werd eene verordening vastgesteld omtrent pasars door bijzondere personen gehouden in de Gemeente Semarang.

Zonder daartoe de vergunning verkregen te hebben van den Gemeenteraad is het voortaan verboden pasars te houden of te doen houden.

De volgende opgaven geven een overzicht van de lasten en baten der gemeentelijke pasars over 1914:

UITGAVEN (Gewone en Buitengewone).

LASTEN EN BATEN

OVERZICHT VAN LASTEN EN BATEN

Art.	Omschrijving	Bedrag
92	Bezoldiging van het toezicht hebbend personeel	ƒ 10970.—
93	Transportkosten v/d Administrateur en den Adjunct-Administrateur	„ 780.—
94	Kantoorhuur, drukkosten en schrijfbehoeften.	„ 1520.55
95	Schoonhouden der pasars.	„ 3984.19⁵
96	Verlichting der pasars.	„ 1122.96
97	Onderhoud der passars.	„ 228.72
98	Vernieuwingen en verbeteringen van pasars.	„ 6190.01
99	Bouw van nieuwe pasars.	„ 36433.13
100	In gemeentelijk beheer nemen van particuliere pasars.	„ ———
101	Andere uitgaven van het pasarwezen . . .	„ 327.83⁵

Opgave van pasarinkomsten over het jaar 1914.

PASARS	Januari	Febr.	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Augustus	September	October	Nov.	December	TOTAAL
Djoernatan A.	ƒ 589.83⁵	ƒ 565.79	ƒ 657.85⁵	ƒ 487.63⁵	ƒ 439.62	ƒ 478.60	ƒ 485.26	ƒ 479.63⁵	ƒ 556.94	ƒ 632.73	ƒ 567.24	ƒ 616.35	ƒ 6557.49
Karang-bidara. B.	„ 141.65	„ 130.32	„ 143.—	„ 135.39	„ 128.39	„ 132 49	„ 141.28	„ 138.61	„ 148.88	„ 149.40	„ 144.47	„ 155 52	„ 1689.40
Boegangan Ambengan. C.	„ 345.29	„ 309.78	„ 371.23	„ 347.52	„ 343 50	„ 351 40	„ 372.31	„ 352.45	„ 363.10	„ 375.47	„ 366.58	„ 379.14	„ 4277.77
Pedamaran Lor. D	„ 842.98	„ 796.61	„ 869.46	„ 851.78	„ 851 95	„ 852 57	„ 889.77	„ 834.37	„ 823.35	„ 878.04	„ 830.17	„ 869.56	„ 10190.61
Peterongan E.	„ 435.90	„ 399.75	„ 434.91	„ 430.82	„ 422.45	„ 422.82	„ 443.74	„ 426.52	„ 419.53	„ 451.08	„ 453.37	„ 494 48	„ 5235.37
Pedamaran Kidoel. F.	„ 778.30	„ 718.23	„ 825.59	„ 851 94	„ 831.01	„ 819.26	„ 877.03	„ 860.37	„ 834.62	„ 877.85	„ 856.62	„ 921.21	„ 10052.03
Kranggan. G.	„ 227.77	„ 217.06	„ 273.—	„ 296.89	„ 270.89	„ 282.34	„ 275.03	„ 247.41	„ 261.26	„ 298.18	„ 292.59	„ 311.47	„ 3253.89
Pedamaran Tengah. H.	„ 571.14	„ 484.72	„ 652.29	„ 627.34	„ 633.91	„ 656.96	„ 718.05	„ 679.70	„ 669.61	„ 689.79	„ 652.67	„ 683.67	„ 7719.85
TOTAAL	ƒ 3932.86⁵	ƒ 3622.26	ƒ 4227.33⁵	ƒ 4029.31⁵	ƒ 3921.72	ƒ 3996.44	ƒ 4202.47	ƒ 4019.06⁵	ƒ 4077.29	ƒ 4352.54	ƒ 4163.71	ƒ 4431.40	ƒ 48976.41

oefening der beroepen van „bedienaar van sterfhuizen", „drager", „verhuurder van lijkwagens" en „doodkistenmakers", dan wel de intrekking daarvan, bij de Reglementen aan den Resident opgedragen, overgaan op den Gemeenteraad;

e. de bemoeiingen en bevoegdheden, bij de Reglementen aan den Resident opgedragen en voorbehouden, worden uitgeoefend door den voorzitter van den Gemeenteraad, voor zoover zulks niet, krachtens *a* en *d* hiervoren, door den Raad geschiedt;

f. van het beheer jaarlijks, binnen drie maanden na afloop van het jaar, rekening en verantwoording wordt gedaan aan den Gemeenteraad, die de uitgaven en ontvangsten in openbare vergadering vaststelt, nadat de rekening en verantwoording gedurende een maand voor een ieder ter lezing is nedergelegd op het kantoor van 's Raads voorzitter en tegen betaling der kosten, in druk of in afschrift voor een ieder verkrijgbaar is gesteld, zoomede van de nederlegging. en de verkrijgbaarstelling openbare kennisgeving is gedaan

§ 2. De Gemeenteraad is bevoegd de bepalingen der vorige paragraaf te wijzigen of door andere te vervangen, onder voorbehoud evenwel, dat het bepaalde onder *f* in stand blijft zoolang nog geen uitvoering is gegeven aan de hieronder in § 3 volgende bepaling.

§ 3. Zoodra mogelijk, doch in elk geval niet later dan met ingang van het jaar 1908, worden de uit het beheer der algemeene begraafplaatsen voor lijken van Europeanen en met dezen gelijkgestelde personen en van Chineezen voortvloeiende uitgaven en ontvangsten op de gemeentebegrooting gebracht.

A. Europeesche begraafplaats.

Als uitvloeisel der evengenoemde bepalingen werd met betrekking tot de Europeesche begraafplaats, eene verordening in het leven geroepen op de begraafplaats voor lijken van Europeanen en daarmede gelijkgestelde personen, gedagteekend

27 Februari 1908, opgenomen in de Javasche Courant van 10 Juli 1908, no. 55.

Bij die verordening werd het beheer over de begraafplaats opgedragen aan eene Commissie van 5 leden, bestaande uit den voorzitter van den Gemeenteraad, als president, den secretaris der Gemeente als secretaris-thesaurier en drie leden door den Gemeenteraad uit zijn midden gekozen.

Op 1 Januari 1915 bestond bedoelde Commissie uit de heeren
J. A. H. S. Hanozet Gordon, president,
W. J. A. C. Bins, secretaris-thesaurier,
F. W. Stapel,
W. J. de Graaff,
F. W. van de Kasteele.

Met het dagelijksch toezicht over de begraafplaats is belast een opziener. Bedoelde functie wordt thans bekleed door den heer J. J. Siedijk.

Reeds sedert eenigen tijd wordt uitgezien naar een terrein geschikt voor uitbreiding der begraafplaats.

Als daarvoor geschikt is bevonden een complex sawahs, begrensd ten Zuiden door het afvoerkanaal, ten Westen door het eigendomsperceel van den heer van Mol, ten Noorden door den grooten weg naar Goeboeg en ten Oosten door de desa Nglamper.

Eene beslissing is ter zake nog niet genomen.

B. Chineesche begraafplaatsen.

Voor het beheer der Chineesche begraafplaatsen is nog steeds geldende „het Reglement op het gebruik en het beheer der begraafplaatsen voor lijken van Chineezen in de residentie Semarang", vastgesteld bij verordening van den Resident van Semarang van 28 Augustus 1900 (Javasche Courant van 7 September 1900, no. 72) gewijzigd bij verordening van 8 Augustus 1902)Javasche Courant van 15 Augustus 1902, no. 65).

Het beheer is opgedragen aan eene commissie van 7 leden, bestaande uit de heeren:

J. A. H. S. Hanozet Gordon, president,
W. J. de Graaff,
Mr. L. J. P. J. Jeekel,
P. Kroes, secretaris-thesaurier,
Tan Siauw Lip,
Tan Ing Tjiang,
Oei Tiong Bing,

Het dagelijksch toezicht voor deze begraafplaatsen wordt uitgeoefend door een opziener op eene bezoldiging van *f* 100.— 's maands, welke betrekking thans wordt bekleed door Tan Nie Jong.

HOOFDSTUK XI.

Mededeelingen omtrent onderwerpen die niet gerangschikt kunnen worden onder de vorige hoofdstukken.

Gemeentehuis.

In de eerste plaats dient hier melding te worden gemaakt van de opening op 21 Maart 1914 van het nieuwe Gemeentehuis. Tot 1 Januari 1912 was de Secretarie ondergebracht in een localiteit van het Residentiekantoor.

Spoedig na het optreden van een nieuwen Secretaris bleek de daar beschikbare ruimte onvoldoende tot het inrichten van een behoorlijke Secretarie en zoo werd 1 Januari 1912 de Secretarie overgebracht naar een perceel, gelegen te Pendrian, dat tot dit doel was gehuurd.

Waar ook het bureau van Gemeentewerken behoefte had aan meerdere kantoorruimte, werd met ingang van 1 Maart d. a. v. het huis gehuurd gelegen achter de Societeit Harmonie, waarin toen alle bureaux van gemeentediensten konden worden ondergebracht. Dit huis werd in den loop van 1913 door den toenmaligen eigenaar S. T. Bé, verkocht aan de S. J. Stoomtram Maatschappij en der Gemeente werd tegen het eindigen van het loopende huurcontract (1 Maart 1914) de huur van dat huis opgezegd.

Zoo was de noodzakelijkheid geboren naar een ander perceel om te zien.

Teneinde te voorkomen dat tengevolge van het gebruik van huurhuizen nog vele malen van woning zou moeten worden veranderd, werd getracht een perceel aan te koopen, dat groot genoeg zou zijn om daarop alle bureaux der Gemeente te vestigen.

In de vergadering van Uw College van 30 Juli 1913 werd besloten tot aankoop van het thans geoccupeerd wordende perceel te Bodjong voor eene som van *f* 55.000 en in de vergadering van Uw College van 17 December 1913 werden plan en begrooting voor de verbouwing tot een bedrag van *f* 62.400.

goedgekeurd. Secretarie, Gemeentewerken, Bouw- en Woningtoezicht en Veterinaire dienst gingen over in Maart 1914, de Waterleidingdienst in April d. a. v.

Het hoofdgebouw is geheel in gebruik bij de Secretarie, de 2 vleugels worden door de andere gemeentediensten gebruikt.

Op het achtererf bleek ruimschoots gelegenheid voor den bouw van stallen, berg- en werkplaatsen.

De opening van het Gemeentehuis, welke samenviel met de opening der Waterleiding, had op feestelijke wijze plaats in den morgen van den 21sten Maart 1914, in tegenwoordigheid van vele autoriteiten.

Garantie Pandbrieven Hypotheekbank.

Onder dagteekening van 8 April 1914, diende de heer Th. J. F. A. Liefrinck te Arnhem een verzoek in bij Uwen Raad om de Gemeente garant te stellen voor de verplichtingen, welke eene door adressant op te richten Hypotheekbank krachtens de door haar uit te geven pandbrieven tegenover derden op zich zal nemen.

Het verzoekschrift werd behandeld in eene gecombineerde vergadering van de Financiëele Commissie en de Commissie van Bijstand voor het Grondbedrijf, waarin adressant mondeling zijn voornemen en zijn verzoek nader toelichtte en de redactie der later vastgestelde voorwaarden sub 4, 8, 9, 10 en 11 (hierna te noemen) is van die besprekingen een uitvloeisel.

Het wilde mijn ambtsvoorganger voorkomen, dat mede met het oog op de voorwaarde sub 11° de Gemeente veilig de gevraagde garantie kon verleenen; tegenover de verplichtingen, welke in een bepaald geval op haar zouden kunnen worden gelegd, zouden eventueel immers de van rechtswege op de Gemeente overgaande vorderingen der Hypotheekbank staan, zoodat de Gemeente hierdoor feitelijk geen risico zou dragen.

Mijn ambtsvoorganger achtte het ook daarom op den weg der Gemeente gelegen aan adressants verzoek te voldoen, omdat het verkrijgen van hypotheek op panden, welke op erfpachtsgronden worden opgericht, daardoor zal worden vergemakkelijkt. In verband daarmede werden de voorwaarden sub 12 en 13 gesteld.

Bij Uw besluit van 27 April 1914 (Notulen 1914, pag. 439 e.v.) werd goedgevonden, onder na te noemen voorwaarden en bepalingen de Gemeente Semarang garant te stellen voor de verplichtingen, welke de door adressant op te richten Hypotheekbank, ten doel hebbende in verschillende gemeenten in Nederlandsch-Indië onder hypothecair verband gelden uit te zetten krachtens de door haar uit te geven pandbrieven tegenover derden op zich zal nemen, tot een bedrag ten hoogste gelijk aan dat der in de Gemeente Semarang loopende en toegestane hypothecaire leeningen:

1°. het geplaatste maatschappelijk kapitaal der Hypotheekbank zal bedragen minstens twee millioen gulden;

2°. van de te maken overwinst zal minstens twintig procent worden afgezonderd voor de vorming en aanvulling van een reservefonds;

3°. geen gelden zullen worden uitgezet in andere gemeenten dan die, welke garantie verleenen;

4°. geen andere hypotheken zullen worden verleend, dan die zijn goedgekeurd door eene plaatselijke Commissie van Toezicht, bestaande uit drie personen, waarvan een lid wordt aangewezen door den Gemeenteraad, een door de Hypotheekbank en de derde door deze twee gezamenlijk. Indien de twee eerstgenoemde leden omtrent de keuze van het derde lid niet tot overeenstemming kunnen komen, geschiedt de aanwijzing daarvan door den Adviseur voor de decentralisatie;

5°. geen leeningen zullen worden gegeven tot hooger bedrag dan twee derden gedeelte der geschatte waarde van het onderpand;

6°. het gezamenlijk bedrag der in omloop zijnde pandbrieven zal het tienvoud van het geplaatste maatschappelijk kapitaal, vermeerderd met het reservefonds, niet overtreffen;

7°. de uit te geven pandbrieven zullen in uiterlijk vijf en veertig jaren worden afgelost;

8°. met het toezicht op de naleving dezer overeenkomst namens de garandeerende gemeenten kan een accountant

worden belast. De Hypotheekbank verbindt zich aan hem inzage te verleenen van alle boeken en bescheiden en van de kas. De aanwijzing van dezen accountant geschiedt door den Adviseur voor de decentralisatie;

9°. de bezoldiging van de sub 4 genoemde commissieleden en van den sub 8° bedoelden accountant komt voor rekening der Hypotheekbank;

10°. de Hypotheekbank keert aan de garandeerende gemeenten te zamen uit twintig procent der overwinst, in de verhouding van het door iedere gemeente aan het einde van het betreffende boekjaar gegarandeerde bedrag. Onder winst wordt verstaan het bedrag der winst, dat beschikbaar blijft, nadat aan aandeelhouders is uitgekeerd vijf procent over het gestorte kapitaal;

11°. ingeval de Hypotheekbank aan hare verplichtingen jegens de houders van pandbrieven niet mocht kunnen voldoen en in verband daarmede een beroep op de garantie der Gemeente wordt gedaan, gaan de vorderingen der Hypotheekbank, waarvoor in de Gemeente Semarang gelegen onroerende goederen verbonden zijn, van rechtswege op de Gemeente over, teneinde zich daaruit te voldoen de gelden, die zij krachtens hare garantie moet betalen;

12°. de Hypotheekbank verbindt zich panden, gesticht op door de Gemeente Semarang krachtens hare daaromtrent geldende verordening uitgegeven gronden, op gelijken voet als onderpand voor te verstrekken leeningen in aanmerking te brengen als panden, gesticht op eigendomsperceelen;

13°. de Hypotheekbank verbindt zich alle bij den Agent der Bank te Semarang inkomende aanvragen, ook die, welke hij niet voor inwilliging vatbaar acht, aan de sub 1° voormeld bedoelde Commissie te vertoonen.

Enkele maanden na het nemen van voormelde beslissing werd van den heer Liefrinck een schrijven ontvangen, waarin hij het voorstel deed tot wijziging der voorschreven voorwaarden, naar aanleiding van een door de Directie der Javasche

Bank aangaande een dergelijk verzoek, aanhangig bij den Gemeenteraad van Batavia, uitgebracht advies.

Omtrent dat schrijven werd door Uw College in 1914 geen beslissing genomen. In het verslag over 1915 zal het verder verloop dezer aangelegenheid zijn te vermelden.

Onafhankelijkheidsmonument.

Door het Comité voor de Onafhankelijkheidsfeesten werd in Juli 1914 toestemming gevraagd tot het plaatsen van een steenen bank in het Wilhelminapark te Boeloe, ter herinnering aan de jaren 1813—1913.

De plaatsing zou geschieden in de eerste dagen van Augustus.

Bij Uw besluit van 29 Juli 1914 (Notulen 1914, pag. 693 e.v.) werd ik gemachtigd te zijner tijd die bank van het voornoemde Comité in eigendom en onderhoud der Gemeente over te nemen.

Door omstandigheden werd de bank in 1914 niet geplaatst.

Koloniale Tentoonstelling.

Semarang-Paviljoen. Op de Koloniale Tentoonstelling 1914, in deze stad gehouden, werd het Gewest en de Gemeente Semarang vertegenwoordigd door een Semarang-Paviljoen. Uw College had daartoe in 1913 eene som groot *f* 7.250.— toegestaan, onder voorwaarde dat het gewest eene gelijke bijdrage zou toekennen en dat het paviljoen na afloop van de Tentoonstelling in eigendom van Gemeente en Gewest zou overgaan, met bestemming tot Museum onder gemeentelijk beheer.

Bij Uw besluit van 27 April 1914 werden de heeren F. W. Stapel, R. M. Soenario en W. J. A. C. Bins benoemd als leden eener Commissie voor het verzamelen van gegevens met betrekking tot de Gemeente Semarang, ten behoeve van voormeld paviljoen.

Aan deze Commissie werd voor te doene uitgaven een crediet toegestaan van *f* 150.—

In het paviljoen werden met betrekking tot de Gemeente Semarang tentoongesteld verschillende photo's, o. a. van tot stand

gebrachte Waterleidingwerken, voorts de door onderscheidene diensten opgemaakte grafische voorstellingen van gemeentelijken arbeid, kaarten betreffende het Grondbedrijf en het toekomstig uitbreidingsplan voor Semarang, enz.

Feestverlichting. Er had zich, op gemeentelijk initiatief, uit de ingezetenen van Semarang eene Commissie gevormd, welke zich ten doel stelde ter gelegenheid van de voorgenomen opening der Tentoonstelling op 13 en 14 Augustus 1914, eene feestverlichting te doen plaats hebben en door het plaatsen van eerepoorten en het aanbrengen van versieringen de stad een feestelijk aanzien te doen geven.

Bij Uw besluit van 29 Juli 1914 werd aan voormelde Commissie uit de kas der Gemeente een subsidie toegekend van *f* 1000.— en werd voor de bestrijding van kosten, verbonden aan eene illuminatie van het Gemeentehuis op de avonden van den 13^{en} en 14^{en} Augustus 1914, een crediet toegestaan van *f* 300.—

Tengevolge van de Europeesche verwikkelingen werd evenwel de opening der Tentoonstelling uitgesteld en de feestverlichting afgelast.

Subsidie. Bij Uw besluit van 29 Augustus 1912 was aan de Vereeniging „Koloniale Tentoonstelling Semarang" steun verleend door:

a. vrijstelling toe te zeggen van de belasting op de openbare vermakelijkheden met betrekking tot de toegangsbewijzen voor de Tentoonstelling;

b. toekenning eener subsidie groot *f* 2.500.—;

c. kostelooze verstrekking van water uit de gemeentelijke waterleiding tot eene nader op 1000 M^3 per dag bepaalde hoeveelheid.

Toen na afloop de rekening der Tentoonstelling sloot met een tekort, vroeg het Bestuur om een nieuwe subsidie ten bedrage van:

a. de door de Koloniale Tentoonstelling betaalde rooigelden;

b. de van de vermakelijkheden op de Tentoonstelling geïnde belasting, benevens van het bedrag der regeeringssubsidie in 1916, gelijk aan genoemde belastingopbrengst.

Een voorstel van de beide leden der Commissie voor de Financiën om in zooverre aan het verzoek van het Tentoonstellingsbestuur tegemoet te komen, dat een nieuw subsidie zou worden verleend van *f* 10.000.—, kon in Uwe vergadering van 23 December 1914 geen meerderheid vinden. Het werd verworpen met 9 — 7 stemmen, uit overweging, dat de financiën der Gemeente eene zoodanige buitengewone uitgaaf niet toelieten.

Duurtetoeslag. Reeds een paar maanden voor den aanvang van de Tentoonstelling bestond het vermoeden dat tijdens de tentoonstellingmaanden de prijzen van levensmiddelen belangrijk hooger zouden zijn dan in normale tijden, en dit gaf aan onderscheidene Gemeenteambtenaren aanleiding om eene tijdelijke verhooging van salaris te vragen voor den duur der Tentoonstelling.

In Uwe vergadering van 29 Juli 1914 werd naar aanleiding daarvan het besluit genomen te verklaren, dat wanneer eene merkbare stijging van de prijzen der levensmiddelen zal intreden ten gevolge van de Koloniale Tentoonstelling, Uw College aan nader aan te wijzen categoriën van ambtenaren en beambten eene billijke toeslag op hun tractement zal toekennen ter voorziening in die duurte.

Om bedoelde duurtetoeslag werd verder niet gevraagd en er werd geen aanleiding gevonden ze toe te kennen.

SEMARANG, Augustus 1915.

De Voorzitter van den Gemeenteraad,

J. A. H. S. HANOZET GORDON.

Bijlagen behoorende bij het Verslag van den toestand der Gemeente Semarang over 1914

BIJLAGE I.

OPGAAF

VAN VERORDENINGEN VASTGESTELD DOOR DEN GEMEENTERAAD VAN SEMARANG EN VAN BINNEN ZIJN RESSORT VAN KRACHT ZIJNDE REGLEMENTEN EN KEUREN VAN POLITIE VASTGESTELD DOOR HET HOOFD VAN GEWESTELIJK BESTUUR.

A. Verordeningen.

OMSCHRIJVING DER VERORDENING	Dagteekening van het Raadsbesluit, waarbij de verordening is vastgesteld en van het besluit, waarbij eventueele wijzigingen zijn aangebracht	Nummer en dagteekening der Javasche Courant, waarin verordening en wijziging zijn afgekondigd
1. Verordening op de begraafplaats voor lijken van Europeanen en daarmede gelijkgestelde personen.	31 Juli 1907.	—
2. Verordening op de heffing van leges ter secretarie der Gemeente Semarang.	Jan 1910.	12 Juli 1910, No. 55.
3. Verordening op het bakken en rondbrengen van brood in de Gemeente Semarang.	28 Jan. 1910. 20 Febr. 1914.	5 Aug. 1910, No. 62. 1 Mei 1914, No. 35.
4. Reglement op het bouwen en sloopen in de Gemeente Semarang.	25 Febr. 1910.	8 Juli 1910 en 12 Juli 1910, Nos. 54 en 55.
5. Reglement van Orde voor de vergaderingen van den Gemeenteraad van Semarang.	21 Maart 1910.	—

OMSCHRIJVING DER VERORDENING	Dagteekening van het Raadsbesluit, waarbij de verordening is vastgesteld en van het besluit, waarbij eventueele wijzigingen zijn aangebracht	Nummer en dagteekening der Javasche Courant, waarin verordening en wijziging zijn afgekondigd
6. Verordening tot heffing van opcenten op de hoofdsom der personeele belasting voor Europeanen en met deze gelijkgestelden en voor Vreemde Oosterlingen.	21 Oct. 1910.	7 Jan. 1911, No. 5.
7. Verordening tot wijziging en aanvulling van het Reglement op het houden en slachten van varkens in de residentie Semarang, voor zoover van toepassing binnen de Gemeente Semarang.	9 Dec. 1910. 8 Oct. 1913.	20 Dec. 1910, No. 101. 9 Jan. 1914, No 3.
8. Verordening tot aanvulling van het Reglement op het slachten van vee behalve varkens ter hoofdplaats Semarang, op de afdeelingshoofdplaatsen Salatiga, Demak, Poerwodadi, Kendal, Pati, Japara en Koedoes, de districtshoofdplaatsen Ambarawa, Oengaran, Kaliwoengoe, Soekoredjo en Bodja en op de onderdistrictshoofdplaatsen Weleri, Toen-	9 Dec. 1910. 8 Oct. 1913.	20 Dec. 1910, No. 101. 9 Jan. 1914, No. 3.

OMSCHRIJVING DER VERORDENING	Dagteekening van het Raadsbesluit, waarbij de verordening is vastgesteld en van het besluit, waarbij eventueele wijzigingen zijn aangebracht	Nummer en dagteekening der Javasche Courant, waarin verordening en wijziging zijn afgekondigd
tang en Tingkir, voor zoover van toepassing binnen de Gemeente Semarang.		
9. Verordening tot heffing van opcenten op de hoofdsom der verponding in de Gemeente Semarang.	30 Jan. 1911.	24 Jan. 1911, No. 24.
10. Verordening op het gebruik der aan de Gemeente Semarang toebehoorende beerputledigers of vuilniskarren in de Gemeente Semarang.	27 Febr. 1911.	21 April 1911, No. 32.
11. Verordening regelende de uitgifte in erfpacht van gronden door de Gemeente Semarang.	8 Maart 1911.	21 April 1911, No. 32.
12. Verordening regelende de exploitatie van het Grondbedrijf.	8 Maart 1911.	21 April 1911, No 32.
13. Verordening op den door den Dienst der Gemeentewerken te verrichten arbeid ten behoeve van derden.	8 Maart 1911.	21 April 1911, No. 32.
14. Verordening houdende verklaring welke der door	8 Maart 1911.	21 April 1911, No. 32.

OMSCHRIJVING DER VERORDENING	Dagteekening van het Raadsbesluit, waarbij de verordening is vastgesteld en van het besluit, waarbij eventueele wijzigingen zijn aangebracht	Nummer en dagteekening der Javasche Courant, waarin verordening en wijziging zijn afgekondigd
den Gemeenteraad van Semarang vastgestelde verordeningen en der binnen zijn ressort van kracht zijnde Reglementen en Keuren van politie, vastgesteld door het Hoofd van Gewestelijk Bestuur en tegen welker overtreding straf bedreigd, nog zullen gelden.		
15. Verordening op het tijdelijk in gebruik afstaan van openbare wegen, straten, pleinen, parken en andere terreinen met uitzondering van pasars in de Gemeente Semarang.	2 Mei 1911.	28 Juli 1911, No 60.
16. Verordening tot heffing en invordering eener belasting op het houden van openbare vermakelijkheden in de Gemeente Semarang.	13 Juni 1911.	31 Oct. 1911, No 37.
17. Verordening regelende de uitloting van obligaties der geldleening van f 2.000.000.	12 Juli 1912.	26 Juli 1912, No 60.

OMSCHRIJVING DER VERORDENING	Dagteekening van het Raadsbesluit, waarbij de verordening is vastgesteld en van het besluit, waarbij eventueele wijzigingen zijn aangebracht	Nummer en dagteekening der Javasche Courant, waarin verordening en wijziging zijn afgekondigd
18. Verordening regelende de samenstelling, bevoegdheid en werkwijze van de Commissie uit de leden van den Gemeenteraad van Semarang, genaamd Commissie voor de Wetgeving.	20 Jan. 1913.	7 Febr. 1913, No. 11.
19. Verordeningen betreffende het gemeentelijk pasarwezen.	28 Febr. 1913.	20 Maart 1913, No. 23.
20. Verordening regelende het aanbrengen van reclames.	28 Febr. 1913.	16 Mei 1913, No 39.
21. Verordening houdende bepalingen tot regeling van den verkoop van sterken drank.	28 April 1913. 29 Juni 1914.	13 Juni 1913, No. 47. 5 Maart 1915, No. 19.
22. Verordening regelende de samenstelling en den werkkring der Commissie van Bijstand voor het Grondbedrijf.	30 Mei 1913.	27 Juni 1913, No. 51.
23. Verordening houdende voorschriften als bedoeld in artikel 4 lid 11 der verordening betreffende de gemeentelijke waterverstrekking.	30 Juli 1913.	5 Sept. 1913, No. 71.

OMSCHRIJVING DER VERORDENING	Dagteekening van het Raadsbesluit, waarbij de verordening is vastgesteld en van het besluit, waarbij eventueele wijzigingen zijn aangebracht	Nummer en dagteekening der Javasche Courant, waarin verordening en wijziging zijn afgekondigd
24. Verordening betreffende de gemeentelijke waterverstrekking.	30 Juli 1913.	20 Maart 1914, No. 23.
25. Verordening op de commensalenhuizen, logementen, koffiehuizen en dergelijke inrichtingen in de Gemeente Semarang.	8 Oct. 1913.	9 Jan. 1914, No. 3
26. Verordening regelende den handel in en den verkoop van melk.	31 Oct. 1913.	6 Maart 1914, No. 19.
	9 Dec. 1914.	5 Maart 1915, No. 19.
	23 Dec 1914.	5 Maart 1915, No. 19.
27. Verordening betreffende het bouwen anders dan volgens eene goedgekeurde situatie en betreffende het aanleggen van wegen.	20 Febr 1914.	1 Mei 1914, No. 35.
	30 Oct. 1914	11 Dec. 1914, No. 99.
28. Verordening bedoeld bij de „Verordening betreffende de gemeentelijke waterverstrekking te Semarang" houdende vaststelling van de berekening van de kosten van aanleg van dienst- en	27 April 1914	15 Mei 1914, No. 36.

OMSCHRIJVING DER VERORDENING	Dagteekening van het Raadsbesluit, waarbij de verordening is vastgesteld en van het besluit, waarbij eventueele wijzigingen zijn aangebracht	Nummer en dagteekening der Javasche Courant, waarin verordening en wijziging zijn afgekondigd
perceelleidingen en van het opstellen en verzegelen van den watermeter, alsmede tot vaststelling van den huurprijs van dienstleidingen.		
29. Verordening betreffende de scheepvaart door de beide ophaalbruggen over het Nieuwe Havenkanaal.	27 April 1914.	2 Oct 1914, No. 79.
30. Verordening omtrent pasars door bijzondere personen gehouden in de Gemeente Semarang.	28 Mei 1914.	24 Juli 1914, No 59.
31. Verordening tot heffing en invordering van eene belasting onder den naam van „Vergunningsrecht."	29 Juni 1914.	2 Febr. 1915. No. 10.

B. Reglementen en Keuren van Politie.

De nog van kracht zijnde en binnen het ressort van den Gemeenteraad van Semarang geldende Reglementen en Keuren van Politie, vastgesteld door het Hoofd van Gewestelijk Bestuur en tegen welker overtreding straf is bedreigd, zijn:

1. Verordening op het begraven van lijken van Inlanders en met deze gelijkgestelden, met uitzondering van Chineezen (opgenomen in de Javasche Courant van 6 Januari 1882, No. 2).
2. Verordening op het begraven van doode viervoetige dieren in de stad en voorsteden van Semarang (opgenomen in de Javasche Courant van 9 Januari 1883, No. 3).
3. Verordening ter voorkoming van beschadiging van 's Lands Waterwerken (opgenomen in de Javasche Courant van 28 Januari 1895, No. 6).
4. Reglement op de Brandweer in de stad en voorsteden van Semarang (Javasche Courant 9 Juni 1899, en 1 September 1899, No. 70).
5. Verordening tegen het opgraven en wegvoeren van reeds begraven viervoetige dieren in de residentie Semarang (van 24 Mei 1893, Javasche Courant 20 Juni 1893, No. 49).
6. Verordening op het verrichten van gemeentediensten door Vreemde Oosterlingen in de residentie Semarang (van 24 Juli 1903, Javasche Courant van 31 Juli 1903, No. 61).
7. Verordening regelende de wijze waarop moet plaats hebben het opstapelen van houtwerken, materialen, producten en goederen, welke in en uit prauwen of andere vaartuigen, en spoor- en tramwagens geladen en gelost worden langs de kaaimuren van het nieuwe havenkanaal te Semarang (van 11 Juni 1897, Javasche Courant 15 Juni 1897, No. 47).
8. Reglement op het gebruik van laadbooten en andere vaartuigen tot vervoer van personen en goederen te Semarang van en naar de reede en daar buiten en op de vaart in de rivier en in het nieuwe havenkanaal aldaar (van 9 December 1874, Javasche Courant 5 Januari 1875, No. 2,

gewijzigd bij verordening van 30 April 1875, en 26 Mei 1876, respectievelijk Javasche Courant 18 Mei 1875, No. 40 en 27 Juni 1876, No. 87).

9. Verordening op het bezit van naambordjes (van 13 November 1893, Javasche Courant 24 November 1893, No. 94).

10. Verordening tot bevordering van orde, netheid en zindelijkheid in de afdeelingshoofdplaatsen Semarang met de wijk Tjandi, Demak, Kendal, Poerwodadi, Ambarawa en Salatiga (van 28 Februari 1894, Javasche Courant van 6 Maart 1894, No. 19).

11. Verordening op den overgang bij verkoop, ruiling of schenking van vee onder Inlanders en met dezen gelijkgestelden in de residentie Semarang (van 26 Augustus 1901, Javasche Courant van 30 Augustus 1901, No. 69).

12. Verordening tot wering van de schadelijke gevolgen welke uit de prostitutie voortvloeien (van 17 December 1901, Javasche Courant 7 Januari 1902, No. 2).

13. Reglement op het slachten van vee, behalve varkens, ter hoofdplaats Semarang, op de afdeelingshoofdplaatsen Salatiga, Demak, Poerwodadi, Kendal, Pati, Japara en Koedoes de districtshoofdplaatsen Ambarawa, Oengaran, Kaliwoengoe, Soekoredjo en Bodja en op de onderdistrictshoofdplaatsen Weleri, Toentang en Tingkir (van 29 October 1904, Javasche Courant van 8 November 1904, No. 89).

14. Reglement op de stand- en pleisterplaatsen voor rijtuigen en vrachtvoertuigen en voor lastdieren in de residentie Semarang (van 1 October 1899, Javasche Courant 27 October 1899, No. 86).

15. Reglement op het houden en slachten van varkens in de residentie Semarang (van 11 November 1904, Javasche Courant 2 December 1904, No. 96).

16. Verordening op het houden en gebruiken, zoomede het verhuren van rij-, last- en trekdieren, voertuigen en vrachtkarren in de residentie Semarang (van 14 Februari 1903, Javasche Courant van 20 Februari 1903, No. 15, aangevuld

bij verordening van 2 December 1903, Javasche Courant van 8 December 1903, No. 93).

17. Verordening op het begieten der wegen in de stad en voorsteden van Semarang (van 7 Juli 1865, Javasche Courant 25 Juli 1865, No. 60, gewijzigd bij verordening van 31 December 1880, Javasche Courant van 11 Januari 1881, No. 3).

18. Reglement op het gebruik van openbare wegen in de residentie Semarang (van 24 Juni 1903, Javasche Courant 3 Juli 1903, No. 53).

19. Verordening op de keuring en registratie van paarden in de residentie Semarang (van 1 Juni 1904, Javasche Courant van 10 Juni 1904, No. 46).

20. Verordening tot tegengang van het achteloos branden bij zuivering van den landbouw of het ontsteken van vuren op gronden, begroeid met grassen, jong boomen- en struikgewas in de residentie Semarang (van 5 Januari 1905, Javasche Courant 28 November en 1 December 1905 Nos. 95 en 96).

21. Verordening tot tegengang van het weiden van vee van de Inlandsche bevolking in 's Lands bosschen van de residentie Semarang (van 5 Januari 1905, Javasche Courant 10 Januari 1905, No. 3).

22. Verordening op het vervoeren, uitstallen en te koop aanbieden van pluimvee in de residentie Semarang (van den Resident dd. 4 Maart 1905, Javasche Courant 7 Maart 1905, No. 19 en 10 Maart 1905, No. 20).

23. Verordening ter bescherming van klapperaanplantingen in de residentie Semarang (van 20 Januari 1906, Javasche Courant 26 Januari 1906, No. 8).

bij verordening van 2 December 1903, Javasche Courant van 8 December 1903, No. 93).

17. Verordening op het begieten der wegen in de stad en voorsteden van Semarang (van 7 Juli 1865, Javasche Courant 25 Juli 1865, No. 60, gewijzigd bij verordening van 31 December 1880, Javasche Courant van 11 Januari 1881, No. 3).

18. Reglement op het gebruik van openbare wegen in de residentie Semarang (van 24 Juni 1903, Javasche Courant 3 Juli 1903, No. 53).

19. Verordening op de keuring en registratie van paarden in de residentie Semarang (van 1 Juni 1904, Javasche Courant van 10 Juni 1904, No. 46).

20. Verordening tot tegengang van het achteloos branden bij zuivering van den landbouw of het ontsteken van vuren op gronden, begroeid met grassen, jong boomen- en struikgewas in de residentie Semarang (van 5 Januari 1905, Javasche Courant 28 November en 1 December 1905 Nos. 95 en 96).

21. Verordening tot tegengang van het weiden van vee van de Inlandsche bevolking in 's Lands bosschen van de residentie Semarang (van 5 Januari 1905, Javasche Courant 10 Januari 1905, No. 3).

22. Verordening op het vervoeren, uitstallen en te koop aanbieden van pluimvee in de residentie Semarang (van den Resident dd. 4 Maart 1905, Javasche Courant 7 Maart 1905, No. 19 en 10 Maart 1905, No. 20).

23. Verordening ter bescherming van klapperaanplantingen in de residentie Semarang (van 20 Januari 1906, Javasche Courant 26 Januari 1906, No. 8).

Graphische voorstelling
van de
toename v/h aantal Indicateurnummers
gedurende de jaren 1907 t/m 1914.

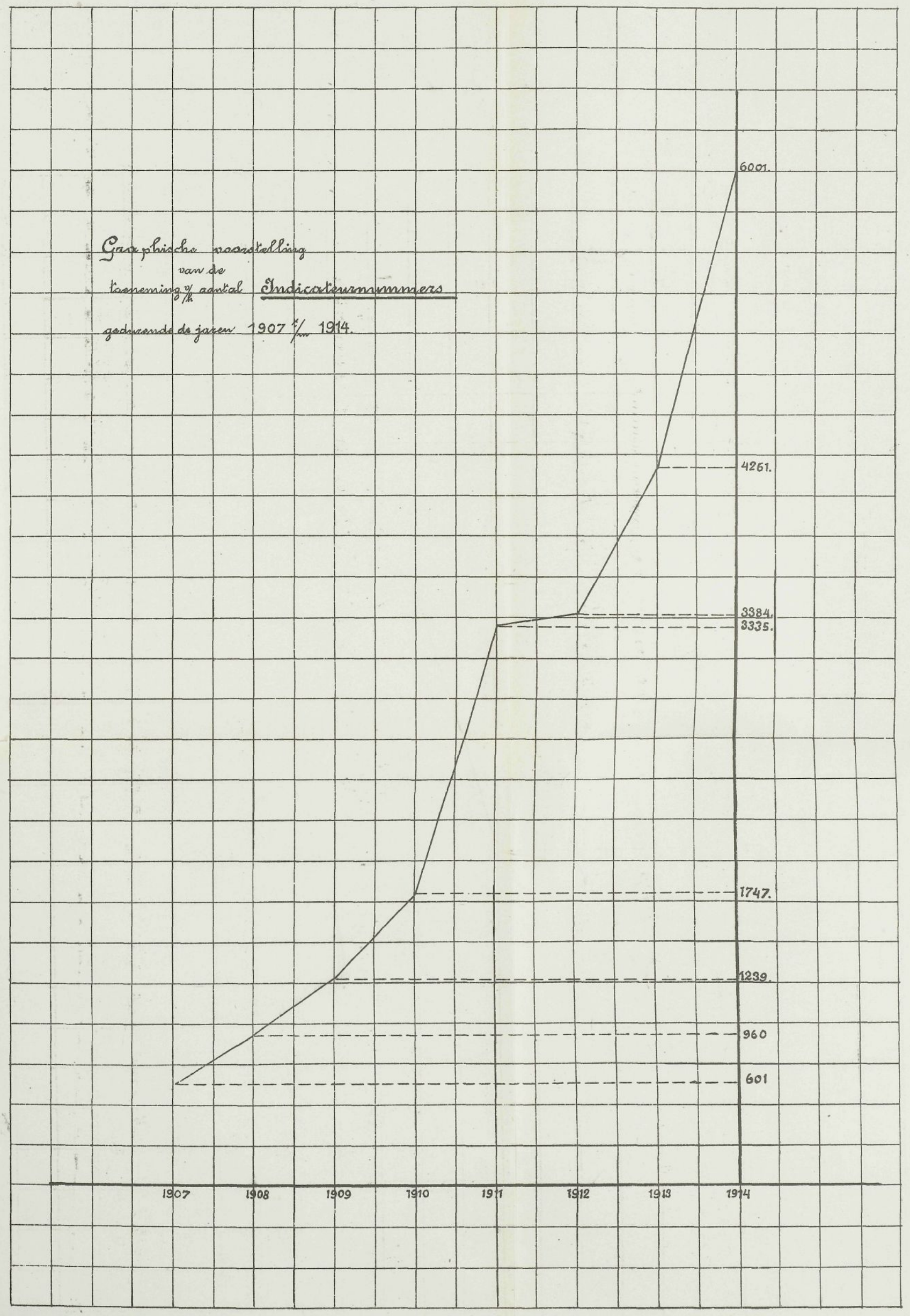

Graphische voorstellingen van de toeneming

a. —— van het aantal verzonden brieven gedurende de jaren 1912 t/m 1914

b. —— " " " " " per maand gedurende de jaren 1912 t/m 1914

BIJLAGE IV.

GEMEENTE-WATERLEIDING
SEMARANG

No. 77.

SEMARANG, 5 Juni 1915.

BIJLAGEN : 3.

Aan
den Voorzitter van den Gemeenteraad

te

SEMARANG.

Hierbij heb ik de eer U te doen toekomen het Jaarverslag der Gemeente-Waterleiding over 1914.

De Directeur

(wg.) E. J. MINKMAN.

Verslag omtrent den toestand en het beheer der Gemeente-Waterleiding van Semarang.

Aanvang der Exploitatie en Officiëele Opening.

Hoewel de exploitatie der Waterleiding reeds in October 1913 aangevangen was, had, met het oog op het gereedkomen van het nieuwe Gemeentehuis, dat gelijktijdig geopend zou worden, de officiëele opening der Waterleiding eerst plaats op 21 Maart 1914. De opening had plaats door het openstellen van eene fontein voor het nieuwe Gemeentehuis.

In den loop der maand April werden de kantoren der Waterleiding overgebracht naar het voor haar gereserveerde gedeelte in het nieuwe Gemeentehuis.

1. PERSONEEL.

Met ingang van 1 Januari 1914 werden in vasten dienst aangesteld 1 klerk, 1 meteropnemer-rekeninglooper, 1 Opzichter voor de bovenstad Tjandi en 1 Opzichter voor Semarang.

Met ingang van 1 Maart 1914 werd aangesteld in vasten dienst een tweede Opzichter voor Semarang.

Met ingang van 1 Mei 1914 werden in vasten dienst aangesteld 1 Magazijnmeester, 3 meteropnemers-rekeningloopers, 1 schrijver en 1 opnemer-teekenaar.

Met ingang van 1 December 1914 werd op verzoek eervol ontslagen een eerste klerk. In die vacature zal nog moeten worden voorzien.

Met ingang van 1 Januari 1915 werd in de Raadsvergadering van 9 December een Adjunct-Boekhouder benoemd, die echter reeds half December in dienst kon treden en waarvan wegens personeelgebrek gebruik gemaakt werd.

Op 31 December 1914 bestond het vaste personeel uit:

1 Directeur
1 Hoofdopzichter
3 Opzichters
1 Boekhouder
1 Klerk
1 Magazijnmeester
1 Opnemer-Teekenaar
4 Meteropnemers-rekeningloopers

Het tijdelijke personeel bestond uit:

1 Mandoer voor de eerste sectie
1 Mandoer voor de tweede sectie
4 Klerken
3 Meteropnemers-rekeningloopers.

Dit tijdelijke personeel zal bij gebleken geschiktheid in vasten of tijdelijken dienst nog moeten worden aangesteld.

Verder kan tot het tijdelijke personeel gerekend worden een zeer wisselend aantal fitters en koelies, afhankelijk van het aantal te maken aansluitingen. Wenschelijk zal het zijn om, wanneer de groote massa aangesloten is, eenige der beste fitters te binden door een vaste aanstelling.

2. BRONGEBOUW.

Aan het Brongebouw kwamen in den loop van het verslagjaar geene veranderingen of wijzigingen voor. Het gebouw en de omgeving werden door een bij het brongebouw wonenden waker schoongehouden, welke waker tevens de eenige is die een sleutel bezit van de buizenkamer, waarin zich de watermeter bevindt. Hij mag echter niemand hierin toelaten dan de ambtenaren der Irrigatie-afdeeling Serang, in het bezit van eene toegangskaart, afgegeven door den Directeur. Aan deze ambtenaren moet toegang verleend worden ter controleering van de hoeveelheid afgetapt water der bron. Eerlang zullen den Raad voorstellen bereiken tot uitbreiding van het terrein om het gebouw en de bronnen, ter instandhouding van de beplanting.

3. AANVOERLEIDING.

Hieronder wordt verstaan dat gedeelte der aanvoerleiding van af het Brongebouw tot het hoofdreservoir Kepoh met inbegrip der diverse kunstwerken. De verschillende luchtventielen in het gedeelte van Brongebouw tot Kali Garang (H. M. 30) en van H. M. 56 tot Kepoh (H. M. 129) werden elke drie maanden nagezien en schoongemaakt om te voorkomen, dat de kogels der ventielen vastraken tegen de gummi-afsluitringen. Overigens bezorgde dit leidinggedeelte geen moeilijkheden. Zeer veel zorg en onderhoud daarentegen vereischte het leidinggedeelte van H. M. 30 tot H. M. 56, de zgn. betonleiding. Door de droogte vertoonde de grond hier door inkrimping vele scheuren en vermoedelijk is het hieraan toe te schrijven dat daardoor herhaaldelijk buisbreuken optraden. Door de vrij groote hoeveelheid water, die benoodigd was, werd daarbij de buis zwaar belast en kwam er zelfs druk op te staan, hetwelk het scheuren hielp bevorderen. Zoo goed mogelijk werden, door om de breuken cementbanden te leggen waarin ijzergaas, deze lekkages verholpen. Waar het zich laat aanzien dat binnen niet te langen tijd de belasting nog grooter zal worden, waardoor de betonbuis voortdurend onder druk zal komen, is deze betonleiding als een werkelijk gevaar te beschouwen voor eene ongestoorde watervoorziening; ook zijn in dit heuvelachtig terrein grondverschuivingen niet uitgesloten. Er zijn dan ook plannen in bewerking om deze betonleiding door een ijzeren buisleiding te vervangen.

De brug aan de Kali Garang hield zich goed. Het ijzerwerk werd schoongemaakt en opnieuw geverfd.

De ontlastbak aan de Gombel besar werkte over het algemeen goed. Er moet alleen steeds gezorgd worden om voor den afsluiter ongeveer 2 atm. druk te houden, daar anders de eerste hydrant bij Banjoemanik aan den grooten Postweg niet voldoende water krijgt. Ook de Wolltmannmeter aan de Gombel raakte in den loop van het jaar defect, waardoor het telwerk stil stond. Reparatie alhier had geen afdoend resultaat zoodat het binnenwerk naar de fabriek opgezonden moest worden. De hoeveelheid water, die bij de ontlastbak aangevoerd werd, kon daarna niet meer gecontroleerd worden.

4. RESERVOIRS.

Het hoofdreservoir Kepoh inhoud 2500 cbM. werd steeds zooveel mogelijk op vol peil gehouden om steeds eene voldoende reserve voorraad water te hebben, ook al met het oog op defecten aan de betonleiding. Waar dit reservoir reeds vrij lang in gebruik was, werd het in den loop van dit jaar geheel en al goed schoongemaakt. Het eenige wat op den bodem gevonden werd, waren steenen en wat meegenomen fijn zand, vermoedelijk nog afkomstig van de eerste vulling met water. Hetzelfde werd gedaan met de reservoirs Djomblang en Siranda, zonder dat dit een storende invloed op de wateraflevering ten gevolge had. Herhaaldelijk bleek bij het openen der jalousiedeuren der ventilatie-koekoeks boven op de reservoirs, dat alle mogelijke dieren, vooral onnoemelijk veel mieren, hier naar binnen kwamen. Om dit te voorkomen werd rondom deze koekoeks een cementen goot gemetseld, welke door een kleine straal water steeds vol gehouden wordt. Sinds dien worden geen dieren meer aangetroffen.

In de maanden April en Mei werd de electrische kabelverbinding gemaakt tusschen de reservoirs en het kantoor voor het overbrengen van de waterstanden in de reservoirs op de indicateurs, zoodat de reservevoorraad water ieder oogenblik op het kantoor is te controleeren. Waar de geleverde kabel het dubbele aantal draden bevatte van die er noodig waren, werd hiervan gebruik gemaakt om tevens tusschen reservoirs en kantoor eene telefonische verbinding aan te brengen. Een en ander werd er aangelegd door de firma Lindeteves-Stokvis.

De Venturimeters in de reservoirs wijzen steeds vrij nauwkeurig het stadsverbruik aan. Alleen het nachtverbruik tusschen 9 u. n.m en 5 u. v.m. hetwelk minder dan 50 cbm. per uur bedraagt, wordt niet door deze meters geregistreerd. In de laatste week van September werd een contrôleproef op deze meters genomen door het dalen van den waterspiegel in de reservoirs te vergelijken met de meteraflezingen. Beide waarnemingen stemden vrij goed overeen en liepen van 6 u. v.m. tot 6 u. n.m. Het gevonden uurverbruik was als onderstaande staat aangeeft.

Uur	Siranda	Djomblang	Totaal
6—7 vm.	180	176	356
7—8 vm.	180	220	400
8—9 vm.	202	177	379
9—10 vm.	171	165	336
10—11 vm.	144	124	268
11—12 vm.	126	113	239
12—1 nm.	116	138	254
1—2 nm.	99	190	289
2—3 nm.	80	183	263
3—4 nm.	150	220	370
4—5 nm.	222	204	426
5—6 nm.	173	189	362
TOTAAL	1843	2099	3942 cbm.

Ter verkrijging van een beter overzicht van dit uurverbruik zullen in 1915 deze waarnemingen maandelijks genomen worden.

Het reservoir Kepoh gelegen op 159 M + dient als voorreservoir voor de beide stadsreservoirs, gelegen op 60 M + en voor de watervoorziening van Tjandi en het heuvelterrein. Het hoogst gelegen gedeelte van Djangli heeft door zijne hooge ligging een veel geringer druk in de hoofdbuizen. Hieraan is toe te schrijven dat, toen tengevolge van reparatie der betonleiding in Augustus de watertoevoer ongeveer 6 uur afgesloten geweest was, 3/4 der bewoners van dit gedeelte van Djangli geen water kregen. In het reservoir Kepoh was toen nog slechts 0,50 Meter water. Bij latere reparaties is zooveel mogelijk getracht hierin te voorzien door de watertoevoer niet geheel stop te zetten.

5. BUIZENNET.

Met het begin van 1914 was het ontworpen buizennet geheel gereed gekomen. Echter hadden in den loop van dit jaar verschillende uitbreidingen plaats. Zoo werd gelegd in:

Gang Vernig	100	meter	60	m/m	buis
Kamp. Sajidan	170	„	80	„	„
Gang O'Herne	130	„	60	„	„
Kamp. Dargo	396	„	60	„	„
V. d. Waagstraat	281	„	100	„	„
Kamp. Baroe Reegang	251	„	40	„	„
Kamp. Dadapsari	82	„	40	„	„
Paradeplein	70	„	40	„	„
Kamp. Serajoedan	127	„	60	„	„
„ „	6	„	40	„	„
Kamp. Koeningan	173	„	80	„	„
Reegang	303	„	100	„	„

Voor zoover noodig en waar de buiswijdte het toeliet, werden hierbij ook de noodige brandkranen aangebracht.

In verschillende kampongs waar veel vraag naar aansluitingen was, werden met het oog op de geringe voorraad gegoten buizen, hoofdleidingen van getrokken buizen gelegd, welke als een groote dienstleiding zijn te beschouwen. De hoeveelheid water door de verbruikers aldaar genomen is niet zoo groot en de kosten van aanleg zijn veel kleiner dan van gegoten leidingen. O. a. werden op deze wijze van water voorzien de volgende Kampongs met een gezamenlijke lengte van ongeveer 1200 meter buis:

Kamp. Randoesari
„ Tjerbonan
„ Pranakan
„ Drijahan
„ Peterongan
„ Radji
„ Bandjar
„ Karangsarie

Bij het maken van den verbindingsweg tusschen Sythofflaan en Toerweg bleek de weg anders gelegd te worden dan dat zij vroeger uitgezet was. Hierdoor kwam de hoofdaanvoerleiding van het reservoir Siranda naar de stad niet in den weg maar in de slokkan naast den weg te liggen. In het laatst van Juli en begin Augustus, toen de sawah droog was, werd de buis verlegd in den gemaakten weg, welke kosten op den dienst van Gemeentewerken werden verhaald. Van 23 Juli tot 19 Augustus was daardoor het reservoir Siranda zoo goed als buiten gebruik.

In het begin van het jaar werd zeer veel gespuid om de pas gelegde hoofdleidingen schoon te spoelen. Dit verklaart de tijdelijke abnormale stijgingen in het afgeleverd water volgens de Venturimeters (zie graphische voorstelling). Verder werd het geheele jaar door op geregelde tijden op verschillende plaatsen, waar spuien aangebracht zijn, het water in het buizennet ververscht, vooral kwamen hiervoor in aanmerking de doode einden. De nieuw gelegde hoofdleiding op Reegang is uitsluitend aangelegd met het doel aldaar eenige brandkranen te hebben in geval van brand in de boompakhuizen. Verder werden 4 brandkranen dicht op elkaar geplaatst aan de Pieter Sythofflaan voor het terrein der Koloniale Tentoonstelling, speciaal voor de inlandsche afdeeling.

Door den hoogen druk in het buizennet kwamen vooral bij de groote afsluiters nog al eens lekken voor. Ook het walsen met zware stoomwalsen over de wegen veroorzaakte veel lekkages en werden hierdoor verscheidene maïnkranen gebroken.

6. HYDRANTEN.

In den loop van 1914 werden 6 hydranten bijgeplaatst en wel:

1 hydrant in kampong Poerwogondo.
1 „ op Sleko b/d Groote Boom.
1 „ op Reegang.
1 „ a/d Kali Baroe b/d Kleine Boom.
1 „ in kpg. Wonodri (Bangkong).
1 „ in kpg. Legok.

Op 31 December waren geplaatst de volgende hydranten:

7 stuks op Srondol.
12 „ op Tjandi.
201 „ in Semarang.

Enkele hydranten moesten wegens wegverandering, op Randoesari, of wegens het verdwijnen van een kampong, op Depok, verplaatst worden.

Het in orde houden der hydranten eischte zeer veel onderhoud, voornamelijk veroorzaakt door verkeerd gebruik, dat ervan gemaakt wordt, gedeeltelijk door eene constructiefout in de kraanwerking, welke echter zoo goed mogelijk getracht is te verhelpen. Toch is het aantal herstelde defecte hydranten veel grooter dan het totaal hydranten. In eene willekeurig gekozen maand September b. v. werden 100 hydranten gerepareerd, hetgeen voldoende illustreert, dat de hydranten veel onderhoud eischen en dat er veel werk aan besteed wordt om ze in orde te houden.

Bedrijf der inrichting.

1. AANSLUITINGEN.

Werd het jaar begonnen met een getal van 333 aansluitingen, zeer veel aanvragen en een doorloopende toevloed van aanvragen, zoo was het zeer moeilijk om in de omstandigheid, dat er niet op gerekend was vóór de officiëele inbedrijfstelling water te verstrekken, aan al deze aanvragen te kunnen voldoen en in korten tijd. Het verschillende materiaal, wat voor die aansluitingen noodig was, is over het algemeen in Indië weinig of geheel niet voorhanden. Er was wel materiaal uit Europa besteld, doch slechts voor een zeer beperkt aantal aansluitingen. Met alle mogelijke middelen is echter getracht stagnatie in het maken van aansluitingen te voorkomen, hetgeen misschien wel eens oorzaak geworden is dat aansluitingen duurder uitvielen, dan in andere omstandigheden het geval zou geweest zijn. Het hoofddoel echter, het zoo vlug mogelijk verstrekken van water aan iederen aanvrager, is vrijwel bereikt, waarvan het cijfer van 2852 aansluitingen op 31 December het

beste bewijs is. Zeer veel aansluitingen moesten soms gemaakt worden zonder watermeter, waardoor gedurende maanden alleen het vaste recht berekend kon worden. Hoewel op het oog dit misschien eenige vermindering van inkomsten beteekent, is dit toch in werkelijkheid natuurlijk niet. Daarbij werden voor waterverbruikers volgens industriëel tarief altijd eenige meters in reserve gehouden en betrof het niet direct verstrekken van meters meest de laagste tarieven. Of er in het eerste bedrijfsjaar veel tot stand gekomen is en of de Waterleiding in Semarang noodig was, blijkt het best uit eene vergelijking met Soerabaia. Deze begonnen in 1903, had in 1910, dus na 7 bedrijfsjaren 2683 aansluitingen, terwijl Semarang er in ruim 1 jaar tijd 2852 heeft.

Dat de Waterleiding niet het minst populair is bij de minder gegoeden, blijkt het best uit onderstaand staatje, aangevende het aantal verbruikers volgens de verschillende Tarieven.

Tarief per maand	Aant. verbr. in Semarang	Aant. verbr. op Tjandi
ƒ 12.—	14	—
„ 10.—	25	1
„ 8.50	63	5
„ 7.—	77	8
„ 6.—	144	17
„ 5.—	104	11
„ 4.—	96	10
„ 3.—	125	9
„ 2.—	135	5
„ 1.50	181	6
„ 1.—	1213	13

Het aantal aangeslotenen over de verschillende maanden geeft de volgende staat aan:

MAAND	Aant. aansl. op 31 Dec. '14	Bijgemaakt
December '13	333	—
Januari '14	577	244
Februari	810	233
Maart	1054	244
April	1142	88
Mei	1280	138
Juni	1504	224
Juli	1785	281
Augustus	1983	198
September	2109	126
October	2306	197
November	2569	263
December	2852	283

(Zie hiervoor ook de graphische voorstelling.)

Voor de Roemer Visscher Vereeniging en de Kartinischool werd bij Raadsbesluit een tarief vastgesteld van 10 cent per cbm.

Gedeeltelijk gratiswater werd bij Raadsbesluit toegestaan aan:

Het Protestantsche Weeshuis voor 500 cbm. daarboven 10 cent per cbm.

Het Roomsch-Katholiek Weeshuis 500 cbm. daarb. 10 ct. per cbm.

Het Leger des Heils Boegangan 100 „ „ 25 „ „ „

Het Zendelinghospitaal 100 „ „ 6 „ „ „

Volgens artikel 11 der verordening waren aangesloten 55 Inlanders op Tjandi en 3 op Semarang. Dit tarief valt overigens niet erg in den smaak, omdat hierbij de plaats van de tapkraan niet willekeurig gekozen kan worden, maar door de Waterleiding bepaald wordt. Buiten de Gemeente waren aangesloten 19 perceelen op Srondol.

De verdeeling van de aansluitingen in gebruik op 31 December over de verschillende tarieven was als volgt:

	Semarang	Tjandi
Tarief A	2177	87
Tarief B	276	14
Artikel 11	3	55
Verminderd tarief	2	—
Gewestelijk „	—	19
Gratis	4	—
Gemeente	6	—

Eene bijzondere aansluiting werd dit jaar gemaakt voor de Koloniale Tentoonstelling. Hiervoor waren twee aansluitingen gemaakt, een van 150 m/m en een van 80 m/m buisleiding. Bij Raadsbesluit van 29 Augustus 1912 werd haar op haar verzoek gratis gebruik van leidingwater toegestaan tot een nader te bepalen hoeveelheid. Door de Waterleiding-Commissie werd in Juli 1914 besloten aan het Hoofdbestuur mede te deelen, dat 1000 cbm. per dag werd toegestaan, met verzoek te trachten zoo min mogelijk deze hoeveelheid te overschrijden, hetgeen dan ook niet gebeurd is. Gedurende den opbouw, den tentoonstellingstijd en daarna bij het afbreken werd in totaal verbruikt 95778 cbm.

De aansluitingen werden alle gemaakt door den Waterleidingdienst op kosten des aanvragers, hetzij in koop, hetzij in huur. Een overzicht van de totale aansluitingskosten zonder watermeter geeft het volgende:

Totale kosten	*f*	70281,59
Arbeidsloon	„	12960,68
Materialen	*f*	57320,91
Totale kosten	*f*	70281,59
Gekochte aansluitingen	„	22346,13
Huurleidingen	*f*	47935,46

De huur hiervan zou bedragen 1½% of *f* 719,03, terwijl volgens de verzameling van leidinghuren der verschillende leidingen dit bedrag is *f* 718,27. Het verschil vindt zijn oorzaak in de afronding tot heele centen bij elk bedrag afzonderlijk.

2. WATERVERBRUIK.

Het waterverbruik te Semarang kan van uit de beide reservoirs Djomblang en Siranda vrij nauwkeurig bepaald worden. Alleen verbruikscijfers beneden 30 cbm. per uur worden niet geregistreerd. Het nachtverbruik dat over het algemeen beneden dit cijfer ligt, is dus niet nauwkeurig na te gaan. De opgegeven cijfers zijn dus niet op 1 cbm. na nauwkeurig. Ook is te berekenen het waterverbruik bij de verbruikers uit de meterstanden. Het verschil tusschen beide getallen is dus het waterverbruik der hydranten, verlies bij lekken en spuiwater. Het volgende staatje geeft een overzicht over de verschillende maanden. Het waterverbruik van Tjandi dat uit een ander reservoir voorzien wordt, is daarom afzonderlijk opgegeven.

MAAND	Verbr. volgens Venturimeter	Verbr. over de meters	Verbr. der hydr. lekken en spuien	Verbruik Tjandi
Januari	67000	9876	57124	1968
Februari	78834	16810	62024	2302
Maart	91999	20355	71644	2460
April	66021	28049	37972	2800
Mei	66399	30022	36377	2766
Juni	92494	43732	48762	3249
Juli	127427	51936	75491	3604
Augustus	107923	70751	37172	4177
September	124378	89575	34803	3786
October	144816	92495	52321	4586
November	133935	85620	48315	4036
December	117541	58665	58876	3255
TOTAAL	1218767 cbm.	597886 cbm.	620881 cbm.	38989 cbm.

Het verbruik der hydranten is moeilijk te taxeeren. Er zijn bij 7 hydranten meters geplaatst en het resultaat is dat de verbruikscijfers nog al uiteenloopen. Het volgende staatje geeft aan wat deze 7 hydranten over 1914 verbruikt hebben.

PLAATS DER HYDRANT	Verbruik in cbm.
Pasar Tjandi	2248
Kampoeng Saroe	2885
Kampoeng Karangkebon. . . .	1071
Mlaten	2985
Pengapon.	2163
Randoesarie	2608
Baroe Tikoeng (Kali Baroe) . . .	1548

Aannemende dat het gemiddelde van deze 7 hydranten ongeveer voor alle hydranten geldt dan geeft dit per hydrant per maand 185 cbm. of voor de 201 hydranten van Semarang per maand 37185 cbm. of rond 40000 cbm.

In den loop van het jaar werd de mainkraan van alle hydranten zoodanig gesteld dat een petroleumblik van 18 liter in 1½ minuut volloopt. De kranen staan nu niet meer volop open, waarmee bereikt wordt, dat er een regelmatige waterstraal uitkomt onder niet te veel druk, waardoor sterke spreiding van de straal voorkomen wordt en zoodoende niet zooveel water vermorst wordt. Zoolang echter bij het waterhalen eerst de blikken omgespoeld worden en zoolang de hydranten voor allerlei waschdoeleinden gebruikt worden, zal het altijd een natte morsboel om de hydranten blijven. De volgende staat geeft ten slotte een overzicht van het verbruikte water volgens de verschillende tarieven.

(Zie ook graphische voorstelling).

MAAND.	Tarief A. cbm.	Tarief B. cbm.	Tarief C. cbm.	Vermind. tar. cbm.	Gewest. tar. cbm.
Januari	6898	4946	—	—	91
Februari	11384	7728	—	13	111
Maart	13903	8912	—	54	89
April	20283	10348	—	56	118
Mei	22890	8936	—	78	107
Juni	26242	12487	12	104	191
Juli	30790	13865	18	104	228
Augustus	39507	17618	14	399	241
September	46684	21972	22	541	210
October	49000	24444	12	164	322
November	46991	24849	4	370	292
December	39771	18852	—	333	221

3. WATERMETERS.

Over het algemeen werd direct bij het maken van eene aansluiting ook een meter geplaatst. Door de snelle toename van aansluitingen ontstond al spoedig gebrek aan meters, wat echter geen invloed uitoefende op het voortgaan met aansluiten. Op 31 December waren dan ook nog maar een 400 verbruikers aangesloten zonder meter, terwijl juist een der laatste dagen van het jaar nog een partij van 500 meters aankwam. Zooveel mogelijk werden steeds dezelfde soort meters aangekocht, hetgeen met het oog op reparatie eenvoudiger is. Er worden nu van die metersoort onderdeelen in voorraad gehouden, zoodat eventueele reparaties hier kunnen geschieden. Deze meters systeem Meinecke werden geleverd door tusschenkomst van de firma BECKER & Co. Eenige malen werd in tijden van metergebrek een partijtje Siemensmeters aangekocht van de firma LINDE-TEVES.

Tevens is eene inrichting aanwezig om de meters op juiste aanwijzing te kunnen contrôleeren, waarvan reeds eenige malen gebruik gemaakt werd.

Onderstaand staatje geeft een overzicht van de aangekochte en geplaatste meters en hunne verschillende soorten.

Staat van meters in het bezit der Waterleiding op 31 Dec. 1914.

Soort van meter	Andrae				Siemen & Halske		Natloopers Meinecke						Droogloopers Meinecke						Totaal
Grootte van meter	1	3/4	5/8	1/2	3/4	1/2	1 1/4	1	3/4	1/2	3/8	1/4	1 1/2	1 1/4	1	3/4	1/2	1/4	
in gebruik	8	30	9	21	201	156	13	136	349	102	21	3	3	9	47	597	390	11	2108
inmagazijn	—	—	—	—	3	—	1	4	1	3	—	11	3	3	3	403	510	1	546
Totaal	8	30	9	21	204	156	14	140	350	105	21	14	6	12	50	1000	900	12	2654

REKENING

VERLIES EN WINST

1914

Gemeente-Waterleiding.

Verlies en Winst Rekening over 1914.

Interest 4½% Leening	*f* 64114.	41⁵
Provisie „ „	„ 90.	88
Exploitatiekosten	„ 38624.	65
Afschrijvingen (gelijk a/d aflossingen leening)	„ 8640	—
	f 111469.	94⁵

Interest (belegde gelden)	*f* 4395.	98⁵
Water	„ 95993.	26
Meterhuur	„ 6300.	—
Leidinghuur	„ 3536.	30
Diverse Baten	„ 37.	95
Saldo verlies	„ 1206.	45
	f 111469	94⁵

SEMARANG, Juni 1915.

De Directeur,

(wg.) E. J. MINKMAN.

BALANS

1914

Balans per 31 December 1914.

Kas			*f* 6863	02½
Aanleg Iste Sectie.				
Gebouwen	*f* 24524.20			
Kunstwerken	„ 14846.70			
Buisleiding	„ 219476.45			
Hydranten	„ 617.—		„ 259464	35
Aanleg 2de Sectie.				
Dienstwoning	*f* 4077.—			
Reservoirs & Kunstwerken .	„ 187327.40			
Watermeters & Waterstand-aanwijzers	„ 29154.75			
Buisleiding	„ 139780.85			
Hydranten	„ 1168.—		„ 361508	—
Aanleg 3de Sectie.				
Buisleiding	*f* 574684.38			
Hydranten	„ 17886.70			
Aansluitingen	„ 68790.82			
Watermeters	„ 65929.76			
Auto	„ 1650—		„ 728941	66
Debiteuren-Waterverbruikers.			„ 129650	15
Saldo-verlies.			„ 1206	45
			f 1370948	50

Gelden ter goede rekening	*f* 3	68
Waarborgsommen	„ 923	1 —
Gemeente	„ 1353073	82
Afschrijvingen	„ 8640	—
	f 1370948	50

SEMARANG, JUNI 1915.

De Directeur,

(wg.) E. J. MINKMAN.

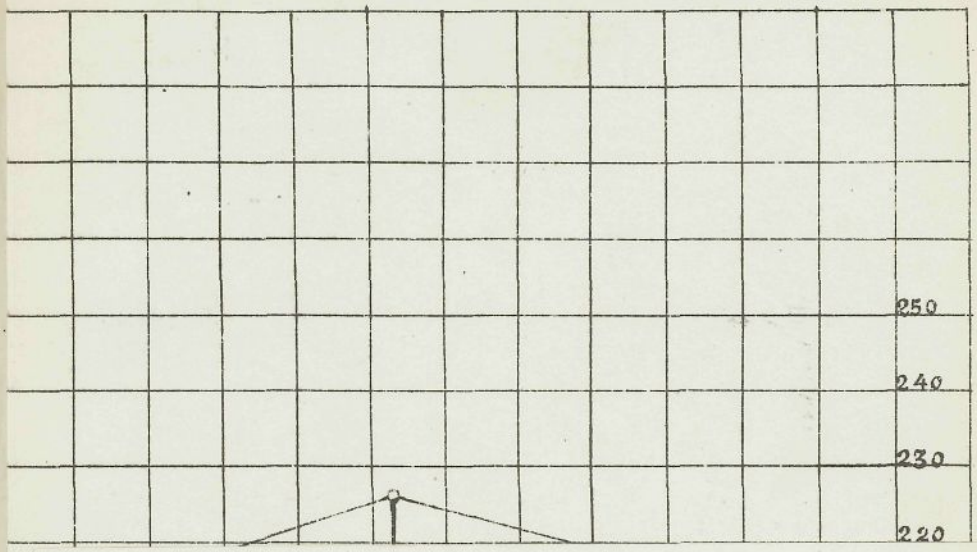
250
240
230
220

Gemeente Waterleiding
Semarang

Grafische Voorstelling
van
Geleverd water

1e Volgens Tarief A ——o——o——
2e id id B ——o- - - - -o——
3e id minimum ——o- - - - -o—— volgens tarief A

Schaal
1 m/m = 200 M³

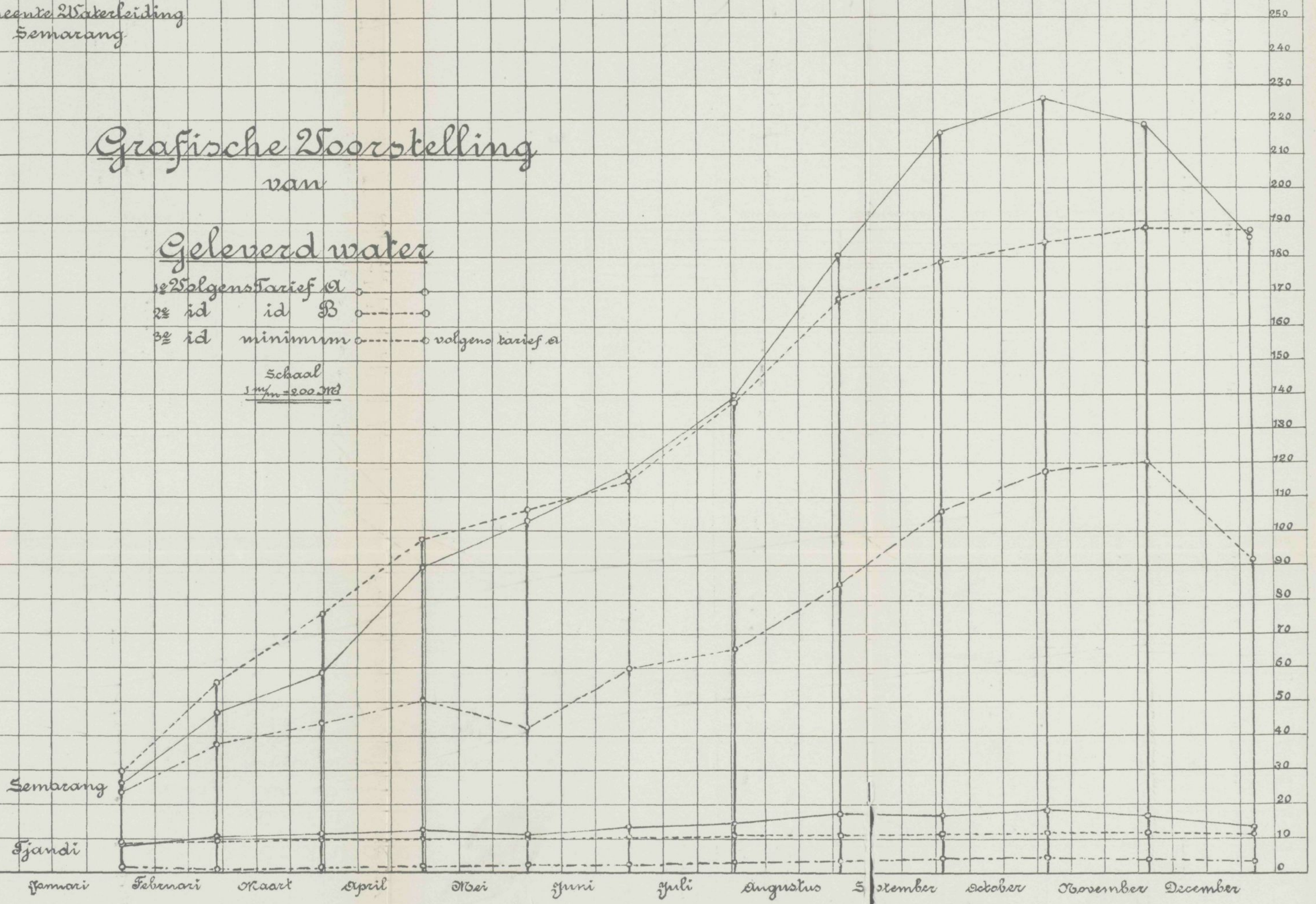

Gemeente Waterleiding
Semarang

Grafische Voorstelling

van

Geleverd water

1e Uit de reservoir ——·——·——·——·——

2e Volgens de meters ————————————

3e Met inbegrip v/d Kol-Tentoonstelling ----

Schaal

5 m/m - 500 M³ water

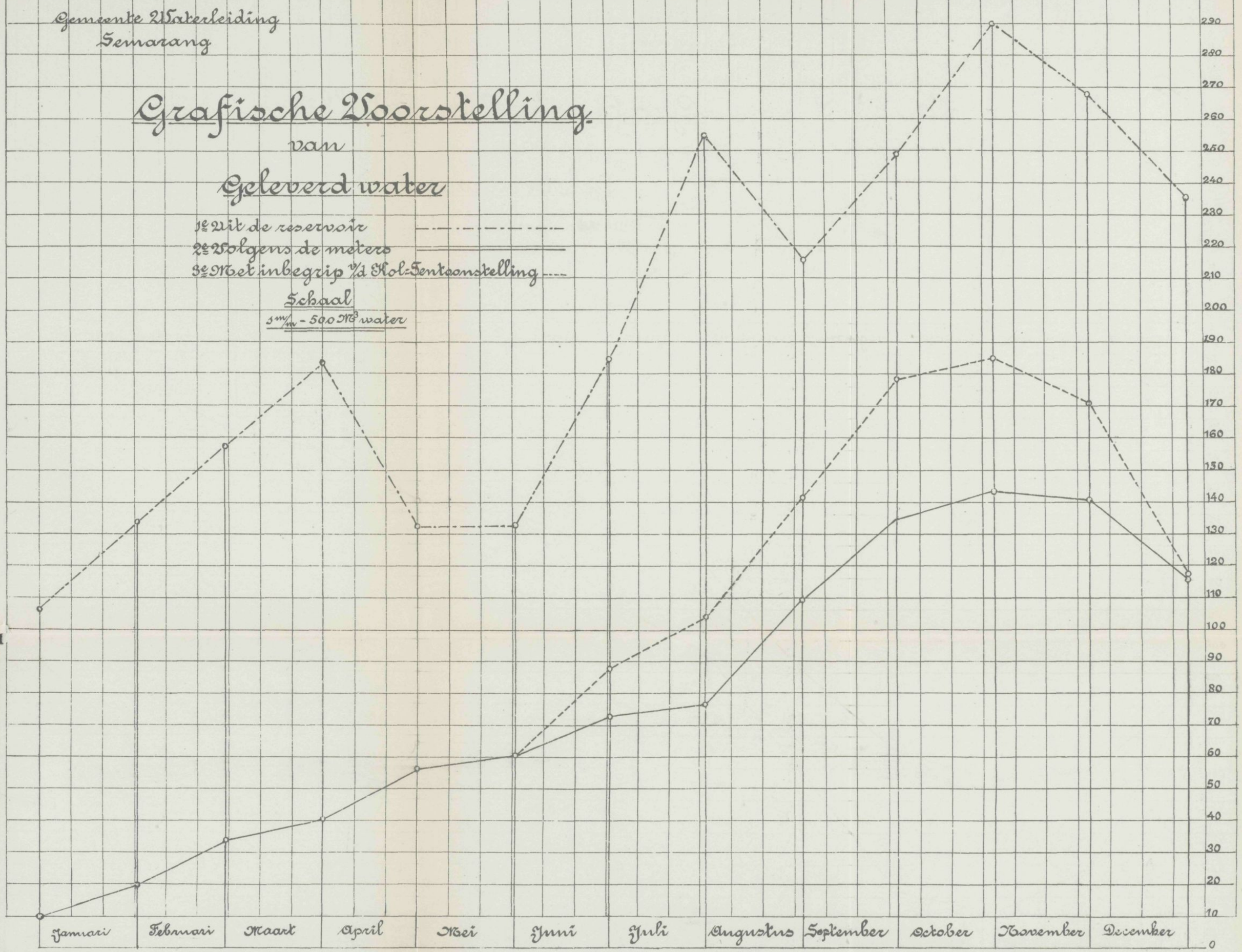

Gemeente Waterleiding
Semarang

Grafische Voorstelling
van

1e Aangesloten perceelen.....
2e Opbrengst in geld ——
3e M³ geleverd water ----

Schaal { 1e 1 m/m = 10 aansluitingen
2e 1 m/m = 50 gulden
3e 1 m/m = 250 M³ water

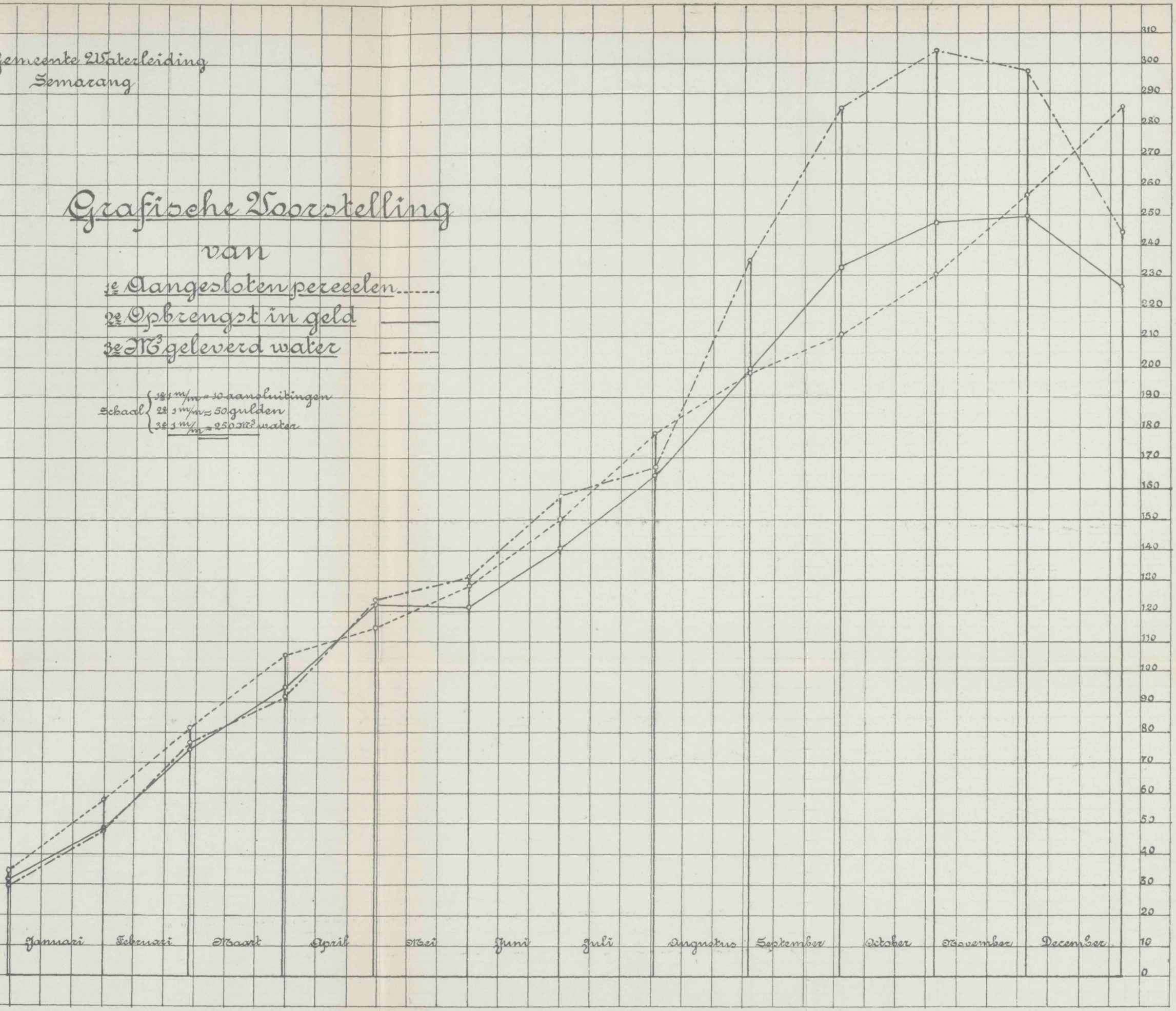

BIJLAGE V.

GEMEENTE SEMARANG
GRONDBEDRIJF

—

Aan
den Voorzitter van den Gemeenteraad
te
SEMARANG.

No. 361.

Rubriek:
Verslagen

Onderwerp :
Jaarverslag 1914 Balans en Winst- en Verliesrekening.

Ik heb de eer U hierbij aan te bieden de Balans en de Winst- en Verliesrekening van het Grondbedrijf over het jaar 1914. Daaraan is toegevoegd het Jaarverslag van dit bedrijf, inhoudende o. m. Toelichtingen op de Balans en Winst- en Verliesrekening. Het kwam bij de uitwerking practisch voor een en ander te combineeren.

De Directeur van het Grondbedrijf

(wg.) A. PLATE.

Verslag Gemeentelijk Grondbedrijf 1914.

De terreinen, aan de Gemeente aan het eind van 1914 in eigendom toebehoorend en bestemd om gaandeweg geheel of gedeeltelijk als bouwterreinen in erfpacht te worden uitgegeven, besloegen totaal 3131828 M².

Hiervan was in erfpacht uitgegeven 135274 M² totaal, waarvan echter op ultimo 1914 slechts 45334 M² zijn ingeschreven (vide bijlagen A & B).

Van de drie voornaamste terreingroepen t. w. het voormalig Residentie-erf, het heuvelterrein en de gronden op Djatingaleh was de verhouding van beschikbare gronden tot in erfpacht uitgegeven gronden de volgende.

Voormalig Residentie-erf I. Voormalig Residentie-erf (op de Balans voorkomend als gronden Baroesari). Totaal oppervlak 35000 M², waarvan uitgegeven 25478 M².

De resteerende circa 9500 M² worden grootendeels reeds door wegen, leidingen en bermen in beslag genomen en zullen voor zooverre zulks nog niet het geval is, ook in de toekomst geen andere bestemming verkrijgen. Dienovereenkomstig zijn zij volgens art. 10 van de Verordening op de exploitatie van het Grondbedrijf voor *f* 0.01 op de Balans gebracht (op de Balans 1913 was zulks nog niet geboekt).

Heuvelterrein II. Heuvelterrein, waarin begrepen de sawahterreinen achter Gergadjih. Totaal oppervlak 2920313 M², uitgegeven in erfpacht 12970 M². Eerstgenoemd cijfer omvat nagenoeg alle gronden in het heuvelterrein door het Gouvernement tegen ½ ct. per M² aan de Gemeente afgestaan. Niet ingeschreven nog waren aan het eind van 1914 twee kleine complexen t. w.:

A. één groot 66200 M² ten Zuiden van de dessa Gadjahmoengkoer, voor welke overdracht het Gouvernement de voorwaarde stelde, dat de Gemeente de dessa's Gadjahmoengkoer en Kali-Langsé van waterleiding-hydranten zou voorzien als ruil voor de op den grond voorkomende bronnen en

B. gronden nabij de dessa Nogosarie groot 38300 M², waarvan de inschrijving nog moest wachten op het opmaken van meetbrieven. (De inschrijving vond in de eerste helft 1915 plaats).

Het totaal oppervlak van de voor erfpacht in het heuvelterrein in aanmerking komende gronden, als alle wegen zullen zijn aangelegd, is momenteel nog niet op te geven. Het vertrouwen wordt uitgesproken dat in 1915 een algemeen wegenplan in het heuvelterrein zal kunnen worden vastgesteld, 't welk als basis zal moeten dienen voor vaststelling van alle perceelen in erfpacht uit te geven.

Een exploitatierekening betreffende alle gronden in het heuvelterrein, waarnaar de gemiddelde canonprijs te bepalen valt, zal dan tevens moeten worden opgemaakt om voldoende zekerheid te verkrijgen omtrent de financiëele toekomst van het bedrijf in het heuvelterrein genomen.

Tot dusver vond de canonbepaling bij de uitgifte plaats op grond van globale berekeningen, waarbij met verschillende factoren, als ligging van het perceel, meer of mindere geschiktheid om als bouwterrein geëxploiteerd te worden, tijdstip van aanvrage enz., rekening werd gehouden. Wat het laatste betreft, wordt opgemerkt, dat voor de eerste aanvragers van erfpacht, die min of meer als pioniers voor den trek naar het heuvelland optraden, een relatief lagere prijs vastgesteld werd.

Djatingaleh III. Gronden op Djatingaleh. Totaal oppervlak 52390 M²; uitgegeven in erfpacht 2120 M².

Hierbij wordt opgemerkt, dat op het grootste gedeelte van de in deze groep vervatte gronden preferentie voor erfpacht is aangevraagd door de Samarang-Joana Stoomtram-Maatschappij, met de bedoeling er een complex woningen voor haar personeel te bouwen.

De erfpachtsafsluiting is voorloopig niet doorgegaan, aangezien door de tijdsomstandigheden genoemde Maatschappij haar plannen moest opschorten. Door de S. J. S. werd echter in afwijking van het gebruik, genoegen genomen de terugbetaling der schadeloosstelling der bezitsrechten ten bedrage van rond *f* 15.000.— niet eerder terug te vorderen, dan na de inschrijving van de erfpacht, terwijl door de Maatschappij 6 pct. rente

zal worden vergoed aan de Gemeente voor het in de gronden reeds gestoken kapitaal.

Verspreide Terreinen. Eenige nadere toelichting verdienen nog de gronden op Djangli en Karangredjo, groot 42588 M², resp. 43904 M² op de Balans voorkomend voor ƒ 5639,71 resp. ƒ 3473.04.

Van de gronden op Djangli werd nog geen perceel in erfpacht uitgegeven; van de gronden op Karangredjo evenmin, van deze laatste zullen echter vermoedelijk in 1915, 16000 M² in erfpacht worden uitgegeven.

De vraag zij hier terloops gesteld of het prijs stellen door de Gemeente op kleine uit elkaar gelegen perceelen, enkel met het doel deze in de toekomst in erfpacht uit te geven, op den duur aanbevelenswaard is. De Gemeente zal toch gedurende een reeks jaren de handen vol hebben met het in exploitatie brengen van haar eigendom in het heuvelterrein. Daaraan zouden desnoods, als de gelegenheid zich voordoet, nog toegevoegd kunnen worden gronden, aan of bij den grooten weg naar Oengaran gelegen met de gedachte om, zoodra de tijd daartoe gekomen is, zich meester te maken van de tusschen beide groepen gelegen gronden, behoorend tot het particuliere land Tjandi, als de eigenaar daarvan niet uit eigen beweging tot meerdere bebouwing overgaat.

Het zich in eigendom verschaffen van andere gronden, anders dan door aankoop of onteigening liefst bij geheele complexen tegelijk, met het vooruitzicht dezen in het belang van een goede volkshuisvestiging als bouwterrein te gaan exploiteeren, lijkt minder gewettigd.

Immers heeft het prijsstellen op afzonderlijke stukken, telkens als een particulier daarop een eigendomstitel wenscht te verkrijgen, het nadeel, dat men het den particulieren minder aanlokkelijk maakt in gezondere streken zich te vestigen. De Gemeente immers profiteert in dergelijke gevallen van het initiatief genomen en het werk verricht door den particulier, door, zoodra de bezitsrechten door hem zijn afgekocht en hij het voorbereidend werk verricht heeft, het Gouvernement mede te deelen, dat zij (de Gemeente) de grond, door den ander uitgekozen, wel in eigendom wenscht te verkrijgen, zonder dat zij vooraf daartoe zelf de noodige stappen deed.

Deze opmerking moge bij de in de toekomst te volgen grondpolitiek ernstig in overweging genomen worden.

Bijzonderheden omtrent de gronden in het heuvelterrein.

Uitgegeven in erfpacht in M²

1 Januari 1914		*31 December 1914*
2310	a. ingeschreven	15280
	b. nog niet ingeschreven	89693
		104973

Canon

ƒ 57,75	a.	ƒ 692.75
	b.	„ 5017.—
		ƒ 5709.75

(Zie bijlage A § B).

De oorlogstoestand met haar onmiddellijk gevolg, gebrek aan bouwkapitaal, oefende natuurlijk haar nadeeligen invloed uit op den gang van zaken bij het Grondbedrijf.

In de tijdsomstandigheden moge misschien mede een oorzaak te zoeken zijn, dat meerdere personen, na schriftelijke toezegging hunnerzijds de erfpachtsvoorwaarden op een bepaald perceel te willen aanvaarden, de zaak op het allerlaatste moment, als het op het plaatsen van de handteekening bij de inschrijving voor den Raad van Justitie aankwam, op hun beloop lieten, zonder de Gemeente hiervan in kennis te stellen. Dat hiermede in de practijk ernstig schade wordt gedaan aan een vlotte uitgifte van gronden, behoeft geen betoog. Echter bestaat hiertegen geen ander wapen, dan het stellen van een termijn voor de inschrijving na vaststelling van het contract door den Gemeenteraad.

Niettegenstaande de slechte tijden, bleek uit het regelmatig toenemen der preferentie-aanvragen, waaronder meerdere ernstig gemeenden voorkwamen en het voortgaan van de uitgifte in de eerste helft van 1915 (zie bijl. C) voldoende, dat de terreinen in het heuvelland bij het publiek gewild zijn en de eerste moeilijkheden, vooral hierin bestaande, dat een voldoend aantal pioniers-erfpachters zich in het heuvelland vestigen gaan-

deweg overwonnen worden. Op 9 Mei 1915 was nog op 25 perceelen door 41 personen preferentie gevraagd.

Hoewel hier en daar nog verkeerde meeningen omtrent den juisten inhoud der erfpachtsvoorwaarden opduiken, zullen deze evenredig met het aantal afgesloten contracten wel verminderen. Het „onbekend maakt onbemind" gold ook voor gemeentelijke erfpachtsvoorwaarden.

Van belang is, melding te maken van nog enkele ernstige reflectanten voor het verkrijgen van geheele erfpachtscomplexen aan toekomstige zijwegen van den Nieuwen Tjandiweg gelegen, waarop voorloopig wegens het schrappen der noodige gelden voor secundaire wegenaanleg op de begrooting van 1915 niet nader kon worden ingegaan.

Een en ander is te betreuren. Voor de Gemeente, omdat een kostelijk gemeentelijk bezit op deze wijze niet spoedig tot volle waarde gebracht wordt. Voor de bevolking, omdat de trek naar gezonder streken, tevens een rem tegen de abnormale huurstijging van woonhuizen, op deze wijze getemperd wordt.

Wil de ontwikkeling van het Grondbedrijf gelijken tred houden met de vraag naar erfpacht van het publiek, dan zal de Gemeente regelmatig door moeten gaan met aanleg van nieuwe wegen. Hiertoe zullen in de eerste plaats, de goedkoopere secundaire wegen, aansluitend op den Nieuwen Tjandiweg, in aanmerking komen.

Een tweede hoofdpunt voor de ontwikkeling van de exploitatie der gronden en meer speciaal als men denkt aan vestiging van personen, die niet over auto of rijtuig beschikken, is het in dienst stellen van een publiek vervoermiddel.

Voor de vestiging van min gegoede Europeanen en Inlanders in het heuvelterrein op eenigszins groote schaal is zulks een beslist vereischte. *)

Nieuwe Tjandiweg. De Nieuwe Tjandiweg, hoewel niet gereed, werd in Augustus voor het auto- en rijtuigverkeer opengesteld, teneinde tijdens de Tentoonstelling reeds velé vréem-

*) In Maart 1915 werd een betreffend voorloopig voorstel door den Directeur van het Grondbedrijf ingediend.

delingen zoowel als Semarangers te doen profiteeren van dezen mooien toerweg.

De kosten aan den weg besteed, zijn evenals vorige jaren, voor de helft ten laste van het Grondbedrijf gebracht. Zoodra de aanleg geheel voltooid is, hetgeen in 1915 het geval zal zijn, is het aangewezen het bedrag, thans geboekt onder afzonderlijk hoofd Nieuwe Tjandiweg, gaandeweg over te boeken op de post gronden in erfpacht.

Het zal aangewezen zijn, deze overboeking zoodanig te doen plaats vinden, dat alle erfpachtsgronden welke direct of indirect door den Nieuwen Tjandiweg toegankelijk zijn gemaakt en nog worden, met de aanlegkosten belast worden. De Nieuwe Tjandiweg blijft dan ten slotte slechts voor *f* 0.01, overeenkomstig art. 10 van de Verordening op de exploitatie van het Grondbedrijf, op de Balans voorkomen.

In de loop van 1914 werd de geheele Nieuwe Tjandiweg van Oengaran-Waterleiding voorzien, terwijl met den aanleg van gasleidingen eveneens begonnen werd.

Erfpacht N. I. S. De onderhandelingen met de N. I. S. omtrent de uitgifte in erfpacht van een complex gronden ter gezamentlijke oppervlakte van 46400 M², waarop de N. I. S. een zeventig-tal woningen voor haar personeel zal bouwen, voerden tot een gunstig resultaat.

De erfpachtscanon werd vastgesteld op *f* 4.500.— 's jaars; de Gemeente nam op zich de verplichting tot aanleg van een hoofdweg langs het terrein en van eenige hoofdafvoerleidingen, benevens het onderhoud en de verlichting van de secundaire wegen, tusschen de bouwperceelen doorloopend, waarvan de aanleg door en op kosten der N. I. S. zal geschieden.

Afstand sawahterreinen aan Militaire Departement. Omtrent afstand in eigendom door de Gemeente van gronden in het sawahterrein achter Gergadjih aan het Militair Departement voor een officierskampement en exercitieterrein, waarover reeds jaren onderhandelingen gevoerd werden, kon ook het jaar 1914 geen beslissing brengen. Een noodlottige samenhang van diverse factoren stond hier de oplossing bij welker spoedige totstand-

koming beide partijen belang hebben, tot nog toe in den weg. Maakte aanvankelijk de aan de Gemeente te vergoeden prijs, gecombineerd met de vaststelling van het tracee van den weg, welke de verbinding zal vormen tusschen Boeloeplein en den voet van den Nieuwen Tjandiweg, het onderwerp van discussie uit, het vraagstuk werd gecompliceerder toen het Juliana-Ziekenhuis als derde belanghebbende optrad bij de keuze van het wegtracee. Het bestuur toch meende zich ernstig te moeten verzetten tegen een door den dienst der Gemeentewerken opgemaakt tracee loopend over Kali-Sarie, welk tracee het bestuur, hoewel de voordeelen voor de Gemeente boven den Karangasemweg erkennend, nadeelig achtte voor haar ziekeninrichting.

Haar verzet grondvestte zich o. m. op de meening als zou door een der vroegere Raadsvoorzitters, sedert overleden, de toezegging zijn gedaan, dat geen groote verkeersweg aan de achterzijde van het ziekenhuis, t. w. langs Kali-Sarie, door de Gemeente zou worden aangelegd. Twijfel omtrent deze toezegging, waarvan geen schriftelijke bevestiging te vinden was, maakte het geval nog moeilijker.

Een oplossing werd gezocht in het kiezen van een derde tracee en wel ten Oosten van de Kali Semarang. Op korten afstand van het Boeloeplein zou een brug in schuine richting over de kali vanaf het begin van Kali-Sarie naar den Oostelijken oever voeren, van waar de weg tot Zuidelijk van de Kaaimanstuw dezen oever zou blijven volgen.

De hiervoor opgemaakte begrooting overschreed echter verre die der beide eerstgenoemde traceeën, terwijl bovendien niet de minste toezegging verkregen kon worden van een eigenaar van gronden, waarover gedeeltelijk beschikt zou moeten worden, omtrent de door hem eventueel te stellen eischen.

Diverse oplossingen werden voorts in onderlinge samenwerking met het Juliana-Ziekenhuis beproefd, welke echter alle tot geen resultaat leidden.

Gouvernements-Hospitaal. Evenmin kreeg de uitgifte in erfpacht of verkoop der gronden, grenzend aan een der hoogere gedeelten van den Nieuwen Tjandiweg, gereserveerd voor een Gouvernements-hospitaal met S. T. O. V. I. A. en verpleegster-

school, haar beslag. Het ontwerp was aan het eind van 1914 in handen der B. O. W. (een beslissing over de totstandkoming was door de regeering nog niet genomen) zoodat nog geen nadere onderhandelingen gevoerd konden worden.

Sompok Plannen. Door de Regeering werd gunstig beschikt op het door de Gemeente gedane verzoek de gronden, gelegen ten Oosten van den grooten Postweg naar Oengaran en ten Noorden van Mritjan, meer bekend als Sompokgronden, tegen het goedkoope tarief van ½ cent per M² in eigendom te verkrijgen, ingeval de Gemeente deze gronden wilde benutten tot exploitatie als bouwterrein en wel meer speciaal voor Inlandsche woningbouw. In verband met de plannen der Semarangsche Woningbouw Vereeniging zou een deel der gronden voor goedkoope Europeesche woningen benut worden.

Nadat een voorloopig opgemaakt wegen- en bebouwingsplan met globale begrooting een onderwerp van bespreking in de Commissie voor het Grondbedrijf had uitgemaakt, werd besloten, in aansluiting met vroeger door het lid van de Grondbedrijf-Commissie Soenario, opgemaakte taxaties voor de afkoop van bezitsrechten van de bevolking, door tusschenkomst van het Binnenlandsch Bestuur definitief vast te stellen hoeveel de afkoop zou bedragen. In verband met de inmiddels ingetreden slechte tijdsomstandigheden, waardoor van de kans tot het sluiten van een leening op de geldmarkt, waarop ook bij de Sompokplannen eerst gerekend was, moest worden afgezien, werd thans de gedachte voorgestaan om vooreerst slechts een klein gedeelte van het plan onderhanden te nemen, doch van de bevolking op de aangrenzende terreinen bij wijze van voorschot vast de bezitsrechten af te koopen, opdat geen grondspeculanten zich van die gronden zouden meester maken, nadat de Gemeente door haar exploitatieplannen op een deel ervan, de waarde had doen stijgen.

De voorloopige onderhandelingen met de bevolking leidden in 1914 nog tot geen resultaat, daar de bevolking ten onrechte in de waan bleef verkeeren, dat zij van Sompok verjaagd zou worden en dientengevolge allicht in een slechtere positie zou komen.

Een en ander had ten gevolge dat nog geen voorstellen betreffende den aankoop en exploitatie der Sompokgronden in den Raad aanhangig werden gemaakt.

Vermeld moet worden dat een, met het Bestuur der Sarikat Islam gehouden bespreking, gevolgd door een schrijven, dat de Vereeniging de bouw van een 600-tal of meer woningen in Sompok zeer in het belang der Javaansche huisvesting achtte, de hoop wettigt, dat uitvoering van het plan, kans van slagen zal hebben. Dat een gedetailleerde financiëele opzet, alsmede een stapsgewijze uitvoering, teneinde bij dit nieuwe gemeentelijke werk ervaring op te doen, vereischten zijn, om het geheel te doen slagen, behoeft geen nader betoog.

Tentoonstelling. Op de Koloniale Tentoonstelling werd het Grondbedrijf vertegenwoordigd door een reliëfkaart in kleuren schaal 1 à 2000 en een vlakke kaart, 1 : 5000, aangevende het gemeentelijk heuvelterrein met een voorloopig wegenplan. Een boekje inhoudende beschrijving met eenige photografieën, benevens een schetskaartje van bovengenoemd voorloopig plan, door den Heer de Pagter, ambtenaar bij het Bouw- en Woningtoezicht, gemaakt, werd aan belangstellende bezoekers uitgereikt.

Toelichting Balans en Winst- en Verliesrekening. De bedragen op de Balans voorkomend onder het hoofd „Gronden in erfpacht," zijn de gekapitaliseerde canonbedragen, berekend naar een rentevoet van 5 pct. De daaronder volgende posten „Gronden" (Heuvelterrein Djatingaleh enz.) houden in: de inkoopwaarde van diverse gronden zoolang deze niet in erfpacht zijn uitgegeven.

Wordt een perceel in erfpacht uitgegeven, dan wordt een evenredig deel van haar inkoopwaarde (kosten aan Gouvernement betaald, afkoop bezitsrechten enz.) van de post „Gronden" afgeboekt en overgebracht naar de post „Gronden in erfpacht". Voor zooverre de gekapitaliseerde canonwaarde van het perceel de inkoopwaarde overtreft, wordt zulks als winst, in het omgekeerde geval als verlies geboekt.

Het winstsaldo over 1914 ten bedrage van *f* 149.57.94 is evenals het vorige jaar overgebracht naar het reservefonds, hetwelk thans voor *f* 185.10.70½ op de balans voorkomt.

Aan dit cijfer is momenteel nog weinig beteekenis te hechten. Immers blijkt uit het voorgaande, dat dit cijfer grootendeels verkregen is door meerdere waarde van gekapitaliseerde canon boven inkoopwaarde.

Waar het bedrijf nu nog in het allereerste stadium verkeert en zooals reeds is opgemerkt, nog niet te zeggen valt welk deel van de oppervlakken onder „Gronden" vermeld, aan het eind, als alle gronden zullen zijn uitgegeven, zal zijn overgebracht naar de „Gronden in erfpacht", is uit het berekende winstsaldo geen conclusie omtrent den huidigen stand van het bedrijf te trekken.

De algemeene opmerking kan worden gemaakt, dat dit saldo te gunstig is voorgesteld, doordat de inkoopwaarden (zie Winsten Verliesrekening) berekend zijn door eenvoudige deeling van het totale bedrag der inkoopwaarden van alle gronden tot eenzelfde groep behoorend door het aantal M². Dit geeft speciaal voor het heuvelterrein, waarvan een belangrijk deel nooit voor uitgifte in aanmerking zal komen, een te laag bedrag per M². Zoodra na gereedkoming van een kaart op groote schaal van het heuvelterrein en vaststelling van het wegennet het oppervlak der voor uitgifte geschikte gronden voldoende nauwkeurig zal zijn vastgesteld, kan de noodige rectificatie worden aangebracht.

Ook zal in aanmerking te nemen zijn, dat de kosten van den Nieuwen Tjandiweg in volgende jaren gaandeweg ten laste van de „Gronden in erfpacht" te brengen zijn, wil men een voorzichtige wijze van boeking volgen en de kosten binnen een zekeren termijn geheel uit het bedrijf terug vinden. Zulks komt indirect natuurlijk ten nadeele van het reservefonds.

Over het aantal jaren waarvoor, en de wijze waarop de afschrijving van den Nieuwen Tjandiweg zal geschieden is het beter eerst in het volgend boekjaar te beslissen, als meer gegevens bekend zijn omtrent de vermoedelijke toekomstige omvang van het geheele bedrijf.

Tegenover deze opmerkingen, welke aanleiding gevén het winstsaldo en daardoor de aangroeiing van het reservefonds

te gunstig voorgesteld te achten, kan erop gewezen worden, dat voldoende motieven aanwezig zijn om aan te nemen, dat de tot dusverre vastgestelde canonbedragen beneden de marktwaarden van de gronden zijn.

Mochten latere berekeningen dus onverhoopt aantoonen, dat het stellen van een hoogere canonprijs gewenscht is, zoo zal zulks bij alle nog uit te geven gronden vrij zeker kunnen geschieden zonder schade aan de uitgifte te berokkenen. Tenzij Semarang binnen den tijd van uitgifte der gronden neiging mocht toonen tot de „villes mortes" te gaan behooren. Hetgeen moeilijk aanneembaar is.

Op een belangrijke zaak, hiervoor reeds gemeld, moet nog gerekend worden, n.l. een openbaar vervoermiddel, waarop vrij zeker gedurende de eerste reeks jaren een niet onaanzienlijk verlies geleden zal worden.

Wij kunnen ons niet weerhouden, ten spijt van het hiervoor betoogde omtrent de moeilijkheid thans reeds bruikbare cijfers omtrent den stand van het grondbedrijf te geven, ons toch in eenige bespiegelingen te vermeien.

Gesteld de verhouding van de voor uitgifte geschikte gronden in het heuvelterrein tot het totaal oppervlak van deze groep zal zijn = 1 : 4. Dit beteekent, dat het cijfer *f* 421.53 voor de inkoopwaarde, in mindering gebracht van de gekapitaliseerde waarde der gronden in erfpacht (zie Winst- en Verliesrekening) ongeveer *f* 1.700.— had moeten zijn. Voor de andere terreingroepen geldt deze ongunstige verhouding niet; de meeste overige gronden zijn grootendeels geheel bebouwbaar met uitzondering van de gronden voor weg bestemd. Nemen we echter aan een bedrag van *f* 2.000.— in plaats van *f* 1.700.—, waarmede het winstsaldo over 1914 *f* 2.000.— *f* 421 = rond *f* 1.600 te hoog aangeslagen zou zijn.

Stelt men voorts het totale bedrag van de aanlegkosten van den Nieuwen Tjandiweg, nadat deze voltooid zal zijn, op rond *f* 200.000. Hiervan komt 50 pct., d. i. *f* 100.000 ten laste van het grondbedrijf.

Bepaalt men de afschrijving op 50 jaar, wat heel voorzichtig is, dan zou *f* 2.000.— verlies per jaar geboekt worden.

Ware zulks dit jaar ingegaan, dan was dus een winst gemaakt

van rond *f* 15.000.— *f* 1.600.— *f* 2.000.— = rond *f* 11.400.—; rekent men voor het volgend jaar nog een bedrag van + *f* 2.000.— aan verlichting en onderhoud, waartegenover echter een minstens gelijkwaardig bedrag aan meerdere erfpachtsinkomsten zal komen te staan, dan zou dus ongeveer *f* 11.000.— 's jaars geput kunnen worden uit het reservefonds om een nadeelig saldo van een openbaar vervoermiddeldienst te dekken, voordat deze dienst bij de Gemeente behoeft aan te kloppen.

Nog een korte toelichting bij den post inventaris, betrekking hebbend op een 8 tons-motorwals, welke in Juli 1914 werd aangekocht voor *f* 7.296.—. Deze is thans op de Balans geplaatst voor *f* 6.296.—, zoodat *f* 1.000.— werd afgeschreven, met welk bedrag de post „Nieuwe Tjandiweg" belast werd. Met de in volgende jaren af te schrijven bedragen van den Nieuwen Tjandiweg is dan te rekenen, dat een deel der waarde van dit inventarisstuk allereerst als een verliespost geboekt wordt.

Een post personeel komt op de exploitatierekening niet voor, daar ook met de begrooting 1914 hierop niet gerekend was. Het is wenschelijk in den vervolge zulks wel afzonderlijk te boeken.

Thans is een gemiddeld bedrag aan administratiekosten ad $1^1/_3$ ct. per 10 M² uitgegeven grond ten laste van de exploitatierekening gebracht, waarop bij de kapitaliseering van de canon werd gerekend.

De Directeur van het Grondbedrijf,

(wg.) A. PLATE.

WINST- EN VERLIESREKENING

GRONDBEDRIJF

1914

Winst- en Verlies-Rekening van het Grondbedrijf per 31 December 1914.

RESERVE								
Voor de winsten behaald met de uitgifte van gronden in erfpacht.						*f*	2.319	79
Voor waardevermindering.						„	12.638	15
						f	14.957	94
EXPLOITATIE GRONDEN IN ERFPACHT.								
Canon over 1914						*f*	4.482	18[5]
Boetes						„	23	48[5]
Terugboeking restitutie waarborgsom aan *Meulemans*, den 8-2-'13 ten laste dezer rekening gebracht		*f*	478	72				
rente 8/2-'13—31/12-14 . . .		„	45	36		„	524	08
						f	5.029	75
Storting in het aankoopsfonds						„	743	60
						„	4.286	15
Af: verponding		„	114	59				
onderh. riool	*f* 26.—							
„ plantsoenen	„ 50.—							
verlichting enz.	„ 435.—							
aandeel in alg. kosten	„ 46.85	„	557	85				
		f	672	44				
rente a/ Gemeente		„	1293	92		„	1.966	36
						f	2.319	79
GRONDEN IN ERFPACHT HEUVELTERREIN.								
Gekapitaliseerde waarde van 12970 M²		„	11034	—				
inkoopwaarde		„	421	53	„	10 612	47	
DJATINGALEH.								
Gekapitaliseerde waarde van 2120 M²		„	3036	—				
inkoopwaarde.		„	932	80	„	2.103	20	
					„	12.715	67	
PANDEAN.								
Gekapitaliseerde waarde van 1264 M²		„	466	—				
inkoopwaarde		„	543	52	„	77	52	
						„	12.638	15
						f	14.957	94

Bijlage bij jaarverslag van het grondbedrijf over het jaar 1914.

BALANS GRONDBEDRIJF

1914

Balans van het Grondbedrijf per 31 December 1914.

1	GRONDEN IN ERFPACHT.									
	Baroesarie	M²	25478	f	60828	—				
	Tegalsarie	»	1192	»	608	—				
	Bergotta.	»	2310	»	1155	—				
	Heuvelterrein. . . .	»	12970	»	11034	—				
	Pandean.	»	1264	»	466	—				
	Djatingaleh.	»	2120	»	3036	—				
		M²	45334				f	77127	—	
	GRONDEN BAROESARI									
	9522 M² voor wegen en plantsoenen						»	0	01	
3	GRONDEN HEUVELTERREIN									
	2.907.343 M²	f	93998.25⁵							
	Opbrengst vruchtb: .	»	148.18⁵	f	93850	07				
5	GRONDEN DJATINGALEH									
	522390 M²			»	37897	41⁵				
7	GRONDEN PANDEAN									
	17120 M²			»	7286	30				
	GRONDEN LAMPERLOR									
	2538 M²			»	1536	88⁵				
34	GRONDEN PETERONGAN									
	929 M²			»	509	77⁵				
36	GRONDEN DJANGLI									
	42588 M²			»	5639	71				
40	GRONDEN KARANGREDJO									
	43904 M²			»	3473	04				
44	GRONDEN TANDANG									
	2740 M²			»	489	77				
48	GRONDEN KR. ANJARGOENOENG									
	5110 M²			»	1666	49				
56	GRONDEN LAMPERTENGAH									
	2310 M²			»	586	—				
	3.076.972 M² . . Totaal beschikb: GRONDEN.						»	152935	45⁵	
11	NIEUWE TJANDIWEG. . . .						»	93398	75	
54	GRONDEN SOMPOK									
	Kosten opname						»	171	65	
51	INVENTARIS									
	1 Motorwals						»	6296	—	
52	KAS									
	Saldo ter goeder rekening						»	32	40	
	DEBITEUREN									
12a	ERFPACHT									
	Gouv. van N. I. te veel betaalde verponding.			f	419	05⁵				
	J. H. Fricke 1/12 canon			»	14	13⁵				
	J. H. de Nys »			»	12	92				
	The Pik Too »			»	2	50				
	Tj. T. Steinfort »			»	2	50				
12b	HEUVELTERREIN			f	451	11				
	Diversen v/ opbr. vruchtboomen 1913			»	47	94				
12c	ALGEMEENE KOSTEN									
	N. I. A. voor meetbrief	f	19.50							
	Leger des Heils »	»	32.50							
	R. A. Steinfort »	»	4.50							
	The Pik Too »	»	19.50							
	N. N. (nog uit te zoeken)	»	72.—	»	148	—	»	647	05	
13	GEMEENTE RESERVE									
	Balans						»	18510	70⁵	
							f	349119	02	

	GEMEENTE KAPITAAL									
14	GRONDEN IN ERFPACHT									
	Balanswaarde. . . .			f	77127.—					
	Crediteuren (vide 26b)			»	30152.28					
				f	46974.72					
	Debiteuren (vide 12a)			»	451.11		f	47425	83	
	BAROESARI									
	Balans						»	0	01	
16	HEUVELTERREIN									
	Balans			f	93850.07					
	Crediteuren (vide 26b)			»	192.51⁵					
				f	93657.55⁵					
	Debiteuren (vide 12b)			»	47.94		»	93705	49⁵	
18	DJATINGALEH									
	Balans			f	37897.41⁵					
	Crediteuren			»	15000.—		»	22897	41⁵	
20	PANDEAN									
	Balans						»	7286	30	
22	LAMPERLOR									
	Balans						»	1536	88⁵	
35	PETERONGAN									
	Balans						»	509	77⁵	
38	DJANGLI									
	Balans						»	5639	71	
42	KARANGREDJO									
	Balans						»	3473	04	
44	TANDANG									
	Balans						»	489	77	
49	KARANGANJAR GOENOENG									
	Balans						»	1666	49	
56	LAMPER TENGAH									
	Balans						»	586	—	
60	SOMPOK									
	Balans						»	171	65	
24	NIEUWE TJANDIWEG									
	Balans						»	93398	75	
33	DIVERSEN									
	vide 51, 52, 12a						»	6476	40	f 285263 52
26a	CREDITEUREN									
	ERFPACHT									
	Gouv. van N. I. . . .			f	30000.—					
	Mr. Onnen canon 1915			»	143.28					
	G. F. Altman » . . .			»	9.—		f	30152	28	
26b	HEUVELTERREIN									
	erven Loth. saldo 1913						»	192	51⁵	
26c	DJATINGALEH									
	S. J. S.						»	15000	—	» 45344 79⁵
25	RESERVE									
	Saldo ult. 1913 . . .			f	3390.20⁵					
	Rente o/1914			»	162.56		f	3552	76⁵	
	Winst en verlies 1914.						»	2319	79	
	Voor waardevermindering . . .						»	12638	15	» 18510 70⁵
										f 349119 02

ERFPACHT.

GRONDEN INGESCHREVEN OP ULTIMO 1914.

No. Reg.	COMPLEX	ERFPACHTER	Opp. M².	CANON	Verschuldigd op 1914.	Storting in Aankoopfonds
2	Residentie erf	D. J. A. Westerveld	1788	ƒ 286.08	ƒ 286.08	ƒ 17.88
3	,,	J. Rottier	1793	286.88	286.88	17.93
4	,,	G. C. Hildering	1520	243.20	243.20	15 20
5	,,	idem	1345	215.20	215.20	13.45
6	,,	C. B. v. Hombracht (Mr. Onnen)	1791	286.56	286.56	17.91
7	,,	P. H Meulemans	1496	239.36	239.36	14.96
9	,,	R. H. M. Verspyck	3510	561.60	561.60	35.10
11	,,	S. J. S.	12235	2200.—	2200.—	600.—
1	Tegalsari	G. F. Altman	562	18.—	18.—	2.—
8	,,	A. F. Th. Smith	630	18.—	18.—	2.—
10	Heuvelterrein	E. H. O'Herne	2310	57.75	57.75	
15	,,	The Kam Kong Soe	1365	55.—	4.58	0.42
17	,,	Mij. The Pik Too	5030	300.—	25.—	3.—
18	,,	W. Westmaas	3410	125.—	10.42	1.25
29	,,	J. H. de Nijs	3165	155.—	12.92	—.83
32	Pandean	T. Tj. Steynfort	1264	30.—	2 50	—.42
36	Djatingaleh	H. J. Fricke	2120	169.60	14.13½	1.25
			45334	5247.23	4482.18½	743.60

RECAPITULATIE.

	Opp.		Canon.
Res. erf.	25478	*f*	4318.88
Tegals.	1192	,,	36.—
H. terrein.	15280	,,	692.75
Pandean.	1264	,,	30.—
Dj. gal.	2120	,,	169.60
	45334	*f*	5247.23

N. B. Met Aankoopfonds is bedoeld het gemeentelijk fonds voor eventueel noodige afkoop der opstallen na beëindiging van de erfpacht, zooals omschreven in art. 22 van de Erfpachtsverordening; een bedrag overeenkomend met ongeveer $\frac{1}{100}$ van de getaxeerde opstalwaarde wordt bij afsluiting van het erfpachtscontract door het Grondbedrijf in het fonds gestort.

ERFPACHT.

GRONDEN UITGEGEVEN 1914, DOCH OP ULTO. 1914 NOG NIET INGESCHREVEN.

No. Reg.	Complex.	Naam erfpachter.	Opp. M².	Canon
23	Heuvelterrein.	A. Bisschop Jr.	3860	*f* 160.—
24	,,	A. C. v. d. Wijst	1115	,, 55.—
39	,,	B. Hoff	2774	,, 100.—
40	,,	G. W. A. Anthonijs	3815	,, 125.—
50	,,	J. Vallentgoed	2525	,, 75.—
51	,,	Leger des Heils	29204	,, 12.—
55	,,	N. I. S.	46400	,, 4500.—
		Tot. Heuvelterrein	89693	*f* 5017.—
44	Pandean	R. A. Steynfort.	862	,, 35.—
60	Kr. Goenoeng	Mij. Gan Kan Sioe	1910	,, 76.40
			92465	*f* 5128.40

ERFPACHT

GRONDEN UITGEGEVEN IN 1915 TOT 9 MEI.

No. Reg.	Complex	Naam erfpachter	Opp. M²	Canon
14	Heuvelterrein	W. M Bertram	3060	*f* 112.—
16	,,	Mij. The Pik Too	4715	,, 295.—
21	,,	Mij. Villapark	6070	,, 160.—
22	,,	D. F. W. Prins	6978	,, 250.—
28	,,	Th. Koreman	3675	,, 150.—
34	,,	C. Soesman	1670	,, 167.—
52	,,	J. G. Roeske	2226	,, 95.—
62	,,	H. S. Wentink	3988	,, 320.—
65	,,	Mij. The Pik Too	3025	,, 180.—
37	,,	C. F. W. Bergman	9642	,, 320.—
		Tot. Heuvelterrein	45049	*f* 2049.—
64	Pandean Lamper	H. A. Heijblom	2328	,, 93.12
33	Pandean	T. Tj. Steynfort	755	,, 35.—
35	Lamperlor	A. Faulhaber	1735	,, 104.10
			49867 M²	*f* 2281.22

AANVRAGEN IN BEHANDELING OP 9 MEI 1915.

41	Heuvelterrein	A. J. van Leer	4000 M²	*f* 250.—
57	,,	O. Knud Jacobsen	5000 ,,	,, 350.—
66	,,	H. O'Herne	3624 ,,	,, 255.—
67	,,	W. Vreede	5000 ,,	,, 420.—
		Tot. Heuvelterr:	17624 ,,	*f* 1275.—
57	Djatingaleh	Aniem	6810 ,,	,, 340.—
58	,,	M. de Jager c. s.	11240 ,,	,, 560.—
68	Karangredjo	O. Desmond Sullivan	7769 ,,	,, 80.—
73	,,	H. A. Giesberger	7900 ,,	,, 79.—
		TOTAAL	51343 M²	*f* 2334.—

BIJLAGE VI.

Aan
den Voorzitter van den Gemeenteraad
van
SEMARANG.

Ik heb de eer UEdelGestrenge het Verslag omtrent den Veeartsenijkundigen dienst over het jaar 1914 te doen toekomen.

I. PERSONEEL.

Met ingang van 1 Januari 1914 werd Raden Kaboel, vóór dien in opleiding tot Keurmeester van vee en vleesch, aangesteld als Keurmeester 2e klasse. De schrijver Raden Soegiri vroeg met ingang van 11 Mei eervol ontslag als zoodanig wegens zijn benoeming tot schrijver bij de Algemeene Politie. Voor hem in de plaats werd benoemd Raden Tjokrowinoto.

In verband met het in werking treden der melkverordening bleek al spoedig de noozakelijkheid om een derden Keurmeester aan te stellen. Daar met ingang van 1 Juni 1914 aan het Veeartsenijkundig Instituut te Buitenzorg de gelegenheid werd opengesteld om tot Keurmeester van vee en vleesch te worden opgeleid, werd met dat doel daarheen gezonden Raden Toorsino, die met 1 October zijn diploma ontving en daarna als Keurmeester 2e klasse in vasten dienst der Gemeente werd aangesteld.

II. MELKCONTRÔLE.

Bepaalde de contrôle op den melkhandel in Semarang zich vorige jaren enkel tot inspectie der stallen en melkgereedschappen, door de afkondiging der verordening regelende den handel in en den verkoop van melk in de Gemeente Semarang op 6 Maart 1914, kon dat toezicht in zijn geheelen omvang daarop worden toegepast.

Het aantal in den loop van dat jaar ingekomen verzoeken om vergunning tot voortzetting, respectievelijk oprichten eener melkerij bedroeg 41. Voorts kwam in een verzoek om vergun-

ning alleen tot het verkoopen van melk; alsmede het verzoek tot oprichting van een filiaal. Nog werd vergunning aangevraagd om gedurende de Tentoonstelling melk uit Oengaran te mogen invoeren. Van bovengenoemde 41 aanvragen werd op 33 gunstig beschikt. Zeven aanvragen werden door adressanten ingetrokken, meerendeels omdat de zaak niet op den ouden voet kon worden voortgezet. In één geval werd de vergunning aangehouden, omdat adressant wegens onvoorziene omstandigheden niet aan de gestelde voorwaarden kon voldoen. Den anderen aanvragers werd de vergunning verleend, zoodat op het eind van het jaar 1914 in Semarang 35 melkverkoopers met 36 inrichtingen te boek stonden.

De toestand in de melkstallen wordt geleidelijk beter, al behoeft het nauwelijks gezegd, dat hierin nog wel het een en ander valt te verbeteren. Vooral ook de omgeving van den stal, laat bij verschillende melkverkoopers nog veel te wenschen over. Het is niet gemakkelijk de bedrijfsleiders te overtuigen dat het een der eerste eischen voor het verkrijgen van deugdelijke melk is, dat onmiddellijke omgeving zoowel als de stal zelf zindelijk en frisch is.

Nagenoeg overal treft men nu een behoorlijke ruimte aan waar het vullen der flesschen kan geschieden, zoodat het niet meer voorkomt, dat deze handeling in den stal plaats vindt.

Wat de melkflesschen betreft, hierin is weinig of geen verbetering gekomen; althans in de flesch niet. Had ik verleden jaar nog eenige hoop dat de in Holland bestelde modelflesschen toch nog in gebruik zouden worden genomen, deze hoop is gebleken ijdel te zijn. De groote verscheidenheid in model en kleur der flesschen, zooals bij vele melkverkoopers nog wordt aangetroffen, is waarlijk geen reclame. Men bedenke nu eenmaal, dat iedere flesch, die melk kan bevatten, daarom nog geen melkflesch is.

Met de sluiting der flesschen wordt ook nog te veel gezondigd en schijnt men in het minst niet te beseffen, dat sluitingen met couranten- of ander onsmakelijk uitziend papier uit een hygiënisch oogpunt geheel uit den booze zijn. Heb ik er vroeger reeds op gewezen, dat flesschen met beugelsluiting bijzondere zorg vereischen, wat de reiniging betreft, het is mij gebleken,

dat niet iedere melkverkooper er dien zorg aan besteedt als wel wenschelijk is. Te dikwijls gebeurt het, dat dergelijke flesschen worden aangetroffen met vuile gummiringen of wel, dat tusschen stop en ring een bruine massa voorkomt (ingedroogde melk van vorige dagen). Dan weer komt het voor, dat de flesch wordt gesloten zonder gummiring, zoodat, als men de flesch gevuld onderst boven keert, de melk er met een straaltje uitloopt. Wie is dan de schuldige, indien de melkrondbrenger beproeft den inhoud met water te verwisselen?

Waar een speciale melkflesch om bepaalde redenen niet in gebruik kan worden genomen of waar aan flesschen met beugelsluiting niet de noodige zorgen voor grondige reiniging kunnen worden besteed, daar gebruike men flesschen van wit glas, met vlakken bodem, die met *stevig glad perkamentpapier* worden gesloten.

Het spreekt van zelf, dat dit papier op een behoorlijke manier, afgesloten van alle onreinheiden, dient te worden bewaard.

Volgens art. 3, alinea 2, 2e a moeten ter verkrijging eener vergunning om melk te mogen verkoopen de voor het bedrijf bestemde melkkoeien met behulp van tuberculine op tuberculose worden onderzocht en moeten na een verkregen vergunning nieuw aangekomen melkkoeien eveneens worden getuberculineerd.

Hoewel volgens de verordening enkel de melkkoeien behoeven te worden getuberculineerd, werden in overleg met den Gouvernements-Veearts ook de andere daarvoor in aanmerking komende runderen door mij aan dit onderzoek onderworpen en wel in verband met de bepalingen van het Stbl. No. 435 M. „Tuberculose bij runderen en buffels".

Doordat als schadeloosstelling de volle waarde werd uitbetaald voor dieren, die lijdende werden bevonden aan tuberculose, werd de keur van wege de Gemeente in de hand gewerkt en werd van de zijde der veehouders in deze dan ook geen tegenwerking ondervonden. Daar de beoordeeling der reageerende runderen met den Gouvernements-Veearts plaats had, werd bovendien het groote voordeel verkregen, dat een positieve uitspraak zoowel door hem als door ondergeteekende werd gedaan. Bij de beoordeeling zijn we, met het oog op het gebrek aan goede melkkoeien in

Semarang, zeer voorzichtig geweest, opdat zooveel mogelijk werd voorkomen, dat runderen werden geslacht, die dan bleken niet aan tuberculose te lijden. Twijfelachtige reacties werden negatief beschouwd; of wel, zoo dit wenschelijk werd geoordeeld, werd na verloop van eenigen tijd het verdachte rund opnieuw aan de behandeling onderworpen.

Als methode van onderzoek werd gevolgd de ophthalmoreactie, welke sedert een paar jaar in Soerabaia wordt toegepast en waarbij op twee achtereenvolgende dagen hetzelfde oog met tuberculine wordt ingedruppeld.

Deze methode, komt mij betrouwbaar voor en in de praktijk verreweg de eenvoudigste. Indien een paar flinke helpers aanwezig zijn, kan men in betrekkelijk korten tijd een groot aantal runderen aan deze behandeling onderwerpen.

In het geheel werden 625 melkkoeien aan het onderzoek onderworpen. Door de vele mutaties moest in enkele stallen 4 à 5 keer worden getuberculineerd.

Van de 625 koeien werden 404 voor de eerste keer onderzocht, terwijl 221 melkkoeien reeds vroeger werden getuberculineerd.

TUBERCULINATIE STAAT.

	Na eerste indruppeling			Na tweede induppeling			Sectie	
	Positief	Twijfelachtig	Negatief	Positief	Twijfelachtig	Negatief	Positief	Negatief
Van de 404 koeien reageerden	1	3	400	1	3	400	1	
Van de 221 „ „	2	7	212	7	8(1)	206	5	1?
Van de 625 „ „	3	10	612	8	11	606	6	1?

Van de onder [1]) vermelde 8 koeien, welke bij een eerste onderzoek twijfelachtig reageerden, waren er 4, die een volgende keer een duidelijk positieve reactie gaven. Zooals reeds werd medegedeeld, werden ook andere runderen (stieren [22] en kalveren [31]) aan een onderzoek onderworpen. Twee stieren reageerden eveneens positief. In het geheel was de reactie dus positief bij $8 + 4 + 2 = 14$ runderen. Hiervan werden 13 geslacht waarvan 12 in meer of minder ernstigen graad lijdende waren aan tuberculose [1]); terwijl van één rund bij de sectie de pathologisch-anatomische diagnose twijfelachtig was. Het veertiende positief reageerende rund werd door omstandigheden niet geslacht en twee en een halve maand later nogmaals aan een onderzoek onderworpen. Bij dit onderzoek moest de reactie als twijfelachtig worden beschouwd; reden waarom werd besloten het voorloopig niet te slachten, doch na verloop van tijd nogmaals te tuberculineeren. [2]) Opmerkelijk was, dat van de positief reageerende runderen er 10 waren, die reeds vroeger ook waren getuberculineerd, doch waarbij, voor zoover mij bekend, de subcutane-methode was toegepast geworden. Of hieruit de conclusie mag worden getrokken, dat een beoordeeling door middel van de thermometer in Indië gevaarlijk is?

---

[1]) Van het veranderde bronchiaallymphklierweefsel werd een suspensie gemaakt en een cavia subcutaan $\pm$ ½ cM³ geïnjicieerd. Eerst geruimen tijd daarna vertoonde zich op de plaats van injectie een zwelling en vertoonde de regionnaire lymphklier eveneens duidelijke vergrooting. Deze klier vertoonde in het centrum een kaasachtige massa. Het gelukte mij evenwel niet duidelijke tuberkelbacillen in een microscopisch praeparaat aan te toonen. Van laatstgenoemd lymphklierweefsel en van het op de injectieplaats ontstane absces werd een tweede cavia $\pm$ ½ cM³ suspensie subcutaan ingespoten. Wederom ontstond zwelling op de injectieplaats en van de bijbehoorende lymphklier. Onverwachts bleek de cavia gestorven en kon van een voortgezet onderzoek geen sprake meer zijn. Voor zoover uit de sectie nog was na te gaan scheen het miltweefsel hier en daar veranderd. Of het rund dus wèl dan niet lijdende was aan tuberculose, is onbeslist gebleven.

[2]) De derde tuberculinatie, ruim twee maanden later, was weer duidelijk positief. Bij slachting en na gedane sectie bleek het dier lijdende aan tuberculose.

No. V. Verzamelstaat der in 1914 te Semarang verrichte tuberculinaties.

	1e Tuberculinatie							2e Tuberculinatie							TOTAAL		
	Aantal getuberculineerde runderen				Afgemaakt	Sectie		Aantal getuberculineerde runderen				Afgemaakt	Sectie		Afgemaakt	Sectie	
	Aantal	Waarvan						Aantal	Waarvan								
		Negatief	Positief	Dubieus		Positief	Negatief		Negatief	Positief	Dubieus		Positief	Negatief		Positief	Negatief
1. Koeien voor de eerste keer onderzocht	404	400	1	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
2. Koeien voor een volgende keer onderzocht	221	206	7	8	4	3	1?	11	4	6[1]	1?[2]	6	6	—	10	9	1?
3. Volwassen stieren	22	20	1	1	—	—	—	2	--	2[3]	—	2	2	—	2	2	—
4. Kalveren	31	30	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	678	656	9	13	5	4	1?	14	5	8	1?	8	8	—	13	12	1?

[1]) Hieronder 3 koeien, die bij het eerste onderzoek ook positief reageerden.

[2]) Reageerde bij de 1e tuberculinatie positief. De tweede tuberculinatie, welke als dubieus moest worden beschouwd, heeft onder abnormale omstandigheden plaats gevonden. Twee maanden later was de reactie wederom positief.

[3]) Eén stier had ook bij de eerste tuberculinatie positief gereageerd.

V. MELKONDERZOEK.

In het geheel werden van April tot December onderzocht 265 straatmonsters,; terwijl een paar maal stalmonsters werden onderzocht ter vergelijking met in den handel gebrachte melk. Van ieder monster werd de hoeveelheid melk gemeten, waarbij bleek, dat de meest uiteenloopende cijfers werden verkregen. Niet alleen, dat bij de verschillende melkleveranciers de klanten voor eenzelfden prijs een wisselend kwantum melk krijgen, hetzelfde is te constateeren bij denzelfden leverancier.

De verkochte hoeveelheden melk zijn zoo varieerend, dat het niet mogelijk is aan te geven, welke hoeveelheid hier ter plaatse voor een halve of heele flesch melk wordt gerekend.

De grenzen waartusschen de hoeveelheden eener halve flesch schommelen zijn ongeveer 350 — 460 cM^3; terwijl die van heele flesschen zoowat op 630 — 770 cM^3 kunnen worden vastgesteld.

Dat met de prijs daarmede rekening wordt gehouden moge in enkele gevallen juist zijn, dat voor alle wisselende hoeveelheden een speciaal tarief er op na wordt gehouden komt mij niet waarschijnlijk voor. Zoo betaalde ik, en dat heet de normale handelswaarde, bij denzelfden leverancier zoowel voor 450, 460 als 500 cM^3 20 cts of voor 350, 360, 370 en 385 cM^3 denzelfden prijs, terwijl een andere keer 430 varieerende tot 480 cM^3 met 15 cts werden betaald.

De graad van *zindelijkheid* der melk wordt beoordeeld naar de hoeveelheid vuil, welke na filtratie van $^1/_2$ liter of minder door watten daarop achterblijft. De beoordeeling was als volgt:

goed	:	macroscopisch geen vuil op de watten zichtbaar.
vrij goed	:	sporen vuil zichtbaar.
voldoende	:	weinig vuil aanwezig.
onvoldoende	:	tint der watten lichtbruin.
vuil	:	tint der watten zwartbruin.
zeer vuil	:	een meer minder dik laagje vuil op de watten.

Van de 263 op deze manier onderzochte monsters waren er 12,6 % goed (in 1913 9,8 %), 18,3 % vrij goed (in 1913 4,9 %),

39 % voldoende (in 1913 46,3 %), 21,3 % onvoldoende (in 1913 34,1 %), 7,6 % vuil (in 1913 4,9 %) en 1,1 % zeer vuil.

Het op de watten achtergebleven vuil bestond meerendeels uit koemest, enkele malen uit gewoon stof, houtskool en zelfs mieren.

Niettegenstaande de waarde der *methyleenblauw reductase-proef* nog al aan kritiek wordt onderworpen, vooral na hetgeen in den laatsten tijd daaromtrent is gepubliceerd geworden, heb ik toch, om mij eenig idee van de bacteriëele infectie der melk alhier te kunnen vormen, gebruik gemaakt van deze proef, door 10 cM^3 melk te vermengen met een $^1/_2$ cM^3 oplossing van methyleenblauw, verkregen uit 5 cM^3 eener verzadigde alcoholische oplossing daarvan + 195 cM^3 gedest. water, te plaatsen in een waterbad van 40 à 45° C.

Naar aanleiding dier kritiek zij hier het volgende opgemerkt.

Is zeker de waarde dezer proef door *Barthel* en *Jensen* overschat, is het gevaarlijk naar de ontkleuringstijden het aantal bacteriën vast te stellen, om een inzicht in de bacteriëele infectie der handelsmelk te krijgen, behoudt zij haar beteekenis. Want al mogen daarop af en toe uitzonderingen voorkomen, een feit is het, dat bij toeneming van het aantal bacteriën de reductietijd kleiner wordt. Hoe grooter dus het aantal monsters is met een groote reductietijd, bijv. 6 uren, des te gunstiger is het met de bacteriëele infectie der melk gesteld.

De mededeelingen van *Bahr* en die van *Skar* in het Nederlandsch tijdschrift voor melkhygiëne van 19 Februari, 15 en 22 October 1914 gereleveerd, evenals die van *Hoyberg*, kunnen de algeene beteekenis der reductase-proef niet omverwerpen.

Bahr verkondigt, dat de hoeveelheid bacteriën geen vast en „direct" verband houdt met den ontkleuringstijd en hij beweert dit o. m. op grond van het feit, dat melk uit een uierkwartier, enkele dagen te voren met een reincultuur van streptococcen ingespoten, op haar gehalte aan reductase onderzocht, na enkele dagen geen bacteriën in het microscopisch praeparaat deed aantoonen, terwijl toch de melk na 15 minuten was ontkleurd. Uit de proeven van *Skar* zien we, dat leucocythen in melk reduceerend vermogen bezitten ten opzichte van een methyleenblauw-oplossing. Uit deze mededeelingen blijkt opnieuw,

dat, indien ontkleuring der methyleenblauw-oplossing optreedt, deze ontkleuring niet zonder meer aan bacteriewerking mag worden toegeschreven. Dat behalve bacteriën ook andere factoren bij de ontkleuring een rol kunnen spelen, was reeds vroeger bekend.

Door *Seligmann* (*Sommerfeld*, Handbuch der Milchkunde. 1909) wordt een geval van reductase in vrouwenkolostrum verklaard door reduceerende eigenschappen van lichaamscellen.

In het Tijdschrift voor Veeartsenijkunde 1910, bl. 233, werd naar aanleiding van een door mij waargenomen betrekkelijk snelle ontkleuring (45 min.) in eerste biestmelk, een half uur na het melken, het vermoeden geopperd, dat daarbij een andere oorzaak dan bacteriewerking in het spel zou zijn en op bl. 865 schreef ik naar aanleiding van waargenomen reductase in verschillende biestmelken: „Ergo is de sterke M-reductase, die „in het begin der biestperiode wordt waargenomen, niet het „gevolg van bacteriewerking. Deze sterk reduceerende eigen„schap der biestmelk is zeer zeker origineel, onverschillig of „zij aan een specifiek enzym dan wel aan reduceerende „kracht van lichaamscellen moet worden toegeschreven." In 1911 bleek mij opnieuw, dat niet enkel bacteriën het vermogen bezitten om reduceerend op methyleenblauw in te werken. Het betrof melk afkomstig van koeien, die één à twee maanden te voren aan mond- en klauwzeer hadden geleden.

Bij het centrifugeeren dier melk in *Trommsdorff*' sche buisjes werd veel sediment waargenomen; terwijl in een microscopisch praeparaat geen bacteriën konden worden aangetoond. Deze melken hadden een totale ontkleuringstijd van 9, 20 en 50 minuten.

Omdat ook andere factoren in 't spel kunnen zijn, is daarmede de reductaseproef nog niet veroordeeld. Niemand toch zal de katalaseproef op zijde zetten als melk met een abnormale katalase niet afkomstig blijkt te zijn van een koe met mastitis? Zegt een hoog katalasecijfer ons omtrent de oorzaak der abnormaliteit niets, ook bij een verhoogde reductase dient men met zijn conclusie voorzichtig te zijn.

De resultaten van *Skar* leggen m. i. weinig gewicht in de schaal. Waar zijn melk onder de gunstigste omstandigheden

(laatste melkstralen en omkeeren der buisjes) toch nog een 8 à 9 uren noodig had om de blaauwe kleur te doen verdwijnen, daar zal deze factor in de praktijk van weinig invloed zijn. Waar een snelle ontkleuring der methyleenblauw niet kan worden toegeschreven aan andere oorzaken, hetgeen valt af te leiden uit het verdere onderzoek (*Trommsdorff*'sche proef vooral), daar moet zij vooralsnog aan bacteriewerking worden toegeschreven.

Hoyberg wijst op het verschil in reductietijd van verschillende melken met een gelijk aantal bacteriën of wel melken met gelijke reductietijd en verschillend aantal bacteriën. Deze verschillen zijn werkelijk zoo groot, — ik zelf vond eveneens aanmerkelijke verschillen — dat het niet nogelijk is het aantal bacteriën der melk in cijfers uit te drukken.

Of de methode *Hoyberg* inzake het bepalen van het aantal bacteriën eener melk wel zonder eenige bedenking kan worden aanvaard? Hij maakt van het sediment eener melk, verkregen na 6 á 7 minuten draaien in een *Trommsdorff*'sch buisje een uitstrijkpraeparaat en taxeert al, naar zijn bevinding het aantal bacteriën. Bij het centrifugeeren van melk zullen de zwaardere bestanddeelen, welke daarin zweven zoover mogelijk van het middelpunt terecht komen, de lichtere zoo dicht mogelijk daar bij. De bacteriën zouden volgens de wetten der natuur zich aan de zijde der zwaardere bestanddeelen scharen, ware het niet, dat een deel gedwongen wordt den weg van het vet te volgen. Hoe groot dit deel is, zal wellicht van verschillende omstandigheden o,a. van het vetgehalte der melk afhangen, zoodat, als men twee melken met verschillende vetgehalte en eenzelfde aantal bacteriën centrifugeert en daarna volgens de methode *Hoyberg* het gehalte aan bacteriën bepaalt, men ongetwijfeld verschillende uitkomsten zal vinden, ook al geschiedt de beoordeeling door een geoefend microscopist. Ik acht de methode *Hoyberg* om het aantal bacteriën eener melk te bepalen minstens even gevaarlijk als die van *Barthel*.

Van de 262 monsters hadden:

15 monsters een ontkleuringstijd van minder dan 15 minuten.
45 „ „ „ 15 min. — 1 uur.

79 monsters een ontkleuringstijd van 1 uur — 3 uren.
75 „ „ „ 3 uren — 6 uren.
43 „ „ „ langer dan 6 uren.

Hoewel de melk gemiddeld 5 à 6 uren oud is vóór de reductaseproef wordt ingesteld en de thermometer 's morgens om 8 à 9 uur reeds 26 à 28° C wijst, is het resultaat niet bevredigend; het aantal monsters met een ontkleuringstijd van minder dan 3 uren is te groot.

Melken met een ontkleuringstijd van minder dan 15 minuten kan men, behoudens in zooverr vermelde uitzonderingen, bacteriologisch gerust slecht noemen. Van zulke melk bedraagt het aantal bacteriën omstreeks 15 millioen en meer. De codex alimentarius in Holland beschouwt melk met meer dan één millioen bacteriën per cM. reeds als ondeugdelijk.

Daar de factoren voor snelle vermeerdering der bacteriën hier gunstig zijn, is het dus van het grootste belang, dat de melk zoo zuiver mogelijk wordt gewonnen en het vaatwerk terdege wordt gereinigd. Hier vooral kan het publiek den melkleverancier een goeden dienst bewijzen door er voor zorg te dragen, dat, zoodra de flesschen geledigd zijn, ze even met water (leidingwater heeft nu toch bijna ieder) worden omgespoeld, opdat voorkomen worde, dat de eventueel in de flesch achtergebleven melk indroogt en later geen moeilijkheden oplevert bij het reinigen der flesch, hetgeen bij slechte modellen maar al te dikwijls het geval is.

De *katalase* der verschillende onderzochte melken was abnormaal hoog, vaak 2—4 cM³. Toch was het sedimentgehalte normaal, niet meer dan 0,3‰ met grijsachtig witte kleur. Slechts eenmaal bedroeg het sediment 0,6 ‰ en was geel van tint. In een microscopisch praeparaat waren enkele korte streptococcen, door diplococcen gevormd, waar te nemen.

Bij het onderzoek der koe bleek deze melk afkomstig te zijn uit één der kwartieren, dat klinisch evenwel weinig afwijking vertoonde. Nog nimmer heb ik hier een streptococcenmastitis waargenomen. De hooge katalase moet dan ook worden toegeschreven aan het feit, dat de melk van koeien, die nog slechts ½ á 1 flesch per dag leveren, in den handel wordt gebracht. De katalase van dergelijke melk is gewoonlijk hoog.

Omtrent de samenstelling der in den handel gebrachte melk valt het volgende op te merken. Waar in Semarang melk wordt verkocht door menschen van verschillenden landaard, te weten Europeanen, Chineezen en Javanen, vond ik het de vermelding waard mede te deelen, welke melk door ieder dier categorieën in den handel werd gebracht en welken invloed de werking der verordening op de samenstelling daarvan uitoefende. Uit onderstaand staatje blijkt, dat de Javaan als melkverkooper het vermengen met water het meest in toepassing heeft gebracht doch, zooals uit achterstaande curven blijkt, is hij voor verbetering vatbaar, mits de contrôle voortdurend wordt toegepast en bij overtreding de verdiende straf niet uitblijft.

	Europeaan	Chinees	Javaan	Totaal	Buiten contrôle 1913 Juli.
Aantal straatmonters	115	79	71	265	42
a. daarvan ondeugdelijk van samenstelling	14,8%	20,3%	48%	25,0%	64%
b. » vervalscht.	11,3%	16,5%	41%	20,8%	60%

Het soortelijk gewicht der melk was als volgt:

		Europeaan	Chinees	Javaan	Totaal
Gemiddeld soort. gew. der melk	(Juli) 1913	1,0285	1,0263	1,013	1,0228
	1914	1,0309	1,030	1.0257	1.0292

Wat het vetgehalte der melk betreft, daaromtrent zij vermeld, dat dit over het algemeen weinig stabiel is, hetgeen aan bedrijfs-

fouten is toe te schrijven, als gevolg van onoordeelkundige. leiding. Als fouten in het bedrijf zijn nog altijd te noemen, ik deelde zulks vroeger reeds mede:

a. het laten zuigen der kalveren alvorens begonnen wordt met melken;

b. het veelal tusschen de melktijden laten rondloopen der kalveren in den stal, die van de hun geboden gelegenheid partij weten te trekken;

c. het niet voldoende uitmelken der koeien, opdat de kalveren, die toch ook melk moeten hebben, de rest er wel uit zullen halen;

d. het onvoldoende vermengen van melk van een zoo groot mogelijk aantal koeien e. d. m.

Dat bij een ernstige daartoe ingestelde poging het onmogelijk zou blijken, dat koeien, die voor het eerst hebben gekalfd en waarbij onmiddellijk na de geboorte het kalf is verwijderd, de melk niet zouden laten schieten, acht ik onwaarschijnlijk. Even onwaarschijnlijk voor Bengaalsche, Javaansche en daaruit verkregen kruisingsproducten, als zulks voor Hollandsche en Australische koeien het geval is. Edoch, zoolang toekang peres heer en meester in den stal is, zal het wel niet kunnen.

Het vetgehalte der melk is bij denzelfden leverancier vaak zoo uiteenloopend, dat daardoor grove onbillijkheden tegenover cliëntèle daarvan het gevolg zijn. Immers het melkvet wordt als het meest waardevolle bestanddeel der melk aangemerkt en onbillijk is het dan, dat de eene afnemer meer en veel meer van dat bestanddeel ontvangt dan een andere, ondanks beide evenveel betalen; gene misschien zelfs minder voor eenzelfde hoeveelheid melk betaalt. Deze onbillijkheid nu kan gemakkelijk worden voorkomen, als men bovengenoemde fouten zooveel mogelijk tracht op te heffen

Uit de cijfers betreffende het percentage vet der handelsmelk blijkt, dat het gemiddelde vetgehalte, 3,73 % hooger ligt dan dat, hetwelk in Holland bij de keuringsdiensten wordt aangetroffen. Hoewel het mij niet onwaarschijnlijk voorkomt, dat het vetgehalte der melk van Javaansche, Bengaalsche en van de door kruising daarmede ontstane runderen hooger is dan

No I.

Gemiddeld Soortelijk gewicht der melk.

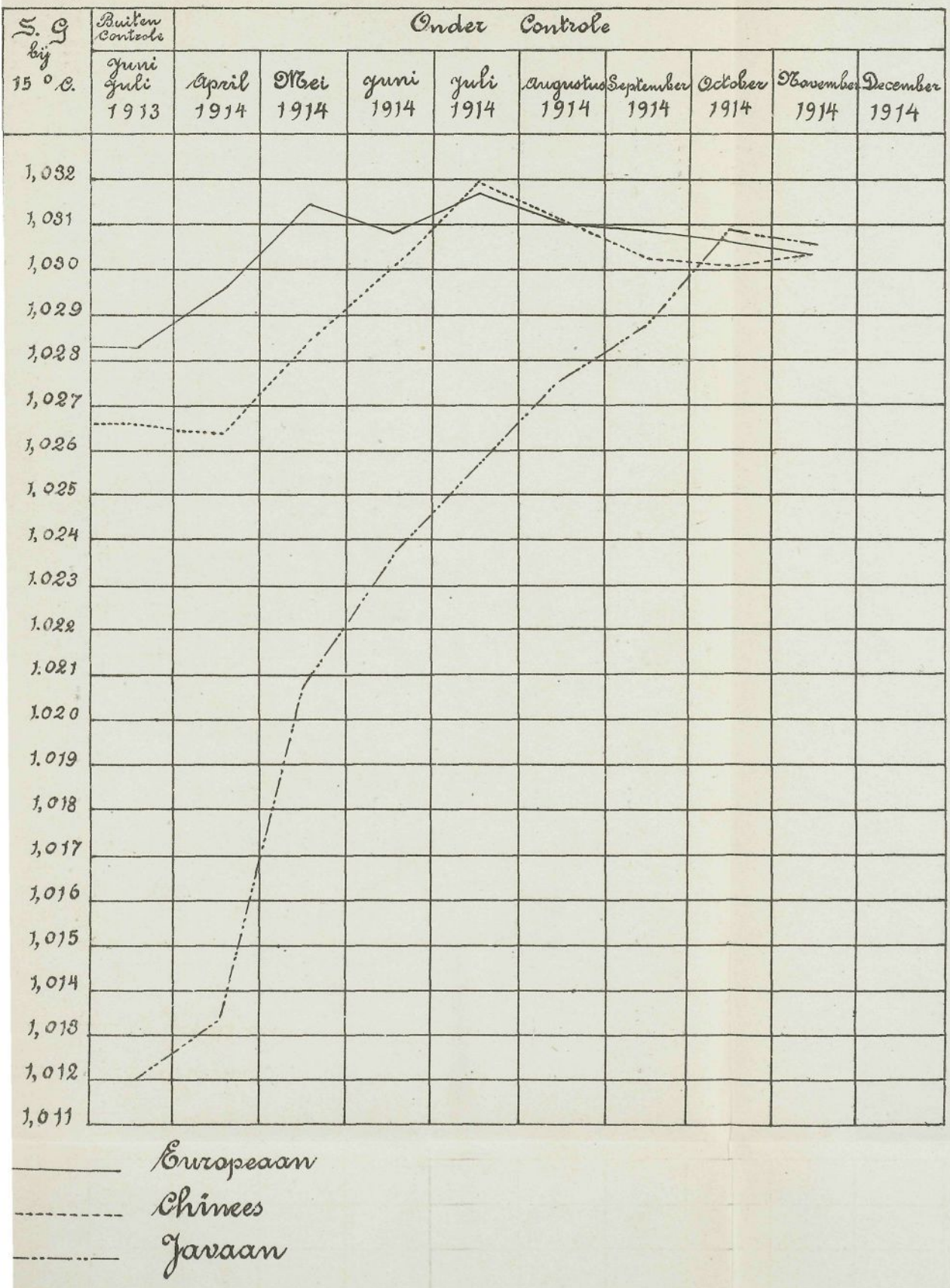

No II

Gemideld vetgehalte der melk.

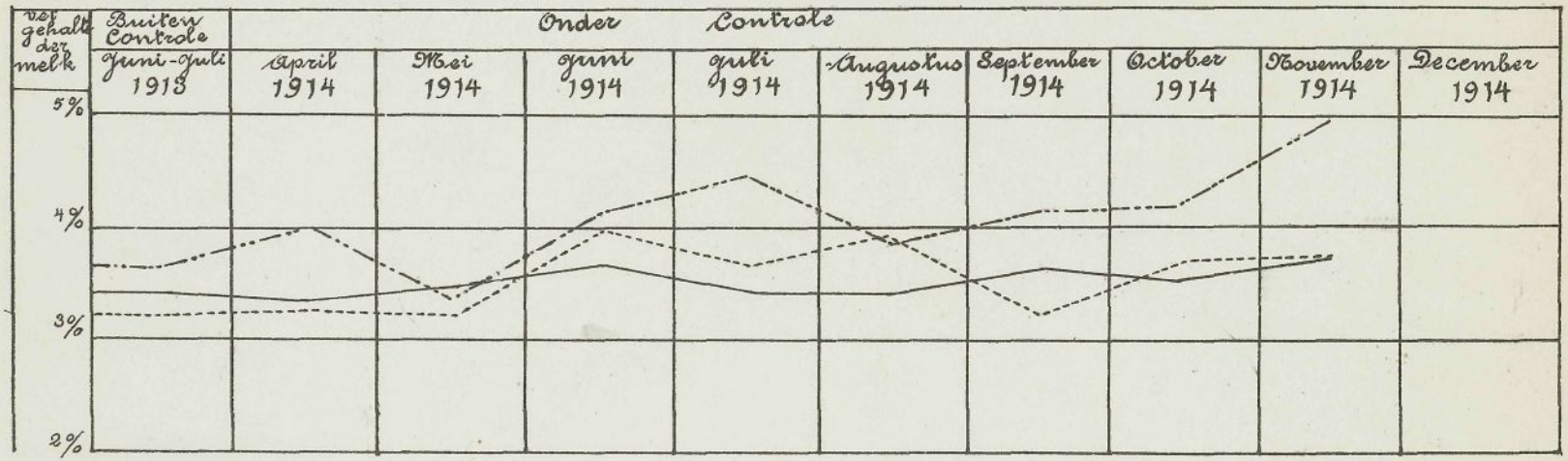

——— Europeaan

- - - - - - Chinees

——·——·—— Javaan

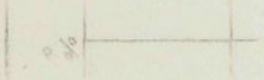

No III

Gemiddelde vetvrije droge stof der melk.

№ III

Gemiddelde vetvrije droge stof der melk.

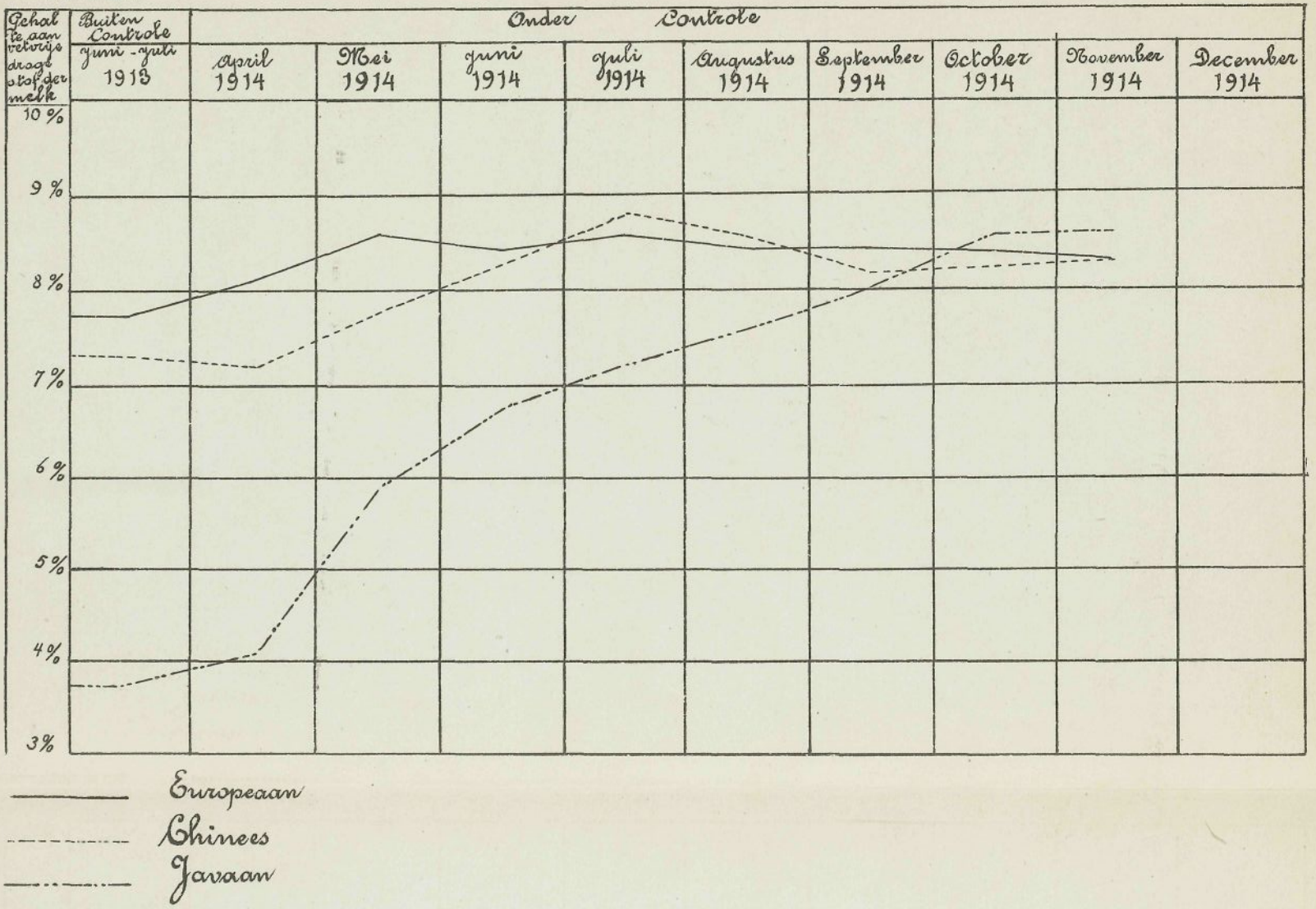

van onze Hollandsche koeien, dient men met zijn conclusie voorzichtig te zijn, aangezien de door mij gevonden vetcijfers wellicht niet een juist beeld geven van het ware vetgehalte. Zooals uit onderstaande tabel blijkt, is het aantal monsters met een vetgehalte van 5 en meer procenten bij den Javaanschen melkverkooper zóó hoog, dat deze misschien het gevolg zijn van de wijze, waarop het bedrijf wordt uitgeoefend. Hoogstens eenmaal daags melken en het laten rondloopen met de kalveren; terwijl ook de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat aan enkele monsters buffelmelk (5 tot 10 % vet) was toegevoegd.

Laten we evenwel de Javaansche melkverkooper buiten beschouwing, ook dan nog blijkt, dat het vetgehalte hooger is dan in Holland ($\pm$ 3,2%).

		Europ.	Chinees	Javaan	Totaal
Gemiddeld vetgehalte	1913 (Juli)	3,43%	3,16%	3,74%	3.45%
	1914	3,56%	3,60%	4,16%	3.73%

Het percentage der monsters met 3 en meer procenten vet bedraagt ruim 80, een cijfer, dat in Holland nauwelijks in het vierde kwartaal wordt bereikt.

	Minder dan 3 % vet	3-3½ %	3½-4 %	4-4½ %	4½-5 %	5 en meer %	Totaal 3% en hooger	
Europeaan	14 (monsters)	37	42	13	7	2	101=87,8%	84,9%
Chinees	15	16	24	13	8	3	64=81%	
Javaan	11	11	14	9	6	20	60=84,5%	

Naast het gehalte aan vet in melk is de hoeveelheid *vetvrije droge stof* een factor van zeer veel beteekenis. In Holland wordt iedere melk met een geringer percentage dan 8 vetvrije droge stof als ondeugdelijk beschouwd en wordt het gemiddelde cijfer van onvervalschte melk gerekend 8,5 te zijn.

Voorloopig deze cijfers als basis nemende blijkt, dat in dit opzicht de melk te Semarang nog geen aanspraak op de naam „prima" kan maken.

Als gemiddelde cijfers worden gevonden:

	Gemiddeld gehalte aan vetvrije droge stof				Vetvrije droge stof lager dan 8			
	Afzonderlijk		Totaal		Afzonderlijk		Totaal	
	1913 (Juli)	1914	1913 (Juli)	1914	1913 (Juli)	1914	1913 (Juli)	1914
Europeaan	7,76%	8,402%			31,2%	15%		
Chinees	7,32%	8,217%	6,270%	8,031%	75,—%	19%	65%	24,1%
Javaan	3,73%	7,222%			100%	45%		

Is het tot dusverre verkregen resultaat bevredigend, zulks is niet mogen gelukken, dan nadat 132 schriftelijke waarschuwingen zijn uitgereikt en 11 processen-verbaal werden opgemaakt. De waarschuwingen hadden betrekking op allerlei overtredingen, als:

vervalsching, onvoldoende sluiting der flesschen (verzegeling was steeds in orde), niet- vermelding van de soort melk, die zich in de flesch bevond of sluiting met onvoldoend materiaal, enz.

Daar mij bekend was, dat bij vele melkverkoopers, vooral de Javaansche, het vermengen van melk met water zulk een gewoonte was geworden, dat ze daardoor in de meening waren gaan verkeeren, dat het verkoopen van water en melk een geoorloofde handeling zoude zijn, werd bij eerste vervalsching niet direct proces-verbaal opgemaakt, doch werd den belanghebbende een waarschuwing thuis gezonden. Zelfs bij een tweede overtreding voor hetzelfde feit (vervalsching) werd nogmaals gewaarschuwd, doch aangezien de toestand vrijwel dezelfde bleef, werd bij een volgende keer proces-verbaal opgemaakt. Voorts werd driemaal proces-verbaal opgemaakt, nadat vooraf

waarschuwing had plaats gevonden, wegens overtreding van artikel 3 sub 1, waarin wordt verboden het beroep van melkverkooper uit te oefenen zonder schriftelijke vergunning van den Voorzitter van den Gemeenteraad en éénmaal wegens overtreding van artikel 26 sub 1 verkoopen van melk, afkomstig van koeien niet van het voorgeschreven merkteeken voorzien. (Valsche aangifte, artikel 3 sub 2, C).

PROCESSEN-VERBAAL.

Naam van den overtreder	Woonplaats	Aard der overtreding	Datum van het procesverbaal	Aard van het vonnis
		Overtreding:		Geldboete:
Tan Kheek Hwat	Semarang	„ Art. 26 sub 1	10 Juni '14	„ *f* 5.—
Koesman	Simongan	„ Art. 26 sub 6	16 Juni '14	„ „ 5.—
Goei Keh Sioe	Semarang	„ Art. 3 sub 1	„	„ „ 5.—
Patmoredjo	Simongan	„ Art. 26 sub 6	„	„ „ 25.—
Ngasimin	„	„ „	19 Juni '14	„ „ 25.—
Samioen	Semarang	„ „	9 Juli '14	„ „ 25.—
Koesman	Simongan	„ „	„	„ „ 25.—
Pasi	„	„ „	„	„ „ 25.—
Sarpin	„	„ „	16 Juli '14	„ „ 5.—
Ie Siong Pik	Semarang	„ „	25 Aug. '14	„ „ 25.—
Radjiman	Simongan	„ „	„	„ „ 25.—
Lim Bwan Tjioe	Semarang	„ Art. 3 sub 1	28 „	„ „ 1.—
Kwa Wan Sik	„	„ „	31 „	„ „ 25.—
Koekoh	Simongan	„ Art. 26 sub 6	10 Oct. '14	„ „ 25.—
Sarpin	„	„ „	„	„ „ 25.—

No. IV.

Gemiddelde cijfers der in het jaar 1914 (April-November) onderzochte monsters melk								
Naam van den melkverkooper	Aantal monsters	Soortelijk gewicht bij 15° C.	Vetgehalte	Vetvrije droge stof	Aantal verkregen punten [1]	Maximaal aantal punten betreffende de reinheid der melk	Vergelijkend aantal punten op 100 berekend	Aanteekeningen
J. B. Thomson	8	1.0327	3.61	8.86	34	48	71	
A. Ort	9	1.0305	3.80	8.359	45	54	83	
J. C. Vermeulen	8	1.0321	3.59	8.70	32	48	67	
Th. Langholz	9	1.0301	3.35	8.20	40	54	74	
Mevr. Schumann	8	1.0301	3.45	8.20	35	48	73	
Mevr. A. Goedhart	9	1.033	3.03	8.83	42	54	78	
Mevr. L. Martherus	9	1.0315	3.71	8.59	42	54	78	
Mevr Kreeklenberg	7	1.0308	3.46	8.37	26	42	60	
Tan Kheek Hwat	9	1.030	3.30	8.15	31	54	57	
Tan Tik Goat	8	1.0318	3.90	8 69	40	48	84	
Elhorst	9	1.028	4.61	7.87	32	54	59	
Markam	8	1.0289	2 64	7.749	25	48	52	
Kwek Kik Giok	10	1.0310	3 55	8.43	37	60	61	
Mej. Poth	9	1.0312	3.53	8.47	40	54	74	
Mej. L. S. de Grave	9	1.0307	3.11	8.25	35	54	65	
Ie Siong Pik	5	1.0258	3.5	7.118	22	30	73	melkerij opgeheven
Colin	11	1.0307	3.17	8.26	51	66	77	
Radjiman	5	1.0217	5.17	6.375	17	24 [2]	70	idem
Pasi	4	1.0122	2.78	3.630	11	24	45	idem
Sarpin	9	1.0258	4.40	7.282	30	54	55	
Patmoredjo	4	1.0202	4.37	5.873	12	24	50	idem
Siem Tjoan Ling	8	1.0294	3.95	8.09	42	48	88	

Gemiddelde cijfers der in het jaar 1914 (April-November) onderzochte monsters melk								
Naam van den melkverkooper	Aantal monsters	Soortelijk gewicht bij 15° C.	Vetgehalte	Vetvrije droge stof	Aantal verkregen punten [1]	Maximaal aantal punten betreffende de reinheid der melk	Vergelijkend aantal punten op 100 berekend	Aanteekeningen
Koesman	4	1.0169	5.31	5.108	9	24	37	melkerij opgeheven
Khoe Tiang Siong	9	1.0286	4.07	7.935	40	54	74	
Tan Goan Tjoan	12	1.030	3.68	8.19	54	72	76	
Ing Sioe Sie	8	1.0322	3.70	8.69	30	48	63	
Samioen	10	1.0273	5.03	7.743	32	60	53	
H. Abdul Radjak	7	1.032	3.41	8.65	20	42	46	
Ngasimin	5	1.0241	4.19	6.85	16	30	53	idem
Leger der Heils	4	1.0318	3.61	8.65	9	18[3]	50	
Kastaham	3	1.025	4.95	7.190	11	18	61	
Mevr. E. van Hek	5	1.0298	4.37	8.261	18	30	60	
Oei Djie Sien	6	1.0328	2.34	8.66	35	36	97	
Kwa Wan Sik	3	1 0259	3.56	7.18	11	18	61	
Salejan	3	1.0274	6.18	7.991	10	18	55	
Kadam	3	1.0316	4.11	8.67	10	18	55	
Koekoh	2	1.0233	4.6	6.714	8	12	67	
Sarman	5	1.0328	3.36	8.83	19	30	63	
Mevr. Waitz-Paulus	1	1.0314	4.4	8.67	4	6	66	
Goei Ngo Soen	1	1.030	3.8	8.22	4	6	66	

[1]) Reinheid der melk als volgt in punten omgezet: goed = 6; vrij goed = 5; voldoende = 4; onvoldoende = 3; vuil = 2; zeer vuil = 1.

[2]) 4 monsters.

[3]) 3 monsters.

III. VEE- EN VLEESCHKEURING.

Was voor de buffels van 1911, voor de runderen en varkens van 1912 af een voortdurende daling van het aantal slachtingen waar te nemen, voor 1914 is weder stijging daarin te constateeren; vooral het aantal geslachte buffels is aanmerkelijk toegenomen. Voor schapen en geiten is het aantal sedert 1912 verdubbeld. In vergelijking met 1913 zijn er meer geslacht:

95 runderen (runderen + kalveren)
1240 buffels
208 varkens
3025 geiten en
1620 schapen

Het grootst aantal slachtingen per dag bedroeg:

voor runderen	25	op 21 Augustus	totaal 53
„ buffels	28	„	
„ varkens	106	„ 24 Januari	
„ geiten	60	„ 2 Augustus.	
„ schapen	33	„ 3 December	
„ geiten en schapen	76	„ 3 October.	

Stellen we de slachtgewichten gemiddeld nog weer vast op 80 KG. voor runderen, 150 KG. voor buffels, 45 KG. voor varkens en 15 KG. voor schapen en geiten, dan bedraagt het aantal KG. geslacht vleesch, hetwelk in den handel werd gebracht:

6153 × 80 = 492240 KG.
6239 × 150 = 935850 „
5719 × 45 = 257355 „
17542 × 15 = 263130 „

Totaal 1948575 KG.

Hiervan werden op de verschillende pasars, wegens bedorvenheid en vuilheid ± 1338½ KG. vleesch afgekeurd. Verder werden nog afgekeurd en vernietigd, 8¾ KG. longen, 9¼ KG. lever, 377½ KG. maag en darmen en 249¼ KG. beenderen. Van de zoowel na de slachting als daarvoor gekeurde runderen werden afgekeurd:

	Geheel	Vleesch in KG.	Kop	Tong	Longen	Hart	Lever	Milt	Maag	Darmen	Vet
Amphistomatosis							1				
Fractuur		5									
Paratuberculosis										1	
Tuberculosis	1		3	1	8	6	4	2	1	3	3
	1	5	3	1	8	6	5	2	1	4	3

Omtrent slacht-, bewaar- en verkoopplaatsen is reeds vroeger het noodige gezegd en is het overbodig in herhaling te treden.

No. VI. LEVEND GEKEURD EN GESLACHT WERDEN:

MAAND	Runderen		Buffels		Varkens		Geiten		Schapen		Ontvangen keurgeld per maand	Aantee-keningen
	Sl. [1]	P[2]	Sl.	P.	Sl.	P.	Sl.	P.	Sl.	P.		
Januari	540		378	1	556		1052	42	243	37	*f* 819 20	
Februari	489		407		396		796	103	324	37	„ 732 40	
Maart	515		447		497		892	139	381	98	„ 830 80	
April	472		426	2	481		860	92	349	79	„ 780 40	
Mei	503	1	485	1	469		835	164	275	71	„ 817 10	
Juni	481		549	2	446		946	186	203	59	„ 833 80	
Juli	521		603	1	473		1180	133	193	51	„ 907 40	
Augustus	555	1	580		488		1124	97	302	18	„ 917 30	
September	536		600	1	541		981	97	344	51	„ 932 20	
October	528		634		469		958	154	451	87	„ 933 60	
November	511		581	4	434		805	190	485	94	„ 880 60	
December	500		536	1	465		784	223	378	101	„ 853 10	
Totaal 1914	6151	2	6226	13	5719		11212	1620	3928	783	*f* 10237 90	
Totaal 1913	6053	5	4983	16	5511		7761	2036	2388	703	„ 9021 70	

[1]). Slager.
[2]). Particulier.

No. VII.

Maand	Aantal inspecties					Aantal malen goedgekeurd					AFGEKEURD WEGENS:														
											Bedorven toestand					Vuilheid					Anderszins				
	Pedamaran	Ambengan	Peterongan	Boeloe	Karanghidara	Pedamaran	Ambengan	Peterongan	Boeloe	Karanghidara	Pedamaran	Ambengan	Peterongan	Boeloe	Karanghidara	Pedamaran	Ambengan	Peterongan	Boeloe	Karanghidara	Pedamaran	Ambengan	Peterongan	Boeloe	Karanghidara
Januari	27	31	19	12	31		1	4	3	6	61½	35	14½	8½	7½	14¾	10	2	¼	6¼		½*			
Februari	23	28	16	12	28			3	2	7	77	38¼	13	10½	2½	20¼	16¾	1½	2½	10					
Maart	27	31	18	13	31			7	3	14	94½	41¼	4½	6½	3¼	37	13	3½	6½	7	1½*	¾*			
April	23	30	17	11	30		2	4	3	8	69½	29½	12¼	5	4¼	29	17½	3/4	2	5¼					¼*
Mei	27	31	16	11	31		2	6	4	13	92	37¾	8½	6	4¼	16½	9¾	1	1¾	6½	½	½*			
Juni	23	30	13	6	30		4	5	1	11	73¼	35	5	3	4¼	33	9¾	1½	½	4					
Juli	26	31	14	13	31		1	8	7	16	85	31	5½	4	2	15½	4¾	½	1	5					
Augustus	24	30	11	5	29		4	3	1	11	67	26	3	2¼	4	29½	8½	½		3		1*			
September	27	30	11	13	30		3	6	7	18	82½	29½	1½	3½	2¾	11	9	1½	2½	3	1½*	½*			
October	27	31	11	6	31		2	2	1	14	52½	52½	4	2½	1¾	17¾	8	1½		4					
November	25	30	11	8	30		5			11	51½	51½	6½	4	2¼	25	12½	3½	1¼	3	¼*				
December	25	31	10	8	31			2	1	13	80½	35½	7½	9	9½	32	16½	1½	1	5½	1½*	½*			
	304	364	167	118	363		24	50	33	142	386¾	379¾	85¾	64¾	48¼	281¾	140½	19¼	19¼	53¼	5¼*	3¾*			¼*

* Distomatosis (lever)

IV. KEURING VAN PAARDEN.

Werd in mijn vorig Verslag er melding van gemaakt, dat verbetering in den toestand der rijtuigverhuurderijen en het beter doel treffen der verrichte keuringen eerst dan mogelijk waren, indien de naleving der voorschriften beter was verzekerd, deze stelling heeft zich ook gedurende het afgeloopen jaar kunnen handhaven. Een gedeelte der eigenaren of beheerders der verhuurderijen acht het niet alleen overbodig de voorschriften op te volgen, doch trachten door allerlei bedrog die voorschriften te ontduiken. Herhaaldelijk doen zich de bezwaren gelden van een stelsel van uitvoering als in Semarang van toepassing is. De contrôle is nihil.

Voortgegaan werd met tweemaal per week de gelegenheid open te stellen tot het doen keuren van nieuwe paarden of het laten overnummeren van reeds in de verhuurderij aanwezige paarden. Daar men niet geregeld ter keuring komt met zulke paarden, welke het nummer op den hoef missen, is het nog steeds noodzakelijk met de verplichte keuring te blijven doorgaan.

Van de 2317 in 1914 opgeroepen paarden zijn 79 niet ter keuring verschenen; terwijl 79 paarden bij de oproeping bleken verkocht te zijn.

1808 Paarden werden goedgekeurd, zijnde 83,7% (1913, 80%), tijdelijk afgekeurd werden 304 of wel 14,1% (1913, 13%), geheel afgekeurd 40, gelijkstaande met 1,85% (1913, 3,1%).

Zooals uit de hieraan toegevoegde staat blijkt, waren de redenen van afkeuring verschillend. Kreupelheid staat weer ver bovenaan. Niet minder dan 208 maal was de diagnose: kreupel, 163 maal aan het voor- en 45 maal aan het achterbeen. De voorbeenen hebben het dus 't hardst te verantwoorden, wat trouwens uit de kale en verwonde knieën gemakkelijk is op te maken.

De verzorging der paarden is in alle opzichten onvoldoende, zelfs in de verhuurderijen waar overigens de toestand goed, zelfs zeer goed is, is het beslag veelal onvoldoende.

Herhaaldelijk komt het voor, dat een paard van 5 à 6 jaar reeds zóó is versleten, dat het als dogcartpaard ongeschikt is.

„Ter bescherming van den paardenstapel op de voornaamste „eilanden (Residentie Timor), waar veel aan paardenfokkerij „wordt gedaan, is de uitvoer van merries verboden; terwijl de „meening wordt uitgesproken (na ingesteld onderzoek), dat het „geenszins is uitgesloten, dat op Java de paardenfokkerij met het „daar aanwezig vrouwelijk fokmateriaal weder tot bloei zoude „kunnen geraken, ware het niet, dat het beste vrouwelijk „materiaal hoofdzakelijk in de verhuurderijen op de grootere „plaatsen wordt gebruikt."

In hoeverre de paardenfokkerij op Java met het bestaande vrouwelijk fokmateriaal weder tot bloei zoude kunnen geraken, m. a. w. in hoeverre Java in zijn eigen behoefte aan paarden zou kunnen voorzien, kan ik niet beoordeelen, evenmin als dat ik weet in hoeverre veel en best vrouwelijk fokmateriaal in de verhuurderijen in andere groote steden op Java voorkomt. Wel weet ik, dat in Semarang hoogstens 15% van het aantal in de verhuurderijen aanwezige paarden merries zijn, waaronder een niet te groot aantal goede fokmerries voorkomt. Is het met den paardenstapel op Java slecht gesteld, dan vrees ik, gezien de toestand in Semarang, dat de resultaten van de voorgestelde maatregelen, „onttrekken van voor de fokkerij geschikte merries aan de verhuurderijen", tot teleurstelling zullen leiden.

De maatregel op zich zelf is natuurlijk goed, doch zou wellicht door andere gesteund moeten worden.

Met die andere wordt beoogd de levensduur der paarden of beter den tijd, gedurende welken zij behoorlijk arbeid kunnen verrichten, te verhoogen.

In de eerste plaats is de leeftijdsgrens 3 jaar, waarbij het wordt toegestaan dat paarden voor den arbeid mogen worden gebruikt, in vele gevallen voor het dier noodlottig. Mogen er werkzaamheden zijn en dan nog bij behoorlijke verzorging, dat een paard van drie jaar geregeld arbeid kan verrichten, voor dogcartpaarden bijv. is deze leeftijd te laag, hetgeen zich uit in vroegtijdige onbruikbaarheid.

Van denzelfden invloed op de prestaties der paarden is het beslag. Ik zeide het reeds, zelfs daar, waar overigens de toestand omtrent verzorging der paarden goed is, deugt het beslag niet. Onnoodig te vermelden hoe het daarmede in de dogcartver-

huurderijen is gesteld. Hierin is alleen dan verbetering te brengen als wordt getracht betere Inlandsche, al ware het enkel practisch gevormde, hoefsmeden te krijgen.

Er zijn te weinig Europeesche hoefsmeden, terwijl het beslag in vele gevallen, ook bij abonnement, nog te duur zoude komen, om aldaar de paarden te laten beslaan.

Het vormen van eenigszins onderlegde hoefsmeden dient gepaard te gaan met voorschriften, waarbij het verboden is, het beroep van hoefsmid uit te oefenen, zoo men niet in het bezit is van een officiëel diploma. Het spreekt van zelf, dat, alvorens een dergelijk verbod in toepassing werd gebracht, eerst een voldoend aantal gediplomeerden beschikbaar moet zijn.

No. VIII.

MAAND	Opgeroepen paarden	Niet ter keuring verschenen paarden	Van de ter keuring opgeroepen paarden die bleken verkocht te zijn	Van de opgeroepen paarden werden goedgekeurd	werden tijdelijk afgekeurd	werden definitief afgekeurd	moesten binnen 2 maanden verkocht zijn	moesten binnen 1 maand verkocht zijn	REDENEN VAN AFKEURING					
									KREUPEL		Verwonding	Gang	Conditie	Andere oorzaken
									voor been	achter been				
Januari . . .	169	13	5	130	16	4		1	4	3	8	2	3	1
Februari . . .	156		8	130	16	2			13	1	2	2		
Maart	161	5	7	127	20	1	1		13	1	5	2		1
April.	230	12	10	171	35	2			23	7	3	2	1	1
Mei	241	6	3	192	38	1		1	10	6	11	2	8	3
Juni	206	4	4	173	21	3	1		11	5	5	2	1	1
Juli	144	5		114	22	1		2	13	4	3	3		2
Augustus . . .	230	6	18	165	33	8			23	4	3	9	1	1
September. . .	233	5	3	179	40	5		1	19	9	3	6	3	6
October	239	10	13	176	34	6			20	3	6	6	2	3
November. . .	119	7	1	96	12	3			8		3	3	1	
December . . .	189	6	7	155	17	4			4	2	4	4	1	6
	2317	79	79	1808	304	40	2	5	163	45	56	43	21	25
1913	1658	104	41	1216	199	47	28	23	157		46	55	30	9

V. VEEARTSENIJKUNDIGE POLITIE.

Wederom werd meermalen door de Politie mijn hulp ingeroepen voor het klinisch onderzoek van honden, verdacht van hondsdolheid.

Daar het zich in verband met een positief voorkomend geval van rabies liet verwachten, dat menige hond ter observatie zou worden aangeboden, werd aan UEdelGestrenge het voorstel gedaan om de verplaatsbare hondehokken op Pondok Pati naar het achtererf van het Gemeentehuis te doen overbrengen, opdat een behoorlijke observatie van eventueel verdachte honden kon plaats hebben. Deze hokken, allesbehalve geschikt voor het opsluiten van gevaarlijke honden, moesten eerst nog in elkaar worden getimmerd, wilde ik op een gegeven moment niet tot de minder aangename ontdekking komen, dat de opgesloten dieren spoorloos waren verdwenen.

Van 9 October tot en met 31 December zijn 9 honden in observatie geweest. Hiervan stierven drie onder voor hondsdolheid verdachte verschijnselen (later positief gebleken); terwijl de andere na een termijn van 6 á 9 dagen als niet lijdende aan rabies werden vrijgegeven.

Hersenmateriaal van verdachte dieren werd ter verkrijging van zekerheid opgezonden naar het Veeartsenijkundig Instituut als geen menschen, naar het Instituut-Pasteur, als wel menschen met het verdachte dier in aanraking waren geweest (bijten, likken, enz.).

PLAATS VAN ONDERZOEK	Maand	Diersoort	Aantal	Microscopisch		Biologisch	
				Positief	Negatief	Posit.	Neg.
Instituut Pasteur	Febr.	Hond	1	—	1	1	1
Veeartsenijk. Instituut	Juni	„	1	1	—	—	—
Instituut Pasteur	„	„	2	2	—	—	—
„	Juli	„	2	2	—	—	—
„	Aug.	„	4	2	1	2	—
„	Sept.	„	3	2	1	—	—
Veeartsenijk. Instituut	„	„	1	—	1	—	1
Instituut Pasteur	Octb.	„	4	4	—	—	—
„	Novb.	Kat	1	—	1	—	—
„	„	Hond	7	4	3	1	—
„			26	17	8	3	2

In het geheel werd 26 keer hersenmateriaal opgezonden. Eénmaal kon geen microscopisch onderzoek worden ingesteld. Van de 25 overige gevallen waren 17 microscopisch positief en 8 negatief. Van deze acht negatieven zijn twee ook biologisch negatief gebleken, terwijl twee biologisch positief waren. Het materiaal voor microscopisch onderzoek ongeschikt, bleek biologisch positief.

Totaal waren dus 20 honden lijdende aan hondsdolheid, 2 niet, terwijl van 3 honden en 1 kat de uitslag van het biologisch onderzoek nog niet is medegedeeld.

De Gemeente-Veearts,
(wg.) J. STAPENSÉA.

Typ. Boekh. en Drukk. v/h G. C. T. VAN DORP & Co.
Semarang-Soerabaia.